

ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว)
ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
**A STUDY OF IMPORTANCE OF
THE PHRABOROMMATHATCHEDISRIMAHAPHO
(PHRATHATNONGBUA) FOR THE COMMUNITY
IN MUEANG DISTRICT, UBONRATCHATHANI PROVINCE**

พระมหาไฉยา ชาติโร (พรหมทัต)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว)
ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

พระมหาไฉศยา ชาคโร (พรหมทัต)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A Study of Importance of the
Phraborommathatchedisrimahapho (Phrathatnongbua)
for the Community in Mueang District,
Ubonratchatani Province**

Phramaha Naisaya Jāgaro (Phromthat)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เรื่อง
“ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง
จังหวัดอุบลราชธานี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์.....

ประธานกรรมการ

(พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร.)

(พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระวิมาน คมกัธปญโญ, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. ประธานกรรมการ

พระวิมาน คมกัธปญโญ, ดร.

กรรมการ

(พระมหาไศยา ชาคโร)

ชื่อผู้วิจัย

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัย : พระมหาไฉยา ชาคโร (พรมหัต)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ผศ.ดร., ป.ธ.๓,

พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา), พธ.ม (บริหารธุรกิจ), Ph.D. (Pali)

: พระวิมาน คมกัปปัญญ, ดร., พธ.บ (ปรัชญา), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา),

พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการศึกษา พบว่า แนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา มี ๔ แนวคิด ดังนี้ ๑) แนวคิดการออกแบบเจดีย์ตามหลักพระพุทธศาสนา ๒) แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อพระเจดีย์ ๓) แนวคิดเกี่ยวกับอานิสงส์การสร้างพระเจดีย์ ๔) แนวคิดเกี่ยวกับอานิสงส์ของการบูชาพระเจดีย์

ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน พบว่ามี ๓ ส่วน ดังนี้ ๑) ความเป็นมา สร้างพระธาตุองค์เล็กเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๙ แล้วเสร็จในปีพุทธศักราช ๒๕๐๑ สร้างพระธาตุใหญ่ครอบเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๕ เสร็จในปีพุทธศักราช ๒๕๑๒ บูรณะซ่อมแซมในปีพุทธศักราช ๒๕๕๑ ๒) วัตถุประสงค์ของการสร้าง เพื่อให้ประชาชนได้สักการบูชาพระบรมสารีริกธาตุ เพื่อให้เป็นอนุสรณ์สถานเนื่องในวาระมงคลกึ่งพุทธกาล ๒๕๐๐ ปี เพื่อให้เป็นพระธาตุประจำจังหวัดอุบลราชธานี ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ มี ๕ ด้าน คือ ด้านการให้ทาน ด้านการรักษาศีล ด้านการภาวนา ด้านประเพณี ด้านการท่องเที่ยว

ผลจากการวิเคราะห์ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน พบว่า จำแนกออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้ ๑) ด้านการให้ทาน คือ ประชาชนในชุมชนมีความเสียสละ ช่วยเหลือ เกื้อกูล แบ่งปัน อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และไม่ตระหนี่ ๒) ด้านการรักษาศีล คือ ประชาชนเคารพกฎเกณฑ์ทางสังคม มีการปลูกฝังเบญจธรรม สรรวมเบญจศีล สรรวมอินทริย์ ๓) ด้านการภาวนา คือ (๑) กายภาวนา สามารถอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติ ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของเทคโนโลยี สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต (๒) ศีลภาวนา ยึดหลักศีล ๕ ในการดำรงชีวิต (๓) จิตตภาวนา จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม ทำวัตรสวดมนต์ นั่งสมาธิ (๔) ปัญญาภาวนา ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ยึดหลักโยนิโสมนสิการ ดำรงชีวิตด้วยหลักสัมมาทิฐิ

Thesis Title : A Study of Importance of the Phraborommathat chedisrimahapho (Phrathatnongbua) for the Community in Mueang District, Ubonratchatani Province

Researcher : Phramaha Naisaya Jāgaro (Phromthat)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory committees

: Phrakru Dhammathonsiriwat siriwattano, Assist. Prof. Dr., Pali III, B.A. (Social Studies), M.B.A (Business Administration), Ph.D. (Pali)

: Phra Viman Kumpirapanyo, Dr. B.A. (Philosophy), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 18, 2018

Abstract

The thesis entitled “A Study of Importance of the Phraborommathat chedisrimahapho (Phrathatnongbua) for the Community in Mueang District, Ubontatchathani Province” aimed to study the concepts of Buddhist stupa, to study the history and importance of Phraborommathatchedisrimahapho (Phrathatnongbua) to the community in Mueang District, Ubontatchathani Province and to analytically study the importance of Phraborommathatchedisrimahapho (Phrathatnongbua) for the community in Mueang District, Ubontatchathani Province.

It has been found that the concepts of Buddhist stupa were divided into four aspects, viz. 1) the concept of designation on the stupa 2) the concept of practical and regulation on the stupa 3) the concept of advantages in constructing the stupa 4) the concept of advantages in worshipping the stupa.

The importance of Phraborommathatchedisrimahapho to the community were separated into three parts, viz. 1) the history: a small stupa was built in B.E. 2499-completed in B.E. 2501, later, the small stupa was wrapped in the bigger stupa in B.E. 2505-completed in 2512 and it was reconstructed in B.E. 2551 2) the purpose in building the stupa: for worshipping the Buddha’s relics, for the monument on the occasion of 2500 years of the Buddha and the stupa built symbolizes Ubonratchatani province 3) the importance: Phraborommathatchedisrimahapho represented five fundamentals, viz. Donation, precepts, meditation, tradition and tourism.

The results in analyzing the importance of Phraborommathatchedisrimahapho to the community have been found in three aspects, viz. 1) Donation; the people in the community realize to the devotion, helping each other, distribution, devoting themselves for the public and not be so stingy 2) Precepts; the people follow the social rules, cultivate the five nobling virtues, be composed to the five precepts and be composed to the sense-faculties 3) Meditation; (1) Physical development-balancing with social and natural environments, live with care, free from technology and apply Buddhist principles in living (2) Moral development- following the five precepts in living (3) Emotional development- organize meditation activity, praying and practice insight meditation (4) Wisdom development- maintaining carefulness, following the systematic attention and living with right understanding.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าและนำเสนอได้ระดับปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความเกื้อกูลอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่าน ตั้งแต่ในช่วงเริ่มต้นของการดำเนินการเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร. ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พระครูธรรมธะศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. และพระวิมาน คมภิรปัญญา, ดร. คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ตั้งแต่การดำเนินการจัดทำโครงร่างและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวินิพนธ์เล่มนี้ ทั้งการแนะนำหลักการเขียนวิทยานิพนธ์ การค้นคว้าข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคำชี้แนะและตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงงานวิทยานิพนธ์จนสำเร็จสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานีทุกท่าน ที่ได้ให้วิชาความรู้ รวมทั้งให้ความอนุเคราะห์ จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูอมรธรรมสโรช เจ้าอาวาสวัดหนองบัว และพระครูสมุห์ เฉยียน กตปัญญา, ดร. เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้วคูด้ รวมถึง พระมหาสิงห์ณรงค์ สิรินทรเมธี, ดร. พร้อมทั้งญาติโยมทุกท่านที่มีอุปการคุณ รวมทั้งเพื่อนนิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี รุ่นที่ ๑๐ ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวินิพนธ์ และเป็นอีกหนึ่งแหล่งข้อมูลสำคัญ ที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในอนาคตต่อไป

สุดท้ายนี้ ประโยชน์ที่ได้จากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็น รัตนบูชา และมอบเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ทุกท่าน ตลอดจนถึงพุทธศาสนิกชนที่มีส่วนทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาสืบมา

พระมหาไศยา ชาคโร (พรหมทัต)

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพหรือแผนภูมิ	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๒
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๙
๑.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๑
๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๒
บทที่ ๒ แนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา	๑๓
๒.๑ ความหมายของพระธาตุเจดีย์	๑๓
๒.๒ ความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์	๑๕
๒.๒.๑ ความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์	๑๖
๒.๒.๒ มูลเหตุของการสร้างพระธาตุเจดีย์	๑๗
๒.๓ ลักษณะของพระธาตุเจดีย์	๑๘
๒.๓.๑ ลักษณะและรูปแบบทางสถาปัตยกรรม	๑๙
๒.๓.๒ ประเภทและตำแหน่งที่ตั้งของอาคาร	๒๐
๒.๓.๓ รูปแบบ หรือทรงต่างๆ ของเจดีย์	๒๑
๒.๓.๔ องค์ประกอบของเจดีย์	๒๕
๒.๓.๕ รูปแบบโครงสร้างเจดีย์	๒๖
๒.๔ ความสัมพันธ์ของชาวพุทธต่อพระธาตุเจดีย์	๒๖
๒.๕ สรุป	๒๙
บทที่ ๓ ความเป็นมาและความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี	๓๑
๓.๑ บริบททั่วไปของพื้นที่วิจัย	๓๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๑.๑ บริบทพื้นที่ทั่วไปของวัดหนองบัว	๓๑
๓.๑.๒ บริบทพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงวัดหนองบัว	๓๒
๓.๑.๓ บริบทของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์	๓๔
๓.๒ ความเป็นมาของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์	๓๖
๓.๒.๑ ความเป็นมาของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์	๓๖
๓.๒.๒ วัตถุประสงค์ของการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์	๓๘
๓.๓ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์	๓๙
๓.๓.๑ ความสำคัญที่มีต่อชุมชนด้านการให้ทาน	๔๐
๓.๓.๒ ความสำคัญที่มีต่อชุมชนด้านการรักษาศีล	๔๑
๓.๓.๓ ความสำคัญที่มีต่อชุมชนด้านการภาวนา	๔๓
๓.๓.๔ ความสำคัญที่มีต่อชุมชนด้านประเพณี	๔๕
๓.๓.๕ ความสำคัญด้านการท่องเที่ยว	๔๖
๓.๔ สรุป	๔๘
บทที่ ๔ วิเคราะห์ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี	๕๓
๔.๑ ความสำคัญที่มีผลต่อความเชื่อ	๕๓
๔.๑.๑ ความเชื่อต่อประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา	๕๓
๔.๑.๒ ความเชื่อต่อพระบรมสารีริกธาตุในพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์	๕๔
๔.๑.๓ ความเชื่อต่อองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์	๕๖
๔.๑.๔ ความเชื่อต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๕๗
๔.๒ ความสำคัญที่มีผลต่อประเพณีและวัฒนธรรม	๖๐
๔.๒.๑ ความสำคัญที่มีผลต่อประเพณี	๖๐
๔.๒.๒ ความสำคัญที่มีผลต่อวัฒนธรรม	๖๒
๔.๓ ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิต	๖๔
๔.๓.๑ ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านการดำรงชีพ	๖๔
๔.๓.๒ ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านสังคม	๖๕
๔.๓.๓ ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านการศึกษา	๖๗
๔.๓.๔ ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านพุทธศิลป์	๖๘
๔.๔ ความสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรม	๗๑
๔.๔.๑ พฤติกรรมทางกาย	๗๑
๔.๔.๒ พฤติกรรมด้านศีล	๗๓
๔.๔.๓ พฤติกรรมด้านปัญญา	๗๔
๔.๕ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อชุมชน	๗๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๔.๕.๑ ความสำคัญที่มีผลต่อชุมชนด้านความเชื่อ	๗๖
๔.๕.๒ ความสำคัญที่มีผลต่อชุมชนด้านศีลธรรม	๗๖
๔.๕.๓ ความสำคัญที่มีผลต่อชุมชนด้านความสามัคคี	๗๗
๔.๕.๔ ความสำคัญที่มีผลต่อชุมชนด้านสาธารณสุข	๗๗
๔.๕.๕ ความสำคัญที่มีผลต่อชุมชนด้านสันติสุข	๗๗
๔.๕.๖ ความสำคัญที่มีผลต่อชุมชนด้านการท่องเที่ยว	๗๘
๔.๖ สรุป	๘๐
๔.๖.๑ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อการให้ทาน	๘๐
๔.๖.๒ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อการรักษาศีล	๘๒
๔.๖.๓ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อการภาวนา	๘๔
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๘๗
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๗
๕.๑.๑ แนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา	๘๗
๕.๑.๒ ความเป็นมาและความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์	๘๙
๕.๑.๓ วิเคราะห์ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน	๙๑
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๙๔
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	๙๔
๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ	๙๔
๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย	๙๔
บรรณานุกรม	๙๕
ภาคผนวก	๙๙
ภาคผนวก ก หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ	๙๙
ภาคผนวก ข หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล	๑๐๓
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์	๑๒๙
ภาคผนวก ง ภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บข้อมูล	๑๓๒
ประวัติผู้วิจัย	๑๔๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพ		หน้า
แผนภาพที่ ๑	กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๒
แผนภาพที่ ๒	แสดงความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน	๘๖

คำอธิบายสัญลักษณ์

การใช้ตัวย่อ

ตัวย่อในวิทยานิพนธ์นี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ การอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับแปลภาษาไทยใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใช้ระบบระบุชื่อย่อคัมภีร์ ตามด้วย เล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่างเช่น ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๐๐/๓๒๙ หมายถึง สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ ภาษาไทย เล่มที่ ๑๒ ข้อ ๓๐๐ หน้า ๓๒๙ ดังนี้

พระสุตตันตปิฎก

เล่ม	คำย่อ		ชื่อคัมภีร์		ภาษา
๑๐	ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
๑๐	ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
๑๐	ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
๑๐	ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค (ภาษาไทย)
๒๓	อง.อรรถก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อัฐกนิบาต (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

เล่ม	คำย่อ		ชื่อคัมภีร์		ภาษา
๑๖	ที.ปา.อ. (ไทย)	=	ทีฆนิกาย	สุมังคลวิลาสินี	ปาฏิกวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)
๑๑	ที.สี.อ. (ไทย)	=	ทีฆนิกาย	สุมังคลวิลาสินี	สีลขันธวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)
๑๑	ที.สี.อ. (ไทย)	=	ทีฆนิกาย	สุมังคลวิลาสินี	สีลขันธวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)
๑๑	ที.สี.อ. (ไทย)	=	ทีฆนิกาย	สุมังคลวิลาสินี	สีลขันธวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)
๒๐	ส.ม.อ. (ไทย)	=	สังยุตตนิกาย	สารัตถปกาสินี	มหาวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)
๓๐	ส.ม.อ. (ไทย)	=	สังยุตตนิกาย	สารัตถปกาสินี	มหาวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)
๓๐	ส.ม.อ. (ไทย)	=	สังยุตตนิกาย	สารัตถปกาสินี	มหาวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)
๓๒	อง.ติก.อ. (ไทย)	=	อังคุตตรนิกาย	มโนรลปุรณี	ติกนิบาตอรรถกถา (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก

เล่ม	คำย่อ		ชื่อคัมภีร์		ภาษา
๗๗	อภิ.วิ.อ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	สัมโมหวิโนทนีอรรถกถา (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระธาตุเจดีย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ เพราะเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าและอัฐิธาตุของพระอรหันต์ ทั้งยังเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาแต่ละยุคสมัย พบว่า ประเทศใดที่คนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ก็จะมี ความเชื่อและความศรัทธาต่อพระธาตุเจดีย์ นอกจากนี้แล้วเจดีย์ยังเป็นสิ่งจารึกประวัติศาสตร์แต่ละช่วงเวลา แม้แต่ในประเทศที่ไม่นับถือพระพุทธศาสนาในปัจจุบันหลายประเทศที่ค้นพบเจดีย์เก่าแก่ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งบ่งบอกว่าพระพุทธศาสนาเคยรุ่งเรืองอยู่ในดินแดนแห่งนั้นมาก่อน โดยพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้ในมหาปรินิพพานสูตร เกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ หลังจากที่พระองค์ปรินิพพานแล้วว่า “สังเวชนียสถาน ๔ แห่ง เป็นสถานที่ (เป็นศูนย์รวม) ที่กุลบุตรผู้มีศรัทธาควรไปดูด้วยระลึกว่าตถาคตประสูติในที่นี้ ตถาคตได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณในที่นี้ ตถาคตประกาศธรรมจักรอันยอดเยี่ยมในที่นี้ ตถาคตเสด็จดับขันธปรินิพพานด้วยอนุปาทิเสสนิพพานธาตุในที่นี้”^๑ ต่อมาได้มีการสร้างสถูปครอบสถานที่สำคัญที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าเอาไว้ ในช่วงหลังจากถวายพระเพลิงพุทธสรีระแล้ว ได้มีการแบ่งพระบรมสารีริกธาตุแล้วเจ้าผู้ครองนครต่าง ๆ ได้นำพระบรมสารีริกธาตุไปบรรจุไว้ในสถูปตามพระนครของตน ทำให้ชาวพุทธมีความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างสถูป ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามายังดินแดนสุวรรณภูมิ ชาวพุทธจึงได้สร้างที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้หลายแห่ง โดยนิยมเรียกว่า พระธาตุเจดีย์ ซึ่งมีความเชื่อว่าที่ใดมีเจดีย์ที่นั่นจะมีพระสารีริกธาตุและอัฐิธาตุของพระอรหันต์ ในขณะที่ในประเทศไทยมีพระเจดีย์ที่สำคัญหลายองค์ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ วัดในพระพุทธศาสนาทุกยุคสมัยจึงนิยมสร้างเจดีย์ขึ้นไว้เป็นศูนย์รวมจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นก่อนสมัยสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเจดีย์องค์สำคัญในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมาก เช่น พระธาตุพนม พระธาตุดอยสุเทพ พระปฐมเจดีย์ เจดีย์ภูเขาทอง พระธาตุหริภุญชัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพระเจดีย์ที่เป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัด เช่น พระธาตุขามแก่น พระธาตุลำปางหลวง พระธาตุเชิงชุมที่จังหวัดสกลนคร พระธาตุบังพวนจังหวัดหนองคาย พระธาตุแช่แห้งจังหวัดน่าน พระธาตุซ่อแะจังหวัดแพร่ พระบรมธาตุเมืองนครจังหวัดนครศรีธรรมราช พระธาตุไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น ส่วนในจังหวัดอุบลราชธานีก็มีพระธาตุเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่สำคัญ คือ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ตั้งอยู่ที่วัดหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งชุมชนได้ร่วมกันดูแลรักษา ด้วยความหวงแหน มีความภาคภูมิใจ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนมาอย่างยาวนาน

วัดหนองบัว เป็นวัดราษฎร์ นิกายธรรมยุต ตั้งอยู่เลขที่ ๑๐๘ หมู่ ๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ห่างจากศาลากลางจังหวัดไปทางด้านทิศเหนือประมาณ ๓ กิโลเมตร บน

^๑ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๐๒/๑๕๐ – ๑๕๑.

ถนนธรรมวิถี แยกจากถนนชยางกูร ไปทางทิศตะวันตก ประมาณ ๕๐๐ เมตร สร้างเมื่อปี พุทธศักราช ๒๔๙๘ มีพื้นที่ทั้งหมด ๕๐ ไร่ ๑ งาน ๑๙ ตารางวา เป็นวัดสำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี ภายในวัดมีสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจ คือ พระธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ครอบรอบ ๒๕ ศตวรรษของพุทธศาสนาในปี พุทธศักราช ๒๕๐๐ พระธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์นั้น ได้จำลองแบบมาจากเจดีย์ที่พุทธคยา ประเทศอินเดีย^๒ เป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ รอบองค์พระธาตุเป็นกำแพงแก้ว ซึ่งทั้ง ๔ มุม ของกำแพงแก้ว ได้ประดิษฐานพระเจดีย์ขนาดเล็กอีก ๔ องค์ ภายในองค์พระธาตุมีประตูทางเข้าทั้ง ๔ ด้าน พระธาตุองค์เดิมมีขนาดกว้างด้านละ ๕ เมตร สูงประมาณ ๑๗ เมตร เมื่อสร้างใหม่ครอบองค์เดิม คือ พระบรมธาตุที่เห็นในปัจจุบันมีขนาดใหญ่มาก ฐานสี่เหลี่ยมกว้างด้านละ ๑๗ เมตร สูง ๕๖ เมตร เสร็จสมบูรณ์ในปี ๒๕๑๒ ด้านหลังของพระบรมธาตุ เป็นที่ตั้งของศาลาการเปรียญ ซึ่งใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณี^๓ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้ยังได้รับคัดเลือกให้เป็นวัดท่องเที่ยว โดยมีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาสักการบูชาเป็นจำนวนมาก ส่วนคนในชุมชนก็มีความศรัทธาต่อองค์พระธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังมีประเพณีสักการบูชาองค์พระธาตุเป็นประจำทุกปี ซึ่งคนในชุมชนรวมถึงประชาชนทั่วไปให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

จากการที่ได้ศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาถึงมูลเหตุของความเจริญรุ่งเรืองของวัดหนองบัว จนนำไปสู่การสร้างปูชนียสถานที่สำคัญขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ยกเอาประเด็นสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง “ความสำคัญ” มาเป็นประเด็นหลักในการทำการวิจัยในครั้งนี้ โดยตั้งชื่อเรื่องว่า “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และเสริมความตระหนักรู้ถึงคุณค่า และความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อสังคมต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ แนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร?

๑.๓.๒ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) มีความเป็นมาและความสำคัญอย่างไร?

^๒ ภัทรพร เหล่าอยู่คง, วัดพระธาตุหนองบัว จังหวัดอุบลราชธานี, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: http://thai-history-art-tourism.blogspot.com/2015/12/blog-post_64.html [๒๓ มิ.ย. ๒๕๖๐].

^๓ วรพรรณ วิริยะภาพ, ประวัติความเป็นมาของพระธาตุหนองบัว จังหวัดอุบลราชธานี, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://www.lukhamhan.ac.th/course/blog/7634> [๒๓ มิ.ย. ๒๕๖๐].

๑.๓.๓ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) มีความสำคัญต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีอย่างไร?

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

ขอบเขตด้านเอกสารจำแนกออกเป็น ๒ ส่วน คือ ๑) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับ มหาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ และ ๒) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ คัมภีร์ และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุเจดีย์ เอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารที่เกี่ยวกับพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ หนังสือหรือเอกสารที่พิมพ์ขึ้นจากวัดพระธาตุหนองบัว ตำราวิชาการที่จัดทำขึ้นโดยปราชญ์หรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นต้น

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในงานวิจัยนี้ได้จำแนกขอบเขตทางด้านเนื้อหาออกเป็น ๓ ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ๑) มุ่งศึกษาเกี่ยวกับพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา ๒) มุ่งศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ๓) มุ่งศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นประเด็นหลักในการวิจัย ส่วนประเด็นอื่นนอกจากนี้ถือเป็นประเด็นเสริมเท่านั้น

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้ได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่วิจัยดังต่อไปนี้ ๑) เป็นพื้นที่ชุมชนที่อยู่ใกล้กับพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ๒) เป็นพื้นที่ที่มีพื้นฐานความศรัทธาต่อพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ๓) เป็นพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้พบว่า มีทั้งหมด ๕ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนหนองบัว ๑ ชุมชนหนองบัว ๒ ชุมชนโปลี ๑ ชุมชนโปลี ๒ และชุมชนเทศบาล ๒ หนองบัว เข้าหลักเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่วิจัยดังกล่าว จึงได้กำหนดให้เป็นพื้นที่วิจัยครั้งนี้

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านกลุ่มประชากรที่ให้ข้อมูลในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้เก็บข้อมูลและรวบรวมจากตัวแทนในพื้นที่ชุมชนวัดหนองบัว รวมไปถึงกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

๑) เจ้าอาวาสวัดหนองบัว	จำนวน ๑ รูป
๒) พระภิกษุวัดหนองบัว	จำนวน ๔ รูป

๓) ผู้นำชุมชน	จำนวน ๕ คน
๔) ผู้ทรงคุณวุฒิ	จำนวน ๕ คน
๕) ประชาชนทั่วไป	จำนวน ๑๐ คน
รวมจำนวนประชากรที่ให้ข้อมูลทั้งหมด	จำนวน ๒๕ รูป/คน

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

๑.๕.๑ ความสำคัญ หมายถึง ความสำคัญของพระบรมธาตุศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๕.๒ ชุมชน หมายถึง ชุมชนโดยรอบพระบรมธาตุศรีมหาโพธิ์ มี ๕ ชุมชน คือ ชุมชนวัดหนองบัว ๑ ชุมชนวัดหนองบัว ๒ ชุมชนโปลี ๑ ชุมชนโปลี ๒ ชุมชนเทศบาล ๒ หนองบัว

๑.๕.๓ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ หมายถึง พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) วัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนข้อมูล โดยจำแนกออกเป็น ๒ ส่วน คือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า ศรัทธา คือ ความเชื่อ ความซาบซึ้งไม่ใช่ความรู้แต่อาจเป็นทางเชื่อมต่อไปสู่ความรู้ได้ เพราะศรัทธามีลักษณะเป็นการยอมรับความรู้ของผู้อื่นฝากความไว้วางใจในปัญญาของผู้อื่นยอมฟัง และอาศัยความรู้ของผู้อื่นเป็นเครื่องชี้แนะตน ถ้าผู้มีศรัทธารู้จักคิดรู้จักใช้ปัญญาของตนเป็นทุนประกอบในศรัทธานั้น ก็สามารถนำไปสู่ความเจริญปัญญาและการรู้ความจริงได้เฉพาะอย่างยิ่ง ในเมื่อผู้อื่นนั้นหรือแหล่งความรู้นั้นมีความรู้อย่างแท้จริงและมีกัลยาณมิตรช่วยชี้แนะให้รู้จักใช้ปัญญา แต่ถ้าเชื่ออย่างงมงายคือ ไม่รู้จักคิดไม่ใช้ปัญญาของตนเอง และผู้อื่นหรือแหล่งความรู้นั้นไม่มีความจริงทั้งไม่มีกัลยาณมิตรที่จะช่วยชี้แนะ ผลอาจตรงข้ามนำไปสู่ความหลงผิดห่างไกลจากความรู้ยิ่งขึ้น^๔

พระภวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว) ได้ให้ความหมายของคำว่า ศรัทธา ไว้ว่า ตถาคตโพธิสัตว์ บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในการตรัสรู้ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมตั้งใจทุ่มเทชีวิต

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรมฉบับปรับขยาย**, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มูลนิธิมหาจุฬาลงกรณ, ๒๕๕๘), หน้า ๓๘.

ปฏิบัติตามคำสั่งสอนทั้งมวลของพระพุทธองค์ การปฏิบัติที่สำคัญในชีวิตประจำวันก็คือ การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา^๕

วคิน อินทสระ ได้กล่าวถึงหลักศรัทธาไว้ว่า ศรัทธาที่ถูกต้องเป็นศรัทธาในพระรัตนตรัย หรือในคุณค่าของพระรัตนตรัยอย่างไม่หวั่นไหว หรือเป็นศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา จึงจะเป็นปัญญาที่ถูกต้อง ศรัทธาในพระพุทธศาสนานั้นพระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนให้เชื่อเรื่องกรรมและผลของกรรมเชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของ ๆ ตน และเชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และเป็นศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา ใช้สติพิจารณาด้วยเหตุและผลไม่ถือมงคลตื้นข่าว พระองค์สอนว่าความสุขและความทุกข์ของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับกรรม คือ การกระทำไม่มีใครเป็นผู้บันดาลให้เกิดขึ้น^๖

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือพุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ ตอนหนึ่งว่า ศรัทธาสำหรับคนสามัญทั่วไปเป็นธรรมขั้นต้นที่สำคัญยิ่ง เป็นอุปกรณ์ชักนำให้เดินหน้าต่อไปเมื่อใช้ถูกต้องจึงเป็นการเริ่มต้นที่ดี ทำให้การก้าวหน้าไปสู่จุดหมายได้ผลเร็วขึ้นกลับประสบผลสำเร็จเร็วกว่าผู้มีปัญญาดีด้อยกว่าแต่มีศรัทธาแรงกล้า^๗

ศ.ธรรมรัตน์ ได้กล่าวในหนังสือพระบรมธาตุศักดิ์สิทธิ์ ตอนหนึ่งว่า พระธาตุ หมายถึง พระอัฐิของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันต์ ซึ่งหากเป็นอัฐิของพระพุทธเจ้าจะเรียกว่า พระบรมสารีหรือพระธาตุ แต่ถ้าเป็นอัฐิของพระอรหันต์จะเรียกว่าพระธาตุ แต่โดยทั่วไปแล้วจะเรียกโดยรวมว่า พระธาตุ แต่สำหรับคำว่า พระธาตุในที่นี้จะมีความหมายถึง ส่วนสำคัญของพระสกลหรือพระปรารักษ์ ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุไว้ภายในที่เรียกว่าพระเจดีย์ โดยพระธาตุเจดีย์แต่ละแห่งจะมีตำนานเล่าขานถึงมูลเหตุการณสร้าง ซึ่งสัมพันธ์กับการเสด็จโปรดสัตว์ของพระพุทธเจ้าในดินแดนต่าง ๆ และมีข้อสังเกตว่าสถานที่ใดที่มีการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ก็มักจะกลายเป็นเมืองสำคัญในเวลาต่อมา^๘

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ธาตุ” หมายถึง กระดูกของ พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลาย เรียกรวม ๆ ว่า พระธาตุ ถ้ากล่าวถึงกระดูกของพระพุทธเจ้าโดยเฉพาะ เรียกว่า พระบรมธาตุ พระบรมสารีริกธาตุ พระสารีริกธาตุ หรือระบุชื่อกระดูกส่วนนั้น ๆ เช่น พระทนต์ธาตุ^๙

ปัญญา เทพสิงห์ ได้กล่าวในหนังสือศิลปะเอเชียตอนหนึ่งว่า สกล มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เจดีย์” ทั้งสกลและเจดีย์หากมองในแง่รูปแบบโครงสร้างไม่แตกต่างกัน แต่หากมองในแง่ความหมายจะต่างกัน ความหมายเดิมของสกลนั้น เป็นสถานที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุกระดูกหรืออัฐิของผู้

^๕ พระภวนาวินัยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว), **ศรัทธารุ่งอรุณแห่งสันติภาพโลก**, (กองวิชาการอาศรมบัณฑิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๘.

^๖ วคิน อินทสระ, **ศาสนากับปัญญา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๕๔), หน้า ๙๒.

^๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๖๕๖.

^๘ ศ.ธรรมรัตน์, **พระบรมธาตุศักดิ์สิทธิ์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟิก, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓.

^๙ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๓.

ล่องลับไปแล้ว เพื่อให้ผู้เคารพนับถือได้สักการบูชาดังเช่น เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าปริณิพพานมีกษัตริย์เมืองต่าง ๆ เข้าร่วมพิธีถวายพระเพลิง และขอรับพระบรมสารีริกธาตุ (อัฐิ) ไปสักการบูชาประจำเมือง จึงได้สร้างสถูปไว้สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุส่วนเจดีย์หรือเจดีย์ยะ หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงหรือเพื่อเคารพบูชา^{๑๐}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่าเจดีย์ ๔ หมายถึง สถานที่หรือสิ่งที่เคารพบูชา เนื่องด้วยพระพุทธเจ้าหรือพระพุทธศาสนา เรียกเต็มว่า สัมมาสัมพุทธเจดีย์

๑. ธาตุเจดีย์ คือ เจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

๒. บริโภคเจดีย์ คือ สิ่งหรือสถานที่ที่พระพุทธเจ้าเคยทรงใช้สอย อย่างแคบ หมายถึง ต้นโพธิ์ อย่างกว้าง หมายถึง สังฆเวณียสถาน ๔ ตลอดจนสิ่งทั้งปวงที่พระพุทธเจ้าเคยทรงบริโภค เช่น บาตร จีวร และบริวารอื่น ๆ เป็นต้น

๓. ธรรมเจดีย์ คือ เจดีย์บรรจุพระธรรม เช่น บรรจุใบลานจารึกพุทธพจน์แสดงหลักปฏิจาสมุปบาท เป็นต้น

๔. อุทเทสิกเจดีย์ คือ เจดีย์สร้างอุทิศพระพุทธเจ้า ได้แก่ พระพุทธรูป^{๑๑}

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความศรัทธา คือ ความเชื่อในสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่บุคคลจะให้ความสนใจหรือใส่ใจในสิ่ง ๆ นั้น รวมไปถึงการให้ความเคารพยกย่อง ให้ความสำคัญ และสิ่งนั้นยังมีอิทธิพลต่อชีวิต มุมมอง วิสัยทัศน์ หรือเจตคติด้วย แต่จะต้องเป็นความศรัทธาที่ประกอบไปด้วยหลักการและเหตุผล โดยยึดหลักความถูกต้อง เป็นต้น

พระธาตุ หรือธาตุ คือ ในที่นี้จะให้ความหมายหรืออธิบายไปในทางศาสนาโดยเน้นในเรื่องของอัฐิธาตุ หรือกระดูกของพระพุทธเจ้า และเหล่าพุทธสาวก ซึ่งพุทธศาสนิกชนในอดีตจนถึงปัจจุบันให้ความศรัทธาเคารพ สักการะ มาจนถึงทุกวันนี้โดยมีการแสดงออกซึ่งจะเห็นได้จากการสร้างพระธาตุ สถูป เจดีย์ต่าง ๆ เพื่อเป็นที่บรรจุพระอัฐิธาตุ ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เป็นสถานที่ในการสักการบูชาเพื่อระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย เป็นต้น

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูสมุห์วรวิทย์ ผาสุก (ดุษฎีพดฺมิพัณฺธุ) ได้ศึกษาเรื่อง ความเชื่อและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิด ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดแพร่ ผลการศึกษา พบว่า ความเชื่อและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับพระบรมสารีริกธาตุนั้น มีมาตั้งแต่หลังพุทธกาล เช่น ในประเทศอินเดีย ประเทศศรีลังกา หรือแม้แต่ในประเทศไทยความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุก็มีเช่นกัน โดยเฉพาะในด้านอิทธิปาฏิหาริย์ ดังที่ปรากฏแก่พระมหากษัตริย์ไทยและเจ้าผู้ครองนคร หลายพระองค์ เช่น การปรากฏแก่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเจ้า รวม ๔ ครั้งโดยปรากฏเป็นแสงสดใสลอยมาอย่างน่าอัศจรรย์มีขนาดต่างๆ เป็นผลมะพร้าวปอกบ้าง ผลส้มบ้าง ๕ สำหรับการปฏิบัติต่อพระธาตุนั้น พุทธศาสนิกชนให้ความสนใจที่จะสักการบูชา และ ต้องการจะมีพระบรมสารีริกธาตุ ของพระอรหันตสาวกไว้ครอบครอง เพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ กัน เช่น เพื่อการสักการบูชา เพื่อเป็นสิริมงคลที่มีพระธาตุไว้ที่

^{๑๐} ปัญญา เทพสิงห์, ศิลปเอเชีย, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอคทีฟพริ้นท์จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

^{๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๖.

บ้าน โดยจัดวางไวบนโตะหมูปูชา หรือเก็บรักษาไว้ในที่อันเหมาะสม เนื่องจากมีความเชื่อว่าหากผู้ใดมีพระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระอรหันต์อยู่ในครอบครองแต่รักษาไวไม่ดี เช่น เก็บรักษาไว้ในที่ไม่เหมาะสม หรือขาดการถวายสักการบูชา พระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระอรหันต์นั้นจะอันตรธานไปจากที่นั้น ในขณะที่บางคนก็เชื่อว่า ผู้ที่มีพระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระอรหันต์ไว้ในครอบครองมาก ๆ จะเป็นการวัดคุณธรรมของผู้นั้นว่าเขามีกาย วาจา ใจ บริสุทธิ์สะอาดมีบุญญาบารมีมาก^{๑๒}

พระมหาสมชาย ธีรภาโส (บุญเกลี้ยง) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย ผลการศึกษา พบว่า พุทธศาสนิกชนมีความเชื่อว่าพระบรมสารีริกธาตุมีความสูงยิ่งและเชื่อมั่นในอำนาจของพระบรมสารีริกธาตุที่ประดิษฐานอยู่ในพระสถูปเจดีย์ ผู้มีพระบรมสารีริกธาตุไว้สักการบูชาจะมีความสุขความเจริญในชีวิต ดังนั้น พุทธศาสนิกชนจึงพยายามปฏิบัติตนให้บริสุทธิ์ เพื่อบูชาพระบรมสารีริกธาตุ เพราะความเชื่อว่า พระบรมสารีริกธาตุเป็นสิ่งแทนองค์พระพุทธรูป^{๑๓}

อุดร จันทวัน ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง อรุณคธาตุนิทาน: ภาษาทางศาสนาและอิทธิพลต่อสังคม ผลการศึกษา พบว่า ความเชื่อมโยงกันระหว่างดินแดนที่เป็นแหล่งกำเนิดพระพุทธศาสนาคือชมพูทวีปกับดินแดนสุวรรณภูมิประเทศโดยมีพระพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบส่วนสำคัญตั้งแต่สมัยโบราณนั้น ถือเป็นปัจจัยหลักในการเปลี่ยนวิถีชีวิตของชุมชนใน เขตอารยธรรมลุ่มน้ำโขงตอนกลาง จากการนับถือเทพหรือเถาตามธรรมชาติมานับถือ พระพุทธเจ้า ขณะเดียวกันจารีตประเพณีวิถีประชาศรัทธาความเชื่อภาษาศิลปวัฒนธรรมก็ถูกหล่อหลอมและรังสรรค์โดยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาแทนจนเป็นเหตุให้วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นมุขปาฐะ ศิลากวีและที่เป็นลายลักษณ์อักษรบนใบลาน สมุดข่อยหนังสือ กอม เป็นต้น^{๑๔}

พระปลัดวิทย์ สิริภทโท (เที่ยงธรรม) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ กรณีศึกษาพระธาตุล้านหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษา พบว่า มีความเชื่อว่า พระธาตุล้านหนอง เป็นเจดีย์ที่พระอรหันต์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุจริงและองค์พระธาตุมีความศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์ปฎิหาริยดลบันดาล ให้ผู้ที่ศรัทธาแคล้วคลาดปลอดภัย และเป็นสิริมงคลต่อตัวเอง พิธีกรรมการบูชาพระธาตุ คือ การบวงสรวงจุดบั้งไฟ การแข่งเรือยาว การถวายปราสาทผึ้ง การลอยอังคาร และการไหลเรือไฟ พิธีกรรมดังกล่าว เมื่อได้สืบ

^{๑๒} พระครูสมุห์วรวิทย์ ผาสุโก (คุชฎี พุทธิพันธ์), “ความเชื่อและวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิดของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๓.

^{๑๓} พระมหาสมชาย ธีรภาโส (บุญเกลี้ยง), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๒.

^{๑๔} อุดร จันทวัน, “ศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องอรุณคธาตุนิทาน: ภาษาทางศาสนาและอิทธิพลต่อสังคม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๕.

ทอดกันมาจนกลายเป็นประเพณีที่จะต้องปฏิบัติทุกปี แต่ในปัจจุบันมีรูปแบบและวิธีการที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย จากการสักการบูชากลายเป็นการประกวดแข่งขันกันโดยมีเงินรางวัลเป็นตัวล่อ ในที่สุดมีการสันนิษฐานว่า พระปฐมเจดีย์เป็นพระธาตุแรกที่มีการสร้างขึ้นในประเทศไทย และได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ในยุคต่อมาได้มีการสร้างพระธาตุ ขึ้นในหลายที่ เช่น พระบรมธาตุไชยา พระบรมบรรพต (ภูเขาทอง) พระธาตุหริภุญชัย พระธาตุพนม เป็นต้น และมีความเชื่อว่า พระอรหันต์ทั้ง ๕ องค์ได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมาประดิษฐานไว้^{๑๕}

เจ้าอธิการหนูชิต สิริคุตโต (คำปุน) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุเจดีย์ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นคติความเชื่อที่มีต่อการบูชาพุทธเจดีย์สมัยพุทธกาล ในฐานะเป็นองค์แทนของพระพุทธเจ้า ซึ่งแนวจารีตถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะมีความเชื่อถือว่าเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า ทุกอย่างมีฐานะเทียบเท่าพระพุทธเจ้าการแสดงความรักนับถือต่อพุทธเจดีย์เท่ากับการได้แสดงออกต่อพระพุทธเจ้า ในทางกลับกันการประพาดในทางเหยียดหยามไม่เคารพก็มีผลเช่นกันกับการปฏิบัติกับพระพุทธเจ้าเช่นกัน จึงเกิดการมีขั้นตอนพิธีกรรมเกิดขึ้นในการบูชาพุทธเจดีย์สมัยพุทธกาล เพื่อเป็นการเคารพต่อพระพุทธเจ้าและเหล่าพระสาวกอาทิ เช่น พิธีกรรมการบูชาด้วยดอกไม้เครื่องประดับและเครื่องสักการะต่าง ๆ และพิธีกรรมการปฏิบัติบูชาด้วยการกล่าวสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และการน้อมใจให้เลื่อมใสในพุทธเจดีย์^{๑๖}

พระมหายุทธกร ปญญาสิริ (สัจจรัตนพงษ์) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผลการวิจัย พบว่า ความหมายของศรัทธาในพระพุทธศาสนา คือ ความเชื่อที่มีอิสระไม่ติดอยู่ในกรอบใด ๆ เชื้อสิ่งที่ควรเคารพโดยมุ่งตรงต่อความเป็นจริง และต้องมีลักษณะที่ประกอบด้วยปัญญา และเหตุผลมีบ่อเกิดได้ ๔ ลักษณะคือประมาณ ๔ การสดับจากภายนอกการคิดไตร่ตรองด้วยใจ และการฝึกฝนปฏิบัติจนเกิดผลมีหน้าที่ทำลายความไม่เชื่อ (อัสถิยะ) และความสงสัยลังเลใจ (วิจิกิจฉา) เป็นปัจจัยให้เกิดปิตุสขุสัทธสมมติ และปัญญามีความสำคัญ คือ การรวมกลุ่มการเกิดพลังเกิดความกล้าหาญเป็นที่พึ่งที่อาศัย ทำให้เกิดความเจริญเป็นความเป็นเครื่องเจริญอย่างอริยชน และในที่สุดยังเป็นเหตุปัจจัยทำให้พ้นทุกข์ได้ แนวความคิดความเชื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนทุกยุคทุกสมัยจนปัจจุบัน ว่ามีความคิดความเชื่อในการดำเนินชีวิตประจำวันจนกลายมาเป็นภูมิปัญญา และประเพณีวัฒนธรรมสืบต่อมาจนถึงคนรุ่นใหม่ และต่อไปอย่างไร^{๑๗}

พระมหาภาณุ ภาณุโก (กลั่นปราชญ์) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องศรัทธาในพุทธปรัชญาเถรวาทกับเซนต้ออกัสติน ผลการวิจัย พบว่า ศรัทธา หมายถึง ความ

^{๑๕} พระปลัดวิทย์ สิริภทโท (เที่ยงธรรม), “ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธกรณีศึกษาพระธาตุห้าพระองค์ของประชาชน จังหวัดหนองคาย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^{๑๖} เจ้าอธิการหนูชิต สิริคุตโต (คำปุน), ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวพุทธที่มีต่อพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

^{๑๗} พระมหายุทธกร ปญญาสิริ (สัจจรัตนพงษ์), “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

เชื่อมั่นในความดีเป็นความเชื่อที่มีผลสนับสนุนไม่ใช่เพียงอารมณ์แต่เพียงอย่างเดียว เป็นศรัทธาที่มีปัญญากำกับชักนำให้อยู่ในลักษณะที่เชื่อตามความเป็นจริงโดยมองให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลของสิ่งต่าง ๆ พุทธปรัชญาเน้นไม่ให้เกิดสินหรือลงความเห็นในเรื่องใดจนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ด้วยประสบการณ์ตรง เพื่อให้ได้ศรัทธาที่มีเหตุมีผลในยุคแรก ศรัทธา หมายถึง ตถาคตโพธิสัทธา แต่ในยุคหลังศรัทธาในพุทธปรัชญาถูกกำหนดกรอบไว้ ๔ อย่างคือ ๑) กัมมสัทธา ๒) วิปากศรัทธา ๓) กัมมัสสกตาสัทธา ๔) ตถาคตโพธิสัทธา^{๑๘}

พระมหาปรม โอภาโส (กองคำ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน ผลการวิจัย พบว่า ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อที่มีเหตุผลยึดมั่นในหลักการกระทำดี คือ หลักศรัทธาในพระพุทธานุภาพมุ่งไปที่ความเชื่อที่ยึดหลักกรรม คือ การทำดีทำชั่วผลของกรรมดีและชั่ว เป็นต้น ในคัมภีร์มิลินทปัญหา ได้พูดถึงศรัทธาว่ามีลักษณะทำให้ผ่องใส และมีลักษณะจงใจ และในคัมภีร์ภูมิลาลินีได้พูดถึงความเชื่อเรื่องของการเวียนว่ายตายเกิดนรกสวรรค์และเทวดา แต่ถึงแม้กลุ่มชนในสังคมจะมีทัศนคติเกี่ยวกับความเชื่อแตกต่างกัน แต่ก็มีผลผสมผสานกันอยู่ระหว่างความเชื่อในพระพุทธานุภาพ และความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์^{๑๙}

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความศรัทธาหรือความเชื่อที่มีต่อพระธาตุเจดีย์นั้น คือ การที่เหล่าพุทธศาสนิกชนมีความเคารพนอบน้อมต่อสถานที่สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ อัฐิธาตุ ของพระพุทธเจ้า และพุทธสาวก โดยการแสดงออกถึงความเคารพนอบน้อมมีการบูชาด้วยดอกไม้ หรือบทสวด รวมไปถึงการให้ทาน รักษาศีล และเจริญจิตภาวนา ดำรงชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อมั่นต่อพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ โดยมีพระธาตุเจดีย์ เป็นสิ่งให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้าตลอดถึงพระธรรม และพระสงฆ์ รวมไปถึงการเคารพ สักการบูชา ต่อพระธาตุเจดีย์ต่าง ๆ มีฐานะเทียบเท่าพระพุทธเจ้าการแสดงความเคารพนอบน้อมต่อพุทธเจดีย์เท่ากับการได้แสดงออกต่อพระพุทธเจ้าในฐานะเป็นองค์แทนของพระพุทธเจ้า พระธาตุเจดีย์นั้นมีความสำคัญต่อพุทธศาสนิกชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตพระธาตุเจดีย์นั้นสร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า เป็นที่สักการบูชา แต่ในปัจจุบันพระธาตุเจดีย์กลายเป็นปูชนียสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธที่สำคัญของแต่ละพื้นที่

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) และการศึกษาเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work Study) โดยวิธีการสัมภาษณ์ กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

^{๑๘} พระมหาภาณุ ภาณุโก (กลั่นปราชญ์), “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องศรัทธาในพุทธปรัชญาเถรวาทกับเซนต์ออสติน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

^{๑๙} พระมหาปรม โอภาโส (กองคำ), “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

๑.๗.๑ ขั้นตอนการรอบในการวิจัย

การกำหนดกรอบเนื้อหาในงานวิจัยนี้ได้เริ่มจากการกำหนดประเด็นวิจัยก่อน เมื่อได้ประเด็นแล้วจึงนำมาจัดทำเป็นวัตถุประสงค์ แล้วแตกวัตถุประสงค์ไปเป็นสารบัญชั้วคราว เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิจัย โดยงานวิจัยนี้กำหนดกรอบด้านเนื้อหาออกเป็น ๓ ส่วน ประกอบด้วย ๑) มุ่งศึกษาเกี่ยวกับพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา ๒) มุ่งศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ๓) มุ่งศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นกรอบในการวิจัย

๑.๗.๒ ขั้นศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสาร

การศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสาร จำแนกออกเป็น ๒ ส่วน คือ ๑) ขั้นศึกษารวบรวมข้อมูลขั้นปฐมภูมิ โดยจะศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารขั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกฝ่ายเถรวาท ฉบับภาษาไทย พ.ศ.๒๕๓๙ ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นหลัก และพระไตรปิฎกฉบับอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องด้วย ๒) ขั้นศึกษาข้อมูลขั้นทุติยภูมิ โดยที่จะศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ซึ่งเป็นหนังสือตำราวิชาการ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ หนังสือวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย และสื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยอาศัยแหล่งข้อมูลจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

๑.๗.๓ ขั้นการเก็บข้อมูลภาคสนาม

โดยจะศึกษาการวิจัยภาคสนาม (Filed Research) เป็นการศึกษาวิจัยโดยการออกไปสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ในการเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยจำแนกเป็น ๕ กลุ่ม ประกอบด้วย ๑) เจ้าอาวาสวัดหนองบัว ๒) พระภิกษุวัดหนองบัว ๓) ผู้นำชุมชน ๔) ผู้ทรงคุณวุฒิ ๕) ประชาชนทั่วไป โดยใช้เครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก และกล้องถ่ายรูป เป็นต้น โดยมีขั้นตอนในการศึกษารวบรวมข้อมูลภาคสนาม ดังต่อไปนี้

๑. การสำรวจบริบทพื้นที่วิจัย

๒. การประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องล่วงหน้าเพื่อขอเก็บข้อมูลวิจัย

๓. สร้างเครื่องมือและตรวจสอบเครื่องมือที่จะใช้เก็บข้อมูล คือ การสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญต่อไป

๔. ออกหนังสือนัดกลุ่มเป้าหมายพร้อมกำหนดวันเวลาและการส่งประเด็นที่จะเก็บข้อมูล เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้มีเวลาเตรียมข้อมูล

๕. เตรียมความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น แบบสัมภาษณ์ สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เป็นต้น รวมทั้งการเตรียมผู้ช่วยและแบ่งหน้าที่ในการเก็บข้อมูล

๖. ลงมือเก็บข้อมูลในพื้นที่กับประชากรกลุ่มเป้าหมาย

๗. รวบรวมและตรวจสอบข้อมูล

๑.๗.๔ ขั้นตรวจสอบข้อมูล

โดยที่หลังจากได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทั้งสามขั้นตอนแล้วก็นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรง และความเหมาะสมของข้อมูล ถ้าข้อมูลส่วนใดที่เห็นว่ายังไม่เพียงพอก็กลับไปเก็บเพิ่มเติม โดยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

๑.๗.๕ ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลทั้งภาคเอกสารและข้อมูลภาคสนามมาศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดความสัมพันธ์ของข้อมูลให้เชื่อมโยงกัน ทั้งปัญหาและประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้

๑.๗.๖ ขั้นเรียบเรียงข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์มารวบรวมและเรียบเรียง จัดลำดับของประเด็นในการวิจัย รวมไปถึงเนื้อหาสาระให้ถูกต้องเหมาะสม โดยให้เป็นไปตามระบบของสารบัญชั้วคร่าว

๑.๗.๗ ขั้นเขียนงานวิจัย

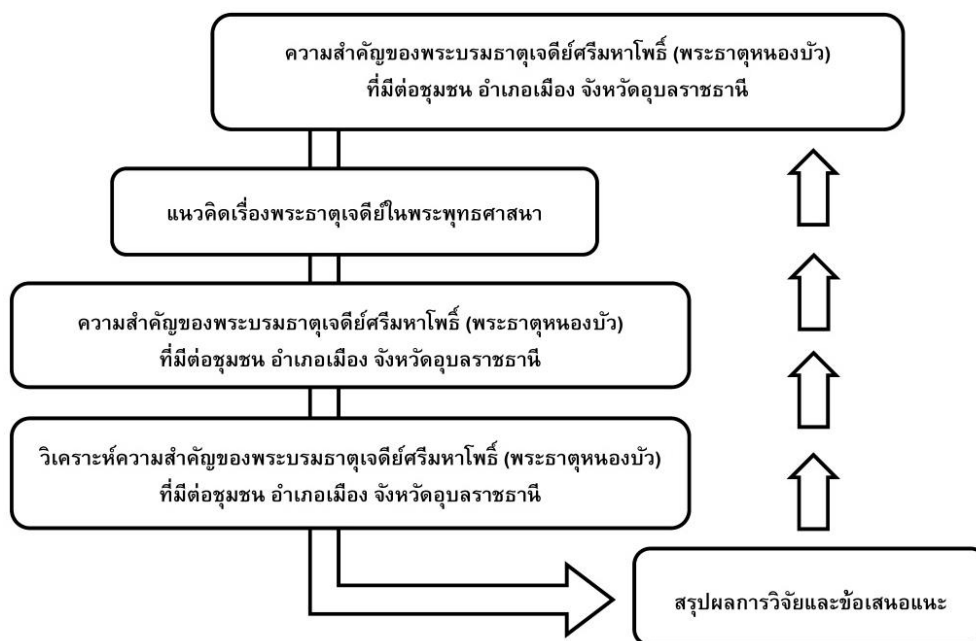
ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการเรียบเรียงมาจัดพิมพ์ในลักษณะของการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ให้เป็นไปตามกรอบของการวิจัย และถูกต้องตามระเบียบวิธีของการวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาต่อไป

๑.๗.๘ ขั้นสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

หลังจากเสร็จสิ้นการเขียนในบทที่ ๑ – ๔ แล้ว ก็นำเอาข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ รวมทั้งนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของรายงานวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพรรณนาวิเคราะห์ ปรับปรุงให้ถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แล้วเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำมาปรับแก้ใหม่ให้ถูกต้องตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ แล้วจึงยื่นเรื่องเพื่อขอสอบตามกระบวนการต่อไป

๑.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” ผู้วิจัยได้จัดกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๙.๑ ทำให้ทราบแนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา
- ๑.๙.๒ ทำให้ทราบความเป็นมาและความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
- ๑.๙.๓ ทำให้เข้าใจความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

บทที่ ๒

แนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา

ในบทนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับ แนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย ๑) ความหมายของพระธาตุเจดีย์ ๒) ความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์ ๓) ลักษณะของพระธาตุเจดีย์ ๔) ความสัมพันธ์ของชาวพุทธต่อพระธาตุเจดีย์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การสร้างพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา นอกจากเป็นพุทธประสงค์โดยตรงของพระพุทธเจ้าแล้ว ยังสร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้สักการบูชา ต่อมาประเพณีการสร้างพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนามีความแตกต่างออกไปตามบริบทพื้นที่ ในปัจจุบันนั้นแนวคิดเรื่องการสร้าง วัตถุประสงค์ รูปทรง ของพระธาตุเจดีย์นั้น ได้วิวัฒนาการไปตามยุคสมัยและมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น สวยงามมากยิ่งขึ้น

๒.๑ ความหมายของพระธาตุเจดีย์

พระธาตุเจดีย์ ในทางพระพุทธศาสนานั้นได้ถูกสร้างขึ้นมาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งในปัจจุบันอาจมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของพระธาตุเจดีย์ไว้ ดังนี้

สันติ เล็กสุขุม ได้ให้ความหมายของสถูปเจดีย์ไว้ว่า “พระเจดีย์ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า เจดีย์มี ๔ ประเภท คือ ธาตุเจดีย์ หมายถึง สิ่งก่อสร้างที่บรรจุพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้า ของพระมหากษัตริย์จักรพรรดิ บริโภคเจดีย์ หมายถึง สังฆสถานอันเป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือที่ซึ่งพระพุทธเจ้าเคยประทับ เช่น สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ ปฐมเทศนาและปรินิพพาน ธรรมเจดีย์ หมายถึง คาถาแสดงพระอริยสัจ หรือคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก อุเทสิกเจดีย์ คือ ของที่สร้างขึ้นโดยเจตนาอุทิศต่อ พระพุทธเจ้า ไม่กำหนดจะต้องทำเป็นอย่างใด การที่เจดีย์มีความหมายครอบคลุมอย่างกว้างขวาง ดังที่กล่าวข้างต้น จึงพ้องกับความหมายของคำว่าสถูป ที่บ่งถึงสิ่งก่อสร้างเหนือหลุมฝังศพ หรือสร้างเพื่อบรรจุอัฐิธาตุ ด้วยเหตุนี้ สถูป จึงใช้แทนเจดีย์เป็นเช่นนี้ในประเทศอินเดียสมัยโบราณมาแล้ว”^{๒๐}

ธนิธ อยู่โพธิ์ กล่าวไว้ว่า “พระธาตุ” ที่พูดกันเป็นสามัญนั้น เกิดมีความหมายขึ้นเป็นสองทาง คือ พระธาตุ หมายถึง สถูปเจดีย์ที่บรรจุพระสรีระธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่าง ๑ และพระธาตุซึ่งหมายถึง พระสรีระธาตุหรือพระอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้าอย่าง ๑ เพื่อให้ความหมายแน่นอนจึงเรียกยกย่อง พระสรีระธาตุของพระพุทธเจ้าว่า “พระบรมธาตุ” ดังนั้นพระบรมธาตุจึงหมายถึง พระธาตุที่นับเนื่อง หรือเป็นส่วนทางกายหรือพระวรกายของพระองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเฉพาะไม่เกี่ยวกับธาตุของอริยสาวก และมีไฉนหมายถึงพระธาตุเจดีย์ หรือสถูป^{๒๑}

^{๒๐} สันติ เล็กสุขุม, เจดีย์ ความเป็นมาและศัพท์เรียกองค์ประกอบเจดีย์ในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖.

^{๒๑} ธนิธ อยู่โพธิ์, ตำนานพระบรมสารีริกธาตุ, (กรุงเทพมหานคร: มิตรสยาม, ๒๕๒๔), หน้า ๔๖.

พระมหาสมชาย ธีรภาโส (บุญเกลี้ยง) พระธาตุเจดีย์ หมายถึง สิ่งก่อสร้างในพระพุทธศาสนาอันควรแก่การเคารพบูชา มีทั้งสร้างเพื่อบรรจุอัฐิธาตุหรือเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปหรือเพื่อเป็นที่ระลึกหรือใช้ในลักษณะเป็น “สัญลักษณ์” กล่าวคือ สิ่งใดก็ตามที่ใช้เพื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้าหรือคำสอนของพระองค์สิ่งนั้นเรียกได้ว่าเป็นเจดีย์^{๒๒}

ศ.ธรรมรัตน์ ได้กล่าวไว้ว่า พระธาตุ หมายถึง พระอัฐิของพระพุทธเจ้าพระปัจเจกพระพุทธเจ้า และพระอรหันต ซึ่งหากเป็นอัฐิของพระพุทธเจ้า จะเรียกว่า พระบรมสารีริกธาตุหรือพระบรมธาตุ แต่ถ้าเป็นอัฐิของพระอรหันตจะเรียกว่าพระธาตุ แต่โดยทั่วไปแล้วจะเรียกโดยรวมว่าพระธาตุ แต่สำหรับคำว่า พระธาตุ ในที่นี้ จะมีความหมายถึงส่วนสำคัญของพระสรีระหรือพระปรารักษ์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ หรือพระธาตุไวภายในที่เรียกว่า พระธาตุเจดีย์ โดยพระธาตุเจดีย์แต่ละแห่งจะมีตำนานเล่าขานถึงมูลเหตุการณสร้าง ซึ่งสัมพันธ์กับการเสด็จโปรดสัตว์ของพระพุทธเจ้าในดินแดนต่าง ๆ และมีข้อสังเกตว่า สถานที่ใดที่มีการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ก็มักจะกลายเป็นเมืองสำคัญในเวลาต่อมา^{๒๓}

น. ณ ปากน้ำ ได้กล่าวไว้ว่า สรีระ มาจากคำบาลีว่า ฐปะ คือมูลดินเป็นกองน่าจะเกิดจากการเผาศพแล้วรวบรวมเข้าเป็นกองไว้แล้วเอาดินเอาหินมาทับไว้เป็นเนินสูง เป็นเครื่องหมายให้เห็นชัด เดิมสมัยก่อนนั้นการก่อมูลดิน สูงเป็นประเพณีที่นิยมมานาน ล่วงมาสมัยพุทธกาลก็ยังนิยมสืบต่อกัน โดยสร้างสรีระสำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและอังคารของพระพุทธองค์^{๒๔}

ปัญญา เทพลิงห์ ได้กล่าวไว้ว่า สรีระมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า “เจดีย์” ทั้งสรีระและเจดีย์หากมองในแง่รูปแบบโครงสร้างไม่แตกต่างกัน แต่หากมองในแง่ความหมายจะต่างกันความหมายเดิมของสรีระนั้นเป็นสถานที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุกระดูกหรืออัฐิของผู้ล่วงลับไปแล้วเพื่อให้ผู้เคารพนับถือได้สักการบูชา ดังเช่นเมื่อครั้งพระพุทธเจ้าปรินิพพาน มีกษัตริย์เมืองต่าง ๆ เข้าร่วมพิธีถวายพระเพลิงและขอรับพระบรมสารีริกธาตุ (อัฐิ) ไปสักการบูชาประจำเมือง จึงได้สร้างสรีระไว้สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ สวนเจดีย์หรือเจดีย์ หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงหรือเพื่อเคารพบูชา^{๒๕}

ปลาย บุรพาทิศ ได้กล่าวไว้ว่า พระบรมธาตุเจดีย์ คือ เจดีย์ที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุส่วนต่าง ๆ ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมสารีริกธาตุนั้นในตำนานมูลศาสนาซึ่งพระเถระชาวล้านนาได้รจนาไว้แต่โบราณกล่าวว่า “กุนีจักหนานิพพานแล้วศาสนากุบกว้างขวางนัก เหตุธาตุกฐทั้ง ๗ ประการ คือว่า กระดูกหน้าผาก เขี้ยวทั้ง ๔ และกระดูกด้านมีด ๒ อันนี้ อย่าให้แตกให้ยอมเถิด ธาตุอันกว้างนี้จึงแตกจงย่อยเท่าเม็ดถั่วลิ้ม (ถั่วเขียว) เท่าเม็ดข้าวสารหักกิ่ง เทาเมล็ด

^{๒๒} พระมหาสมชาย ธีรภาโส (บุญเกลี้ยง), “ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, หน้า ๔๓.

^{๒๓} ศ.ธรรมรัตน์, *พระบรมธาตุศักดิ์สิทธิ์*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓ – ๑๕.

^{๒๔} น.ณ ปากน้ำ, *สยามศิลป์ จิตรกรรมและสถาปัตยกรรม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐๓.

^{๒๕} ปัญญา เทพลิงห์, *ศิลป์เอเชีย*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอคทีฟพรีนท จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

พรรณผักกาด เพื่อให้คนทั้งหลายผูกอันประกอบด้วยศรัทธาเอาไป อุปลุกบูชาในที่อยู่แห่งตนเพื่อเป็นเหตุให้ได้ถึงสุคติแก่เขาเถิด”^{๒๖}

พระมหาสมจินต์ สมมาปณโณ ได้ศึกษาเรื่อง พระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุกับคนไทยได้กล่าวไว้ว่า คำว่า “พระธาตุ” มีความหมายเหมือนกับคำว่า “ธาตุ” แต่มีข้อพิเศษออกไปก็ คือเป็นส่วนต่าง ๆ ของร่างกายคนที่บรรลุนิพพาน มีจิตใจบริสุทธิ์ หมดกิเลสเป็นพระอรหันต์ซึ่งเหลือจากการถูกเผา บางทีเรียกว่า “พระอรหันตธาตุ” พระสาวก สาวิกาของพระพุทธเจ้า (หมายรวมถึงพระปัจเจกพุทธเจ้า และอุบาสก อุบาสิกาผู้เป็นอรหันต์ด้วย) คำว่า “พระบรมสารีริกธาตุ” หมายถึง กระดูกของพระพุทธเจ้า (พระสัมมาสัมพุทธเจ้า) เผาชนทั้งหลายในอดีตถือว่า กระดูกคนเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประเพณีนิยมในพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะในยุคของพระพุทธเจ้าองค์ไหน นับตั้งแต่พระพุทธเจ้าพระนามว่า ทีปังกรมาจนถึงพระพุทธเจ้าพระนามว่าโคตม การเก็บกระดูกไว้นบูชาสักการะปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป^{๒๗}

พิบูลย์ ลี้มพานิช ได้กล่าวไว้ว่า สลุปกับเจดีย์มีความหมายแตกต่างกัน คือ สลุป หมายถึง เฉพาะสิ่งก่อสร้างในทางสถาปัตยกรรม แต่เจดีย์นั้นมีความหมายกว้างกว่าสลุป คือ ไม่ได้หมายถึงเฉพาะสิ่งก่อสร้างในทางสถาปัตยกรรมเท่านั้นแต่คำว่า เจดีย์ ยังมีความหมายรวมถึงวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่ควรแก่การสักการบูชาทุกอย่าง เช่น พระพุทธรูป วิหาร ต้นโพธิ์ เป็นต้น ส่วนเจดีย์ที่มีความหมายตรงกับสลุปก็คือ เจดีย์ประเภทธาตุเจดีย์ ซึ่งมีลักษณะเป็นสิ่งก่อสร้างในทางสถาปัตยกรรมเหมือนกับสลุป ดังนั้น สลุปก็แบบเจดีย์ที่เป็นธาตุเจดีย์จึงใช้เรียกแทนกันได้^{๒๘}

พระธาตุเจดีย์นั้น ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีวิวัฒนาการในหลาย ๆ ด้าน ทั้งความหมาย ชื่อที่ใช้เรียก ลักษณะ รูปแบบทางสถาปัตยกรรม รวมถึงวัตถุประสงค์ในการสร้าง จากความหมายข้างต้นนั้น พอสรุปได้ว่า พระธาตุเจดีย์ หมายถึง สถานที่สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รวมถึงอัฐิธาตุ ของพระอรหันต์สาวก และในปัจจุบัน หมายถึง สถานที่บรรจุ อัฐิธาตุของพระอริยสงฆ์ พร้อมทั้งอัฐิบริวาร เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้สักการบูชา

๒.๒ ความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์

สลุปหรือเจดีย์นั้น ในพระพุทธศาสนา ถ้าจะให้ถูกต้องจริง ๆ ต้องเรียกว่า พระสลุป ต้องใช้คำว่า พระ นำหน้าด้วย เพราะเป็นของสูง เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุด เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ การสร้างสลุปหรือเจดีย์เป็นประเพณีของพุทธศาสนิกชน ซึ่งมีได้มีเฉพาะในสมัยพระโคตมพุทธเจ้าเท่านั้น ในสมัยของพระพุทธเจ้าองค์อื่น ๆ ชาวพุทธก็สร้างสลุปหรือเจดีย์เป็นที่

^{๒๖} ปลาย บุรพาทิศ, **พระบรมธาตุและวัตถุมงคล**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์, ๒๕๕๑), คำนำ.

^{๒๗} พระมหาสมจินต์ สมมาปณโณ, พระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุกับคนไทย, **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

^{๒๘} พิบูลย์ ลี้มพานิช, อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการสร้างเจดีย์ในสมัยสุโขทัย. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑.

ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธองค์ เพื่อเป็นที่บูชาสักการะทั้งสิ้น^{๒๙} สถูปเจดีย์แต่เดิมนั้นสร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เมื่อพระสงฆ์สาวกเดินทางไปประกาศศาสนา ณ ที่ใดหากนำพระบรมสารีริกธาตุไปด้วยก็จะนำพระบรมสารีริกธาตุไปบรรจุ ในสถูปเจดีย์ที่ก่อไว้ เพื่อให้คนเคารพบูชาเป็นหลักยึดเหนี่ยวของจิตใจในประเทศนั้น ๆ พระสถูปจึงเกิดก่อนพระพุทธรูป^{๓๐} ต่อมาจึงนิยมสร้างในรูปของพระธาตุเจดีย์โดยมีความเป็นมาดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์

การสร้างพระธาตุเจดีย์ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญมากสำหรับพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นเอกอัครราชูปถัมภก การสร้างเจดีย์ในยุคแรกนี้ จุดหมายที่สำคัญ คือ เพื่อเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ที่สมณทูตนำมาจากประเทศอินเดียโดยผู้มอบได้ตระหนักว่า การมอบพระธาตุซึ่งเป็นวัตถุมงคลอันมีค่าควรเมืองเช่นนั้นจะช่วยเปิดทางไปสู่มิตรภาพอันดีระหว่างประเทศ หรือถ้าหากมีความสัมพันธ์กันอยู่โดยปกติแล้วจะช่วยกระชับความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องสร้างกำแพงป้องกันศัตรูจากภายนอกและทำให้แต่ละประเทศเป็นเมืองขึ้นทางวัฒนธรรม พระธาตุเป็นส่วนประกอบสำคัญมากในการประกาศพระพุทธศาสนา และการประกาศพระพุทธศาสนาให้ผู้อื่นได้เห็นธรรมและพ้นทุกข์ด้วยนั้นเป็นนโยบายหลักอันหนึ่งของพระมหากษัตริย์ไทยผู้ที่จะได้รับการยกย่องจากปวงชนว่าเป็นมหาธรรมิกราช และการที่จะสถาปนาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงในประเทศนั้น ๆ จะต้องมีการสักการะให้ผู้ที่หันมานับถือได้กราบได้บูชาแทนการไหว้ผีสางนางไม้อันซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิม เมื่อพระธาตุเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชนทั้งหลายเช่นนี้ การสร้างสถูป เจดีย์บรรจุจึงมีส่วนสัมพันธ์กันด้วย ถือว่าพระธาตุเจดีย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาลที่สำคัญและยิ่งใหญ่กว่าทุกสิ่งทุกอย่าง แม้แต่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายยังมีอิทธิฤทธิ์น้อยกว่าพระธาตุ ซึ่งเปรียบเสมือนกายที่สองของพระพุทธองค์ มูลเหตุในการสร้างเจดีย์ก็เพื่อหาสถานที่ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ หรือบรรจุอัฐิธาตุของบุคคลสำคัญจะได้เป็นสัดส่วน และให้ประชาชนได้ระลึกถึงและบูชาสักการะคุณงามความดีของบุคคลนั้น ซึ่งนิยมสร้างไว้ในหนทาง ๔ แพร่ง ในสี่มุมเมือง เพื่อสะดวกแก่การไปกราบไหว้บูชา โดยยกเอาสิ่งที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ เช่น พระบรมสารีริกธาตุ เป็นต้น ซึ่งประชาชนนับถือมากในสมัยนั้นและสร้างเจดีย์บรรจุไว้ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน^{๓๑}

ในมหาปริณิพพานสูตรนั้นพระพุทธองค์ตรัสกับพระอานนท์ไว้ตอนหนึ่งว่า ไม่ควรชวนชวายนในสรีระของพระองค์ดังนี้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกข้าพระองค์จะพึงปฏิบัติใน พระสรีระของพระตถาคตอย่างไร ดูกรอานนท์พวกเธอจงอย่าชวนชวาย เพื่อบูชาสรีระตถาคตเลย จงสืบทอดพยายามในประโยชน์ของตน ๆ เกิด จงเป็นผู้ไม่ประมาทในประโยชน์ของตน ๆ มีความเพียร มีตนอันส่งไปแล้วอยู่เถิด กษัตริย์ผู้เป็นบัณฑิตก็ดี พรหมณ์ผู้เป็นบัณฑิตก็ดี คฤหบดีผู้เป็นบัณฑิตก็ดี ผู้เลื่อมใสยิ่งในตถาคตมีอยู่เขาทั้งหลายจักกระทำการบูชาสรีระตถาคตเจ้า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็เขาทั้งหลาย

^{๒๙} พระมหาสมจินต์ สมมาปณฺโณ, *เจดีย์ในพระพุทธศาสนา*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=392&articlegroup_id=97 [๑๘ พ.ย. ๒๕๖๐].

^{๓๐} น.ณ ปากน้ำ, *สถูปเจดีย์ในประเทศไทย*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๑๖), หน้า ๔.

^{๓๑} สมหมาย เปรมจิตต, *พระเจดีย์ในล้านนาไทย*, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๔), หน้า ๒๑ - ๒๒.

จะพึงปฏิบัติในพระสรีระของตถาคตอย่างไร ดูกรอานนท์ พึงปฏิบัติในสรีระตถาคต เหมือนที่เขาปฏิบัติในพระสรีระ พระเจ้าจักรพรรดิ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็เขาปฏิบัติในพระสรีระพระเจ้าจักรพรรดิอย่างไร ดูกรอานนท์เขาห่อพระสรีระพระเจ้าจักรพรรดิด้วยผ้าใหม่แล้ว ซับด้วยสำลีแล้วห่อด้วยผ้าใหม่โดยอุบายนี้ห่อพระสรีระพระเจ้าจักรพรรดิด้วยผ้า ๕๐๐ คู่แล้ว เชิญพระสรีระลงในรางเหล็ก อันเต็มด้วยน้ำมัน ครอบด้วยรางเหล็กอื่น แล้วกระทำจิตกาธานด้วยไม้ หอมลั่น ถวายพระเพลิงพระสรีระพระเจ้าจักรพรรดิสร้างสถูป ของพระเจ้าจักรพรรดิไว้ที่หนทาง ใหญ่ ๔ แพร่ง เขาปฏิบัติในพระสรีระพระเจ้าจักรพรรดิด้วยประการฉะนี้แล พวกกษัตริย์ผู้เป็นบัณฑิตเป็นต้นพึงปฏิบัติในสรีระตถาคตเหมือนที่เขาปฏิบัติพระสรีระพระเจ้าจักรพรรดิพึงสร้าง สถูปของตถาคตไว้ที่หนทางใหญ่ ๔ แพร่ง ขนเหล่าใดจักยกขึ้นซึ่งมาลัยของหอมหรือจุก จักอภิวาทหรือจักยังจิตให้เลื่อมใสในสถูปนั้น การกระทำเช่นนั้น จักเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนเหล่านั้นสิ้นกาลนาน^{๓๒}

ในสมัยครั้งพุทธกาลนั้น พวกที่นับถือพระพุทธศาสนานับถือแต่พระพุทธเจ้าและพระธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์พุทธสาวกทั้งหลายเป็นหลักศาสนาเรียกรวมกันทั้งสามว่า “ไตรสรณคมน์” หามิว่าตถาคตเป็นเจดีย์ในพระพุทธศาสนาไม่ บรรดาเจดีย์ในพระพุทธศาสนา นอกจากไตรสรณคมน์เป็นของเกิดขึ้นเมื่อพระพุทธองค์ดับขันธปรินิพพานแล้วทั้งนั้นเจดีย์ในพระพุทธศาสนา มีตำรากำหนดว่าเป็น ๔ อย่าง คือ ธาตุเจดีย์ บริโภคเจดีย์ ธรรมเจดีย์ อุเทศิกเจดีย์ ปราภฏในมหาปรินิพพานสูตรและมีล้นปัญหา เป็นต้น^{๓๓}

๒.๒.๓. มูลเหตุของการสร้างพระธาตุเจดีย์

การสร้างพระธาตุเจดีย์นั้นมีมาก่อนสมัยพุทธกาล และมีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนานจนถึงยุคสมัยของพระพุทธเจ้า และมีหลักฐานในพระไตรปิฎกที่สำคัญหลายพระคัมภีร์ดังนี้

ได้มีการสร้างพระธาตุเจดีย์ เพื่อเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ตั้งแต่ภายหลังการถวายพระเพลิงพระพุทธรูปแล้ว และกลายเป็นประเพณีนิยมในการสร้างพระพุทธรูปเจดีย์เพื่อเป็นพุทธบูชาสืบทอดพระพุทธศาสนาเรื่อยมา^{๓๔} ได้กล่าวถึงพุทธดำรัสที่พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์เกี่ยวกับ การปฏิบัติต่อพระบรมศพและการสร้างพระสถูปว่า ท่านพระอานนท์ทูลถาม ว่า พวกข้าพระองค์จะปฏิบัติต่อพระสรีระของพระตถาคตอย่างไร พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “พวกเธออย่ากังวลเพื่อบูชาสรีระของตถาคต จงพยายามชวนชวายนทำหน้าที่ของตนเองอย่าประมาท ในหน้าที่ มีความเพียร อุทิศกายและใจอยู่เถิด กษัตริย์พราหมณ์ คหบดีผู้เป็นบัณฑิตผู้เลื่อมใสในตถาคต จะทำการบูชาสรีระของตถาคตเอง ท่านพระอานนท์ทูลถามว่า พวกเขาพึงปฏิบัติต่อพระสรีระของพระตถาคตอย่างไร พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า พึงปฏิบัติต่อสรีระของตถาคต เหมือนอย่างที่เราปฏิบัติต่อพระบรมศพของพระเจ้าจักรพรรดิ ท่านพระอานนท์ทูลถามว่า “พวกเราปฏิบัติต่อพระบรมศพของพระเจ้าจักรพรรดิอย่างไร พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า พวกเราใช้ ผ้าไหมห่อพระบรมศพของพระเจ้าจักรพรรดิเสร็จแล้วจึงห่อด้วยสำลีบริสุทธิ์ แล้วจึงห่อด้วยผ้าไหมอีกชั้นหนึ่ง

^{๓๒} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๓๓/๑๑๕.

^{๓๓} สมเด็จพระญาณสังวรญาณมุนี, **ตำนานพระพุทธเจดีย์**, (พระนคร: กรมศิลปากร, ๒๕๐๘), หน้า ๔๐.

^{๓๔} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๐๔ - ๒๐๕/๑๕๒.

ทำโดยวิธีนี้จนห่อพระบรมศพของพระเจ้าจักรพรรดิด้วยผ้าและสำลีได้ ๑,๐๐๐ ชั้น แล้ว อัญเชิญพระบรมศพลงในรางเหล็กเต็มด้วยน้ำมัน ใช้รางเหล็กอีกอันหนึ่งครอบแล้ว ทำจิตกาธานด้วยไม้หอมล้วน แล้วถวายพระเพลิงพระบรมศพพระเจ้าจักรพรรดิ สร้างสถูปของพระเจ้าจักรพรรดิไว้ที่ทางใหญ่สี่แพร่ง ขนเหล่าใดจักยกกระเปียบดอกไม้ ของหอม หรือจตุรณ จักอภิวาท หรือจักทำจิตให้เลื่อมใสในสถูปนั้น การกระทำนั้นจักเป็นไปเพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่ชนเหล่านั้นตลอดกาลนาน ในมหาปรินิพพานสูตร ยังได้กล่าวถึงเหตุการณ์ภายหลังจากการถวายพระเพลิง พระพุทธสรีระเสร็จสิ้นแล้ว สรุปความว่า พระราชาแห่งแคว้นมคธพระนามว่าอชาตศัตรู เวเทหิบุตร พวกเจ้าลิจฉวีผู้ครองกรุงเวสาลี พวกเจ้าศากยะชาวกบิลพัสดุ์พวกเจ้าอุลลิสัผู้ครองกรุงอัลลกะปปะ พวกเจ้าโกลิยะผู้ครองกรุงรามคาม พราหมณ์ผู้ครองกรุงเวฐฐีทีกะ พวกเจ้ามัลละผู้ครองกรุงปาวา ได้ทรงสดับว่า พระผู้มีพระภาคปรินิพพานในกรุงกุสินารา จึงทรงส่งทูตไปถึง พวกเจ้ามัลละผู้ครองกรุงกุสินารา ว่า พระผู้มีพระภาค เป็นกษัตริย์ พวกเราก็เป็นกษัตริย์ จึงควรจะได้รับส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุบ้าง จะได้สร้างพระสถูปบรรจุ พระบรมสารีริกธาตุและทำการฉลอง พวกเจ้ามัลละผู้ครองกรุงกุสินารา ได้ตรัสตอบว่า “พระผู้มีพระภาคปรินิพพานในเขตบ้านเมืองของเรา พวกเราจะไม่ให้ส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ”

ในทางพระพุทธศาสนานั้นพระพุทธเจ้าทรงแสดงเรื่องเจดีย์หรือสถูปที่ควรทำเพื่อผู้ใด ที่เป็นที่เคารพบูชาในฐานะปูชนียบุคคลดังปรากฏในคัมภีร์ดังนี้ กล่าวด้วยอุปารหุบุคคล ๔ ดุรอาณนั อุปารหุบุคคล ๔ จำพวก อุปารหุบุคคล ๔ จำพวก เป็นไฉน คือ พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นอุปารหุบุคคลจำพวกหนึ่ง พระปัจเจกสัมพุทธเจ้าเป็นอุปารหุบุคคลจำพวกหนึ่ง สาวกของพระตถาคต เป็นอุปารหุบุคคลจำพวกหนึ่ง พระเจ้าจักรพรรดิเป็นอุปารหุบุคคลจำพวกหนึ่ง^{๓๕}

ในชมพูทวีปมีคนสร้างพระธาตุ เจดีย์ไว้บูชาทั้งเกิดเองตามธรรมชาติและสร้างขึ้นไม่ใช่แต่ในแคว้นเจติเท่านี้แคว้นอื่นก็มีเช่นกัน เช่นที่ นครเวสาลี ดังนี้ “สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ สารัณทเจดีย์ใกล้พระนครเวสาลี ครั้งนั้นแล เจ้าลิจฉวีหลายพระองค์ด้วยกันพากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับทรงถวาย บังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง”^{๓๖}

มูลเหตุสำคัญของการสร้างพระธาตุเจดีย์นั้น มีความเป็นมาที่ยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พุทธศาสนิกชนมีความศรัทธาในพระพุทธเจ้าและให้ความสำคัญ กับการสร้างพระธาตุเจดีย์ เพื่อใช้เป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และพระธาตุของพระอรหันต์ เพื่อการสักการบูชาระลึกถึงพระพุทธเจ้าและเหล่าพุทธสาวกเมื่อเวลาผ่านไปการสร้างพระธาตุเจดีย์ก็ได้วิวัฒนาการไปตามยุคสมัย แต่ยังคงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ เป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนมาจนถึงปัจจุบัน

๒.๓ ลักษณะของพระธาตุเจดีย์

ลักษณะของพระธาตุเจดีย์ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และเปลี่ยนไปตามบริบทของพื้นที่นั้นๆ ดังต่อไปนี้

พระเจดีย์เป็น ชื่อเรียกสิ่งก่อสร้างในงานสถาปัตยกรรมไทยประเภทหนึ่ง มีรูปทรงฐานฐานคล้ายรูปกรวยแหลม นิยมใช้เป็นหลักประธานของวัด ในฐานะที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของ

^{๓๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๐/๑๓๔/๑๑๕.

^{๓๖} อง.อฎก. (ไทย) ๒๓/๑๙/๑๖.

พระพุทธรูปหรือในฐานะสัญลักษณ์แทนพระสัพพัญญูเจ้า คำว่าเจดีย์มีที่มาจากคำว่า “เจติยะ” ในภาษาบาลี หรือ “เจตย” ในภาษาสันสกฤต ซึ่งจะมีความหมายที่กว้าง เพราะหมายถึงสิ่งที่ใช้เป็นอนุสรณ์ให้ระลึกถึง หรือสิ่งที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องรำลึก ทั้งนี้เฉพาะแต่เจดีย์ครั้งหลังพุทธกาลที่เกี่ยวกับพระพุทธรูปเท่านั้น มีการกำหนดให้สร้างขึ้น ๔ อย่าง มีลักษณะดังต่อไปนี้

๑) ธาตุเจดีย์ คือ สิ่งก่อสร้างอย่างที่เรียกว่า “พระธาตุ” ที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธรูปเจ้า

๒) ธรรมเจดีย์ คือ พระธรรมคำสั่งสอนทั้งหมดของพระพุทธรูปเจ้า ทั้งที่จารึกลงเป็นพระคัมภีร์หรือหนังสือ เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือแผ่นจารึกอักษรธรรม เป็นต้น

๓) บริโภคเจดีย์ คือ สถานที่สำคัญ ๔ แห่ง ที่เคยเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธรูปองค์เมื่อครั้งยังมีพระชนม์ชีพอยู่ ซึ่งทรงอนุญาตให้ใช้เป็นสังเวชนียสถานสำหรับพุทธศาสนิกชนใช้เป็นรำลึกถึงพระองค์ ได้แก่

ณ ปาลุมพินวัน เมืองกบิลพัสดุ์ สถานที่ทรงประสูติ

ณ ต้นโพธิ์ ตำบลพุทธคยา สถานที่ทรงตรัสรู้

ณ ตำบลอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี สถานที่ทรงปฐมเทศนา

ณ ตำบลสาละวัน เมืองกุสินารา สถานที่ทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน

๔) อุเทสิกเจดีย์ คือ สิ่งที่สร้างขึ้นเพื่ออุทิศต่อพระพุทธรูป เช่น พระพิมพ์ดินเผา พระพุทธรูปจำลอง เป็นต้น เชื่อกันว่ารูปแบบลักษณะเดิมของ “พระสถูป” นั้น มาจากการอิงแบบอย่างลักษณะของเนินดินที่พูนเป็นโคก ตรงที่ฝังอัฐิธาตุในวัฒนธรรมของชาวอินเดียที่นิยมให้มีการปกรัณหรือฉัตรบน โคกนั้นเพื่อแสดงเกียรติยศสำหรับบุคคลสำคัญซึ่งในเวลาต่อมาเมื่อมีการสร้าง เป็นพระสถูปก็อาศัยรูปแบบลักษณะนั้น โดยเฉพาะพระสถูปของพระพุทธรูป นอกจากสร้างเป็นรูปโดมกลมใหญ่บนฐานสูงและทำเป็นเสาหินรับแผ่นหินกลมอย่าง ฉัตรแล้ว การทำเป็นบัลลังก์รูป ๔ เหลี่ยมเหนือยอดพระสถูปกลมเพื่อตั้งรับฉัตร ก็นับได้ว่าเป็นการสร้างสัญลักษณ์เพื่อให้หมายถึง “พระรัตนบัลลังก์” แห่งการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยตรง และองค์ประกอบดังกล่าวนี้เอง คือที่มาของการพัฒนารูปแบบพระสถูปเจดีย์ที่ให้อิทธิพลต่อกลุ่มประเทศต่าง ๆ ที่รับและนับถือพระพุทธศาสนาต่อจากอินเดียในเวลาต่อมา^{๓๗}

๒.๓.๑ ลักษณะและรูปแบบทางสถาปัตยกรรม

พระเจดีย์ในประเทศไทย จากหลักฐานที่ปรากฏที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดเท่าที่พบได้ในปัจจุบัน คือสมัย ทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ ๑๑ – ๑๘) ซึ่งส่วนใหญ่พังทลายเหลือแต่แนวฐาน จึงต้องสันนิษฐานรูปแบบจากพระสถูปจำลองขนาดเล็ก หรือจากภาพปูนปั้นเหนือผนังถ้ำบางแห่งหรือจากภาพสลักบนใบเสมาสมัยเดียวกัน ทำให้พอเห็นได้ว่ามีองค์ประกอบสำคัญ ๔ อย่าง คือ ฐาน องค์ระฆัง บัลลังก์ และยอด ซึ่งเป็นแบบแผนที่รับมาจากต้นแบบในอินเดีย สมัยต่อ ๆ มาจึงได้พัฒนารูปแบบต่าง ๆ ไปตามยุคสมัยจวบจนถึงปัจจุบัน ภายใต้รูปแบบและลักษณะที่ตั้งอยู่บนกรอบโครงสร้างทรงหลักที่มีอยู่ ๔ แบบคือ

^{๓๗} พุทธะ, พระเจดีย์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.phuttha.com/ศาสนสถาน/พระเจดีย์> [๑๘ พ.ย. ๒๕๖๐].

๑) เจดีย์ทรงกลม หมายถึง พระเจดีย์ซึ่งมีโครงสร้างรูปทรงลักษณะโดยรวมเป็นอย่างรูปกรวยกลม พระเจดีย์ทรงกลมนี้ถือเป็นแบบแผนเฉพาะของพระเจดีย์ในประเทศไทยที่นิยมสร้าง กันมาแทบทุกสมัย เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดราชสิทธาราม ธนบุรี

๒) เจดีย์ ๘ เหลี่ยม หมายถึง พระเจดีย์ที่มีโครงสร้างรูปทรงลักษณะโดยรวมเป็นรูปกรวยแหลมแปดเหลี่ยม มีองค์ประกอบที่ใช้แบบแผนคล้ายกับพระเจดีย์ทรงกลมทั่วไป พระเจดีย์ทรงนี้มีพัฒนาการจากรูปแบบเจดีย์ทรงกลมอีกขั้นหนึ่ง โดยแทนที่จะเน้นตัวองค์ระฆังกลับเน้นที่ส่วนฐานแทนด้วยการยึดฐานขึ้นจนกลายเป็นส่วนสำคัญไปเช่น วัดธรรมิกราช อุดยธา วัดสุวรรณवास อุดยธา

๓) เจดีย์ ๔ เหลี่ยม หมายถึง พระเจดีย์ที่มีโครงสร้างรูปทรงลักษณะโดยรวมเป็นอย่างรูปกรวย ๔ เหลี่ยม แบ่งเป็น

(๑) เจดีย์ ๔ เหลี่ยมย่อมุม เป็นการนำองค์ประกอบและรูปทรงของเจดีย์ทรงกลมมาปรับเป็นเจดีย์ ๔ เหลี่ยมย่อมุม มีทั้งย่อเหลี่ยมไม้ ๑๒, ๑๖ และ ๒๐ ในเวลาต่อมาได้พัฒนารูปทรงเส้นกรอบนอกของโครงรูปให้เรียวแหลมยิ่งขึ้น เรียกทรงอย่างนี้ว่า “ทรงจอมแห” หรือ “ไม้เรียวหวดฟ้า”

(๒) เจดีย์ ๔ เหลี่ยมฐานสูง เป็นแบบอย่างที่ใช้วิธียึดฐานปัทม์ขึ้นบนให้สูงขึ้น เพื่อเป็นเรือนธาตุขององค์พระเจดีย์ ประดับซุ้มจรนำ นอกจากนี้ในบางสมัย อาทิ สมัยศรีวิชัยหรือล้านนาก็ยังนิยมทำเจดีย์จำลองขนาดเล็กประดับที่มุมทั้ง ๔ เหนือเรือนธาตุอีกด้วย เช่น เจดีย์ราย วัดเจดีย์เจ็ดแถว สุโขทัย เจดีย์รายวัดพระราม อุดยธา พระบรมธาตุไชยา สุราษฎร์ธานี พระเจดีย์เชียงยืน ลำพูน

๔) เจดีย์แบบเบ็ดเตล็ด หมายถึง พระเจดีย์ที่มีรูปแบบลักษณะเฉพาะที่ใช้กันในบางกลุ่มบางพื้นที่ ที่ไม่จัดให้อยู่ในรูปแบบทั้ง ๓ ลักษณะดังที่กล่าวมาแล้วเช่น

(๑) ทรงดอกบัวตูม คือ พระเจดีย์รูปทรงสูง มีฐานเชิงซ้อนลดหลั่นขึ้นไปรับเรือนธาตุ เเทนปลายยอดด้วยรูปดอกบัวตูม

(๒) ทรงปราสาท คือ พระเจดีย์ทรง ๔ เหลี่ยม ที่มีรูปแบบของส่วนยอดอาคารทำเป็นชั้นคล้ายหลังคาซ้อนกันหลาย ๆ ชั้น ก่อนรับองค์ระฆังกลมบนส่วนปลาย นิยมกันในกลุ่มพระเจดีย์แถบล้านนา เช่น เจดีย์ทรงดอกบัวตูม วัดสวนแก้วอุทยานน้อย สุโขทัย เจดีย์ทรงดอกบัวตูม วัดมหาธาตุสุโขทัย^{๓๘}

๒.๓.๒ ประเภทและตำแหน่งที่ตั้งของอาคาร

พระเจดีย์ มีหลากหลายประเภทและมีตำแหน่งที่ตั้งแตกต่างกัน โดยทั่วไปแยกออกได้เป็น ๕ ประเภท ตามตำแหน่งที่ตั้งและหน้าที่ ดังนี้

๑) เจดีย์ประธาน เจดีย์ที่สร้างเป็นหลักของวัด มีขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาเจดีย์องค์อื่นภายในวัด และสร้างอยู่ในตำแหน่งที่เด่นชัดเป็นประธานแก่เจดีย์อื่น ด้วยเหตุนี้เองทำให้เรียกว่า เจดีย์ประธาน ไม่ได้หมายถึงรูปแบบของเจดีย์ดังตัวอย่าง เจดีย์ทรงปราสาท หรือ พระปราสาท เป็นเจดีย์ประธานของวัดพระราม วัดไชยวัฒนาราม หรือวัดพุทไธสวรรย์ เจดีย์ทรงระฆัง ๓ องค์ เป็นเจดีย์

^{๓๘} พุทธะ, พระเจดีย์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.phuttha.com/ศาสนสถาน/พระเจดีย์> [๑๘ พ.ย. ๒๕๖๐].

ประธานของวัดพระศรีสรรเพชญ์ เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ เป็นเจดีย์ประธานของวัดมหาธาตุ เจดีย์ทรงปราสาทยอด เป็นเจดีย์ประธานของวัดป่าสัก จังหวัดเชียงราย เป็นต้น^{๓๙}

๒) เจดีย์ราย หมายถึง พระเจดีย์ขนาดย่อมที่ประกอบในผังในฐานะพระเจดีย์รอง โดยจะวางอยู่เรียงรายรอบอาคารประธาน เจดีย์ราย วัดพระศรีสรรเพชญ์ ออยุธยา เจดีย์ราย วัดพระเชตุพนฯ กรุงเทพมหานคร

๓) เจดีย์ทิศ หมายถึง พระเจดีย์รองสำคัญในผังที่ถูกกำหนดให้ตั้งประกอบในผังที่ทิศทั้ง ๔ หรือมุมทั้ง ๔ ของผัง อย่างที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “เจดีย์มุม” ตำแหน่งเจดีย์ทิศ วัดใหญ่ชัยมงคล ออยุธยา เจดีย์ทิศวัดใหญ่ชัยมงคล ออยุธยา

๔) เจดีย์คู่ หมายถึง พระเจดีย์ที่ทำเป็นคู่ ตั้งอยู่ด้านหน้าอาคารสำคัญอย่างพระอุโบสถ หรือพระวิหาร หรือพระปรางค์ เจดีย์คู่ วัดชินวรสนธบุรี เจดีย์คู่ วัดไชยวัฒนาราม ออยุธยา

๕) เจดีย์หมู่ หมายถึง พระเจดีย์ที่สร้างเป็นกลุ่มหรือหมู่ในบริเวณเดียวกัน โดยเน้นความสำคัญของทั้งกลุ่ม ไม่ได้เน้นที่องค์ใดองค์หนึ่งโดยเฉพาะ^{๔๐}

เจดีย์ที่ยกมาข้างต้นนี้ มีความแตกต่างและตั้งอยู่ในพื้นที่แตกต่างกัน มีรูปแบบและลักษณะที่ไม่เหมือนกัน แต่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา และมีความเป็นมาหรือมูลเหตุที่คล้ายคลึงกัน ในปัจจุบันกลายเป็นปูชนียสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และส่งผลดีต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้แก่พื้นที่นั้น ๆ

๒.๓.๓ รูปแบบ หรือทรงต่างๆ ของพระธาตุเจดีย์

พระธาตุเจดีย์ มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละพื้นที่หรือภูมิภาค ดังต่อไปนี้

๑) เจดีย์ทรงปราสาท ปราสาท หมายถึง รูปแบบที่มีหลายชั้นซ้อนกัน (ชั้นซ้อน) หรือ ที่มีหลังคาลาดหลายชั้นซ้อนลดหลั่นกัน (หลังคาซ้อน) ตอนกลางของเจดีย์ทรงปราสาทอาจมีหรือไม่มีห้องคูหาก็ได้ เรียกส่วนนี้ว่า เรือนธาตุ เป็นส่วนสำคัญที่ไว้ประดิษฐานพระพุทธรูปไว้ที่ คูหา หรือ ชุ่มจรณะนำ ที่ผนัง เรือนธาตุมักมีทรงสี่เหลี่ยมตั้งอยู่เหนือฐานเรือนธาตุเป็นชั้นซ้อน หากชั้นซ้อนนั้นเป็นหลังคาลาด ก็ต่อยอดเป็นกรวยและมีทรงระฆังเป็นส่วนประกอบสำคัญ แม้ว่าปราสาทมีแต่เรือนชั้นโดยไม่จำเป็นต้องมียอดแหลม แต่การทำหลังคาซ้อนและต่อยอดแหลม ก็เป็นปราสาทแบบหนึ่งด้วย เรียกว่า กุฎาคาร หรือ เรือนยอด^{๔๑}

เจดีย์ทรงปราสาทแบบหริภุญชัย เจดีย์ทรงปราสาทแบบหริภุญชัยหรือ เจดีย์กู่กุด อยู่ในวัดจามเทวี หรือ วัดกู่กุด จังหวัดลำพูนชื่อเรียกที่รู้จักกันดีคือ เจดีย์กู่กุด หรือ เจดีย์กู่กู่ อยู่ในวัดจามเทวี หรือ วัดกู่กุด จังหวัดลำพูน ที่เรียกกู่กุด เพราะมีส่วนยอดหลุดหรือหัก มีลักษณะแปลกแตกต่างไปจากเจดีย์ทรงปราสาทในศิลปะล้านนาและศิลปะขอม คือ นับจากส่วนฐานทรงสี่เหลี่ยมมาเป็นเรือนธาตุทรงสี่เหลี่ยมเช่นกัน ตั้งซ้อนกันลดขนาดเป็นลำดับขึ้นไป ๕ ชั้น แต่ละชั้นมีเจดีย์ประดับทิศทั้งสี่และด้านทั้งสี่ของแต่ละชั้น มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ในชุ่มจรณะนำ (เป็นช่องตันสี่เหลี่ยม ใช้

^{๓๙} สันติ เล็กสุขุม, เจดีย์ : ความเป็นมาและคำศัพท์ เรียกองค์ประกอบเจดีย์ในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘ – ๑๙.

^{๔๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

^{๔๑} อ้างแล้ว.

ประดิษฐานพระพุทธรูป) และยอดแหลมที่หักหายคงเป็นกรวยเหลี่ยม เจดีย์ทรงปราสาทแบบทริภุญชัย อีกแบบหนึ่ง มีทรงแปดเหลี่ยม จึงนิยมเรียกตามทรงว่า เจดีย์แปดเหลี่ยม เป็นเจดีย์ขนาดเล็ก อยู่ในวัดจามเทวี จังหวัดลำพูน ด้านทั้งแปดของเรือนธาตุเจดีย์องค์นี้ ประดิษฐานพระพุทธรูปยืนไว้ในซุ้มจระนำ เหนือเรือนธาตุเป็นหลังคาซ้อนชั้นลดหลั่นขึ้นรับทรงระฆัง เหนือขึ้นไปเป็นยอดซึ่งหักหายแล้ว เจดีย์ลักษณะนี้ได้พบแพร่หลายทางภาคกลางด้วย เช่น วัดพระแก้ว จังหวัดชัยนาท วัดพระรูป จังหวัดสุพรรณบุรี และสืบเนื่องมาจนถึงตอนต้นของกรุงศรีอยุธยา^{๔๒}

เจดีย์ทรงปราสาทยอดแบบล้านนา เจดีย์ทรงปราสาทยอดแบบล้านนา แบ่งออกได้หลายรูปแบบ ทั้งที่มียอดเดียวและห้ายอด จึงอาจเรียกว่า เจดีย์ห้ายอด หรือ ปราสาทห้ายอด เจดีย์แบบนี้ล้วนเป็นเรือนยอดหรือภูเขาศรี เรียกรวมว่า เจดีย์ทรงปราสาทยอด เช่น เจดีย์วัดป่าสัก อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เจดีย์ทรงมณฑป หรือ ภูเขามณฑป ในวัดมหาโพธาราม ศิลปะล้านนา ก็จัดเป็นเจดีย์ทรงปราสาทยอดด้วยเช่นกัน^{๔๓}

เจดีย์ทรงปราสาทแบบสุโขทัย มีลักษณะบางประการคล้ายกับพระปรางค์ของกรุงศรีอยุธยา เพราะต่างได้รับแรงบันดาลใจมาจากปราสาทขอม แต่ลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นทำให้เจดีย์ทรงปราสาทแบบสุโขทัยมีระเบียบที่ต่างไปจากเจดีย์ทรงปรางค์ของอยุธยา ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าเรียกเจดีย์ทรงปราสาทแบบสุโขทัยว่าเป็นพระปรางค์ เพราะจะเกิดการสับสนกับเจดีย์ทรงปรางค์ในศิลปะอยุธยา ความแตกต่างที่เห็นได้ชัด คือ ยอดส่วนบนของเจดีย์แบบสุโขทัยซ้อนกันน้อยชั้นกว่าเจดีย์แบบอยุธยา อีกทั้งยังไม่ปรากฏการสร้างเจดีย์ทรงนี้แบบขนาดใหญ่ หรือเป็นองค์ประธานของวัดเหมือนในอยุธยา นอกจากนี้ วัดศรีสวาย ซึ่งยังมีปัญหาในการกำหนดอายุ การสร้าง และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในคราวบูรณะ ซึ่งเชื่อกันว่า มีไม่น้อยกว่า ๒ – ๓ ครั้ง ในสมัยสุโขทัยเอง เจดีย์ทรงปราสาทแบบอื่นที่สร้างในศิลปะสุโขทัย ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากเจดีย์ทรงปราสาทยอดแบบล้านนาโดยตรงหรือจากศิลปะพุกามก็มีอยู่ด้วย^{๔๔} เจดีย์เหล่านี้ไม่มีชื่อเรียกเพื่อระบุลักษณะให้แตกต่างจากเจดีย์ปราสาทยอดแบบล้านนา คงเพราะลักษณะโดยรวมยังสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบจากแรงบันดาลใจที่ค่อนข้างชัดเจน ตัวอย่างเจดีย์แบบนี้มีอยู่หลายองค์ เช่น วัดเจดีย์ศรีสุคนธ์

๒) เจดีย์ทรงปรางค์ เจดีย์ที่มีทรงคล้ายดอกข้าวโพด ประกอบด้วยส่วนฐานรองรับส่วนกลางคือเรือนธาตุ และส่วนบนเป็นชั้นซ้อนลดหลั่นกันขึ้นไปดังกล่าวนี้นี้ คล้ายมาจากรูปแบบของปราสาทขอม แต่เจดีย์ทรงปรางค์โปร่งเพรียวกว่าปราสาทแบบขอม นิยมเรียกเจดีย์ทรงปรางค์อย่างสั้น ๆ ว่า พระปรางค์ ทั้งยังใช้เรียกต้นแบบคือปราสาทขอมด้วย การที่นิยมเรียกเจดีย์ทรงปรางค์อย่างสั้น ๆ ว่า พระปรางค์ ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่าพระปรางค์ไม่ใช่เจดีย์ ซ้ำเรียกปราสาทแบบขอมว่าปรางค์เข้าด้วย ทำให้ชวนสับสนยิ่งขึ้น คำว่าปราสาทใช้เฉพาะศาสนสถานศิลปะขอม เช่น ปราสาทบายน ในประเทศกัมพูชา^{๔๕} ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา แต่ปราสาทสามยอดที่ลพบุรีกลับนิยมเรียกว่า พระปรางค์สามยอด ทั้งที่เป็นรูปแบบปราสาทขอม นับว่าเรียกตามปากที่คุ้นเคยกัน

^{๔๒} เสนอ นิลเดช, ศิลปะสถาปัตยกรรมล้านนา, (กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ, ๒๕๒๖), หน้า ๑๖.

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

^{๔๔} อ้างแล้ว.

^{๔๕} นริศรานุวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สารานุกรมไทยในพระราชนิพนธ์ เล่มที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา, ๒๕๐๕), หน้า ๙.

ปราสาทกับปราสาทในวัฒนธรรมขอมโบราณไม่ใช่สิ่งก่อสร้างที่มีแบบเดียวกัน เพราะข้อความในจารึกทำขึ้นใน พ.ศ. ๑๖๖๔ กล่าวถึงการคลุมศาสนสถานด้วยผ้าเพื่อประกอบพิธีอุทิศถวายว่า “คลุมพระปราสาทปราสาท และพระถน” จารึกขอมอีกหลักหนึ่งทำขึ้นใน พ.ศ. ๑๖๘๒ กล่าวถึงการประดิษฐานรูปศักรณารายณ์ไว้ในพระปราสาท หากนึกภาพปราสาท พระปราสาท และพระถนให้เกี่ยวเนื่องกัน จะได้ว่าปราสาทคือส่วนที่มียอดขึ้น ปราสาทคือส่วนที่ต่อเนื่องมามีหลังคาคลุม ประดิษฐานรูปเคารพต่อมาจึงเป็นทางเดินหรือถน หากเป็นดังกล่าวก็น่าจะเทียบกับปราสาทขอมบางองค์ได้ เช่น ปราสาทพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์^{๔๖}

๓) เจดีย์ทรงระฆัง ลักษณะองค์ระฆังที่มีข้างล้อมที่ฐานเชื่อกันว่าเป็นอิทธิพลศิลปะที่แพร่หลายมาจากศิลปะลังกาเจดีย์ที่มี องค์ระฆัง เป็นลักษณะเด่น โดยมีแท่นฐานรองรับอยู่ส่วนล่างเหนือองค์ระฆังเป็นส่วนยอด มีบัลลังก์รูปสี่เหลี่ยมต่อยอดขึ้นไปเป็นทรงกรวยเป็น ปล้องไฉน และปลี คำว่า ทรงระฆัง มีที่เรียกว่า ทรงกลม หรือ ทรงกลมปาง เรียกว่า รูปบาตร ก็มี แต่ไม่เป็นที่คุ้นเคยกันเหมือนทรงระฆัง เพราะรูปคลี่คล้ายมาใกล้กับระฆังคำขยายดังกล่าวล้วนบ่งบอกถึงลักษณะสำคัญของเจดีย์ ที่มาของคำแสดงลักษณะของเจดีย์ดังกล่าว มีต้นคำคือพุนดินเหนือหลุมฝังศพ พัฒนามาโดยก่อให้เกิดการ เช่น พระมหาสถูปสาญจี ประเทศอินเดีย ครั้นพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกมา รูปแบบของเจดีย์นั้นก็ติดมาเป็นแบบอย่างให้แก่ประเทศที่รับนับถือพระพุทธศาสนาด้วย เจดีย์ทรงระฆังมีคำแทนโดยใช้เจดีย์ทรงลังกา หรือ เจดีย์แบบลังกา เพราะมีทรงระฆังที่เด่นชัดเหมือนกัน และสอดคล้องกับที่ทราบกันว่าพระพุทธศาสนาในประเทศไทย นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาว่าแพร่หลายมาจากลังกา แต่หากเรียกเจดีย์ทรงระฆังก็จะเป็นการเจาะจงว่าเกี่ยวข้องกับอิทธิพลศิลปะจากลังกา เพราะมีตัวอย่างอยู่มากมายที่แสดงให้เห็นว่า เจดีย์ทรงระฆังแบบสุโขทัย ล้านนา และกรุงศรีอยุธยา เป็นรูปแบบของท้องถิ่น โดยมีส่วนเกี่ยวข้องกับอิทธิพลศิลปะจากแหล่งอื่น นอกเหนือจากศิลปะลังกา เช่น ศิลปะพุกาม^{๔๗}

เจดีย์ทรงระฆังที่มีข้างล้อมที่ฐาน เช่น เจดีย์ข้างล้อม วัดข้างล้อม เมืองศรีสัชนาลัย ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นอิทธิพลศิลปะที่แพร่หลายมาจากศิลปะลังกา ก็ไม่นิยมเรียกกันว่าเจดีย์แบบลังการ หรือเจดีย์ทรงลังกา แต่กลับเรียกเจดีย์ข้างล้อม ตามลักษณะเด่นชัดที่มีข้างล้อมที่ฐานเจดีย์ทรงระฆังที่ทำกลีบเล็ก ๆ เป็นแนวตั้งไว้โดยรอบองค์ระฆังก็มี ที่เรียกว่า ยอดเจดีย์ทรงกลีบมะเฟืองส่วนเจดีย์ทรงระฆังที่เป็นเจดีย์สี่เหลี่ยมย่อมุม ยกมุ่ม หรือ เพ็ญมุ่ม ก็ตาม นิยมเรียกรวม ๆ ว่า เจดีย์ย่อมุม^{๔๘}

๔) เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ เกิดจากการคลี่คลายมาจากเจดีย์ทรงระฆังและปราสาทแบบขอมชื่อของเจดีย์ทรงนี้เรียกกันหลายอย่าง ที่เรียกตามลักษณะของยอดโดยตรงซึ่งคล้ายกับดอกบัวตูม^{๔๙} รูปแบบของเจดีย์เกิดขึ้นในสมัยศิลปะสุโขทัย นิยมสร้างกันเพียงในช่วงเวลาสมัยศิลปะเท่านั้น มีลักษณะเฉพาะของศิลปะสุโขทัย ไม่เหมือนเจดีย์แห่งอื่นใด และได้รับความนิยมในช่วงที่กรุง

^{๔๖} นริศรานูวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สารานุกรมฉบับที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา, ๒๕๐๕), หน้า ๓๔ - ๓๕.

^{๔๗} สันติ เล็กสุขุม, เจดีย์ : ความเป็นมาและคำศัพท์ เรียกองค์ประกอบเจดีย์ในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๕๒), หน้า ๔๐.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓.

^{๔๙} อ้างแล้ว.

สุโขทัยเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจ ทำให้คิดว่าเป็นเพราะลักษณะเฉพาะที่เด่นชัดของเจดีย์ เป็นสัญลักษณ์ของแว่นสุโขทัย เป็นเหตุให้ไม่ได้รับความนิยมอีกต่อไปภายหลังที่สุโขทัยหมดอำนาจและถูกรวมไว้ภายใต้อาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ซึ่งอาจนับเป็นเหตุผลทางการเมืองอย่างหนึ่งก็เป็นได้^{๕๐}

ลักษณะเฉพาะของเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ เกิดจากการที่นำเอาองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมชนิดต่าง ๆ มาปรับปรุงเข้าด้วยกันให้เป็นเจดีย์ทรงใหม่ ส่วนล่างประกอบด้วยฐาน ๒ ชนิด คือ ฐานเขียงซ้อนลดหลั่นเป็นชุด สอดขึ้นรับฐานบัวลูกแก้วอกไก่ซึ่งปรับทรงให้สูงขึ้น ต่อจากนั้นไปเป็นส่วนกลางหรือเรือนธาตุ ประกอบด้วยฐานทำซอก ๒ ฐาน โดยปรับปรุงลักษณะมาจากปราสาทขอมมาก่อน แต่ปรับทรงให้ยืดเพรียว มีการประดับกลีบนูนตามมุมด้านบนของเรือนธาตุตามแบบแผนของทรงปราสาทขอมอีกด้วย ส่วนยอดซึ่งเป็นทรงดอกบัวตูมอาจคลี่คลายมาจากทรงระฆัง โดยบีบส่วนล่างของทรงระฆังให้สอบเพื่อตั้งบนเรือนธาตุ ทรงดอกบัวตูมต่อยอดแหลมเรียวยาวให้เป็นรูปกรวย ส่วนล่างของกรวยคว้นเป็นปล้องต่อขึ้นไป คือ กรวยเรียบอีกอันเป็นส่วนยอดสุดของเจดีย์ เทียบได้กับส่วนยอดของเจดีย์ทรงระฆัง คือ ปล้องโหนด และ ปลี^{๕๑}

๕) เจดีย์ทรงเครื่อง เจดีย์ทรงเครื่อง คือ เจดีย์ทรงระฆังกลม หรือ ทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมก่ตาม ที่มีลักษณะเฉพาะที่เจดีย์ย่อมุมแบบอื่นไม่มี รวมทั้งการตกแต่งด้วยลายปูนปั้นไว้ตามองค์ประกอบต่าง ๆ คงเกิดขึ้นในราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๒ มีการประดับลวดลายปูนปั้นที่ฐานซึ่งเป็นชุดฐานสิงห์มี บัวกลุ่ม รองรับองค์ระฆัง ตัวองค์ระฆังเองก็มักมีลวดลายประดับอยู่ด้วย เหนือขึ้นไปเป็นบัลลังก์ไม่มีลักษณะพิเศษแต่อย่างใดต่อขึ้นไป คือ บัวกลุ่มเถา และปลี ลักษณะดังกล่าวบ่งถึงความแตกต่างจากเจดีย์ทรงระฆังกลม และเจดีย์ทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมโดยทั่วไป ที่ไม่มีบัวกลุ่มรับองค์ระฆัง และไม่มีบัวกลุ่มเถาแทนปล้องโหนด^{๕๒}

๖) เจดีย์ย่อมุม เจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมย่อมุม การที่เรียกเจดีย์ย่อมุม แสดงถึงลักษณะสำคัญที่แตกต่างเจดีย์ทรงระฆังกลม จำนวนมุมที่ย่อก็มีกระบวยอยู่ด้วย เช่น เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง เจดีย์ย่อมุมไม้ยี่สิบ ชื่อเรียก เจดีย์ย่อมุม ซึ่งสะท้อนลักษณะที่เปลี่ยนไปของทรงระฆัง จากกลมก็กลายมาเป็นเหลี่ยม ยังทั้งขนาดขององค์ระฆังเหลี่ยมก็เล็กลง ทำให้ได้รูปทรงเจดีย์ที่โปร่งเพรียวยิ่งกว่า การที่คำว่าเจดีย์ย่อมุม มีคำว่า ไม้ ต่อท้ายอยู่ด้วย เกิดจากการที่ยืมคำของงานไม้มาใช้ แต่เจดีย์ล้วนเป็นงานก่อ จึงทำให้เข้าใจกันสับสน สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงใช้คำที่เป็นงานช่างไม้แทนงานก่อ เช่น ทรงใช้คำว่า ฟัน เป็นกริยาของงานก่อ ดังตัวอย่างที่ทรงกล่าวถึง งานก่ออิฐของพระปรางค์ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุเขลียง ตรงส่วนของบัวเชิง และบัวรัดเกล้า ซึ่งทรงเรียกว่า บัวตันเสา และบัวปลายเสาวว่า “ปลายเสานั้นเห็นได้ว่าที่ฟันหลายชั้นเพราะเป็นของใหญ่” หรือแม้ภาพปราสาทหรือเรือนแก้วที่ทรงคัดลอกมาจากงานจิตรกรรมที่ผนังคูหาปรางค์วัดมหาธาตุ จังหวัดราชบุรี พระองค์ก็ทรงใช้คำว่า ฟันไม้ ดังนี้ “ซุ้มเรือนแก้ว ได้ขีดเส้นฟันไม้ทรงนอกมาดูนี้แล้ว” เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ระยะแรกยังมีมุมขนาดใหญ่ นิยมในรัชกาลของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ต่อมาเมื่อนานเข้าจึงคลี่คลายจนมุมมีขนาดเล็กลง และทำจำนวนมุมเพิ่มขึ้นเป็นไม้สิบหก ไม้ยี่สิบ อาจมาถึง

^{๕๐} สันติ เล็กสุขุม, เจดีย์ : ความเป็นมาและคำศัพท์ เรียกองค์ประกอบเจดีย์ในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๕๒), หน้า ๔๔.

^{๕๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

^{๕๒} อ้างแล้ว.

ไม้สามสิบหก เจดีย์บางองค์ก่อนมีการประดับประดา เรียกว่า เจดีย์ทรงเครื่อง และยังมีชื่อเรียกเปรียบ เทียบเจดีย์ทรงนี้ที่เพรียวชะลูดว่า ทรงจอมแห^{๕๓}

คำอธิบาย ย่อมุม โดยพิจารณาแผนผังของเจดีย์ คือการแตกมุมใหญ่แต่ละมุมให้เป็นมุม ย่อย ๆ มุมที่แตกออกนี้มีขนาดเท่ากัน เช่น หากแตกมุมย่อยเป็นจำนวนสามมุม รวมมุมใหญ่สี่มุม แตก เป็นมุมย่อยทั้งหมดสิบสองมุม มีขนาดของมุมเท่า ๆ กัน เรียกว่า เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง เป็นต้น แต่คำ ว่า ย่อมุม นั้นความจริงเป็นการ ยกมุม ดังลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ว่า “ไม้สิบสอง ซึ่งเราเรียกกันว่าบากเป็นไม้สิบสองนั้นเข้าใจผิด ที่จริงเดิมไม่ใช่บากเป็นเสาสิบสองต้น ธรรมดาเรือนจะต้องเป็นสี่เหลี่ยมทั้งนั้น เมื่อยกมุกออกมาสี่ด้าน ก็เป็นเสาเพิ่มขึ้นอีกแปดต้น รวมทั้ง เสาเรือนเดิมสี่ เป็นสิบสองต้น” อย่างไรก็ตามที่บางครั้งพระองค์กลับทรงใช้คำว่า ย่อมุม แทน ยก มุม ด้วยคงมีพระประสงค์จะอนุโลมตามปากช่างที่เรียกกันมาจนติดปากแล้ว แผนผังยกมุมหรือเพิ่มมุม เกิดจากเจดีย์ที่มีเรือนธาตุเป็นห้องสี่เหลี่ยม โดยเพิ่มพื้นที่ที่ย่านกลางของด้านทั้งสี่ ทำให้เกิดเป็นมุม เพิ่มขึ้นเป็นมุมขนาดเล็กขนานมุมเดิมซึ่งเป็นมุมประธาน มุมขนาดเล็กที่ขนานข้างมุมประธานมีจำนวน ข้างละเท่า ๆ กัน และมีระเบียบชัดเจนแน่นอน คือ ต้องเป็นกลุ่มมุมที่มีจำนวนคี่ ซึ่งต่างจากแผนผังที่ เรียกว่า ย่อมุม ที่อาจมีกลุ่มมุมเป็นจำนวนคี่หรือคู่ก็ได้ และมุมทุกมุมนั้นมีขนาดเท่ากัน แผนผังรูป สี่เหลี่ยมจัตุรัสยกมุมเดิมเป็นแบบแผนตายตัวสำหรับปราสาทแบบขอมสืบต่อมาเป็นกฎเกณฑ์สำหรับ แผนผังของปราสาทที่สร้างขึ้นในระยะแรกของกรุงศรีอยุธยา รวมทั้งเจดีย์องค์อื่น ๆ ในพุทธศตวรรษที่ ๒๒ เช่น เจดีย์ศรีสุริโยทัย^{๕๔}

๓.๒.๔ องค์ประกอบและโครงสร้างของพระธาตุเจดีย์

เจดีย์มีส่วนประกอบสำคัญ ๓ ตอน ดังนี้

ตอนล่าง – ฐาน ฐานมีหลายประเภท เรียกชื่อต่าง ๆ กันตามการใช้งาน ฐานไพทีหรือฐาน เวที รองรับสิ่งก่อสร้างหลายชนิดรวมกัน เช่น ฐานไพทีรองรับพระศรีรัตนเจดีย์ เจดีย์ทอง วัดพระศรี รัตนศาสดาราม ฐานเชิงบาตรหรือฐานบัวเชิงบาตร เช่น ฐานบัวเชิงบาตรปราสาทประธาน วัดราช บุรณะ พระนครศรีอยุธยา ฐานเขียง

ตอนกลาง – องค์เรือนธาตุ ตอนกลางนี้ เรียกแบบวัฒนธรรมทิเบตว่า “ครรภธาตุ” ส่วน สำคัญของตอนกลางของเจดีย์ห้องหรือซุ้ม (ช่อง-จระนำ) (หรือไม่มีก็ได้) ห้องหรือซุ้มนี้สำหรับ ประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อาจเป็นอัฐิธาตุหรือพระพุทธรูป เจดีย์บุโรพุโด (บรมพุทโธ) มีห้องสำหรับ ประดิษฐานพระพุทธรูป หรือเจดีย์กู่กุดในวัดจามเทวี จังหวัดลำพูน ทำเป็นรูปซุ้มฝักเพกา เช่นซุ้มฝัก เพกาของเจดีย์วัดป่าสัก เชียงแสน ซุ้มหน้านางของเจดีย์แปดเหลี่ยม วัดสะดือเมือง เชียงใหม่ ซุ้มคด โค้ง เจดีย์ราย วัดเจดีย์เจ็ดแถว ศรีสัชนาลัย

ตอนบน – ยอด ตอนบนนี้มีส่วนประกอบสำคัญ เรียกว่า เหนือครรภธาตุขึ้นไป เรียกว่า “ปล้องกัณฑ์” เป็นฐานเชื่อมต่อระหว่างครรภธาตุกับส่วนที่เหนือขึ้นไปซึ่งเรียกว่า “ปล้องฉนวน” คือส่วนที่

^{๕๓} สุภัทรดิศ ดิศกุล, ม.จ.ศิลปในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๓๗.

^{๕๔} สันติ เล็กสุขุม, เจดีย์ : ความเป็นมาและคำศัพท์ เรียกองค์ประกอบเจดีย์ในประเทศไทย, พิมพ์ ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๕๒), หน้า ๕๓.

มีลักษณะเป็นฉัตรหรือร่มซ้อนกันลดหลั่นขึ้น วัฒนธรรมที่เบตถือว่าเป็นสัญลักษณ์บ่งถึงรูปาวจรภูมิ ๑๖ ชั้น เหนือขึ้นไปอีกเรียกว่า “แจกัน ลูกแก้ว” หรือ “กลส” หรือ “เม็दन้าค่าง” ถือเป็นส่วนบนสุดของเจดีย์ เหนือขึ้นไปเรียกว่า “แดนศุนยตา”^{๕๕}

๓.๒.๕ โครงสร้างของพระธาตุเจดีย์

พระธาตุเจดีย์ นั้นมีโครงสร้างที่หลากหลายและมีความแตกต่างกันออกไป ดังนี้

๑) โครงสร้างแบบก่อกลวง เป็นส่วนของเจดีย์ที่มีการก่ออิฐขึ้นเป็นรูปทรงเจดีย์มีลักษณะโครงสร้างแบบผนังรับน้ำหนัก ภายในองค์เจดีย์เว้นช่องว่างเป็นรูปทรงเรขาคณิต เช่น ผังวงกลม หรือ ทรงเหลี่ยม

๒) โครงสร้างแบบคลองราก (โครงสร้างแบบก่อแนวเอ็นผนังอิฐ) เป็นส่วนของเจดีย์ที่มีการก่ออิฐเป็นรูปกากบาท รูปสี่กรงล้อ โดยช่องว่างระหว่างแนวเอ็นอิฐก่อมีการถมดินผสมอิฐหักหรือทรายไว้ภายใน

๓) โครงสร้างแบบทึบตัน คือ โครงสร้างส่วนต่าง ๆ ของพระเจดีย์ที่ก่ออิฐทึบตัน ซึ่งจะพบในฐานรากและส่วนฐานเหนือระดับพื้นดิน ส่วนเรือนธาตุและส่วนยอดของพระเจดีย์ทุกรูปแบบ โดยเฉพาะพระเจดีย์รายที่มีขนาดกลางถึงขนาดเล็กจะพบมากที่สุด ในส่วนของพระเจดีย์ขนาดใหญ่จะพบการก่อแบบทึบตันที่ส่วนฐานรากมากกว่าส่วนอื่น ๆ ขององค์พระเจดีย์

เจดีย์แต่ละองค์มักจะมีการใช้โครงสร้างมากกว่า ๒ แบบ ยกเว้นเจดีย์ที่ก่อแบบทึบตัน ลักษณะโครงสร้างของเจดีย์ในอดีตใช้การก่อด้วยอิฐดินเผา นำมาจัดวางเรียงเป็นชั้น ๆ ตั้งแต่ฐานและผนังของอาคาร ซึ่งน้ำหนักของเจดีย์จะถ่ายน้ำหนักต่อเนื่องกันลงมาสู่ชั้นดิน ในส่วนของฐานรากเจดีย์พบว่า มีลักษณะเป็นฐานแผ่ที่มีรูปทรงตามรูปแบบเจดีย์ได้สรุปรูปแบบฐานรากแบ่งได้ ๔ รูปแบบ คือ

๑) ฐานรากแบบก่อทึบตัน

๒) ฐานรากแผ่แบบก่อกำแพงอิฐ เฉพาะกรอบโครงตามแบบผังของฐานเจดีย์ภายในถมดินดินผสมอิฐหัก หรือทรายบดอัดแน่นแทนการก่ออิฐทั้งฐาน

๓) ฐานรากแผ่แบบตาราง เป็นการก่อฐานรากเป็นแนวกรอบกำแพง ส่วนใหญ่จะอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยม ภายในกรอบก่อเอ็นอิฐไขว้ตัดกัน

๔) ฐานรากแผ่แบบผังรัศมี เป็นรากฐานที่ก่ออิฐเป็นแนวกรอบรูปวงกลม แปดเหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยมตามรูปทรงของเจดีย์ ภายในกรอบมีการก่ออิฐเป็นแกนกลางหรือก่ออิฐเป็นแนวเอ็นตามรัศมี โดยอิงจุดจากจุดศูนย์กลางขององค์พระเจดีย์เป็นสำคัญ^{๕๖}

๒.๔ ความสัมพันธ์ของชาวพุทธต่อพระธาตุเจดีย์

พระธาตุเจดีย์เป็นสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนา พระธาตุเจดีย์เป็นหลักฐานที่ชี้ให้เห็นถึงประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา พระธาตุเจดีย์ยังมีมากที่ย่อมแสดงให้เห็นถึง

^{๕๕} พระมหาสมจินต์ สมนามบุญ, เจดีย์ในพระพุทธศาสนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=392&articlegroup_id=97 [๑๘ พ.ย. ๒๕๖๐].

^{๕๖} สุวิทย์ เลิศวิมลศักดิ์, แบบโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมของพุทธเจดีย์ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑), หน้า ๒๘๙ – ๒๙๐.

ความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี เป็นตัวชี้วัดที่ชัดเจนที่สุดถึงสถานการณ์ทางศาสนา ในอดีตจนถึงปัจจุบันชาวพุทธนิยมสร้างพระธาตุเจดีย์ขึ้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์แสดงออกถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา แม้พระพุทธรูปจะทรงเสด็จดับขันธปรินิพพานไปนานแล้ว แต่พระธาตุเจดีย์ปูชนียสถานที่ชาวพุทธร่วมกันสร้างขึ้นนี้ ก็เปรียบได้กับเป็นตัวแทนพระพุทธรูป เป็นสถานที่สำหรับเข้าเฝ้าพระองค์ ชาวพุทธจึงนิยมสร้างแล้วมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุ ตั้งแต่เดินจนตายมีความผูกพันจนกลายเป็นวิถีชีวิต เกิดข้อเปรียบเทียบระหว่างพระธาตุเจดีย์กันสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

(๑) เจดีย์กับการทำให้เกิดสมาธิ พลังแห่งจิตสามารถบรรดาลให้เกิดอัศจรรย์ได้ดังในพระสูตรดังนี้ “เมื่อพระบิดนพาดิยเถระกวาดลานพระเจดีย์ในกัลยาณวิหาร แล้วนั่งที่ลานพระเจดีย์นั้นแหละ ยึดปิติมิพระพุทธรูปเป็นอารมณ์ เริ่มสวดพระสูตรนี้เวลาจบพระสูตร แผ่นดินได้ไหวไปถึงน้ำรองแผ่นดิน เป็นที่สุด มีสถานที่ชื่ออัมพลฐิติอยู่ด้านทิศตะวันออกของโลหะปราสาท พระเถระผู้กล่าวคำภีร์ที่มณิกายนั่งในสถานที่นั้น เริ่มสวดพรหมชาลสูตร แม้ในเวลาพระเถระเหล่านั้นสวดจบ แผ่นดินก็ได้ไหวไปถึงน้ำรองแผ่นดินเป็นที่สุดเหมือนกัน ดังนี้แล”^{๕๗}

(๒) เจดีย์เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ตัวอย่างพระเจ้าพิมพิสารทรงได้รับกรรมนี้แต่เมื่อรำลึกถึงพระรัตนตรัยจึงหายจากเวทนานั้น “เล่ากันว่า ในกาลก่อน พระราชาพิมพิสารได้ทรงฉลองพระบาทเข้าไปในลานพระเจดีย์ และเอาพระบาทที่ไม่ได้ชำระเหยียบเสือกที่เขานำไปสำหรับนั่ง นี่เป็นผลของบาปนั้น พระราชา พิมพิสารทรงเกิดทุกข์ทรมานอย่างรุนแรง ทรงรำลึกอยู่ว่า โอโห พุทโธ โอโหมโม โอโหสโฆ เท่านั้น ทรงเหี่ยวแห้งไปเหมือนพวงดอกไม้ที่เขาวางไว้ในลานพระเจดีย์ บังเกิดเป็นยักษ์ชื่อ ขนวลกะ เป็นผู้รับใช้ของท้าวเวสสุวรรณในเทวโลกชั้นจาตุมหาราช”^{๕๘}

(๓) เจดีย์กับเรื่องสาตถกสัมปชัญญะ ใคร่ครวญในเรื่องที่เป็นประโยชน์ที่พึงจะได้รับ แล้วลงมือทำดังในอรรถกถาว่า “เมื่อจิตคิดจะไปเกิดขึ้น ยังไม่ทันไปตามที่คิดก่อนใคร่ครวญถึงประโยชน์มิใช่ประโยชน์ว่า การไปนั้นจะมีประโยชน์แก่เราหรือไม่หนอ แล้วใคร่ครวญประโยชน์ ชื่อสาตถกสัมปชัญญะ คำว่า ประโยชน์ ในบทว่า สาตถกสัมปชัญญะนั้น คือ ความเจริญฝ่ายธรรมโดยได้เห็นพระเจดีย์ เห็นต้นพระศรีมหาโพธิ์ เห็นพระสงฆ์ เห็นพระเถระและเห็นอุสภเป็นต้น ด้วยว่า ภิกษุ นั้นยังปิติมิพระพุทธรูปเป็นอารมณ์ให้เกิดขึ้นแม้เพราะเห็นพระเจดีย์หรือต้นพระศรีมหาโพธิ์ ยังปิติมิพระสงฆ์เป็นอารมณ์ให้เกิดขึ้นเพราะเห็นพระสงฆ์ พิจารณาปิตินั้นแหละโดยความเป็นของสิ้นไปเสื่อมไปย่อมบรรลुพระอรหัต”^{๕๙}

(๔) เจดีย์กับกรณีผีสิง ในเรื่องนี้เจดีย์ก็มีบทบาทสำคัญ อรรถกถาอธิบายเรื่องคาถาภาณยักษ์หรืออาณานาถสูตรที่ใช้สวดหรือบริกรรมเพื่อปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายจะได้ผลหรือไม่นั้นมีคำตอบดังนี้ “ควรนำไปสู่วิหารให้นอนบนลานเจดีย์ให้ทำอาสนบูชา ตามประทีป ปัดกวาดลานเจดีย์แล้วสวดมงคลคาถา” ควรสวดพระปริต นี่เป็นบริกรรมของคฤหัสถ์ก่อน ถ้าภิกษุภิกษุภิกษุณีสงฆ์ ควรล้างอาสนะแล้วประกาศให้ประชุมกันทั้งหมด ให้ส่วนบุญในการบูชาของหอมและดอกไม้เป็นต้น แล้วพึงสวดพระปริตนี้เป็นบริกรรมของภิกษุทั้งหลาย”^{๖๐}

^{๕๗} ที.สี.อ. (ไทย) ๑๑/๒๘๖.

^{๕๘} ที.สี.อ. (ไทย) ๑๑/๓๔๔.

^{๕๙} ที.สี.อ. (ไทย) ๑๑/๔๑๗.

^{๖๐} ที.ปา.อ. (ไทย) ๑๖/๑๕๕.

(๕) เจดียกับพระชีนาสพ ใช้แต่ปลูชนเท่านั้นให้ไว้พระเจดีย์แม้พระอรหันต์ผู้หลุดพ้นไม่ยึดติดทุกอย่างแล้วยังให้ความสำคัญเพราะถือเป็นธรรมเจดีย์เป็นต้น “ได้ยินว่าพระเถระผู้เป็นชีนาสพรูปหนึ่ง คิดว่าเราจักให้ไว้พระมหาเจดีย์และพระมหาโพธิ์ จึงมายังมหาวิหารจากชนบทกับสามเณรผู้ถือภณฑะผู้ได้สมบัติ แล้วเข้าไปยังบริเวณวิหารในตอนเย็น เมื่อภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ให้ไว้พระเจดีย์อยู่ ไม่ออกไปเพื่อให้ไว้พระเจดีย์ เพราะพระชีนาสพมีความเคารพอย่างมากในพระรัตนตรัย”^{๖๑}

(๖) ดอกมะลิกับเจดีย์ “มีเรื่องเล่าว่า พระภาคิยมหาราช สดับเรื่องนี้แล้ว รับสั่งให้อบด้วยกลั่นดอกไม้ ๔ ชนิดในห้องหนึ่ง ด้วยพระประสงค์จะทดลองให้น้ำดอกไม้กลั่นหอม ตั้งดอกมะลิกำหนึ่งไว้กลางผอบใบหนึ่ง จัดดอกไม้ที่เหลือกำหนึ่ง ๆ ตั้งไว้โดยรอบดอกมะลिनั้น ทรงปิดพระทวารเสด็จออกไปข้างนอก เมื่อพระองค์รอเวลาผ่านไปครู่หนึ่งจึงเปิดพระทวารเสด็จเข้าไป กลั่นดอกมะลิกระทบพระชานะก่อนดอกไม้ทั้งหมด พระองค์เสด็จบายพระพักตร์ตรงไปยังมหาเจดีย์ ทรงหมอบลง ณ พื้นแผ่นดินใหญ่นั้นเอง ถวายบังคมพระเจดีย์ด้วยทรงพระดำริว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า ดอกมะลิเป็นดอกไม้ที่เลิศกว่าดอกไม้ทั้งหลาย เป็นอันพระองค์ตรัสถูกต้องแล้ว ดังนี้”^{๖๒}

(๗) เจดียกับการเวียนรอบ ประเพณีการเวียนเทียนปัจจุบันได้คืบคลานมาจากพระคัมภีร์ดังนี้ “ในภิกษุ ๔ จำพวก นั้น ภิกษุใดชำระจิตให้หมดจดจากธรรมเครื่องกังวล ด้วยการจงกรม ด้วยการนั่งตลอดวัน ตลอดปฐมยามแห่งราตรีก็นั้น สำเร็จการนอนในมัชฌิมยาม แม้ในปัจฉิมยามก็ให้ผ่านไปด้วยการนั่งและจงกรม ตอนเช้าตรู่ กวาดลานเจดีย์และลานโพธิ์ รดน้ำที่ต้นโพธิ์ตั้งของคัมภีร์ของบริโศคปฏิบัติอาจริยวัตร และอุปัชฌายวัตร เป็นต้น ภิกษุนั้นชำระร่างกายแล้ว เข้าไปสู่เสนาสนะนั่งขัดสมาธิ ๒ – ๓ ครั้ง ให้ถือเอาซึ่งไออุ่นประกอบกรรมฐาน ลุกขึ้นในเวลาภิกษาจาร ถือบาตรและจีวรโดยหิ้วข้อแห่งกรรมฐาน ออกจากเสนาสนะมนสิการกรรมฐาน ไปลานเจดีย์ หากพุทธา – นุสสติกรรมฐานมี ไม่สละกรรมฐานนั้น เข้าไปสู่ลานเจดีย์ หากกรรมฐานอื่นมี เว้นกรรมฐานนั้น ดุจยืนอยู่ที่เชิงบันได วางภณฑะที่ถือไว้ ยึดปิตีมีพระพุทธรูปเป็นอารมณ์ ขึ้นสู่ลานเจดีย์ หากเจดีย์ใหญ่พึงกระทำประทักษิณ ๓ ครั้งแล้วพึงไหวในที่ ๔ แห่ง หากเจดีย์เล็ก พึงกระทำประทักษิณอย่างนั้น แล้วไหวในที่ ๘ แห่ง ครั้นไหวเจดีย์แล้ว แม้ไปถึงลานโพธิ์ ควรแสดงความเคารพไหวโพธิ์ ดุจอยู่ต่อพระพักตร์พระพุทธรูปผู้มีพระภาคเจ้า ภิกษุนั้น ครั้นไหวเจดีย์ และโพธิ์อย่างนี้แล้ว ยึดกรรมฐานที่เก็บไว้ ดุจคนไปยังที่ที่เก็บของไว้ ถือเอาภณฑะที่วางไว้ ห่มจีวร โดยหิ้วข้อแห่งกรรมฐาน ในที่ใกล้บ้าน เข้าไปบิณฑบาตยังบ้าน”^{๖๓}

(๘) เจดียกับธาตุอันตรธาน เจดียมีบทบาทสำคัญแม้ในวันที่พระศาสดากำลังจะสูญดับข้อความ “เวลาพระศาสนาเสื่อมลง พระธาตุทั้งหลายในตามตัมพปณณทวิป (ศรีลังกา) จักประชุมกันแล้วไปสู่มหาเจดีย์จากมหาเจดีย์ ไปสู่ลานเจดีย์ แต่นั้นจักไปสู่โพธิ์บัลลังก์ พระธาตุทั้งหลายจากนาคพิภพบ้าง จากเทวโลกบ้าง จากพรหมโลกบ้างจักไปสู่โพธิ์บัลลังก์แห่งเดียว พระธาตุแม้ประมาณเท่าเมล็ดพันธุ์ผักกาดจักไม่หายไปในระหว่าง พระธาตุทั้งหมดจักประชุมกันที่มหาโพธิ์มณฑลสถานแล้ว รวมเป็นพระพุทธรูป แสดงพุทธสรีระประทับนั่งขัดสมาธิ ณ โพธิ์มณฑลสถาน”^{๖๔}

^{๖๑} ส.ม.อ. (ไทย) ๒๐/๑๘๕.

^{๖๒} ส.ม.อ. (ไทย) ๓๐/๑๓๙.

^{๖๓} ส.ม.อ. (ไทย) ๓๐/๓๕๙.

^{๖๔} อภ.ตัก.อ. (ไทย) ๓๒/๑๗๑.

สำหรับผู้ใกล้ตายนั้นตามคติของไทยแต่โบราณก็ยึดหลักพระพุทธศาสนาตามนัยแห่งพระไตรปิฎกตัวอย่างเช่น ได้ยินว่า บุรุษชื่อ นายโคปกสวีสัยบุคคผลให้สร้างพระเจดีย์ในวิหารชื่อว่า ตาลปิฎกฐิเก เมื่อเขานอนในเตียงจะมรณะ พระเจดีย์ปรากฏแล้ว เขาก็เอาเจดีย์นั้นนั้นแหละเป็นนิมิต ทำกาลแล้วไปบังเกิดในเทวโลก^{๖๕}

เห็นได้ว่าเจดีย์ได้มีความสัมพันธ์กันเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมากมายและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน จนนำไปสู่ความเชื่อและแนวทางการปฏิบัติ ของพุทธศาสนิกชนที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทนั้น ๆ มีความลึกซึ้งทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ก่อให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีมาจนถึงปัจจุบัน

๒.๕ สรุป

แนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา พอสรุปได้ ดังนี้

๑) แนวคิดการออกแบบเจดีย์ตามหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์ ให้สร้างเจดีย์ของพระองค์ไว้ที่ทางใหญ่สี่แพร่ง เพื่อทำการสักการบูชาหลังจากพระองค์ปรินิพพานแล้ว ดังนั้น ในทางพระพุทธศาสนาจึงไม่มีข้อกำหนดที่แน่นอนเกี่ยวกับรูปทรงของเจดีย์ แต่นักวิชาการเชื่อว่า เจดีย์มีวิวัฒนาการมาจากประเพณีการฝังศพหรือสถานที่ฝังศพ ที่มีลักษณะเป็นเนินดินของพวกอารยันที่แพร่หลายมาตั้งแต่ยุคโบราณของอินเดีย ซึ่งในยุคแรกเจดีย์มีลักษณะเป็นรูปครึ่งหนึ่งของรูปทรงกลม เรียบง่าย ไม่มีลวดลาย ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนามหายานกำเนิดขึ้นและพัฒนาเต็มรูปแบบในยุค พุทธศักราช ๕๐ – ๑๐๐๐ เจดีย์ก็ได้รับอิทธิพลจากศิลปะแบบมหายานซึ่งเห็นได้ชัดจากเจดีย์อมราวดีที่สร้างขึ้นเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๘ เจดีย์บางแห่งในอินเดียเมื่อแรกสร้างเป็นศิลปะแบบหินยาน ต่อมาได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์และตกแต่งให้เป็นศิลปะแบบมหายาน เช่น เจดีย์ธรรมราชา ซึ่งแต่เดิมเป็นเจดีย์ที่มีลักษณะเป็นรูปครึ่งหนึ่งของรูปทรงกลม สร้างขึ้นบนฐานเตี้ยไม่มีการตกแต่งลวดลายที่องค์เจดีย์ แต่ได้มีการตกแต่งเจดีย์ขึ้นในภายหลัง โดยมีการตกแต่งสายคาดที่เป็นเครื่องประดับบนองค์เจดีย์ ซึ่งพบชิ้นส่วนการตกแต่งนี้จากซากปรักหักพังของเจดีย์ นอกจากนี้ยังมีการตีความเกี่ยวกับการ สร้างเจดีย์ ๘๔,๐๐๐ แห่ง ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชว่า เจดีย์ ๘๔,๐๐๐ แห่งเปรียบเหมือนตัวแทนของพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

๒) แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อพระเจดีย์ เมื่อสร้างพระเจดีย์เสร็จแล้ว ต้องทำการสักการบูชา โดยถือว่าการไหว้พระเจดีย์ การไหว้ต้นโพธิ์ การนิมนต์พระสงฆ์ การเห็นภิกษุบิณฑบาตแล้วต้อนรับ การรับบาตร การปูลาดอาสนะ การตามส่ง ถือว่าเป็นเมตตากายกรรมของพวกคฤหัสถ์ เมื่อมีผู้บอกว่า พวกเราจะไปไหว้พระเจดีย์ จะไปไหว้ต้นโพธิ์ จะฟังธรรม จะบูชาด้วยประทีป พวงมาลัยและดอกไม้ จะสมาทานประพาสสุจริต ๓ จะถวายสลากภัตเป็นต้น ถือว่าเป็นเมตตาวจีกรรมของคฤหัสถ์ในบริเวณรอบพระเจดีย์จะต้องปิดกวาดให้สะอาดเรียบร้อย หาเครื่องสักการะ เช่น ดอกไม้ ธูป เทียน เป็นต้น มาบูชา กวาดลานพระเจดีย์ให้สะอาดเรียบร้อยเช่นกัน การดูแลรักษาพระเจดีย์เป็นอุปการะต่อการเรียนกรรมฐาน เพราะเป็นการชำระอกิสมัจจาริกศีลจะช่วยให้กรรมฐานก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เมื่อพระเจดีย์ชำรุดก็ปฏิสังขรณ์ เมื่อปฏิบัติต่อพระเจดีย์ด้วยดีที่กล่าวแล้ว ย่อมได้อานิสงส์มาก

^{๖๕} อภ.วิ.อ. (ไทย) ๗๗/๔๙๓.

๓) แนวคิดเกี่ยวกับอานิสงส์การสร้างพระเจดีย์ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาระบุไว้ว่า การสร้างพระเจดีย์อุทิศในพระพุทธศาสนาเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้สร้างได้รับความสุขความเจริญและประโยชน์ต่าง ๆ มากมาย ยิ่งเมื่อมีคนมาใช้ประโยชน์จากพระเจดีย์ด้วยการมากราบไหว้บูชา และศึกษาปฏิบัติธรรมก็จะเป็นปัจจัยเสริมส่งให้ได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติและนิพพานสมบัติ พระอรหันตสาวกบางรูปได้รับพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าในอดีตเพราะได้สร้างพระเจดีย์อุทิศไว้พระพุทธศาสนา

๔) แนวคิดเกี่ยวกับอานิสงส์ของการบูชาพระเจดีย์ การบูชาในพระพุทธศาสนามี ๒ อย่าง คือ ๑) อามิสบูชา (การบูชาด้วยปัจจัย ๔) ๒) ธัมมบูชาหรือปฏิบัติบูชา (การบูชาด้วยการปฏิบัติธรรม) การบูชาพระเจดีย์ก็ควรทำทั้ง ๒ อย่าง ไม่ควรทำอย่างเดียวเพราะไม่อาจดำรงพระศาสนาไว้ได้ แม้จะสร้างมหาวิหารพันแห่งหรือมหาเจดีย์พันองค์ ก็ไม่อาจดำรงพระศาสนาไว้ได้ ผู้ใดทำอานิสงส์ก็มีแก่ผู้นั้น ส่วนปฏิบัติบูชาตราบดีที่ยังมีการปฏิบัติธรรม พระพุทธศาสนาก็ยังดำรงอยู่ได้ เมื่อทำการบูชาพระเจดีย์ทั้งอามิสบูชาและปฏิบัติบูชาแล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์และอานิสงส์ เป็นสถานที่ระลึกถึงพระรัตนตรัย จึงเปรียบพระเจดีย์ว่าเป็นดั่งขุมทรัพย์วิเศษ ดังพุทธดำรัส ตอนหนึ่งว่า “ขุมทรัพย์ที่ผู้ใดจะเป็นสตรีก็ตาม เป็นบุรุษก็ตาม ฝังไว้ดีแล้ว ด้วยทาน ศีล สัจจะและทมะ ในพระเจดีย์ (บริโกตเจดีย์ อุเทสิกเจดีย์ ธาตุเจดีย์) พระสงฆ์ บุคคล แขนงที่มาหาในมารดา บิดา หรือพี่ชาย ขุมทรัพย์นี้ชื่อว่าฝังไว้ดีแล้ว คนอื่นขนเอาไปไม่ได้ จะติดตามคนฝังตลอดไป บรรดาทรัพย์สมบัติที่เขาจำต้องละไป เขาพาไปได้เฉพาะขุมทรัพย์นี้เท่านั้น ขุมทรัพย์นี้ไม่ทั่วไปแก่คนเหล่านั้น ทั้งโจรก็ลักเอาไปไม่ได้ ผู้มีปัญญาควรทำแต่บุญ ที่จะเป็นขุมทรัพย์ติดตามตนตลอดไป ขุมทรัพย์นี้ให้ผลอันน่าปรารถนาทุกประการแก่เทวดา และมนุษย์ คือเทวดาและมนุษย์ปรารถนาผลใด ๆ ผลนั้น ๆ ทุกอย่าง จะได้ด้วยขุมทรัพย์นี้ ความมีผิวพรรณงดงาม ความมีเสียงไพเราะ ความมีทรวดทรงสมส่วน ความมีรูปสวย ความเป็นใหญ่ ความเป็นบริวาร ความเป็นพระราชาในประเทศ ความเป็นอิสระ ความสุขของความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิอันน่าพอใจ และแม้ความเป็นเทวราชของเทวดาในหมู่เทพทั้งหมด สมบัติของมนุษย์ ความยินดีในเทวโลกสมบัติ คือ นิพพานก็จะได้ด้วยขุมทรัพย์นี้” อานิสงส์ก่อให้เกิดการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

แนวคิดพื้นฐานในข้างต้นนั้น นำมาซึ่งความศรัทธาของชาวพุทธตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระธาตุเจดีย์กลายเป็นสิ่งสำคัญในทางพระพุทธศาสนา ที่แสดงถึงความรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนา รวมถึงศาสนวัตถุหรือสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นในปัจจุบัน นำไปสู่สถานที่ทางโบราณสถานที่สำคัญในการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ เป็นการแสดงให้เห็นถึงภูมิหลังความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้ดี เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลปฐมภูมิ เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาลและหลังพุทธกาล ตลอดถึงความเป็นมาและความสำคัญของพระธาตุเจดีย์ในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงได้เข้าใจวิวัฒนาการรูปแบบและลักษณะของพระธาตุเจดีย์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

บทที่ ๓

ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ในการวิจัยบทนี้จะมุ่งศึกษาเนื้อหาจำแนกออกเป็น ๓ ประเด็นหลัก คือ ศึกษาบริบทพื้นที่ของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ศึกษาความเป็นมาของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๑ บริบททั่วไปของพื้นที่วิจัย

เพื่อให้เข้าใจถึงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบริบทพื้นที่วิจัยซึ่งก็คือ หนองบัว และชุมชนใกล้เคียง ทั้ง ๕ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนโปลี ๑ ชุมชนโปลี ๒ ชุมชนวัดหนองบัว ๑ ชุมชนวัดหนองบัว ๒ และชุมชนเทศบาล ๒ หนองบัว ผู้วิจัยจึงได้นำมาเสนอ ดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ บริบทพื้นที่ทั่วไปของวัดหนองบัว

วัดหนองบัว เป็นวัดราษฎร์ นิกายธรรมยุต ตั้งอยู่เลขที่ ๑๐๘ หมู่ ๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ห่างจากศาลากลางจังหวัดไปทางด้านทิศเหนือประมาณ ๓ กิโลเมตร บนถนนธรรมวิถี แยกจากถนนชยางกูร ไปทางทิศตะวันตก ประมาณ ๕๐๐ เมตร สร้างเมื่อปี พุทธศักราช ๒๔๙๘ มีพื้นที่ทั้งหมด ๕๐ ไร่ ๑ งาน ๑๙ ตารางวา เป็นวัดสำคัญวัดหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานี ภายในวัดมีสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจ คือ พระธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ครอบรอบ ๒๕ ศตวรรษของพุทธศาสนาในปี พุทธศักราช ๒๕๐๐ พระธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์นั้น ได้จำลองแบบมาจากเจดีย์ที่พุทธคยา ประเทศอินเดีย เป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ รอบองค์พระธาตุเป็นกำแพงแก้ว ซึ่งทั้ง ๔ มุม ของกำแพงแก้ว ได้ประดิษฐานพระเจดีย์ขนาดเล็กอีก ๔ องค์ ภายในองค์พระธาตุมีประตูทางเข้าทั้ง ๔ ด้าน พระธาตุองค์เดิมมีขนาดกว้างด้านละ ๕ เมตร สูงประมาณ ๑๗ เมตร เมื่อสร้างใหม่ครอบองค์เดิม คือ พระบรมธาตุที่เห็นในปัจจุบันมีขนาดใหญ่กว่าฐานสี่เหลี่ยมกว้างด้านละ ๑๗ เมตร สูง ๔๖ เมตร^{๖๖}

วัดหนองบัวเป็นวัดสำคัญที่มีอายุเก่าแก่ และมีสถาปัตยกรรมแนวผสมผสานทั้งงดงามตามแบบอีสาน ภายในบริเวณวัดจะมีลานจอดรถที่ทางวัดจัดไว้ให้ เป็นลานจอดรถได้ต้นไม้ใหญ่มีอาณาบริเวณที่กว้างใหญ่จอดรถได้เป็นจำนวนมาก^{๖๗} ด้านข้างศาลาการเปรียญยังมีหอระฆังที่มีลักษณะสวยงามโดดเด่นกว่าศาลาการเปรียญโดยทั่วไป ด้านหลังองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ คือศาลาการเปรียญซึ่งใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีต่าง ๆ เป็นสถาปัตยกรรมที่

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระครูอมรธรรมสโรช, เจ้าอาวาสวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นางสมบุญ บุนนาค, ข้าราชการบำนาญ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

งดงามกว่าศาลาการเปรียญโดยทั่วไปมีลวดลายประณีต หน้าบันที่ทำด้วยกระจกสีเข้ม เสาทรงกลม ยอดเสาสี่เหลี่ยมทูลงหลังคาขึ้นไปหัวเสามีบัวอยู่ที่เพดาน บานประตูและบานหน้าต่างทั้งหมดมีลวดลายที่อ่อนช้อยสวยงาม ภายในวัดมีกุฏิสำหรับพระภิกษุสงฆ์สร้างอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ โดยสร้างแบบเตี้ยตามฉบับของวัดป่าใกล้ชิดกับธรรมชาติที่สวยงามร่มรื่น^{๖๘}

ภายในบริเวณวัดหนองบัวยังมีห้องสุขาไว้บริการประชาชน ที่เดินทางมาสักการะเที่ยวชมวัด พร้อมทั้งพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ซึ่งทางวัดได้สร้างไว้ให้บริการอย่างทั่วถึงและสะอาดสวยงามอย่างยิ่ง และสิ่งปลูกสร้างทุกอย่างก็ตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ชุมชนรอบวัดหนองบัวแห่งนี้เป็นชุมชนเมืองส่วนใหญ่ แต่บริเวณวัดหนองบัวนั้นยังเต็มไปด้วยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วยแมกไม้ขนาดใหญ่โดยเฉพาะต้นไม้ใหญ่ที่ยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ต้นยางนา ต้นพะยอม เป็นต้น ต้นไม้เหล่านี้ได้เป็นร่มเงาเป็นที่พึ่งพิงให้แก่มนุษย์และสัตว์ป่าอีกด้วย^{๖๙}

ท่านเจ้าอาวาสวัดหนองบัวได้นำพาประชาชนในชุมชน ร่วมกันสร้างโรงเรียนซึ่งเป็นที่ใช้ทำต้นเทียนพรรษา ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ภายในชุมชนและยังมีพิพิธภัณฑ์สถานภายในวัดเพื่อใช้เป็นสถานที่ในการจัดแสดงสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำต้นเทียนพรรษา สำหรับให้ประชาชนรวมถึงเยาวชนได้เข้ามาศึกษา เพื่อจะได้นำเอาองค์ความรู้ไปต่อยอดในการอนุรักษ์และสืบสานและเพนียดังามของชาวอุบลราชธานีสืบไป^{๗๐}

๓.๑.๒ บริบทพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงวัดหนองบัว

วัดหนองบัวตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนขนาดใหญ่หลายชุมชน ได้แก่ ชุมชนโปลี ๑ ชุมชนโปลี ๒ ชุมชนวัดหนองบัว ๑ ชุมชนวัดหนองบัว ๒ ชุมชนเทศบาล ๒ หนองบัว ทั้ง ๕ ชุมชนนั้น มีบริบทที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

๑) ชุมชนโปลี ๑ เป็นชุมชนเมืองที่กำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นชุมชนที่แวดล้อมไปด้วยหน่วยงานราชการ สถานศึกษา เป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่เต็มไปด้วยศูนย์การค้าและบริการต่าง ๆ มากมายมีประชาชนอาศัยอยู่ภายในพื้นที่อย่างหนาแน่น เป็นชุมชนที่ได้รับความเจริญแบบสังคมเมืองอย่างเต็มรูปแบบ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมกันวัดหนองบัวตลอดมา ให้การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของวัดอย่างใกล้ชิด โดยการนำของผู้นำชุมชน ได้แก่ นายสมบัติ ชันเพชร ซึ่งปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญจึงผันตัวเองมาทำงานสาธารณประโยชน์ โดยรับหน้าที่ในการบริการชุมชนและนำพาประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของทางวัดอยู่เสมอ^{๗๑}

๒) ชุมชนโปลี ๒ เป็นชุมชนเมืองที่กำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นชุมชนที่แวดล้อมไปด้วยหน่วยงานราชการ สถานศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการอิสรินทร์ รวมถึงยังมี

^{๖๘} สัมภาษณ์ นางภาวิดา มุสิกสวัสดิ์, ข้าราชการบำนาญ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๙} สัมภาษณ์ พระไกรวิชญ์ ปณญาพโล, พระลูกวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นางบรรจง จักขุแก้ว, เทศบาล ๒ หนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์ นายสมบัติ ชันเพชร, ผู้นำชุมชนโปลี ๑ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑.

สนามฟุตบอลของทีมอุบล UMT ชุมชนแห่งนี้เป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่สำคัญเต็มไปด้วยศูนย์การค้าและบริการต่าง ๆ มากมาย และมีประชาชนพักอาศัยอยู่ภายในพื้นที่อย่างหนาแน่น เป็นชุมชนที่ได้รับ ความเจริญแบบสังคมเมืองอย่างเต็มรูปแบบ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมกันวัด หนองบัวตลอดมา ให้การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของวัดอย่างใกล้ชิด โดยการนำของผู้นำชุมชน ปัจจุบัน ได้แก่ นายนิพนธ์ จารุแพทย์ ซึ่งปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญจึงผันตัวเองมาทำงาน สาธารณประโยชน์ โดยรับหน้าที่ในการบริการชุมชนและนำพาประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรม ของทางวัดอยู่เสมอ^{๗๒}

๓) ชุมชนวัดหนองบัว ๑ มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นชุมชนที่ แวดล้อมไปด้วยหน่วยงานราชการ สถานศึกษา เต็มไปด้วยสถานที่พักทั้งโรงแรม หอพัก เป็นพื้นที่ทาง เศรษฐกิจที่เต็มไปด้วยศูนย์การค้าและบริการต่าง ๆ มากมาย ชุมชนแห่งนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมกันวัดหนองบัวตลอดมา ให้การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของวัดอย่างใกล้ชิด โดยการนำของผู้นำชุมชนปัจจุบัน ได้แก่ นายประมวล ชมภูบุตร ซึ่งปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญจึง ผันตัวเองมาทำงานสาธารณ ประโยชน์ โดยรับหน้าที่ในการบริการชุมชนและนำพาประชาชนเข้าไปมี ส่วนร่วมกับกิจกรรมของทางวัดอยู่เสมอ^{๗๓}

๔) ชุมชนวัดหนองบัว ๒ ชุมชนแห่งนี้ตั้งอยู่ติดกับวัดหนองบัวซึ่งนับว่าเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ อยู่ในบริเวณล้อมรอบวัดหนองบัวแห่งนี้ ปัจจุบันเต็มไปด้วยบ้านพักข้าราชการและห้างร้านต่าง ๆ ชุมชนแห่งนี้ยึดอาชีพค้าขายเป็นหลัก และยังมีสวนสาธารณะที่สวยงามสำหรับประชาชนในชุมชนใช้ เป็นสถานที่พักผ่อน และยังเป็นสถานที่ออกกำลังกายที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่ง ตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบันชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมกันวัดหนองบัวตลอดมา ให้การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของวัด อย่างใกล้ชิด โดยการนำของผู้นำชุมชนปัจจุบัน ได้แก่ นายสมศักดิ์ คุ่มพัวร์ ซึ่งปัจจุบันเป็นข้าราชการ บำนาญจึงผันตัวเองมาทำงานสาธารณประโยชน์ โดยรับหน้าที่ในการบริการชุมชนและนำพา ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของทางวัดอยู่เสมอ^{๗๔}

๕) ชุมชนเทศบาล ๒ หนองบัว เป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ติดกับวัดหนองบัวและมีโรงเรียน เทศบาล ๒ หนองบัว ซึ่งตั้งอยู่บริเวณหน้าวัดหนองบัว จึงเป็นสถานที่สำหรับปลูกฝังเยาวชนในการทำ กิจกรรมร่วมกับทางวัดอยู่เป็นประจำ โดยจะนำพานักเรียนทำกิจกรรมในโอกาสหรือวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา พื้นที่ของชุมชนเทศบาล ๒ หนองบัวนั้นเต็มไปด้วยหอพักนักศึกษา เนื่องจากบริเวณ นี้ตั้งอยู่ใกล้เคียงมหาวิทยาลัย และตั้งอยู่ในอาณาบริเวณที่ผู้คนเข้ามาพักอาศัยอย่างหนาแน่น ผู้นำ ชุมชนคนปัจจุบัน ได้แก่ นายเสา พรนิกร ซึ่งนอกจากอาชีพหลักที่ทำแล้วก็ผันตัวเองมาทำงาน

^{๗๒} สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ จารุแพทย์, ผู้นำชุมชนโปลี ๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๓} สัมภาษณ์ นายประมวล ชมภูบุตร, ผู้นำชุมชนวัดหนองบัว ๑ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๔} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ คุ่มพัวร์, ผู้นำชุมชนวัดหนองบัว ๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

สาธารณประโยชน์ โดยรับหน้าที่ในการบริการชุมชนและนำพาประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของทางวัดอยู่เสมอ^{๗๕}

๓.๑.๓ บริบทของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับวัดหนองบัว ทั้ง ๕ ชุมชน ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดและองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ด้วย โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมกับทางวัดในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งยังเป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมวัดหนองบัว ในการเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปรวมถึงนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวชมหรือสักการะองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ให้เห็นถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา จึงทำให้วัดหนองบัวและพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นสถานที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งสำคัญของจังหวัดอุบลราชธานีอีกด้วย ซึ่งในปัจจุบันก็จะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้ความสนใจ เข้ามาเที่ยวชมความงามรวมถึงสักการบูชาเพื่อความเป็นสิริมงคลต่อชีวิตตลอดทั้งวันอย่างไม่ขาดสาย โดยเฉพาะในวันหยุดเสาร์อาทิตย์^{๗๖}

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันทำให้ชุมชนมีความสัมพันธ์กันวัดหนองบัว และชุมชนยังเข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัดในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของวัด โดยร่วมมือกันทำนุบำรุงปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุด้วยดีตลอดมา จึงทำให้ชุมชนเกิดความสงบร่มเย็นประชาชนในชุมชนก็มีสุขภาพจิตที่ดี เยาวชนก็ได้รับการปลูกฝังให้มีจิตสำนึกในการบริการสาธารณประโยชน์ด้วย^{๗๗}

ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับวัดในกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญที่ทางวัดได้จัดขึ้น ซึ่งในส่วนนี้ประชาชนได้เข้ามาช่วยจัดการบริหารกิจกรรมร่วมกับทางวัด ชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมแต่เข้ามาด้วยจิตอาสาไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ ต่างคนต่างช่วยงานด้วยความสมัครใจทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่บริการตามจุดต่าง ๆ ภายในวัด เช่น บูชาดอกไม้ธูปเทียน ห้องสุขาภายในวัด เป็นต้น เจ้าหน้าที่ทุกคนต่างทำด้วยจิตอาสา เมื่อมีกิจกรรมในวันสำคัญของทางวัดก็จะช่วยกันบริการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนทั่วไป แบ่งหน้าที่กันดูแลโดยไม่รับค่าตอบแทนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน^{๗๘}

วัดหนองบัวยังมีชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มคนที่คอยสนับสนุนร่วมมือกับทางวัดในทุก ๆ กิจกรรมพร้อมทั้งรวมกลุ่มฝึกนगरา เมื่อถึงวันสำคัญในโอกาสต่าง ๆ ก็จักร่วมกันร่วถวายพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคี เป็นการสร้างเครือข่ายภายในชุมชน สร้างเสริมสุขภาพจิตให้แก่ผู้สูงอายุภายในชุมชนด้วย ช่วยกันอนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรมร่วมกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน^{๗๙}

^{๗๕} สัมภาษณ์ นายเสา พรหมนิกร, ผู้นำชุมชนเทศบาล ๒ หนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ คุ่มพยุร, ผู้นำชุมชนวัดหนองบัว ๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระวัชรจักร สมจิตโต, พระลูกวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์ นางสุบิน หนูพันธุ์, เทศบาล ๒ หนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๙} สัมภาษณ์ นางเข็มทอง คมขำ, เทศบาล ๒ หนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

ชุมชนรอบวัดหนองบัวได้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัด เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่ประชาชนในชุมชนรวมถึงประชาชนทั่วไป ได้แก่ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา รวมถึงเยาวชนภายในชุมชนให้เข้ามามีส่วนกับทุกๆ กิจกรรมของวัด เพื่อให้เยาวชนได้หันมาให้ความสำคัญกับการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เพื่อส่วนรวมมากขึ้น เมื่อทางวัดมีกิจกรรมชุมชนก็จะเข้ามามีส่วนร่วมและมีส่วนเกี่ยวข้องสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอยู่เสมอ^{๘๐}

ภายในวัดหนองบัวยังมีชุมชนต้นเทียนที่เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน ใช้เป็นที่ให้ความรู้แก่ประชาชนที่เข้ามาภายในวัดอีกด้วย ซึ่งเมื่อถึงเทศกาลงานประเพณีแห่เทียนพรรษาประจำปีของชาวจังหวัดอุบลราชธานี ชุมชนทั้ง ๕ ชุมชน ก็จะเข้ามาช่วยกันสร้างศูนย์การเรียนรู้เทียนพรรษาร่วมกัน ณ โรงเรียนโรงธรรมที่ใช้เป็นที่จัดแสดงต้นเทียนพรรษาของทางวัด สถานที่นั้นนับว่าเป็นศูนย์การเรียนรู้ครบวงจรที่จะให้ทั้งความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวกับเทียนพรรษาผู้ที่เข้ามาเที่ยวชมศึกษาจะได้ลงมือทำเทียนพรรษาดด้วยตัวเอง และได้เห็นถึงขั้นตอนในการทำต้นเทียนโดยวิทยากร คือ ปราชญ์ชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิภายในชุมชน^{๘๑}

สรุป บริบทของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ดังนี้

ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับวัดหนองบัว ทั้ง ๕ ชุมชน ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดและองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ด้วย โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมกับทางวัดในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งยังเป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมวัดหนองบัว ในการเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปรวมถึงนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวชมหรือสักการะองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันทำให้ชุมชนมีความสัมพันธ์กันวัดหนองบัว และชุมชนยังเข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัดในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของวัด โดยร่วมมือกันทำนุบำรุงปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุด้วยดีตลอดมา ชุมชนที่เข้ามาล้วนแต่เข้ามาด้วยจิตอาสาไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ ต่างคนต่างช่วยงานด้วยความสมัครใจทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่บริการตามจุดต่าง ๆ ภายในวัด เช่น บูชาดอกไม้ธูปเทียนห้องสุขาภายในวัด เป็นต้น เจ้าหน้าที่ทุกคนต่างทำด้วยจิตอาสา เมื่อมีกิจกรรมในวันสำคัญของทางวัดก็จะช่วยกันบริการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนทั่วไป แบ่งหน้าที่กันดูแลโดยไม่รับค่าตอบแทนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดหนองบัวยังมีชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มคนที่คอยสนับสนุนร่วมมือกับทางวัดในทุก ๆ กิจกรรม ช่วยกันอนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรมร่วมกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อทางวัดมีกิจกรรมชุมชนก็จะเข้ามามีส่วนร่วมและมีส่วนเกี่ยวข้องสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอยู่เสมอภายในวัดหนองบัวยังมีชุมชนต้นเทียนที่เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน ใช้เป็นที่ให้ความรู้แก่ประชาชนที่เข้ามาภายในวัดเมื่อถึงเทศกาลงานประเพณีแห่เทียนพรรษาประจำปีของชาวจังหวัดอุบลราชธานี ชุมชนทั้ง ๕ ชุมชน ก็จะเข้ามาช่วยกันสร้างศูนย์การเรียนรู้เทียนพรรษาร่วมกัน ณ โรงเรียนโรงธรรมที่ใช้เป็นที่จัดแสดงต้นเทียนพรรษาของทางวัด สถานที่นั้นนับว่าเป็นศูนย์การเรียนรู้ครบวงจรที่จะให้ทั้งความรู้และประสบการณ์

^{๘๐} สัมภาษณ์ นางประนอม โลหะสาร, เทศบาล ๒ หนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์ นายสมบัติ ชันเพชร, ผู้นำชุมชนโปฮี ๑ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑.

๓.๒ ความเป็นมาของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์นั้น มีประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์ในการสร้างที่น่าสนใจซึ่งกว่าจะกลายมาเป็นปูชนียสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลักของจังหวัดอุบลราชธานีได้นั้น มีประวัติความและวัตถุประสงค์ในการสร้างที่เป็นตัวบ่งบอกถึงความศรัทธาของเหล่าพุทธศาสนิกชน ในการสนับสนุนส่งเสริมพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ดังต่อไปนี้

๓.๒.๑ ความเป็นมาของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ วัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานีนั้น จากการศึกษาพบว่า มีความเป็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ คุณพ่อฟองและคุณแม่จันทร์มี สิริธรรม เจ้าของโรงเรียนสิริธรรมศาสตร์ – ศิลป์ ซึ่งปัจจุบัน คือ โรงเรียนโปลีเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น เป็นผู้มอบถวายที่ดินจำนวน ๓๐ ไร่ ให้ทำการสร้างวัดเมื่อวันที่ ๒๔ เดือน ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๘ เพื่อเป็นที่ปฏิบัติธรรม และเป็นที่ระลึกเนื่องในวาระมงคลกึ่งพุทธกาลพุทธศตวรรษ ๒๕๐๐^{๘๒}

คณะกรรมการได้ประชุมและตกลงกันสร้างพระธาตุเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานถึงพุทธกาลในจังหวัดอุบลราชธานีโดยกำหนดงานพิธีวางศิลาฤกษ์และฝังลูกนิมิตพระธาตุในระหว่างวันที่ ๑๘ – ๒๐ เดือน เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๙ ในการประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ พระครูญาณวิศิษฐ์ (อาจารย์สิงห์) เจ้าอาวาสวัดใต้ ประธานฝ่ายสงฆ์เป็นผู้อัญเชิญขึ้น ส่วนพระธาตุพนมเสียงทองและศิลามงคลลงศูนย์กลาง โดยมีคณะกรรมการวัดเป็นผู้วางศิลาฤกษ์มงคลตามที่ต่าง ๆ งานก่อสร้างพระธาตุแล้วเสร็จเกือบสมบูรณ์ในเดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๐๑ ปีจอ ต่อจากนั้นนายหมี วิริยาภพ ได้ดำเนินการแกะสลักพระประจำวันเกิด และกลีบบัวประดับตามองค์ธาตุแต่ละด้าน ส่วนฐานชั้นล่างแกะเป็นรูปพระพุทธรูปปางประสูติ ตรัสรู้ ปฐมเทศนา และปรินิพพาน^{๘๓}

การอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมาประดิษฐาน ภายในพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าทรงมีความปิติยินดีกับความสามัคคีของชาวอุบลราชธานี ในการสร้างพระธาตุไว้สักการบูชาเป็นอย่างยิ่งจึงได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ จากกรุงเทพมหานครมาประดิษฐานภายในองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เมื่อวันที่ ๘ เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๒^{๘๔}

การสร้างพระธาตุองค์ใหญ่ องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่เห็นในปัจจุบันนี้เป็นพระธาตุองค์เล็ก เป็นพระธาตุองค์ใหญ่ซึ่งคณะกรรมการมีมติให้สร้างครอบพระธาตุองค์เล็กดำเนินการ

^{๘๒} สัมภาษณ์ พระครูอมรธรรมสโรช, เจ้าอาวาสวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์ นายประมวล ชมภูบุตร, ผู้นำชุมชนวัดหนองบัว ๑ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์ นายเสา พรหมนิกร, ผู้นำชุมชนเทศบาล ๒ หนองบัว, ตำบลในเมือง, อำเภอเมือง, จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๑.

ก่อสร้างเริ่มวันที่ ๒๙ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ และเสร็จสมบูรณ์เมื่อปี พุทธศักราช ๒๕๑๒ พระครูกิตติวิมลโณบล ได้มาเป็นเจ้าอาวาสวัดหนองบัวจึงได้ปรึกษาหารือกับคณะสงฆ์ ทายก ทายิกา ดำเนินการหล่อฉัตร ๕ ชั้น ส่วนยอดฉัตรทำเป็นดอกบัวตูมซึ่งทำจากทองคำหนัก ๓๑ บาท ประดิษฐานเมื่อวันที่ ๕ เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑ นอกจากนี้ท่านเจ้าอาวาสยังสร้างและบูรณะโบสถ์ ศาลา หอระฆัง และเริ่มทำต้นเทียนประเภทแกะสลักในงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ทุกปีและได้มรดกภาพเมื่อ พุทธศักราช ๒๕๕๑^{๘๕}

การบูรณะซ่อมแซมองค์พระธาตุใหม่ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑ เดือน พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ พระครูอมรธรรมโสโรซ ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดหนองบัวและได้นำพาญาติโยมก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะภายในวัด ให้มั่นคงถาวรซ่อมแซมพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ทาสี ปิดทอง เป็นการบูชาบุญคุณที่บูรพาจารย์ บรรพบุรุษ ได้พากันสร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้สมกับพวกเราทั้งหลายได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แสดงตนเป็นพุทธมามกะให้ถึงซึ่งพระพุทเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งตรานานเท่านาน^{๘๖}

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ นายช่างได้บรรจุแต่งแต้มศิลปะท้องถิ่นเข้าไปอย่างลงตัว ฐานตอนล่างสุดเป็นรูปมารแบก ถัดขึ้นไปเป็นรูปพระสงฆ์สาวกยืนในซุ้มด้านละ ๘ องค์ รวม ๓๒ องค์ ถัดขึ้นไปเป็นภาพปูนปั้นเล่าเรื่องพระเจ้าสิบชาติ สลักเป็นช่อง ๆ ๑ ช่อง ต่อ ๑ เรื่อง รวม ๑๐ ช่อง เหมือนกันทั้ง ๔ ด้าน เหนือขึ้นไปเป็นลายรัดประคดรูปเทพนั่งบนแท่นสลักกับ ลายกนก องค์เจดีย์ ด้านบนประดับลายปูนปั้นเป็นรูปพระพุทเจ้าในปางต่างๆ สูงจนถึงยอดเจดีย์ที่มุ่มฐานทั้งสี่ตอนล่างสุดเป็นรูปครุฑแบก เหนือขึ้นมาเป็นนาค ๗ เศียร^{๘๗} ภายในเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งบรรจุไว้ในสถูปลงรักปิดทอง ศิลปะอินเดียแบบปาละ คือ เป็นสถูปทรงสี่เหลี่ยม สลักลายเป็นรูป พระเจ้า ๕๐๐ ชาติ อยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมเรียงเป็นแถวคั่นแถวด้วยลายกลีบบัวมุม กำแพงแก้วทั้งสี่มุม สร้างเป็นเจดีย์ทรงเหลี่ยมประดับลายรูปเทพพนมและลายกนก^{๘๘} ที่ฐานปั้นเป็นรูปเทวดาประทับนั่งในซุ้มใกล้ ๆ กันนั้นมียูนิคอร์นซึ่งสร้างเลียนแบบรูปทรงมาจากปรีนิพพานวิหาร เมืองกุสินารา รัฐอุตรประเทศ ประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นที่เสด็จดับขันธปรินิพพานของพระพุทธเจ้าเมื่อกว่า ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว วิหารที่วัดพระธาตุหนองบัวสร้างเป็นอาคาร ตรีมุข คือ มีหลังคายื่นออกไปเป็นสามด้านหลังคารูปรางโค้งมน มีระเบียงพาโลโดยรอบตกแต่งด้วยลวดลายวิจิตรงดงาม ภายในเป็นที่ประดิษฐานพระประธานเป็นพระพุทไสยาสน์ในซุ้มตรีมุข เพดานโค้งด้านบนเขียนรูปเทวดาต้นเมฆพนมมือบนพื้นสีแดง ตรง

^{๘๕} สัมภาษณ์ นางสมบุญ บุญรอด, ข้าราชการบำนาญ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๖} สัมภาษณ์ นายคำจันทร์ ดาวัลย์, ไวยาวัจกร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๗} สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์ พุทธิพันธ์, คณะกรรมการวัด ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นางจันทร์ มุสิกสวัสดิ์, เทศบาล ๒ หนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

กลางเป็นรูปดาว ส่วนด้านล่างเขียนจิตรกรรมเรื่องพุทธประวัติ เสา พื้น และผนัง บุด้วยหินแกรนิต มีความสวยงามอย่างยิ่ง^{๘๙}

๓.๒.๒ วัตถุประสงค์ของการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ วัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานีนั้น จากการศึกษาพบว่า มีวัตถุประสงค์ในการสร้าง ดังต่อไปนี้

ในสมัยพุทธกาลก่อนที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ทรงตรัสกับพระอานนท์ว่าภายหน้าหากบุคคลใดได้นมัสการพระบรมธาตุ (สารีริกธาตุ) จะเป็นมงคลต่อชีวิตหรือเป็นสถานที่สักการะเมื่อศาสนาล่วงไป ซึ่งพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ก็มีวัตถุประสงค์ในการสร้างเช่นเดียวกัน คือ เพื่อให้ประชาชนได้สักการบูชา เพื่อเป็นสิริมงคลต่อชีวิตของประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานี และประชาชนโดยทั่วไป^{๙๐}

การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ขึ้นนั้น ได้สร้างขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้เคารพสักการบูชา เป็นที่พึ่งทางจิตใจแก่ประชาชนโดยทั่วไปที่ได้เดินทางมานมัสการองค์พระธาตุ เพราะถือเป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และเป็นปูชนียสถานที่ตั้งอยู่ใกล้ชุมชนสะดวกในการเดินทางมาสักการบูชา ซึ่งสามารถเดินทางมาได้บ่อยเท่าที่เรารต้องการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้นั้นทุกประการ^{๙๑}

การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ คุณพ่อฟองและคุณแม่จันทรมี สิทธิธรรม เจ้าของโรงเรียนสิทธิธรรมศาสตร์ – ศิลป์ ซึ่งปัจจุบันเป็นมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น เป็นผู้มอบถวายที่ดิน จำนวน ๓๐ ไร่ เพื่อให้ทำการสร้างวัด เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๙๗ เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมของเหล่าพุทธศาสนิกชน และเพื่อให้เป็นอนุสรณ์สถานเนื่องในวาระมงคลกึ่งพุทธกาลพุทธศตวรรษ ๒๕๐๐ ปี ไฉนจังหวัดอุบลราชธานี^{๙๒}

องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่เราเห็นในปัจจุบันนี้ เป็นพระธาตุองค์ใหญ่ที่สร้างครอบพระธาตุองค์เล็กไว้อีกชั้น ซึ่งดำเนินการก่อสร้างขึ้นเมื่อวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕ และสร้างเสร็จสมบูรณ์เมื่อปี พุทธศักราช ๒๕๑๒ เพื่อเป็นการระลึกถึงสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเนื่องในโอกาสที่พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่และเกิดขึ้นมาอย่างยาวนานครบ ๒๕๐๐ ปี ซึ่งก็นับว่ากึ่งพุทธกาลตามอายุกาลพระศาสนาที่ชาวพุทธนับถือ^{๙๓}

^{๘๙} สัมภาษณ์ นางบรรจง จักขุแก้ว, เทศบาล ๒ หนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๐} สัมภาษณ์ พระครูอมรธรรมสโรช, เจ้าอาวาสวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๑} สัมภาษณ์ นายประมวล ชมภูบุตร, ผู้นำชุมชนวัดหนองบัว ๑ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๒} สัมภาษณ์ นางสมบุญ บุญรอด, ข้าราชการบำนาญ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์ นายคำจันทร์ ดาวัลย์, ไวยาวัจกร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ มรดกของชาวจังหวัดอุบลราชธานีในยุค ๒๕ พุทธศตวรรษ สร้างขึ้นที่วัดหนองบัวแห่งนี้ ซึ่งเป็นหนองแห่งประวัติศาสตร์คู่กับเมืองอุบลราชธานี ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ เพื่อให้เป็นพระธาตุประจำจังหวัดอุบลราชธานีไว้สักการบูชา ทั้งประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานีเองด้วย และยังเป็นสถานที่สำหรับประชาชนจังหวัดใกล้เคียงหรือประชาชนโดยทั่วไปได้เดินทางมาสักการบูชา^{๙๔}

เนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานียังไม่มีพระธาตุเจดีย์ไว้สักการบูชา เมื่อต้องการจะสักการพระธาตุก็ต้องเดินทางไปนมัสการพระธาตุพนม ซึ่งตั้งอยู่ที่จังหวัดนครพนมทำให้ต้องเดินทางไกลหลายร้อยกิโลเมตรไม่สะดวกเท่าที่ควร จึงอยากที่จะสร้างพระธาตุเจดีย์ไว้ที่จังหวัดอุบลราชธานีสักองค์ เพื่อที่จะได้ไม่ต้องเดินทางไกลและจะได้มีพระธาตุเจดีย์ไว้ประจำจังหวัดอุบลราชธานีด้วย ประชาชนจะได้มาสักการบูชาได้บ่อยตามที่ต้องการ^{๙๕}

สรุป วัตถุประสงค์ในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ดังนี้

เพื่อให้ประชาชนได้สักการบูชา เป็นศิริมงคลต่อชีวิตของประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานีและประชาชนโดยทั่วไป เพื่อให้ประชาชนได้เคารพสักการบูชาเป็นที่พึงทางจิตใจแก่ประชาชนโดยทั่วไปที่ได้เดินทางมานมัสการองค์พระธาตุ เป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และเป็นปูชนียสถานที่ตั้งอยู่ใกล้ชุมชนสะดวกในการเดินทางมาสักการบูชา เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมของเหล่าพุทธศาสนิกชน และเพื่อให้เป็นอนุสรณ์สถานเนื่องในวาระมงคลกึ่งพุทธกาลพุทธศตวรรษ ๒๕๐๐ ปี ไว้ในจังหวัดอุบลราชธานีสถานที่สำหรับการปฏิบัติธรรมของเหล่าพุทธศาสนิกชนจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้เป็นพระธาตุประจำจังหวัดอุบลราชธานีไว้สักการบูชา ทั้งประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานีเองด้วย รวมถึงสำหรับประชาชนจังหวัดใกล้เคียงหรือประชาชนโดยทั่วไปได้สักการบูชาด้วย เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้พุทธศาสนิกชนได้สักการบูชาและให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งสำคัญประจำจังหวัดอุบลราชธานี

๓.๓ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

เนื่องจากวัดหนองบัวตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนขนาดใหญ่หลายชุมชน เป็นวัดที่อยู่ในเขตเทศบาล อำเภอเมืองอุบลราชธานี จึงมีหน่วยงานราชการสถานศึกษาเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีชุมชนอยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ ชุมชนโปลี ๑ ชุมชนโปลี ๒ ชุมชนวัดหนองบัว ๑ ชุมชนวัดหนองบัว ๒ ชุมชนเทศบาล ๒ หนองบัว ซึ่งชุมชนเหล่านี้ยังเป็นชุมชนเมืองที่กำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันวัดหนองบัวก็มีบทบาทและมีส่วนสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชาชน มีความสำคัญต่อ

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระวิสุทธิกร สมจิตโต, พระลูกวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์ นางภาวิดา มุสิกสวัสดิ์, ข้าราชการบำนาญ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

ชุมชนในหลาย ๆ ด้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษา พบว่า มีความสำคัญหลัก ๆ ๕ ด้านดังต่อไปนี้

๓.๓.๑ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชนด้านการให้ทาน

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชนด้านการให้ทาน พบว่า มีความสำคัญดังต่อไปนี้

วัดหนองบัวเป็นวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนขนาดใหญ่ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดจะมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้เหล่าประชาชนชนในชุมชนหรือประชาชนทั่วไปได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมการทำบุญตักบาตรเพื่อให้พุทธศาสนิกชน ได้เห็นความสำคัญของการให้ทานและเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และเพื่อเป็นสิริมงคลต่อชีวิตและครอบครัวด้วย โดยจัดกิจกรรมขึ้นเป็นประจำ ณ บริเวณหน้าลานองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์^{๙๖}

ทางวัดได้จัดงานบุญเพื่อให้ประชาชนที่นับถือและเข้ามาสักการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ได้ทำบุญให้ทานเพื่อเป็นสิริมงคลในชีวิตและมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต เพราะความศรัทธาประชาชนจึงมีความเชื่อมั่นในการให้ทาน เช่น การทอดผ้าป่าสามัคคีที่เป็นการร่วมกันทำบุญถวายพระธาตุ วัดพร้อมทั้งผู้นำชุมชนจึงจัดงานทอดผ้าป่าสามัคคีขึ้นเป็นประจำ ทำให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญให้การให้ทาน ชุมชนรวมถึงประชาชนจึงแสดงออกด้วยการให้ทานอยู่เป็นประจำ^{๙๗}

องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นที่พึ่งทางจิตใจทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความศรัทธาเลื่อมใส จึงเป็นเหตุผลหลักในการทำให้ประชาชนหันมาทำบุญให้ทาน และยังส่งผลให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งทางวัดยังจัดให้มีกิจกรรมที่เป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนและพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความเชื่อมสัมพันธ์กันอยู่เนื่องนิตย์ เช่น การบริจาคทรัพย์การบูรณะซ่อมแซมองค์พระธาตุ รวมถึงถวายเป็นพุทธบูชาในวัดหนองบัว ชุมชนจึงเกิดความศรัทธาและตั้งมั่นในบวรพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี^{๙๘}

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์กับชุมชน มีความใกล้ชิดสัมพันธ์มาแต่เดิมเนื่องจากชุมชนโดยรอบวัดหนองบัว เป็นชุมชนที่ร่วมกันก่อสร้างสนับสนุนส่งเสริมวัดหนองบัวมาโดยลำดับ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์จึงมีอิทธิพลต่อชุมชนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการให้ทานที่ชุมชนได้รับการปลูกฝังมาอย่างยาวนาน เมื่อมีกิจกรรมงานบุญจึงมีการตั้งโรงทานขึ้นเป็นประจำ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่เดินทางมาสักการองค์พระธาตุ ชุมชน จึงได้เห็นความสำคัญต่อการให้ทาน^{๙๙}

^{๙๖} สัมภาษณ์ พระครูอมรธรรมสโรช, เจ้าอาวาสวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๗} สัมภาษณ์ นายประมวล ชมภูบุตร, ผู้นำชุมชนวัดหนองบัว ๑ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระประภาส ปณฺณวโร, พระลูกวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์ นายสมบัติ ชื่นเพชร, ผู้นำชุมชนโปลี ๑ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑.

ได้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนาและยังได้ทำบุญให้ทาน ได้แก่ การตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตั้งมั่นในพระรัตนตรัยเพราะความศรัทธาในองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ชุมชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัดหนองบัวอย่างใกล้ชิด วัดเป็นเขตอภัยทานเมื่อประชาชนเข้ามาภายในวัดจะต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่นทั้งกาย วาจา และใจ และมีเพื่อให้ประชาชนได้ให้ทานอย่างระเบียบเรียบร้อย^{๑๐๐}

ชุมชนโดยรอบวัดหนองบัวได้รับการปลูกฝังเรื่องการให้ทานมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่มีวัดและมีพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ขึ้น ประชาชนในชุมชนก็เข้าวัดและช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเรื่อยมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการให้ทานนั้นทางวัดจะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่บ่อย ๆ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทำบุญตักบาตร และบริจาคสิ่งของในการอุปโภคบริโภคอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์การเรียน เป็นต้น^{๑๐๑}

ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน ด้านการให้ทาน จากการศึกษาพอสรุปได้ ดังนี้

วัดหนองบัวเป็นวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนขนาดใหญ่ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดจะมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้เหล่าประชาชนในชุมชนหรือประชาชนทั่วไปได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมการทำบุญตักบาตรเพื่อให้พุทธศาสนิกชน ได้เห็นความสำคัญของการให้ทานและเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และเพื่อเป็นสิริมงคลต่อชีวิตและครอบครัวด้วย องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นที่พึ่งทางจิตใจทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความศรัทธาเลื่อมใส จึงเป็นเหตุผลหลักในการทำให้ประชาชนหันมาทำบุญให้ทาน มีกิจกรรมการทอดผ้าป่าสามัคคีขึ้นเป็นประจำ ส่งผลให้เกิดความสามัคคีภายในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์จึงมีอิทธิพลต่อชุมชนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการให้ทานที่ชุมชนได้รับการปลูกฝังการบริจาคทรัพย์ในการสร้างพระธาตุ รวมถึงสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ภายในบริเวณวัดจากคณะผู้ร่วมสร้างองค์พระธาตุ ประชาชนจึงเห็นความสำคัญต่อการให้ทานทั้งการให้ทานทรัพย์ อาหาร แรงกายแรงใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการตั้งโรงทาน เมื่อถึงเทศกาลงานบุญ พระธาตุกับชุมชนมีความใกล้ชิดสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบ ชุมชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัดหนองบัวอย่างใกล้ชิด ทั้งประชาชนทั่วไปหน่วยงานราชการ สถานศึกษาก็ได้จัดกิจกรรมร่วมกับทางวัดหนองบัวในการปลูกฝังให้รู้ถึงการให้ทาน ภายในวัดยังเป็นเขตอภัยทานนอกจากจะปลูกฝังการในทางอย่างอื่นแล้ว ยังปลูกฝังให้ประชาชนชีวิตซึ่งเป็นการให้ทานที่มีความสำคัญยิ่ง ชุมชนโดยรอบวัดหนองบัวได้รับการปลูกฝังเรื่องการให้ทานมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่มีวัดและมีพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ขึ้น ประชาชนในชุมชนก็เข้าวัดและช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาสืบมา

๓.๓.๒ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชนด้านการรักษาศิล

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน ด้านการรักษาศิล พบว่า มีความสำคัญดังต่อไปนี้

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ จารุแพทย์, ผู้นำชุมชนปอปลี ๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นายเสา พรหมนิกร, ผู้นำชุมชนเทศบาล ๒ หนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๑.

วัดหนองบัวเป็นวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนขนาดใหญ่ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดจะมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้เหล่าประชาชนชนในชุมชนหรือประชาชนทั่วไปได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมการให้ทานรักษาศีลเพื่อให้พุทธศาสนิกชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาศีลและเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และเพื่อเป็นสิริมงคลต่อชีวิตและครอบครัวด้วย โดยได้จัดกิจกรรมขึ้นอยู่เป็นประจำ ณ บริเวณพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์^{๑๐๒}

ทางวัดหนองบัวได้จัดงานบุญเพื่อให้ประชาชนที่นับถือและเข้ามาสักการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ได้ทำบุญพร้อมทั้งรักษาศีลเพื่อเป็นสิริมงคลในชีวิตและมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต เพราะความศรัทธาประชาชนจำมีความเชื่อมั่นศรัทธาที่ตนรักษา พร้อมกับความศรัทธาในองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่ทำให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญให้การรักษาศีล เพื่อให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชน^{๑๐๓}

องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นที่พึ่งทางจิตใจทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความศรัทธาเลื่อมใส จึงเป็นเหตุผลหลักในการทำให้ประชาชนหันมารักษาศีล ๕ และยังส่งผลให้คนในชุมชนมีความเคารพในหลักศีลธรรม อีกทั้งทางวัดหนองบัวยังจัดให้มีกิจกรรมที่ทำให้ชุมชนและพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความเชื่อมสัมพันธ์กันอยู่เนื่องนิตย์ ชุมชนจึงเกิดความศรัทธาและตั้งมั่นในบวรพระพุทธศาสนา^{๑๐๔}

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์กับชุมชน มีความใกล้ชิดสัมพันธ์มาแต่เดิมเนื่องจากชุมชนโดยรอบวัดหนองบัว เป็นชุมชนที่ร่วมกันก่อสร้างสนับสนุนส่งเสริมวัดหนองบัวมาโดยลำดับ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์จึงมีอิทธิพลต่อชุมชนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการรักษาศีลที่ชุมชนได้รับการปลูกฝังมาอย่างยาวนาน จึงได้เห็นความสำคัญต่อการสมานสามัคคีอยู่เป็นประจำควบคู่ไปกับการให้ทาน^{๑๐๕}

ได้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนาและยังได้สมานรักษาศีล เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตั้งมั่นในพระรัตนตรัยเพราะความศรัทธาในองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ชุมชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัดหนองบัวอย่างใกล้ชิด ทั้งประชาชนทั่วไปหน่วยงานราชการ สถานศึกษาก็ได้จัดกิจกรรมร่วมกับทางวัดหนองบัวในการปลูกฝังให้รู้ถึงการให้ทานรักษาศีล สร้างแรงศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนทั่วไปอีกด้วยชุมชนโดยรอบวัดหนองบัวได้รับการปลูกฝังเรื่องการรักษาศีลมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่มีวัดและมีพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ขึ้น ประชาชนในชุมชนก็เข้าวัดและช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเรื่อยมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการให้ทานรักษาศีล

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ พระครูอมรธรรมสโรช, เจ้าอาวาสวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ นางสมบุญ บุญรอด, ข้าราชการบำนาญ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ นางภาวิดา มุสิกสวัสดิ์, ข้าราชการบำนาญ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์ พุทธพันธ์, คณะกรรมการวัด ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

นั้นทางวัดจะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่บ่อย ๆ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสมาทานศีลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ^{๑๐๖}

ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน ด้านการรักษาศีล จากการศึกษาพอสรุปได้ ดังนี้

วัดหนองบัวเป็นวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนขนาดใหญ่ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดจะมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้เหล่าประชาชนชนในชุมชนหรือประชาชนทั่วไปได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมการให้ทานรักษาศีลเพื่อให้พุทธศาสนิกชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาศีลและเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และเพื่อเป็นศิริมงคลต่อชีวิตและครอบครัว ทางวัดหนองบัวได้จัดงานบุญเพื่อให้ประชาชนที่นับถือ และเข้ามาสักการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ได้ทำบุญพร้อมทั้งรักษาศีลเพื่อเป็นศิริมงคลในชีวิตและมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต เพราะความศรัทธาประชาชนจำมีความเชื่อมั่นศรัทธาที่ตนรักษา องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นที่พึ่งทางจิตใจทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความศรัทธาเลื่อมใส จึงเป็นเหตุผลหลักในการทำให้ประชาชนหันมารักษาศีลและยังส่งผลให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์กับชุมชน มีความใกล้ชิดสัมพันธ์มาแต่เดิมเนื่องจากชุมชนโดยรอบวัดหนองบัว เป็นชุมชนที่ร่วมกันก่อสร้างสนับสนุนส่งเสริมวัดหนองบัวมาโดยลำดับ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์จึงมีอิทธิพลต่อชุมชนอย่างยิ่ง ปลูกฝังในประชาชนเคารพศรัทธาธรรมทางสังคม กลัวบาปไม่กล้าละเมิดต่อผู้อื่น เพราะความศรัทธาในองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ชุมชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัดหนองบัวอย่างใกล้ชิดทั้งประชาชนทั่วไปหน่วยงานราชการ สถานศึกษาก็ได้จัดกิจกรรมร่วมกับทางวัดหนองบัวในการปลูกฝังให้รู้ถึงการให้ทานรักษาศีล เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสมาทานศีล ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ ตั้งแต่มีวัดและมีพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ขึ้น

๓.๓.๓ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชนด้านการภาวนา

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน ด้านการเจริญภาวนา พบว่า มีความสำคัญดังต่อไปนี้

วัดหนองบัวเป็นวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนขนาดใหญ่ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดหนองบัวก็จะมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนชนในชุมชนรวมถึงประชาชนทั่วไปได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมการสวดมนต์เจริญจิตภาวนาเพื่อให้พุทธศาสนิกชน ได้เห็นความสำคัญของการเจริญภาวนาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และเพื่อเป็นศิริมงคลต่อชีวิตและครอบครัวโดยจัดกิจกรรมขึ้น เวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา เป็นประจำทุกวัน^{๑๐๗}

ทางวัดหนองบัวได้จัดกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนที่นับถือและเข้ามาสักการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ได้ร่วมกันทำวัตรสวดมนต์เพื่อเป็นศิริมงคลในชีวิตและมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต เพื่อระลึกถึงคุณพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ประชาชนจึงเกิดความศรัทธาในองค์พระบรม

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ นายคำภา พูลพันธ์, คณะกรรมการวัด ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระครูอมรธรรมสโรช, เจ้าอาวาสวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

ธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่ทำให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเจริญภาวนา ประชาชนจึงพร้อมใจกันปฏิบัติโดยพร้อมเพรียงกัน^{๑๐๘}

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นที่พึ่งทางจิตใจทำให้ประชาชนในชุมชนและประชาชนทั่วไปเกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ทำให้ประชาชนหันมาเจริญจิตภาวนาทำให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พร้อมทั้งทางวัดหนองบัวยังจัดให้มีกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนและวัดหนองบัวมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอยู่เนื่องนิตย์ ประชาชนในชุมชนจึงเกิดความศรัทธาตั้งมั่นในพระพุทธศาสนาตลอดไป^{๑๐๙}

วัดหนองบัวมีพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ซึ่งถือว่าเป็นปูชนียสถานที่สำคัญ มีความสำคัญต่อชุมชนมาอย่างยาวนาน จึงเป็นสิ่งดึงดูดประชาชนทั้งในชุมชนและประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะการปฏิบัติธรรมเจริญจิตภาวนาที่ทางวัดหนองบัวจัดขึ้นอยู่เป็นประจำ ทำให้ชุมชนมีความสนใจในการเจริญภาวนามายิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้จึงทำให้พุทธศาสนิกชนได้เห็นความสำคัญของการเจริญภาวนาปฏิบัติธรรมมากยิ่งขึ้น^{๑๑๐}

ประชาชนในชุมชนได้เข้าใจเกี่ยวกับวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา และเข้าร่วมกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีการปฏิบัติธรรมเจริญจิตภาวนาเพราะความศรัทธาในองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ชุมชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของทางวัดหนองบัวอย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการสถานศึกษา ก็ได้จัดกิจกรรมร่วมกับทางวัดหนองบัวเพื่อเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนได้รู้ถึงการให้การเจริญภาวนา เป็นการส่งเสริมศรัทธาของพุทธศาสนิกชนอีกด้วย^{๑๑๑}

ชุมชนโดยรอบวัดหนองบัวได้รับการปลูกฝังเรื่องการรักษาศีลมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่มีวัดและมีพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ขึ้น ประชาชนในชุมชนก็เข้าวัดและช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเรื่อยมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการให้ทานรักษาศีลนั้นทางวัดจะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่บ่อย ๆ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสมาทานศีล ๕ และอุโบสถศีลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่เป็นประจำ^{๑๑๒}

ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน ด้านการภาวนา จากการศึกษาพอสรุปได้ ดังนี้

วัดหนองบัวเป็นวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนขนาดใหญ่ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดหนองบัวก็จะมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนรวมถึงประชาชนทั่วไปได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมการสวดมนต์เจริญจิตภาวนาเพื่อให้พุทธศาสนิกชน ได้เห็น

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นางประภาศิริ พรหมทักษกุล, คณะกรรมการวัด ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระวิสัย ชัยสาน, พระลูกวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระวัชรจักร สมจิตโต, พระลูกวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ นายพิศาล เดชะผล, คณะกรรมการวัด ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ นายเสวย วรณกร, คณะกรรมการวัด ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

ความสำคัญของการเจริญภาวนา ทำให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเจริญภาวนา ประชาชนจึงพร้อมใจกันปฏิบัติโดยพร้อมเพรียงกัน ได้ร่วมกันทำวัตรสวดมนต์เพื่อเป็นสิริมงคลในชีวิตและมีการใส่ใจในการดำเนินชีวิต เพื่อระลึกถึงคุณพระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์ ทางวัดหนองบัวได้จัดกิจกรรมเพื่อให้ประชาชน เกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ทำให้ประชาชนหันมาเจริญจิตภาวนาทำให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นที่พึ่งทางจิตใจทำให้ประชาชน การปฏิบัติธรรมเจริญจิตภาวนาที่ทางวัดหนองบัวจัดขึ้นอยู่เป็นประจำ ทำให้ชุมชนมีความสนใจในการเจริญภาวนาอย่างยิ่ง วัดหนองบัวมีพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ซึ่งถือว่าเป็นปูชนียสถานที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการสถานศึกษา ก็ได้จัดกิจกรรมร่วมกับทางวัดหนองบัวเพื่อเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนได้รู้ถึงการให้การเจริญภาวนาประชาชนในชุมชนได้เข้าใจเกี่ยวกับวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา และได้ร่วมกิจกรรม เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีการปฏิบัติธรรมเจริญจิตภาวนา ทางวัดจะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่บ่อย ๆ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสมาทานศีล ๕ และอุโบสถศีล ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่เป็นประจำ

๓.๓.๔ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชนด้านประเพณี

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน ด้านประเพณีพบว่า มีความสำคัญดังต่อไปนี้

วัดหนองบัวเป็นวัดขนาดใหญ่ที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของพระพุทธศาสนา รวมไปถึงประเพณีสำคัญของชาวอีสานหรือของจังหวัดอุบลราชธานี เช่น ประเพณีแห่เทียนพรรษาประจำปี ซึ่งทางวัดก็ได้จัดให้มีชุมชนต้นเทียนขึ้นภายในวัดหนองบัว เพื่อเป็นสถานที่สืบสานงานเทียนของชุมชนและของชาวอุบลราชธานี โดยมีต้นเทียนพรรษาเข้าร่วมแห่เป็นประจำทุกปีตลอดมา^{๑๑๓}

ชุมชนโดยรอบวัดหนองบัวทั้ง ๕ ชุมชน ได้ร่วมกับทางวัดจัดกิจกรรมงานบุญต่าง ๆ ขึ้นตามประเพณี ๑๒ เดือน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีที่ชาวพุทธได้สืบทอดกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ให้คงอยู่อย่างยาวนานเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับเยาวชนคนรุ่นหลัง ได้เห็นถึงความสำคัญและความดีงามของประเพณีอีสาน และช่วยกันสืบสานให้คงอยู่กับเหล่าพุทธศาสนิกชนสืบไป^{๑๑๔}

ด้านประเพณีนั้นวัดหนองบัวหรือพระบรมธาตุหนองบัวได้เป็นศูนย์รวมพลังชาวพุทธ ที่เป็นสถานที่รวมใจกันของชุมชนในการสืบสานประเพณีฮีต ๑๒ คอง ๑๔ ในแต่ละกิจกรรมทางวัดก็ได้จัดขึ้นอย่างยิ่งสวยงาม เช่น บุญเทศน์มหาชาติ บุญเข้าพรรษา (ต้นเทียน) เป็นต้น ทางวัดก็ได้ร่วมกับ

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระครูอมรรตสโรช, เจ้าอาวาสวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ นางกาญจนา นวลปาน, เทศบาล ๒ หนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

ชุมชนรวมแรงร่วมใจกันอย่างดี จนทำให้กิจกรรมทั้งหลายของวัดประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน^{๑๑๕}

ชุมชนวัดหนองบัวเป็นชุมชนที่อนุรักษ์ประเพณีอันดีงามของชาวจังหวัดอุบลราชธานี โดยวัดหนองบัวเป็นผู้นำชุมชนและเป็นสถานที่สำหรับใช้ทำกิจกรรม ซึ่งยังใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ทั้งสำหรับประชาชนรวมไปถึงเยาวชนในชุมชนและประชาชนทั่วไป เมื่อประชาชนเข้ามาหาความรู้จากแหล่งชุมชนแล้วยังได้สักการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เพื่อเป็นสิริมงคลกับชีวิตได้ทั้งความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมแล้วยังได้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยอีกด้วย^{๑๑๖}

ประเพณีงานบุญฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ที่วัดได้จัดขึ้นเป็นประจำนั้นแล้ว ยังมีกิจกรรมอย่างอื่นอีกซึ่งก็ได้แก่ การทำต้นเทียนพรรษาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแด่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และทางวัดยังมีพิพิธภัณฑ์ที่ใช้เก็บหรือจัดแสดงต้นเทียนพรรษา รวมถึงหุ่นหรือชิ้นส่วนที่ใช้ประกอบการแสดงบนขบวนรถแห่ต้นเทียน เพื่อให้ประชาชนและเยาวชนได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน สิ่งเหล่านี้คือความสำคัญของวัดกับชุมชนที่มีส่วนร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีอันดีงาม^{๑๑๗}

ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน ด้านประเพณี จากการศึกษาพอสรุปได้ ดังนี้

เพื่อเป็นสถานที่สืบสานงานเทียนของชุมชนและของชาวอุบลราชธานี โดยมีต้นเทียนพรรษาเข้าร่วมแห่เป็นประจำทุกปีตลอดมาให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของพระพุทธศาสนา รวมไปถึงประเพณีสำคัญของชาวอีสาน เช่น ประเพณีแห่เทียนพรรษา ทางวัดก็ได้จัดให้มีชุมชนต้นเทียนขึ้นภายในวัด วัดหนองบัวอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีที่ชาวพุทธได้สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนโดยรอบวัดหนองบัวทั้ง ๕ ชุมชน ได้จัดขึ้นอย่างยั่งยืนสวยงาม เช่น บุญเทศน์มหาชาติ บุญเข้าพรรษา (ต้นเทียน) เป็นต้น กิจกรรมทางวัดพระบรมธาตุหนองบัวได้เป็นศูนย์รวมพลังชาวพุทธ ที่เป็นสถานที่รวมใจกันของชุมชนในการสืบสานประเพณีฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ รวมไปถึงเยาวชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนชุมชนวัดหนองบัวเป็นชุมชนที่อนุรักษ์ประเพณีอันดีงามของชาวจังหวัดอุบลราชธานี โดยวัดหนองบัวเป็นผู้นำชุมชน เพื่อให้ประชาชนและเยาวชนได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน สิ่งเหล่านี้ คือ ความสำคัญของวัดกับชุมชนที่มีส่วนร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีอันดีงาม การทำต้นเทียนพรรษาที่วัดได้จัดขึ้นเป็นประจำนั้นแล้ว และทางวัดยังมีพิพิธภัณฑ์ที่ใช้เก็บหรือจัดแสดงต้นเทียนพรรษาประเพณีงานบุญฮีต ๑๒ ครอง ๑๔

๓.๓.๕ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชนด้านการท่องเที่ยว

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน ด้านการท่องเที่ยว พบว่า มีความสำคัญดังต่อไปนี้

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ นายคำจันทร์ ดาวัลย์, ไวยาวังกร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ นางหนูจันทร์ กิ่งแก้ว, เทศบาล ๒ หนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระประภาส ปณฺญาธโร, พระลูกวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

วัดหนองบัวเป็นวัดที่มีความสวยงามร่มรื่นมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี คือ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งที่มีความนิยมจากชาวไทยและชาวต่างชาติ ทำให้มีผู้คนหลั่งไหลมาเที่ยวชมสักการบูชาอย่างไม่ขาดสาย ทำให้ชุมชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเกิดความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของทางวัด โดยให้การจัดงานพิธีกรรมที่เป็นการบูชาพระธาตุขึ้นเป็นประจำ ได้รับความสนใจจากประชาชนรวมถึงนักท่องเที่ยวมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน^{๑๑๘}

จังหวัดอุบลราชธานีมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายและหลายหลาย แต่หนึ่งในนั้นก็คือ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์วัดหนองบัว ซึ่งปัจจุบันเป็นสถานที่ที่ผู้คนรู้จักอย่างกว้างขวางและแพร่หลาย แต่เดิมวัดหนองบัวก็มีการทำนุบำรุงซ่อมแซมด้วยดีตลอดมา จนมาถึงในยุคของท่านเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันได้นำพาคณะพุทธศาสนิกชนร่วมแรงร่วมใจกัน ในการเผยแผ่ความสวยงามและความศักดิ์สิทธิ์ของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เพื่อให้คนส่วนใหญ่ได้เดินทางมาสักการบูชาทำให้ในปัจจุบันพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีชื่อเสียงอย่างมาก สามารถดึงดูดผู้คนให้เดินทางมาท่องเที่ยวยังจังหวัดอุบลราชธานีมากยิ่งขึ้น^{๑๑๙}

ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไปจากเมื่อก่อนที่การโฆษณาหรือการเผยแพร่สื่อต่าง ๆ จึงทำให้การสื่อสารพร้อมทั้งการการโปรโมทสถานที่ท่องเที่ยวนั้นเปลี่ยนไป อย่างเช่นในกรณีของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ก็เช่นกัน มีการใช้สื่อออนไลน์ในการโฆษณาเชิญชวนเหล่านักท่องเที่ยว ให้เดินทางมาเที่ยวชมสักการะพระธาตุแห่งนี้ ซึ่งการท่องเที่ยวของวัดนั้นเน้นไปในทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ ศิลปะที่สร้างขึ้นมาจากเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นตัวช่วยหลักในการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยนักท่องเที่ยวสามารถใช้สื่อออนไลน์ในการสืบค้นข้อมูล เพื่อการสะดวกในการเข้าถึงและตัดสินใจมากยิ่งขึ้น^{๑๒๐}

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความสำคัญและมีชื่อเสียงมากในปัจจุบัน เป็นสถานที่สำคัญที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับพระพุทธศาสนา เนื่องจากเมื่อประชาชนเดินทางมาเที่ยวชมหรือสักการบูชา ก็จักได้สัมผัสถึงความสำคัญของพระรัตนตรัยที่เมื่อได้เข้ามาภายในวัดแล้วก็จะพบกับความร่มเย็น สบายกาย วาจา และใจ แม้ประชาชนจะเดินทางมาเพื่อการท่องเที่ยวแต่ก็จะได้รับความสงบสุขติดตัวไปด้วย เพราะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ทำให้ผู้เดินทางมาชื่นชมความงามของพระธาตุนั้น เกิดความสุขทั้งกายและใจได้สัมผัสถึงสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นสวยงาม เป็นสถานที่สำหรับ

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระครูอมรธรรมสโรช, เจ้าอาวาสวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ คุ้มพัวร์, ผู้นำชุมชนวัดหนองบัว ๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ นางจันทร์ มุสิกสวัสดิ์, เทศบาล ๒ หนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

การส่งเสริมพุทธธรรมฐานอย่างแท้จริง^{๑๒๑}

ในอดีตพระธาตุต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นหรือแม้แต่พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เอง ก็สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการสักการบูชาของพุทธศาสนิกชนเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันปูชนียสถานทางพระพุทธศาสนาได้เปลี่ยนไปเป็นสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้ผู้คนเดินทางไปเที่ยวชมและเก็บภาพไว้เป็นที่ระลึกหรือลงสื่อออนไลน์ ซึ่งปัจจุบันประชาชนจะให้ความสำคัญในเรื่องความสวยงามมากกว่าคุณค่าทางธรรมะ เป็นการท่องเที่ยวที่รู้ถึงประวัติศาสตร์ของการสร้างพระธาตุ รวมถึงในทางพระพุทธศาสนาสามารถดึงดูดประชาชนให้เข้ามาเยี่ยมชมมากขึ้นกว่าในอดีต จึงเป็นสถานที่สำคัญอย่างยิ่งต่อชุมชนในด้านการท่องเที่ยว^{๑๒๒}

ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน ด้านการท่องเที่ยว จากการศึกษาพอสรุปได้ ดังนี้

ในอดีตพระธาตุเจดีย์สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการสักการบูชาของพุทธศาสนิกชน แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ผู้คนเดินทางไปเที่ยวชม พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นสถานที่สำคัญ เมื่อประชาชนเดินทางมาเที่ยวชมหรือสักการบูชา จะพบกับความสงบร่มเย็น เกิดความสุขทั้งกายและใจอีกด้วย ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไปจากเมื่อก่อนการโปรโมทสถานที่ท่องเที่ยว นั้นเปลี่ยนไป การใช้สื่อออนไลน์ในการโฆษณาเชิญชวนเหล่านักท่องเที่ยว ให้เดินทางมาเที่ยวชมสักการะพระธาตุแห่งนี้ โดยนักท่องเที่ยวสามารถใช้สื่อออนไลน์ในการสืบค้นข้อมูล เพื่อการสะดวกในการเข้าถึงและตัดสินใจมากยิ่งขึ้น เป็นสถานที่ที่ผู้คนรู้จักอย่างกว้างขวางและแพร่หลายท่านเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันได้นำพาคณะพุทธศาสนิกชนร่วมแรงร่วมใจกัน ในการเผยแผ่ความสวยงามและความศักดิ์สิทธิ์ของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เพื่อให้คนส่วนใหญ่ได้เดินทางมาสักการบูชาดึงดูดผู้คนให้เดินทางมาท่องเที่ยวยังจังหวัดอุบลราชธานีมากยิ่งขึ้น วัดหนองบัวเป็นวัดที่มีความสวยงามร่มรื่นมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งที่มีความนิยมจากชาวไทยและชาวต่างชาติ ทำให้มีผู้คนหลั่งไหลมาเที่ยวชมสักการบูชาอย่างไม่ขาดสาย ทำให้ชุมชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๓.๔ สรุป

สรุปการวิจัยในบทนี้ จำแนกเนื้อหาออกเป็น ๒ ส่วน ดังต่อไปนี้

๑. ความเป็นมาของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

ความเป็นมาของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ จากการศึกษา พบว่า มาสามารถแยกออกเป็น ๒ ประเด็น หลัก ๆ ดังต่อไปนี้

๑) ความเป็นมาของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

ความเป็นมาของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ พอสรุปได้ ดังนี้

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ นางบรรจง จักขุแก้ว, เทศบาล ๒ หนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นายประมวล ชมภูบุตร, ผู้นำชุมชนวัดหนองบัว ๑ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ คุณพ่อฟองและคุณแม่จันทรมี สติธรรม เจ้าของโรงเรียนสิทธิธรรมศาสตร์ – ศิลป์ ซึ่งปัจจุบัน คือ โรงเรียนโปลีเทคนิคภาคตะวันออก – ฉะเชิงเทรา และมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น เป็นผู้มอบถวายที่ดินจำนวน ๓๐ ไร่ ให้ทำการสร้างวัดเมื่อวันที่ ๒๔ เดือน ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๘ เพื่อเป็นที่ปฏิบัติธรรม และเป็นที่ระลึกเนื่องในวาระมงคลกึ่งพุทธกาลพุทธศตวรรษ ๒๕๐๐

โดยได้กำหนดงานพิธีวางศิลาฤกษ์และฝังลูกนิมิตพระธาตุในระหว่างวันที่ ๑๘ – ๒๐ เดือน เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ งานก่อสร้างพระธาตุแล้วเสร็จเกือบสมบูรณ์ในเดือนสิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๐๑ ปีจอ ต่อจากนั้นนายหนู วิทยภาพ ได้ดำเนินการแกะสลักพระพุทธรูปประจำวันเกิด และกลีบบัวประดับตามองค์พระธาตุในแต่ละด้าน ส่วนฐานชั้นล่างขององค์พระธาตุแกะเป็นรูปพระพุทธรูปปางประสูติ ตรัสรู้ ปฐมเทศนา และปรินิพพาน และได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมาประดิษฐานภายในพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เมื่อวันที่ ๘ เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๒

การสร้างพระธาตุองค์ใหญ่ องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่เห็นในปัจจุบันนี้ เป็นพระธาตุองค์ใหญ่ซึ่งคณะ กรรมการมีมติให้สร้างครอบพระธาตุองค์เล็ก ดำเนินการก่อสร้างเริ่มวันที่ ๒๙ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ และเสร็จสมบูรณ์เมื่อปี พุทธศักราช ๒๕๑๒ และดำเนินการหล่อฉัตร ๕ ชั้น ในส่วนของยอดฉัตรนั้น ทำเป็นรูปดอกบัวตูมซึ่งทำมาจากทองคำหนัก ๓๑ บาท ประดิษฐานเมื่อวันที่ ๕ เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑

การบูรณะซ่อมแซมองค์พระธาตุใหม่ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑ เดือน พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ พระครูอมรธรรมโสโร ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดหนองบัวและได้นำพาญาติโยมก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะภายในวัด ให้มั่นคงถาวรซ่อมแซมพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ทาสีปิดทอง เป็นการบูชาบุญคุณที่บูรพาจารย์ บรรพบุรุษ ได้พากันสร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้สมกับพวกเราทั้งหลายได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แสดงตนเป็นพุทธมามกะให้ถึงซึ่งพระพุทธรูปเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งตรานานเท่านาน

๒) วัตถุประสงค์ของการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

วัตถุประสงค์ในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ พอสรุปได้ ดังนี้

เพื่อให้ประชาชนได้สักการบูชา เป็นศิริมงคลต่อชีวิตแก่ประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีและประชาชนโดยทั่วไป เพื่อให้ประชาชนได้เคารพสักการบูชาเป็นที่พึ่งทางจิตใจแก่ประชาชนโดยทั่วไปที่ได้เดินทางมานมัสการองค์พระธาตุ เป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และเป็นปูชนียสถานที่ตั้งอยู่ใกล้ชุมชนสะดวกในการเดินทางมาสักการบูชา เพื่อใช้เป็นเพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมของเหล่าพุทธศาสนิกชน และเพื่อให้เป็นอนุสรณ์สถานเนื่องในวาระมงคลกึ่งพุทธกาล ๒๕๐๐ ปี ไว้ในจังหวัดอุบลราชธานีสถานที่สำหรับการปฏิบัติธรรมของเหล่าพุทธศาสนิกชนจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อให้เป็นพระธาตุประจำจังหวัดอุบลราชธานีไว้สักการบูชา ทั้งประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานีเองด้วย รวมไปถึงสำหรับประชาชนในจังหวัดใกล้เคียงหรือประชาชนทั่วไปที่เดินทางมาเพื่อสักการบูชาด้วย รวมไปถึงยังใช้เป็นสถานที่สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้พุทธศาสนิกชนได้สักการบูชาและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งสำคัญประจำจังหวัดอุบลราชธานีสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานีมากยิ่งขึ้น

๒. ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จากการศึกษา พบว่า สามารถแยกออกเป็น ๕ ด้าน ดังต่อไปนี้

๑) ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชนด้านการให้ทาน

วัดหนองบัวเป็นวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนขนาดใหญ่ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดจะมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้เหล่าประชาชนชนในชุมชนหรือประชาชนทั่วไปได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีหลายกิจกรรม ได้แก่ การทำบุญตักบาตร การทอดผ้าป่าสามัคคี การบริจาคสร้างศาลา การตั้งโรงเรียน การมอบทุนการศึกษา เป็นต้น เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้เห็นความสำคัญของการให้ทาน และเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และเพื่อเป็นสิริมงคลต่อชีวิตและครอบครัวด้วย องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นที่พึ่งทางจิตใจทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความศรัทธาเลื่อมใส จึงเป็นเหตุผลหลักในการทำให้ประชาชนหันมาทำบุญให้ทาน และยังส่งผลให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์จึงมีอิทธิพลต่อชุมชนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการให้ทานที่ชุมชนได้รับการปลูกฝังมาอย่างยาวนาน จึงได้เห็นความสำคัญต่อการให้ทานทั้งการให้ทานทรัพย์ อาหาร แรงกายแรงใจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์กับชุมชน มีความใกล้ชิดสัมพันธ์มาแต่เดิมเนื่องจากชุมชนโดยรอบวัดหนองบัว ชุมชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัดหนองบัวอย่างใกล้ชิด ทั้งประชาชนทั่วไปหน่วยงานราชการ สถานศึกษาก็ได้จัดกิจกรรมร่วมกับทางวัดหนองบัวในการปลูกฝังให้รู้ถึงการให้ทาง ชุมชนโดยรอบวัดหนองบัวได้รับการปลูกฝังเรื่องการให้ทานมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่มีวัดและมีพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ขึ้น ประชาชนในชุมชนก็เข้าวัดและช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเรื่อยมา

๒) ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชนด้านการรักษาศีล

วัดหนองบัวเป็นวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนขนาดใหญ่ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดจะมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้เหล่าประชาชนชนในชุมชนหรือประชาชนทั่วไปได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมการให้ทานรักษาศีลเพื่อให้พุทธศาสนิกชน ได้เห็นความสำคัญของการรักษาศีลและเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และเพื่อเป็นสิริมงคลต่อชีวิตและครอบครัว ทางวัดหนองบัวได้จัดงานบุญเพื่อให้ประชาชนที่นับถือ และเข้ามาสักการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ได้ทำบุญพร้อมทั้งรักษาศีลเพื่อเป็นสิริมงคลในชีวิตและมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต เพราะความศรัทธาประชาชนจำมีความเชื่อมั่นศรัทธาที่ตนรักษา มีความเคารพศีลธรรมทางสังคม กลัวบาปไม่กล้าทำบาปต่อผู้อื่น องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นที่พึ่งทางจิตใจทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความศรัทธาเลื่อมใส จึงเป็นเหตุผลหลักในการทำให้ประชาชนหันมารักษาศีล และยังส่งผลให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์กับชุมชน มีความใกล้ชิดสัมพันธ์มาแต่เดิมเนื่องจากชุมชนโดยรอบวัดหนองบัว เป็นชุมชนที่ร่วมกันก่อสร้างสนับสนุนส่งเสริมวัดหนองบัวมาโดยลำดับ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์จึงมีอิทธิพลต่อชุมชนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการรักษาศีลที่ชุมชนได้รับการปลูกฝังมาอย่างยาวนาน จึงได้เห็นความสำคัญต่อการรักษาศีลอยู่เป็นประจำ เพราะความศรัทธาในองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ชุมชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัดหนองบัวอย่างใกล้ชิดทั้งประชาชนทั่วไปหน่วยงานราชการ สถานศึกษาก็ได้จัดกิจกรรมร่วมกับทางวัดหนองบัวในการปลูกฝังให้รู้ถึงการให้ทานรักษาศีล เพื่อเป็น

การเปิดโอกาสให้ประชาชนสมาทานศีล ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ ชุมชนโดยรอบวัดหนองบัวได้รับการปลูกฝังเรื่องการรักษาศีลมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่มีวัดและมีพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ขึ้น

๓) ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชนด้านการภาวนา

วัดหนองบัวเป็นวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนขนาดใหญ่ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดหนองบัวก็จะมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนชนในชุมชนรวมถึงประชาชนทั่วไปได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมการสวดมนต์เจริญจิตภาวนาเพื่อให้พุทธศาสนิกชน ได้เห็นความสำคัญของการเจริญภาวนา ทำให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเจริญภาวนา ประชาชนจึงพร้อมใจกันปฏิบัติโดยพร้อมเพรียงกัน ได้ร่วมกันทำวัตรสวดมนต์เพื่อเป็นสิริมงคลในชีวิตและมีการใส่ใจในการดำเนินชีวิต เพื่อละเลิกถึงคุณพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ทางวัดหนองบัวได้จัดกิจกรรมเพื่อให้ประชาชน เกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ทำให้ประชาชนหันมาเจริญจิตภาวนาทำให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นที่พึ่งทางจิตใจทำให้ประชาชน การปฏิบัติธรรมเจริญจิตภาวนาที่ทางวัดหนองบัวจัดขึ้นอยู่เป็นประจำ ทำให้ชุมชนมีความสนใจในการเจริญภาวนามายิ่งขึ้น วัดหนองบัวมีพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ซึ่งถือว่าเป็นปูชนียสถานที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการสถานศึกษา ก็ได้จัดกิจกรรมร่วมกับทางวัดหนองบัวเพื่อเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนได้รู้ถึงการให้การเจริญภาวนาประชาชนในชุมชนได้เข้าใจเกี่ยวกับวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา และได้ร่วมกิจกรรม เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีการปฏิบัติธรรมเจริญจิตภาวนา ทางวัดจะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่บ่อยๆ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสมาทานศีล ทั้งศีล ๕ และอุโบสถศีล ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่เป็นประจำ

๔) ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชนด้านประเพณี

เพื่อเป็นสถานที่สืบสานงานเทียนของชุมชนและของชาวอุบลราชธานี โดยมีต้นเทียนพรรษาเข้าร่วมแห่เป็นประจำทุกปีตลอดมาให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของพระพุทธศาสนา รวมไปถึงประเพณีสำคัญของชาวอีสาน เช่น ประเพณีแห่เทียนพรรษา ทางวัดก็ได้จัดให้มีชุมชนต้นเทียนขึ้นภายในวัด วัดหนองบัวอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีที่ชาวพุทธได้สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนโดยรอบวัดหนองบัวทั้ง ๕ ชุมชน ได้จัดขึ้นอย่างยั่งยืนสวยงาม เช่น บุญเทศน์มหาชาติ บุญเข้าพรรษา (ต้นเทียน) เป็นต้น กิจกรรมทางวัดพระบรมธาตุหนองบัวได้เป็นศูนย์รวมพลังชาวพุทธ ที่เป็นสถานที่รวมใจกันของชุมชนในการสืบสานประเพณีฮีต ๑๒ คอง ๑๔ รวมไปถึงเยาวชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนชุมชนวัดหนองบัวเป็นชุมชนที่อนุรักษ์ประเพณีอันดีงามของชาวจังหวัดอุบลราชธานี โดยวัดหนองบัวเป็นผู้นำชุมชน เพื่อให้ประชาชนและเยาวชนได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน สิ่งเหล่านี้ คือ ความสำคัญของวัดกับชุมชนที่มีส่วนร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีอันดีงาม การทำต้นเทียนพรรษาที่วัดได้จัดขึ้นเป็นประจำนั้นแล้ว และทางวัดยังมีพิพิธภัณฑ์ที่ใช้เก็บหรือจัดแสดงต้นเทียนพรรษาประเพณีงานบุญฮีต ๑๒ คอง ๑๔

๕) ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชนด้านการท่องเที่ยว

ในอดีตพระธาตุเจดีย์สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการสักการบูชาของพุทธศาสนิกชน แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ผู้คนเดินทางไปเที่ยวชม พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหา

โพธิ์เป็นสถานที่สำคัญ เมื่อประชาชนเดินทางมาเที่ยวชมหรือสักการบูชา จะพบกับความสงบร่มเย็น เกิดความสุขทั้งกายและใจอีกด้วย ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไปจากเมื่อก่อนการโปรโมทสถานที่ท่องเที่ยว นั้นเปลี่ยนไป การใช้สื่อออนไลน์ในการโฆษณาเชิญชวนเหล่านักท่องเที่ยว ให้เดินทางมาเที่ยวชม สักการะพระธาตุแห่งนี้ โดยนักท่องเที่ยวสามารถใช้สื่อออนไลน์ในการสืบค้นข้อมูล เพื่อการสะดวกในการเข้าถึงและตัดสินใจมากยิ่งขึ้น เป็นสถานที่ที่ผู้คนรู้จักอย่างกว้างขวางและแพร่หลายท่านเจ้าอาวาส รูปปัจจุบันได้นำพาคณะพุทธศาสนิกชนร่วมแรงร่วมใจกัน ในการเผยแผ่ความสวยงามและความ ศักดิ์สิทธิ์ของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เพื่อให้คนส่วนใหญ่ได้เดินทางมาสักการบูชาดึงดูดผู้คนให้ เดินทางมาท่องเที่ยวยังจังหวัดอุบลราชธานีมากยิ่งขึ้น วัดหนองบัวเป็นวัดที่มีความสวยงามร่มรื่นมี สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งที่ได้รับนิยมนิยมจาก ชาวไทยและชาวต่างชาติ ทำให้มีผู้คนหลั่งไหลมาเที่ยวชมสักการบูชาอย่างไม่ขาดสาย ทำให้ชุมชนได้มี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บทที่ ๔

วิเคราะห์ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ในการวิจัยบทนี้มุ่งศึกษาเนื้อหาจำแนกออกเป็น ๕ ประเด็น คือ ๑) ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อความเชื่อ ๒) ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อประเพณีและวัฒนธรรม ๓) ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อวิถีชีวิต ๔) ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อพฤติกรรม ๕) ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อความเชื่อ

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อความเชื่อ พบว่าสามารถแยกออกเป็น ๔ ประเด็น ดังนี้

๔.๑.๑ ความเชื่อต่อประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา

ความเชื่อมโยงกันระหว่างดินแดนที่เป็นแหล่งกำเนิดพระพุทธศาสนา คือ ชมพูทวีปกับดินแดนสุวรรณภูมิโดยมีพระพุทธศาสนาเป็นส่วนสำคัญตั้งแต่สมัยพุทธกาลนั้น ถือเป็นปัจจัยหลักในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนในอารยธรรมอื่น ๆ ด้วยจากการนับถือเทพเจ้า หรือผี ก็แปลงมานับถือ พระพุทธศาสนา ในขณะที่เดียวกันจารีตประเพณีรวมถึงศิลปวัฒนธรรมหลาย ๆ อย่างก็ได้ผสมผสานด้วยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเข้าไป จนเป็นสาเหตุให้เกิดวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนามาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งก็สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องการเสด็จมาโปรดสัตว์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในดินแดนต่าง ๆ และเราจะสังเกตได้อีกว่าสถานที่ใดหากมีการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ก็มักจะกลายเป็นเมืองหรือสถานที่สำคัญในเวลาต่อมา เมื่อกาลเวลาผ่านไปนานความเชื่อดังที่กล่าวมานั้นก็นับวันจะชัดเจนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพราะในปัจจุบันสังคมนั้นสามารถรับรู้ได้เพียงวัตถุที่เป็นรูปธรรมเท่านั้นเพราะง่ายต่อการเข้าถึง ในส่วนของวรรณกรรมหรือสิ่งที่เป็นนามธรรมนั้นในปัจจุบันกลับเป็นสิ่งที่ยากต่อการเข้าถึงของประชาชน

หลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระพุทธสาวกทั้งหลายได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบต่อมา จนกระทั่งถึงประมาณ พุทธศักราช ๓๐๐ พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งเมืองปาฏลิบุตรร่วมกับคณะสงฆ์ ได้ส่งพระสงฆ์ออกประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ พระสงฆ์คณะหนึ่งได้เดินทางเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนายังดินแดนสุวรรณภูมิ อันได้แก่ดินแดนในเขตประเทศพม่าและประเทศไทยในปัจจุบัน พระพุทธศาสนาได้เจริญขึ้น ณ ดินแดนแห่งนี้ตามลำดับ จนกระทั่งถึงสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี พ่อขุนรามคำแหงมหาราชจึงได้ทรงรับเอาศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทย และเป็นศาสนาประจำชาติไทยตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ตราไว้ว่า พระมหากษัตริย์จะต้องทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก คือ แม้พระองค์จะทรงนับถือพระพุทธศาสนา แต่พระองค์ก็

พระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์แก่ศาสนาอื่น ๆ ในประเทศไทยด้วยเช่นกัน พระพุทธศาสนาได้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของชนชาติไทยมาเป็นเวลาช้านาน ศิลปวัฒนธรรมตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของชนชาติไทยล้วนได้รับการหล่อหลอมจากพระพุทธศาสนา และดำรงมั่นคงคู่ไทยตลอดมา

เราจะเห็นได้ว่าวิวัฒนาการในเรื่องความเชื่อในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนานั้น มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีคติความเชื่อในการบูชาพุทธเจดีย์ครั้งสมัยพุทธกาล ในฐานะเป็นองค์แทนของพระพุทธเจ้า ซึ่งแนวทางปฏิบัตินี้ถือเป็นสิ่งสำคัญเพราะมีความเชื่อว่าพระธาตุเจดีย์เป็นสัญลักษณ์แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีฐานะเทียบเท่าพระพุทธเจ้า ดังนั้น การแสดงความเคารพบูชาต่อพระธาตุเจดีย์ก็เปรียบเสมือนได้แสดงออกต่อพระพักตร์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในทางกลับกันหากผู้ใดปฏิบัติในทางเหี้ยมหยามไม่เคารพก็จะมีผลเช่นเดียวกับการปฏิบัติกับพระพุทธเจ้าเช่นกัน เพราะความเชื่อดังที่กล่าวมานั้นจึงเป็นเหตุให้เกิดพิธีกรรมเกิดขึ้นในการบูชาพระธาตุเจดีย์ขึ้น เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเคารพต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและเหล่าพระพุทธรูป เช่น พิธีกรรมการบูชาด้วยดอกไม้ เครื่องสักการะ เป็นต้น นอนจากการกล่าวคำสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และการกล่าวคำแสดงตนเป็นพุทธมามกะแล้ว ในบางพื้นที่ยังมีการพ่อน้ำถวายพระธาตุเจดีย์ตามบริบทของพื้นที่นั้นอีกด้วย

สรุป พระพุทธศาสนาเป็นส่วนสำคัญตั้งแต่สมัยพุทธกาลนั้น ถือเป็นปัจจัยหลักในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนในอารยธรรมอื่นๆ ด้วยจากการนับถือเทพเจ้า หรือผีก็เปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนา ในขณะเดียวกันจารีตประเพณีรวมถึงศิลปวัฒนธรรมหลาย ๆ อย่างก็ได้ผสมผสานด้วยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเข้าไป จนเป็นสาเหตุให้เกิดวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา มาจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อต่อประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาความเชื่อที่ผสมผสานอยู่ด้วยกัน ทั้งพุทธพราหมณ์ และผี ซึ่งมีความกลมกลืนในวิถีชีวิตของชุมชนซึ่งไม่มีความขัดแย้งกัน เป็นการเสริมซึ่งกันและกันมากกว่ามีการจัดความสำคัญ มีพระสงฆ์ทำพิธีกรรมทางพุทธศาสนา งานบุญประเพณีต่าง ๆ แสดงให้เห็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อ เช่น งานบุญบั้งไฟทางภาคอีสาน เป็นพิธีกรรมแห่นางแมวเพื่อขอฝน เพราะเชื่อว่าเทวดาสามารถดลบันดาลให้เกิดฝนได้ พิธีกรรมเหล่านี้เริ่มจากวัดและชาวบ้านทำร่วมกัน พระพุทธศาสนาได้วิวัฒนาการในเรื่องความเชื่อในประวัติศาสตร์ของประเทศหรือพื้นที่นั้น ๆ นั้น ให้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนนำไปสู่ความสอดคล้องเชื่อมประสานกันอย่างลงตัวในปัจจุบัน

๔.๑.๒ ความเชื่อต่อพระบรมสารีริกธาตุในพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

พุทธศาสนิกชนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีความเชื่อว่า พระบรมสารีริกธาตุนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์และยังเชื่อมั่นในพุทธานุภาพของพระบรมสารีริกธาตุ ที่ประดิษฐานอยู่ในพระสถูป เจดีย์ หากผู้ใดมีพระบรมสารีริกธาตุไว้สักการบูชาก็จะมีความสุขความเจริญในชีวิต ดังนั้น พุทธศาสนิกชนจึงพยายามที่จะได้เข้าถึงหรือสัมผัสเพื่อบูชาพระบรมสารีริกธาตุ เพราะความเชื่อว่าพระบรมสารีริกธาตุเป็นสิ่งที่แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเพื่อจุดประสงค์อย่างอื่น เช่น เพื่อการสักการบูชา เพื่อเป็นสิริมงคลต่อครอบครัว โดยจะจัดวางไว้บนโต๊ะหมู่บูชาภายในบ้าน หรือเก็บรักษาไว้ในสถานที่อันเหมาะสม เนื่องจากมีความเชื่ออีกประการหนึ่งว่าหากผู้ใดมีพระธาตุหรือพระบรมสารีริกธาตุของไว้ในครอบครองแต่รักษาไว้ไม่ดี เช่น เก็บรักษาไว้ในสถานที่อันไม่เหมาะสม หรือไม่สักการบูชาตามสมควร

แล้วพระธาตุหรือพระบรมสารีริกธาตุนั้นก็จะอันตรธานไป ในขณะที่บางคนก็เชื่อว่าหากผู้ใดที่มีพระธาตุหรือพระบรมสารีริกธาตุไว้ในครอบครองก็จะเป็นผู้มีบุญมาก

เมื่อครั้งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน ได้มีพระมหากษัตริย์จากเมืองต่าง ๆ เดินทางมาเข้าร่วมพิธีถวายพระเพลิง และได้ขอรับพระบรมสารีริกธาตุ เพื่อนำไปสักการบูชายังเมืองของตน โดยได้สร้างสถูป เจดีย์ ไว้สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และยังมีเจดีย์ประเภทอื่น ๆ ได้แก่ เจดีย์เจดีย์ หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงหรือเพื่อแสดงความเคารพ และสร้างขึ้นเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เป็นสถานที่ในการสักการบูชาเพื่อระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ดังนั้น พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ก็เช่นกันสร้างขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้กราบไหว้บูชา ถือว่าเป็นสิริมงคลอย่างยิ่ง เป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่นำมาซึ่งความสุข ความเจริญ และความก้าวหน้าในชีวิตหากบูชาด้วยการนำหลักธรรมมาปฏิบัติด้วยแล้ว ย่อมจะนำพาสิ่งดี ๆ เข้ามาในชีวิตของตนอย่างแน่นอน

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นหนึ่งในหลาย ๆ พระธาตุในประเทศไทยที่เป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นสถานที่รวมเอาเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่ยืนยาวของชาวพุทธ ตั้งแต่สมัยพุทธกาลมาจนถึงปัจจุบันสิ่งเหล่านี้เป็นอีกจารึกทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นตัวส่งผ่านเรื่องราวต่าง ๆ ที่สำคัญในอดีตสู่คนรุ่นหลัง ช่วยสืบทอดประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาที่ทรงคุณค่า ในอดีตประชาชนในชุมชนโดยรอบวัดหนองบัวก็เป็นกำลังหลัก ในการช่วยสนับสนุนส่งเสริมประวัติศาสตร์ เนื่องจากได้ร่วมกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และยังร่วมกันสร้างอนุสรณ์สถานที่ยิ่งใหญ่เป็นประจักษ์ต่อสายตาประชาชนทั่วไป ให้ได้ระลึกถึงความรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนาในอาณาบริเวณนี้ มีปูชนียสถานที่ยิ่งใหญ่และสวยงาม เมื่อเวลาผ่านไปประวัติศาสตร์ก็จะจารึกเรื่องราวเป็นความภาคภูมิใจร่วมกันของคนทั้งสองยุคสมัย จากอดีตสู่ปัจจุบันกลายเป็นแนวทางปฏิบัติให้คนรุ่นใหม่ได้ยึดเป็นแบบอย่าง เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตราบนานเท่านาน

สำหรับพระบรมสารีริกธาตุที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธวงศ์ของฝ่ายเถรวาทมีทั้งแตกกระจาย และไม่ได้แตกกระจาย โดยพระบรมสารีริกธาตุไม่ได้แตกกระจายมี ๗ ส่วน คือ พระเขี้ยวแก้ว ๔ พระรากขวัญ ๒ และพระอุณหิส หรือส่วนพระนลาฏ ๑ คำว่า “ไม่แตกกระจาย” หมายถึงยังความเป็นรูปร่าง เป็นแท่ง หรือเป็นกลุ่มก้อนสมบูรณ์ ไม่มีส่วนไหนหักบิ่นไป กล่าวคือก่อนที่จะร่างกายจะถูกเผา พระเขี้ยวแก้วเป็นต้นนี้มีรูปร่างอย่างไร หลังจากร่างถูกเผาแล้ว พระเขี้ยวแก้วนี้ก็ยังมีรูปร่างอย่างนั้น ส่วนพระบรมสารีริกธาตุแตกกระจาย คือ ส่วนอื่นนอกเหนือจาก ๗ ส่วนที่กล่าวไว้ในข้างต้น จะไม่เหลือส่วนที่เด่นชัด ขนาดเล็กสุดเท่าเมล็ดพริกแดง ผักกาด ขนาดเท่าเมล็ดข้าวสารหัก และขนาดใหญ่เท่าเมล็ดถั่วเหลือง คำว่า “แตกกระจาย” หมายถึง ไม่มีความเป็นรูปร่าง เป็นแท่ง หรือเป็นกลุ่มก้อนเหมือนเดิม มีบางส่วนหักบิ่นไป กล่าวคือก่อนที่จะร่างกายจะถูกเผา พระธาตุนี้มีรูปร่างสมบูรณ์ แต่หลังจากร่างถูกเผาแล้ว ก็สูญเสียความสมบูรณ์ไป

สรุป ความเชื่อต่อพระบรมสารีริกธาตุ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระบรมสารีริกธาตุเป็นสิ่งที่ประชาชนให้ความเคารพ สักการบูชาตลอดมาอย่างกว้างขวางในหลายประเทศ ดังจะเห็นได้จากการที่ประชาชนได้สร้างพระธาตุ สถูป เจดีย์ ตามแต่จะเรียกมันขึ้นอย่างมากมายในหลายประเทศ เพื่อใช้เป็นสถานที่สักการบูชาแสดงออกถึงความศรัทธาต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่พระองค์ทรงมีพระคุณอันประเสริฐต่อมวลมนุษยชาติ ซึ่งในปัจจุบันไม่เพียงแต่พุทธศาสนิกชนชาวพุทธเท่านั้น แต่ยังเป็นคนนอกศาสนาเอกของโลกที่คำสอนของพระองค์มีคุณูปการต่อชาวโลก เมื่อพระองค์ทรงดับขันธปรินิพพาน

นิพพานสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระองค์จึงเป็นสิ่งที่ควรค่าต่อการสักการบูชาในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงพระองค์ผ่านปูชนียวัตถุในทางศาสนา หากกล่าวถึงปูชนียสถานในปัจจุบันแล้ว ก็มียุหลายสิ่งด้วยกัน ได้แก่ พระบรมสารีริกธาตุ พระธาตุ เจดีย์ เป็นต้น ปัจจุบันสถานที่เหล่านี้ รวมถึงพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ก็เป็นอีกสถานที่หนึ่งปัจจุบันกลายเป็นสถานที่สำคัญในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านประวัติศาสตร์ ด้านปูชนียสถาน ด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวนี้ ในปัจจุบันสถานที่ทางพระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับให้เป็นมรดกโลก และเป็นสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศมากยิ่งขึ้น

๔.๑.๓ ความเชื่อต่อองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

สิ่งก่อสร้างสำหรับการประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ หรือหมายถึง สถานที่สำคัญอันศักดิ์สิทธิ์ทางพระพุทธศาสนา ชาวไทยคุ้นเคยกับคำว่าเจดีย์ในความหมายที่นอกจากจะเป็นสถานที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ยังเป็นเครื่องเตือนใจให้ชาวพุทธได้ระลึกถึงพระพุทธองค์ตลอดจนพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ด้วย ซึ่งความเชื่อที่เกี่ยวกับพระธาตุเจดีย์จากนิทานพุทธประวัติมีอยู่ว่า เมื่อถวายพระเพลิงพระบรมสรีระขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว พระอินทร์ได้อัญเชิญพระทันตธาตุ (พระเขี้ยวแก้ว) ไปประดิษฐานไว้ใน เจดีย์จุฬามณี ซึ่งอยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งก่อนหน้านั้น เจดีย์อันศักดิ์สิทธิ์องค์นี้เป็นที่ประดิษฐานพระเกศโมลีของเจ้าชายสิทธัตถะ ที่พระองค์ทรงตัดพระเกศโมลีแล้วโยนขึ้นไปบนท้องฟ้า เพื่ออธิษฐานเสี่ยงทายการตรัสรู้ในคราวออกผนวช และพระอินทร์ได้อัญเชิญมาประดิษฐานไว้ก่อนแล้วนั้น ข้อมูลชั้นปฐมภูมิทั้งหลายที่มีที่มาจากประวัติความเป็นมาเหล่านี้ เป็นตัวเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ความเชื่อ ความศรัทธามาแต่ครั้งพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน เมื่อวันเวลาผ่านไปตามขั้นตอนของวิวัฒนาการทางความเชื่อมาจนถึงยุคปัจจุบัน พุทธศาสนิกชนจึงเกิดความเชื่อความศรัทธาที่ฝังรากลึกสู่จิตใจ จนนำไปสู่จิตสำนึกและจารีตอันดีงามภายในชุมชน ซึ่งพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ก็เช่นเดียวกันทั้งมีความสำคัญในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีความสำคัญในด้านบริบทพื้นที่ความหลากหลายทางศิลปะความผสมผสานระหว่างพุทธศาสตร์และศิลปศาสตร์ สามารถบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวพุทธในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

พระธาตุเจดีย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ เพราะเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าและอัฐิธาตุของพระอรหันต์ ทั้งยังเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาแต่ละยุคสมัย จึงพบว่าประเทศใดที่คนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ก็จะมีมีความเชื่อและความศรัทธาต่อพระธาตุเจดีย์ นอกจากนี้แล้วเจดีย์ยังเป็นสิ่งจารึกประวัติศาสตร์แต่ละช่วงเวลา แม้แต่ในประเทศที่ไม่นับถือพระพุทธศาสนาในปัจจุบันหลายประเทศที่ค้นพบเจดีย์เก่าแก่ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งบ่งบอกว่าพระพุทธศาสนาเคยรุ่งเรืองอยู่ในดินแดนแห่งนั้นมาก่อน โดยพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้ในมหาปรินิพพานสูตรเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธหลังจากที่พระองค์ปรินิพพานแล้วว่า “สังเวชนียสถาน ๔ แห่ง เป็นสถานที่ (เป็นศูนย์รวม) ที่กุลบุตรผู้มีศรัทธาควรไปดูด้วยระลึกว่าตถาคตประสูติในที่นี้ ตถาคตได้ตรัสรู้จนตรัสสัมมาสัมโพธิญาณในที่นี้ ตถาคตประกาศธรรมจักรอันยอดเยี่ยมในที่นี้ ตถาคตเสด็จดับขันธปรินิพพานด้วยอนุปาทิเสสนิพพานธาตุในที่นี้” ต่อมาได้มีการสร้างสถาปัตยกรรมที่สำคัญเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าเอาไว้ ในช่วงหลังจากถวายพระเพลิงพุทธสรีระแล้ว ได้มี

การแบ่งพระบรมสารีริกธาตุแล้วเจ้าผู้ครองนครต่าง ๆ ได้นำพระบรมสารีริกธาตุไปบรรจุไว้ในสถูปตามเมืองของตน ทำให้ชาวพุทธมีคติความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างสถูปมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามายังดินแดนสุวรรณภูมิ ชาวพุทธจึงได้สร้างที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้หลายแห่ง โดยนิยมเรียกว่าพระธาตุเจดีย์ ซึ่งมีความเชื่อว่าที่ใดมีเจดีย์ที่นั่นจะมีพระสารีริกธาตุและอัฐิธาตุของพระอรหันต์ ในขณะที่ในประเทศไทยมีพระเจดีย์ที่สำคัญหลายองค์ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ วัดในพระพุทธศาสนาทุกยุคสมัยจึงนิยมสร้างเจดีย์ขึ้นไว้เป็นศูนย์รวมจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นก่อนสมัยสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเจดีย์องค์สำคัญในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมาก เช่น พระธาตุพนม พระธาตุดอยสุเทพ พระปฐมเจดีย์ เจดีย์ภูเขาทอง พระธาตุหริภุญชัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพระเจดีย์ที่เป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัด เช่น พระธาตุขามแก่น พระธาตุลำปางหลวง พระธาตุเชิงชุมที่จังหวัดสกลนคร พระธาตุบังพวนจังหวัดหนองคาย พระธาตุแช่แห้งจังหวัดน่าน พระธาตุช่อแฮจังหวัดแพร่ พระบรมธาตุเมืองนคร จังหวัดนครศรีธรรมราช พระธาตุไชยาจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น ส่วนในจังหวัดอุบลราชธานีก็มีพระเจดีย์บรรจุพระสารีริกธาตุที่สำคัญ คือ พระธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ตั้งอยู่ที่วัดหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งชุมชนได้ร่วมกันดูแลรักษา ทำนุบำรุง ด้วยความภาคภูมิใจ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนมาอย่างยาวนาน

สรุป ความสำคัญต่อองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เมื่อพุทธศาสนิกชนมีความเชื่อมั่นต่อพระธาตุ หรือพระบรมธาตุเจดีย์ดีแล้ว ก็จะเป็นเหตุทำให้เกิดความศรัทธาทั้งความเชื่อเดิมที่บรรพบุรุษสืบทอดมา รวมถึงเกิดจากที่ได้ประสบพบเห็นด้วยตัวเองด้วย สิ่งทั้งหมดนี้เป็นความสำคัญของพื้นฐานความคิดที่จะนำมาซึ่งแนวทางปฏิบัติ เพราะความเชื่อเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ แต่โดยภาพรวมแล้วเมื่อเกิดความเชื่อมั่นก็จะแสดงออกด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ การสักการบูชาในรูปแบบที่แตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ทางสังคม โดยพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ยึดถือพระดำรัสขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ทรงตรัสไว้ในมหาปริณิพพานสูตรเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธหลังจากที่พระองค์ทรงดับขันธปรินิพพานแล้วว่า “สังเวชนียสถาน ๔ แห่ง เป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมที่กุลบุตรผู้มีศรัทธาควรไปดูด้วยระลึกว่า ตถาคตประสูติในที่นี้ ตถาคตได้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณในที่นี้ ตถาคตประกาศธรรมจักรอันยอดเยี่ยมในที่นี้ ตถาคตเสด็จดับขันธปรินิพพานด้วยอนุปาทิเสสนิพพานธาตุในที่นี้” จึงเป็นเหตุให้พุทธศาสนิกชนเกิดความเชื่อและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในการเคารพสักการบูชา สืบมาจนถึงปัจจุบันส่วนในจังหวัดอุบลราชธานีก็มีพระเจดีย์บรรจุพระสารีริกธาตุที่สำคัญ คือ พระธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ตั้งอยู่ที่วัดหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งชุมชนได้ร่วมกันดูแลรักษา ทำนุบำรุง ด้วยความภาคภูมิใจ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนมาอย่างยาวนาน

๔.๑.๔ ความเชื่อต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ความเชื่อในพระพุทธศาสนาและเชื่อในคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงตรัสสอนให้เชื่อเรื่องของกรรมและผลของกรรมว่า สัตว์โลกมีกรรมเป็นของ ๆ ตน มีกรรมเป็นผู้ให้ผล มีกรรมเป็นแดนเกิด มีกรรมเป็นผู้ติดตาม มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย และเชื่อในพระปัญญาในการตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งความเชื่อนั้นจะต้องเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา ใช้สติในการพิจารณาด้วยหลักของเหตุและผล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนว่าความสุขและ

ความทุกข์ของมนุษย์นั้น ขึ้นอยู่กับกรรมที่ตนเองได้ทำไม่มีใครเป็นผู้บันดาลให้เกิดขึ้นเองได้ บุคคลใดที่มีความเชื่อมั่นในการตรัสรู้ธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว บุคคลนั้นย่อมมุ่งมั่นปฏิบัติตามคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และสิ่งสำคัญในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันนั้นก็คือ การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา

คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ในพระไตรปิฎกนั้น มีมากถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ คำสอนที่สำคัญเปรียบดังหัวใจของพระพุทธศาสนา คือ “โอวาทปาติโมกข์” มี ๓ อย่าง คือ ๑) การไม่ทำบาปทั้งปวง ๒) การทำกุศลให้ถึงพร้อม ๓) การชำระจิตของตนให้ขาวรอบ โอวาทปาติโมกข์ ทั้ง ๓ อย่าง คือ หลักธรรมที่สำคัญขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ เป็นสิ่งที่ควรศึกษาและน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน

ประการที่ ๑ การไม่ทำบาปทั้งปวงได้แก่การไม่ประพฤติดุสิต ในทุจริตรธรรม ๓ อย่าง คือ ทางกายทางวาจาและทางใจ แต่ควรประพฤตีสุจริตรธรรมแทน มีสุจริตทางกาย คือ ไม่ทำบาปด้วยกาย มี ๓ อย่าง คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินกาม นี่จัดเป็นสุจริตทางกาย วุจสุจริต คือ การไม่ทำบาปด้วยวาจา ๔ คือ การไม่พูดเท็จ คือ พูดโกหก การไม่พูดคำหยาบ การไม่พูดส่อเสียด คือ พูดแทงใจคนให้เจ็บช้ำน้ำใจ การไม่พูดเพ้อเจ้อ คือ พูดที่เล่นที่จริงไร้สาระ นี่จัดเป็นสุจริตทางวาจา มโนสุจริต คือ การไม่ทำบาปด้วยใจมี ๓ คือ การไม่คิดพยาบาทคิดปองร้ายใคร การไม่คิดโลภอยากได้ของ ๆ เขา การไม่ไม่คิดเห็นผิดจากธรรมนองและครองธรรม จัดเป็นสุจริตทางใจ รวมการไม่ทำบาปทั้งหมดนี้ คือ สุจริตรธรรม คือ ไม่ควรประพฤตินทุจริตรธรรมทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับสุจริตรธรรม ควรประพฤตีสุจริตรธรรมไว้เสมอ จะทำให้จิตเป็นบุญเป็นกุศล

ประการที่ ๒ การทำกุศลให้ถึงพร้อมก็ คือ การรู้ในการดำรงชอบ เพื่อไม่ให้จิตเกิดอกุศล พระพุทธองค์จึงได้ทรงให้เรา ดำริในการออกจากกาม ดำริในการไม่มุงร้าย ดำริในการไม่เบียดเบียน เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเหตุให้จิตเกิดอกุศล มีโลภ โกรธ หลง ครอบงำจิตอยู่ ความหมายของคำว่า กาม ได้แก่ อารมณ์หรือความรู้สึกยินดียินร้าย ที่มีต่อการรับรู้ใน รูป เสียง กลิ่น สัมผัส และอัมมารมณ์ ที่ชวนให้รักชกให้เกิดความใคร่พาใจให้ไหลหลง เมื่อเกิดยินดียินร้ายต่อการรับรู้ขึ้นแล้ว จึงเรียกว่าเกิดกิลเลสกาม คำว่าดำริในการไม่มุงร้าย ได้แก่อาการที่คิดเห็นอยู่ในใจที่ชอบมองคนในแง่ร้ายอยู่เสมอ ๆ ด้วยการคิดว่าร้ายคนอื่นในใจ คำว่าดำริในการไม่เบียดเบียน ได้แก่อาการที่คิดเห็นในทางพยาบาทปองร้ายคนอื่นอยู่เสมอ ๆ จึงเป็นที่มาแห่งการเบียดเบียนทำร้ายได้ และเป็นที่มาของหวัช้อธรรมในการภาวนาได้ที่เราเรียกว่า อัมมะภาวนา ได้แก่ “อย่ายินดียินร้าย อย่าว่าร้ายใคร อย่าคิดร้ายใคร” เมื่อเราได้นำมาท่องภาวนาไว้เสมอ ๆ ในชีวิตประจำวันก็จะทำให้เกิดสติระลึกไม่ให้บาปและอกุศลจิตเกิดขึ้น จิตของเราก็จะเกิดเป็นกุศลจิตกุศลธรรม จึงควรมีความเพียรชอบในการท่องอัมมะภาวนาไว้เสมอ อย่างน้อยให้ได้ ๓๐ ครั้งต่อวัน เพื่อเป็นการทำกุศลให้ถึงพร้อมไว้ในจิตของตน

ประการที่ ๓ การชำระจิตของตนให้ขาวรอบ ได้แก่ เมื่อเรามีความเพียรชอบในการเจริญภาวนาจนจิตมีสติท่าความสงบนิ่งได้แล้ว ก็ควรที่จะมีการตามดูรู้เห็นจิตของตนไว้เสมอ อย่าให้จิตที่เป็นอกุศลมาคอยเหนี่ยวนำจิตใจของตัว หรือคอยกระทำในสิ่งต่าง ๆ เพราะจะทำให้จิตหลงคิดจนเกิดเป็นความฟุ้งซ่าน ให้เราพิจารณาไม่ควรยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่กำลังนึกคิดนั้น เพราะสิ่งนั้นจะเป็นเหตุให้จิตเกิดทุกข์ ความยึดถือในสิ่งที่นึกคิดนั้นจัดว่าเป็นสมุทัย คือ ใจเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ เราควรละความยึดมั่นถือมั่นในการนึกคิดนั้นเสีย และเมื่อเราพิจารณาอย่างนี้แล้วก็จัดว่าเป็นผู้ที่ได้ชำระจิตของ

ตนเอง จึงจะทำให้จิตของเรานั้นมีความขาวรอบยิ่งขึ้นมีความผ่องใสมีสติและปัญญา เป็นอุปนิสัยให้บรรลุธรรมที่สูงขึ้นจนเข้าถึงพระนิพพานได้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น พระองค์เป็นผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐยิ่ง ยากที่จักพรรณนาให้สิ้นสุดได้โดยง่าย แต่เมื่อประมวลพระคุณที่เป็นใหญ่เป็นประธานแห่งพระคุณทั้งปวงนั้นมี ๓ ประการ คือ

ประการที่ ๑ พระปัญญาธิคุณ คือ พระพุทธองค์ทรงมีพระปัญญารอบรู้ถึงความจริงแห่งสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้นว่าเป็นอย่างไร ก็ทรงทราบชัดถึงความจริงเหล่านั้น และนำความจริงเหล่านั้นมาเปิดเผยชี้แจงแสดงแก่โลก ตามพื้นเพแห่งอริยาศัยของบุคคลเหล่านั้น

ประการที่ ๒ พระบริสุทธิคุณ คือ พระพุทธองค์ทรงมีพระทัยบริสุทธิ์ สะอาดหมดจด จากอาสวะกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย ไม่มีความขุ่นมัวเศร้าหมองภายในพระทัยทรงดำรงอยู่อย่างคงที่ ไม่แปรผัน ท่ามกลางอารมณ์ที่กระทบกระทั่งจากภายนอก ไม่ว่าจะดีหรือร้ายแต่พระทัยของพระพุทธเจ้าก็บริสุทธิ์อยู่อย่างนั้นคงอยู่อย่างนั้นไม่แปรผัน

ประการที่ ๓ พระมหากรุณาธิคุณ คือ ทรงกอบประคับประคองด้วยความรู้ความกรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ไม่ทรงเลือกชาติชั้นวรรณะแต่ประการใด แม้แต่ในศีลของพระองค์ก็ทรงบัญญัติให้คนงดเว้นไม่ทำสิ่งมีชีวิตให้ตกลงไป และทรงแนะนำให้แผ่เมตตาจิตต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข อันเป็นเป้าหมายของการดำรงชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งหลาย

สรุป ความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ในพระไตรปิฎกนั้น มีมากถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ คำสอนที่สำคัญเปรียบดังหัวใจของพระพุทธศาสนา คือ “โอวาทปาติโมกข์” มี ๓ ประการ คือ ๑) การไม่ทำบาปทั้งปวง ๒) การทำกุศลให้ถึงพร้อม ๓) การชำระจิตของตนให้ขาวรอบ ประการที่ ๑ การไม่ทำบาปทั้งปวงได้แก่การไม่ประพฤติดิฉิต ในทุจริตธรรม ๓ อย่าง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ประการที่ ๒ การทำกุศลให้ถึงพร้อมก็ คือ การรู้ในการดำรงชอบ เพื่อไม่ให้จิตเกิดอกุศล พระพุทธองค์จึงได้ทรงให้เรา ดำริในการออกจากกาม ดำริในการไม่มุ่งร้าย ประการที่ ๓ การชำระจิตของตนให้ขาวรอบ ได้แก่ เมื่อเรามีความเพียรชอบในการเจริญภาวนาจนจิตมีสติทำความสงบนิ่งได้แล้ว ก็ควรที่จะมีการตามดูรู้เห็นจิตของตนไว้เสมอ อย่าให้จิตที่เป็นอกุศลมาคอยเหนี่ยวนำจิตใจของตัว หรือคอยกระทำในสิ่งต่าง ๆ เพราะจะทำให้จิตหลงคิดจนเกิดเป็นความฟุ้งซ่าน เมื่อเราพิจารณาอย่างนี้แล้วก็จัดว่าเป็นผู้ที่ได้ชำระจิตของตนเอง จึงจะทำให้จิตของเรานั้นมีความขาวรอบยิ่งขึ้น เกิดความผ่องใสมีสติและปัญญาเป็นอุปนิสัยให้บรรลุธรรมที่สูงขึ้นจนเข้าถึงพระนิพพานได้ พระองค์ทรงพระคุณอันประเสริฐ ๓ ประการ คือ ประการที่ ๑ พระปัญญาธิคุณ คือ พระพุทธองค์ทรงมีพระปัญญารอบรู้ถึงความจริงแห่งสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ตามพื้นเพแห่งอริยาศัยของบุคคลเหล่านั้น ประการที่ ๒ พระบริสุทธิคุณ คือ พระพุทธองค์ทรงมีพระทัยบริสุทธิ์ สะอาดหมดจด จากอาสวะกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประการที่ ๓ พระมหากรุณาธิคุณ คือ ทรงประกอบด้วยความกรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ไม่ทรงเลือกชาติชั้นวรรณะแต่ประการใด คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารวมถึงพระคุณอันประเสริฐของพระองค์นั้น เป็นสิ่งเสริมสร้างความเชื่อและความศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่พุทธบริษัท เมื่อชุมชนใดยึดถือปฏิบัติตามแนวทางของพระองค์แล้ว ก็จะนำมาซึ่งความสงบสุขร่มเย็นรวมถึงความสามัคคีในชุมชน พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการเผยแผ่

พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เพราะเป็นสิ่งที่เข้าถึงประชาชนได้ง่ายและใกล้ชิดกับปุถุชนจึงเหมาะสมกับสถานการณ์สังคมในยุคปัจจุบัน ที่สามารถเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าผ่านวัตถุซึ่งเป็นปุชนียสถานที่สำคัญของพระพุทธองค์นั่นเอง

๔.๒ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อประเพณีและวัฒนธรรม

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อประเพณีและวัฒนธรรม พบว่า สามารถแยกออกเป็น ๒ ประเด็น ดังนี้

๔.๒.๑ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อประเพณี

ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อประเพณี การทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนามีรากฐานมาจากความเชื่อในศาสนา ดังนั้น พุทธศาสนิกชนจึงได้มีการปฏิบัติตามวันสำคัญทางศาสนา ดังนี้

๑) วันพระ เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยทางวัดหนองบัวก็ได้จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรขึ้นเป็นประจำ เพื่อเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้ทำบุญกุศล พร้อมทั้งอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษและเจ้ากรรมนายเวรของตน จิตใจก็จะได้สดชื่นแจ่มใสปราศจากความทุกข์หรือให้ลดความทุกข์ กิเลส เสร้าหมองลง เพราะมีความเชื่อจากเรื่องของกฎแห่งกรรม โดยเป็นประเพณีที่ชุมชนต้องถวายสักการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

๒) วันมาฆบูชา ตรงกับวันเพ็ญ เดือน ๓ เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวันหนึ่งที่โดยทางวัดหนองบัว ก็ได้จัดกิจกรรมขึ้นเป็นประจำพุทธศาสนิกชนพร้อมใจกันทำบุญ เพื่อระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในวันนี้เป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ ทางวัดหนองบัวร่วมกับพุทธศาสนิกชนจะร่วมกันทำบุญตักบาตร บริเวณหน้าลานพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ฟังเทศน์ สวดมนต์ และมีการเวียนเทียนในตอนเย็น

๓) วันวิสาขบูชา ตรงกับวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ เป็นวันที่มีความสำคัญวันหนึ่งของพระพุทธศาสนา เพราะมีเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า ๓ ประการ คือ เป็นวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ในวันนี้ชุมชนโดยรอบวัดหนองบัวรวมถึงประชาชนทั่วไปได้ร่วมกันทำกิจกรรมสมათานศีล ฟังธรรม ถวายทาน และรักษาศีลอุโบสถ รวมถึงมีการเวียนเทียนและปฏิบัติธรรมตลอดทั้งคืน

๔) วันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ วันนี้มีปรากฏการณ์ที่สำคัญ ๓ ประการ คือ เป็นวันที่พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นในโลก เป็นวันแรกที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา “ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร” แก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ และเป็นวันแรกที่พระสงฆ์องค์แรกบังเกิดขึ้นในโลก คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ ได้รับเอหิภิกขุอุปสัมปทา จากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในวันนี้พุทธศาสนิกชนในชุมชนได้มีการรับศีล ทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ เวียนเทียน และปฏิบัติธรรมเช่นเดียวกับวันมาฆบูชาและวันวิสาขบูชา

๕) วันเข้าพรรษา ตรงกับวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ซึ่งพระสงฆ์จะต้องอยู่ประจำ ณ วัดใดวัดหนึ่งระหว่างฤดูฝนกำหนดตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ รวมเวลา ๓ เดือนเต็ม ทางวัดหนองบัวยังได้จัดทำต้นเทียนพรรษาขึ้นเป็นประจำทุกปี และนำเข้าร่วมขบวนในงาน

ประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบล เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีภายในชุมชน นับว่าวัดหนองบัว นั้นเป็นสถานที่สร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนอย่างยิ่ง

๖) วันออกพรรษา ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ หมายถึงการออก จากการอยู่ประจำ ในฤดูฝน หลังจากทีพระภิกษุอยู่จำพรรษาตลอดเวลา ๓ เดือนแล้ว เรียกวันนี้ว่า “วันปาวณา” กิจกรรมที่สำคัญในวันนี้ คือ การทำบุญตักบาตรเทโวโรหณะ โดยประชาชนในชุมชนรวมถึงประชาชนทั่วไปจะเดินทางมาเพื่อร่วมกันตักบาตรพระสงฆ์ บริเวณหน้าพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

๗) ประเพณีทอดกฐิน เป็นประเพณีทำบุญอย่างหนึ่งที่วัดหนองบัวร่วมกับประชาชนในชุมชน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐเอกชน และสถานศึกษาได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในระยะเวลาที่กำหนดให้ในปี ระหว่างวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ประเพณีการทอดกฐิน นั้นยังเป็นประเพณีหลักที่เป็นส่วนช่วยสนับสนุนงบประมาณ ในการก่อสร้างองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ และได้ยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน

๘) ประเพณีทอดผ้าป่า การทอดผ้าป่าเป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่ครั้งเมื่อเริ่มมีก่อสร้างวัดหนองบัว ซึ่งทางชุมชนรวมถึงวัดหนองบัวก็ได้จัดกิจกรรมนี้ขึ้นบ่อยครั้ง เพื่อเป็นการระดมทุนในการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดหนองบัว และเพื่อสมทบทุนในการก่อสร้างองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ก็ได้มีการจัดหาเจ้าภาพในการทอดผ้าป่าและร่วมกันเป็นผ้าป่าสามัคคีด้วย เพราะประชาชนในชุมชนมีความศรัทธาต้องการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา รวมถึงถาวรวัตถุภายในวัดหนองบัวที่สำคัญ คือ องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ที่เป็นศูนย์รวมใจของชุมชนรวมถึงพุทธศาสนิกชนในจังหวัดอุบลราชธานี

ฮิต ๑๒ ครอง ๑๔ บางพื้นที่อาจจะไม่ให้ความสนใจแต่สำหรับชุมชนวัดหนองบัว ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่ได้ร่วมกันจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ซึ่งถือเป็นโอกาสดีที่ชุมชนจะได้ร่วมกันทำบุญในทุก ๆ เดือน เป็นแบบแผนหรือแนวทางดำเนินชีวิต ซึ่งชุมชนได้ร่วมกันสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

สรุป ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อประเพณี พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คู่กับชาติไทยมาแต่ยาวนานจึงทำให้เกิดประเพณีในสังคม ที่มีพิธีกรรมทางพุทธศาสนา มาเกี่ยวข้องด้วย ประเพณี คือ ระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติที่เห็นว่าดีกว่าถูกต้องกว่า หรือเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคมและมีการปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น การเกิด การตาย การบวช และขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ความสำคัญที่มีต่อประเพณีของชุมชนนั้น ทางวัดหนองบัวเป็นสถานที่สืบสานงานบุญประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนหรือชาวอีสาน ทั้งวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและประเพณีฮิตสิบสองครองสิบสี่ ที่ทางวัดนั้นได้ร่วมกับชุมชนอนุรักษ์ให้คงอยู่โดยการจัดกิจกรรมเหล่านี้ ขึ้นเป็นประจำเนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้มีความสำคัญเป็นตัวแปรที่สำคัญ ที่จำช้ก้นำประชาชนชุมชนภายในชุมชนและประชาชนทั่วไป ให้เข้ามาสู่พระพุทธศาสนาและได้ใกล้ชิดกับวัดโดยการใช้ปูชนียสถานของทางวัด ซึ่งได้แก่พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่เป็นตัวแปรหลักในการสานสัมพันธ์ ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ให้เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอันดีงามของพระพุทธศาสนา ให้เยาวชนได้ทราบถึงคุณค่าของมรดกทางประเพณีที่บรรพบุรุษได้ร่วมกันรักษาให้คงอยู่ตลอดไป

๔.๒.๒ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อวัฒนธรรม

พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมปลูกฝังอบรมประชาชนภายในชุมชน ให้เกิดความเจริญงอกงาม คำว่า “วัฒนธรรม” หมายความว่า ธรรม คือ ความเจริญ หรือ ธรรมเป็นเหตุให้เจริญ วัฒนธรรม คือ เจริญ จากความหมายของวัฒนธรรมนั้นมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในชุมชนหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ก็มีส่วนสำคัญในการสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีในการปฏิบัติ รวมทั้งการ จัดระเบียบ ตลอดจนระบบความคิดความเชื่อ ค่านิยม เมื่อประชาชนเข้าไปยังบริเวณวัดหนองบัว ก็ต้องคำนึงถึงกฎระเบียบรวมถึงวัฒนธรรมที่ควรปฏิบัติอย่างเหมาะสม เริ่มจากวัฒนธรรมการแต่งตัวที่ต้องมีความเรียบร้อยเหมาะสม ให้ความเคารพต่อองค์พระธาตุพุดจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ รวมไปถึงควรถอยร่อนเท้าก่อนที่จะเดินเข้าไปยังบริเวณองค์พระธาตุ อีกอย่างไม่ควรนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปยังบริเวณองค์พระธาตุเพราะเป็นการไม่เคารพต่อสถานที่ และไม่ควรส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่นภายในบริเวณองค์พระธาตุ

วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาสถาบันทางศาสนา เป็นแบบแผนแนวทางแห่งความคิดและแบบแผนพิธีกรรม เกี่ยวกับความเชื่อและศรัทธาของชุมชนเป็นสถาบันที่เสริมสร้างจิตใจเป็นสถาบันที่มีบทบาท และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชุมชน เสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน ให้ข้อคิดเห็นและช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามโอกาส ชุมชนก็จะมีแต่ความกลมเกลียวสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นแหล่งให้การศึกษาตลอดชีพแก่ชุมชน โดยการนำของเจ้าอาวาสวัดหนองบัวรวมถึงผู้นำชุมชน รวมถึงปราชญ์ชาวบ้าน ทำหน้าที่สืบสานวัฒนธรรมอันดีงามมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หลักของพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความคิดทางด้านการพัฒนา ด้านจิตใจ เพราะพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์กับการพัฒนาชุมชนและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี เช่น พระพุทธศาสนาสอนให้คนมีความเสียสละช่วยเหลือต่อส่วนรวม มีจิตใจเป็นธรรมทำให้รู้จักประโยชน์ตนเองและทำประโยชน์ต่อสังคมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไม่ให้เสื่อมสลายไป ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์สามารถกลมกลืนไปกับวัฒนธรรมเดิมของชาวพุทธ ซึ่งในอดีตวัดหนองบัวมีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับชุมชน พระสงฆ์เป็นผู้นำของชาวบ้านทั้งด้านจิตใจ การปกครอง และสังคม ฉะนั้น วัดหนองบัวจึงมีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมรักษามรดกวัฒนธรรมนิยมวัฒนธรรม อันดีงามของสังคมให้ดำรงอยู่ได้ตลอดมา พุทธศาสนาช่วยนำพาจิตใจส่งเสริมวัฒนธรรมให้ชาวพุทธในชุมชนเกิดความสันติสุขตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สรุป ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อวัฒนธรรม พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ปลูกฝังอบรมประชาชนภายในชุมชนให้เกิดความเจริญงอกงามเป็นแบบแผนแนวทางแห่งความคิดและแบบแผนพิธีกรรม เกี่ยวกับความเชื่อและศรัทธาของชุมชนเป็นสถาบันที่เสริมสร้างจิตใจเป็นสถาบันที่มีบทบาท และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชุมชน เสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน ให้ข้อคิดเห็นและช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามโอกาส ชุมชนก็จะมีแต่ความกลมเกลียวสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นแหล่งให้การศึกษาตลอดชีพแก่ชุมชน โดยการนำของเจ้าอาวาสวัดหนองบัวรวมถึงผู้นำชุมชน รวมถึงปราชญ์ชาวบ้าน ทำหน้าที่สืบสานวัฒนธรรมอันดีงามมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หลักของพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความคิดทางด้านการพัฒนา ด้านจิตใจ เพราะพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์กับการพัฒนาชุมชนและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี พระพุทธศาสนาสอนให้คนมีความเสียสละ

ช่วยเหลือต่อส่วนรวม มีจิตใจเป็นธรรมทำให้รู้จักประโยชน์ตนเองและทำประโยชน์ต่อสังคมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไม่ให้เสื่อมสลายไป ซึ่งบทบาทของวัดกับพระสงฆ์สามารถกลมกลืนไปกับวัฒนธรรมเดิมของชุมชน ซึ่งในอดีตวัดหนองบัวมีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับชุมชน มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมรักษาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม อันติงามของสังคมให้ดำรงอยู่ได้ตลอดมา พุทธศาสนาช่วยนำพาจิตใจส่งเสริมวัฒนธรรมให้ชาวพุทธในชุมชนเกิดความสันติสุขตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สรุป ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อประเพณีและวัฒนธรรม ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อประเพณี พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คู่กับชาติไทยมาแต่ยาวนานจึงทำให้เกิดประเพณีในสังคม ที่มีพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับประเพณี คือ ระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติที่เห็นว่าดีกว่าถูกต้องกว่า หรือเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคมและมีการปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น การเกิด การตาย การบวช และขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ความสำคัญที่มีต่อประเพณีของชุมชนนั้น ทางวัดหนองบัวเป็นสถานที่สืบสานงานบุญประเพณีต่างๆ ของชุมชนหรือชาวอีสาน ทั้งวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและประเพณีฮีตสิบสองครองสิบสี่ ที่ทางวัดนั้นได้ร่วมกับชุมชนอนุรักษ์ให้คงอยู่โดยการจัดกิจกรรมเหล่านี้ ขึ้นเป็นประจำ เนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้มีความสำคัญเป็นตัวแทนที่สำคัญ ที่จำช้ก่นำประชาชนชุมชนภายในชุมชนและประชาชนทั่วไป ให้เข้ามาสู่พระพุทธศาสนาและได้ใกล้ชิดกับวัดโดยการใช้ปูชนียสถานของทางวัด ซึ่งได้แก่พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่เป็นตัวแทนหลักในการสานสัมพันธ์ ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ให้เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอันติงามของพระพุทธศาสนา ให้เยาวชนได้ทราบถึงคุณค่าของมรดกทางประเพณีที่บรรพบุรุษได้ร่วมกันรักษาให้คงอยู่ตลอดไป

ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อวัฒนธรรม พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ปุณณกิจของบรรพชนภายในชุมชนให้เกิดความเจริญงอกงาม เป็นแบบแผนแนวทางแห่งความคิดและแบบแผนพิธีกรรม เกี่ยวกับความเชื่อและศรัทธาของชุมชนเป็นสถาบันที่เสริมสร้างจิตใจเป็นสถาบันที่มีบทบาท และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชุมชน เสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน ให้ข้อคิดเห็นและช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามโอกาส ชุมชนก็จะมีแต่ความกลมเกลียวสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นแหล่งให้การศึกษาตลอดชีพแก่ชุมชน โดยการนำของเจ้าอาวาสวัดหนองบัวรวมถึงผู้นำชุมชน รวมถึงปราชญ์ชาวบ้าน ทำหน้าที่สืบสานวัฒนธรรมอันติงามมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หลักของพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความคิดทางด้านการพัฒนา ด้านจิตใจ เพราะพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์กับการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี พระพุทธศาสนาสอนให้คนมีความเสียสละช่วยเหลือต่อส่วนรวม มีจิตใจเป็นธรรมทำให้รู้จักประโยชน์ตนเองและทำประโยชน์ต่อสังคมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไม่ให้เสื่อมสลายไป ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์สามารถกลมกลืนไปกับวัฒนธรรมเดิมของชาวพุทธ ซึ่งในอดีตวัดหนองบัวมีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับชุมชน มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมรักษาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม อันติงามของสังคมให้ดำรงอยู่ได้ตลอดมา พุทธศาสนาช่วยนำพาจิตใจส่งเสริมวัฒนธรรมให้ชาวพุทธในชุมชนเกิดความสันติสุขตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๔.๓ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อวิถีชีวิต

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อวิถีชีวิต พบว่าสามารถแยกออกเป็น ๖ ประเด็น ดังนี้

๔.๓.๑ ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านการดำรงชีพ

ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนที่เรียกว่า สุวรรณภูมิ เป็นที่ตั้งของพระพุทธศาสนา มาเป็นเวลายาวนาน คำสอนของพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปทุกภูมิภาคของประเทศ และสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนจนก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมอันเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา จนกลายมาเป็นสมบัติของชาติให้พุทธศาสนิกชนได้เกิดความภาคภูมิใจ พระพุทธศาสนาจึงมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันอย่างใกล้ชิดอยู่แล้วโดยปริยาย แม้ร่ายาต่าง ๆ ที่คนไทยถูกสอนให้เคารพผู้อาวุโส มีการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีสิ่งเหล่านี้ล้วนมาจากหลักเกณฑ์ทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ก่อนที่จะมีอิทธิพลชาวพุทธจะแผ่ไปทั่วทั้งอาณาจักรประเทศไทยทุกวันนี้มีลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ความเชื่อ การศึกษา ทั้งตัวอักษรของตัวเอง อาหารประจำชาติ ศิลปะ ความเชื่อและทัศนคติ เรื่องราวของประชาชนในอดีตและปัจจุบัน กลายมาเป็นวิถีชีวิตและเกี่ยวข้องกับวัดจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

ประชาชนภายในชุมชนทั้ง ๕ ของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ก็มีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับวัดในหลาย ๆ ด้าน โดยมีชีวิตเกี่ยวข้องสัมพันธ์ตั้งแต่เกิดจนตาย เมื่อเกิดผู้เป็นมารดาบิดาก็จะนำบุตรของตนไปฝากให้เป็นลูกของพระธาตุ เพราะประชาชนมีความเชื่อว่าหากได้นำบุตรธิดาของตนเองไปฝากไว้ให้เป็นลูกพระธาตุแล้ว จะทำให้เด็กนั้นปลอดภัยสุขภาพแข็งแรงมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดว่านอนสอนง่าย เมื่อโตมาก็จะพาบุตรธิดาของตนเข้าวัดเพื่อจะได้ปลูกฝังอุปนิสัยให้แก่เด็ก ให้รู้จักการทำบุญ รู้จักหน้าที่ของชาวพุทธที่ดี ถ้าเป็นเด็กชายเมื่อเด็กโตพอที่จะบรรพชาได้แล้วก็จะนำไปเข้าร่วมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในระหว่างปิดภาคเรียน เมื่อเติบโตขึ้นหากเป็นชายหนุ่มเมื่อถึงเกณฑ์ที่จะสามารถอุปสมบทได้แล้ว ก็จัดงานอุปสมบทให้แก่บุตรของตนตามธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติมาช้านาน และหากต้องการจะสอบเข้าทำงานในสถานที่ต่าง ๆ ก็นำบุตรธิดาเข้าไปกราบไหว้ขอพรต่อองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เพื่อเป็นการเสริมสร้างขวัญกำลังใจหรือมีการบนบานสานกล่าวต่อองค์พระธาตุ เพื่อต้องการให้กับบุตรธิดาของตนนั้นสมความประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ทุกกิจกรรมของประชาชนในชุมชนล้วนแล้วแต่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับพระธาตุตลอดเวลา

ประชาชนเคารพศรัทธาต่อพระสงฆ์มากเพราะเชื่อว่า พระภิกษุนั้นเป็นผู้มีความรู้มากกว่าฆราวาสเป็นผู้ทรงศีลย่อมและเป็นครูบาอาจารย์ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนที่มีต่อวัดจึงผูกพันแน่นแฟ้นกับวิถีชีวิตนับตั้งแต่เกิดจนตาย คำสั่งสอนจึงได้รับความเชื่อถือและยอมรับจากประชาชน ดังนั้นวัดจึงกลายเป็นที่พึ่งของสังคมในทุก ๆ เรื่องไม่ว่าในทางที่เป็นมงคลและอัปมงคล ส่วนวัดนั้นยังเป็นสถานที่จัดกิจกรรมงานประเพณีการทำบุญต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมกันทำบุญเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและประเพณี ๑๒ เดือน รวมทั้งเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่ชุมชน นับแต่การบรรพชาเป็นสามเณรจนถึงอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เป็นสถานที่ให้ความสงบร่มเย็นทางใจมีกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี ของประชาชนภายในชุมชนรวมถึงประชาชนทั่วไปอยู่เสมอ เช่น การแสดงพระธรรมเทศนา การฝึกปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ ซึ่งทางวัดหนองบัวเองก็ได้จัดกิจกรรมเหล่านี้ขึ้น

เป็นประจำ วัดหนองบัวยังเป็นสถานที่ชุมนุมทางสังคมในทุก ๆ โอกาส เช่น การประชุมกรรมการหมู่บ้าน งานเทศกาลต่าง ๆ ชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น และยังเป็นสถานที่สุดท้ายที่เปรียบเสมือนวาระสุดท้ายของชีวิต คือ เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพ การสวดพระอภิธรรม และการฌาปนกิจ ด้วยเหตุนี้วัดจึงมีความสำคัญกับชุมชนในการดำรงชีพตั้งแต่เกิดจนตายนั่นเอง

สรุป ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านการดำรงชีพ คำสอนของพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปทุกภูมิภาคของประเทศ และสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนจนก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมอันเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา จนกลายมาเป็นสมบัติของชาติให้พุทธศาสนิกชนได้เกิดความภาคภูมิใจ พระพุทธศาสนาจึงมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันอย่างใกล้ชิดกลายมาเป็นวิถีชีวิตและเกี่ยวข้องกับวัดจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต ประชาชนภายในชุมชนทั้ง ๕ ของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ก็มีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับวัดในหลาย ๆ ด้าน โดยมีชีวิตเกี่ยวข้องสัมพันธ์ตั้งแต่เกิดจนตาย ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนที่มีต่อวัดจึงผูกพันแนบแน่นกับวิถีชีวิตนับตั้งแต่เกิดจนตาย คำสั่งสอนจึงได้รับความเชื่อถือและยอมรับจากประชาชน ดังนั้นวัดจึงกลายเป็นที่พึ่งของสังคมในทุก ๆ เรื่องไม่ว่าในทางที่เป็นมงคลและอัปมงคล ส่วนวัดนั้นยังเป็นสถานที่จัดกิจกรรมงานประเพณีการทำบุญต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมกันทำบุญเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและงานบุญประเพณี ๑๒ เดือน รวมทั้งเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่ชุมชน นับแต่การบรรพชาเป็นสามเณรจนถึงอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เป็นสถานที่ให้ความสงบรวมเย็นทางใจมีกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี ของประชาชนภายในชุมชนรวมถึงประชาชนทั่วไปอยู่เสมอ อีกหนึ่งความสำคัญก็คือ เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพ การสวดพระอภิธรรม และการฌาปนกิจศพ ด้วยเหตุนี้เองวัดจึงมีความสำคัญกับชุมชนในการดำรงชีพตั้งแต่เราเกิดและการดำรงชีพจนกระทั่งเสียชีวิต คนในชุมชนก็จะผูกพันอยู่กับพระธาตุซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจในการดำรงชีพอย่างสุจริต

๔.๓.๒ ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านสังคม

วัดหนองบัวเป็นศูนย์กลางทางศาสนา ของชุมชนเป็นที่ชุมนุมเพื่อทำบุญฟังพระธรรมเทศนา ตลอดจนกิจกรรมของชุมชนก็มักจัดขึ้นภายในบริเวณวัด เป็นตัวแทนของสถาบันพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนในชุมชน สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักที่ประชาชนให้ความศรัทธา ให้การยอมรับนับถือมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก วัดหนองบัวมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นศูนย์กลางของการอบรมสั่งสอนจริยธรรม เป็นสถาบันที่สำคัญทั้งในด้านให้การศึกษาสงเคราะห์ และส่งเสริมศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนา ปลุกฝังคุณธรรมให้ประชาชนในชุมชน พัฒนาชุมชนและสังคมโดยใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นตัวช่วยเสริมสร้างสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน สร้างสังคมชาวพุทธที่สงบสุขด้วยหลักธรรม และที่สำคัญเป็นสถานสงเคราะห์ที่สำคัญทางด้านจิตใจแก่ประชาชนทุกระดับ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งแก่คนโดยใช้หลักธรรม วัดหนองบัวเป็นศูนย์กลางทางสังคม สถานสงเคราะห์ประชาชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นศูนย์กลางชุมชนและสังคม เช่น เป็นที่ปรึกษาปัญหาชีวิตสำหรับคนมีปัญหาทางด้านจิตใจ โดยใช้หลักธรรมเข้ามาปรับใช้ในการดำรงชีวิต เป็นศาลไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ

ชุมชน เป็นสถานที่ส่งเสริมสังคมทางประเพณี พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ได้มีอิทธิพลต่อสังคมด้านการปกครอง เพราะเมื่อผู้นำบ้านเมืองได้เข้ามาดำรงตำแหน่งก็ต้องเดินทางมาสักการบูชา และตั้งสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าองค์พระธาตุว่าจะบริหารหรือปกครองบ้านเมืองโดยชอบธรรม ยึดหลักทศพิธราชธรรมในการบริหารบ้านเมืองนำพาความสงบสุขและความเจริญมาสู่จังหวัดอุบลราชธานี พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ยังเป็นสถานที่จัดกิจกรรมที่สำคัญของสังคม เป็นสัญลักษณ์ของสังคมบ่งบอกถึงความเจริญทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่ เป็นศูนย์กลางระหว่างประชาชนกับรัฐเมื่อมีกิจการต่าง ๆ ของรัฐ เช่น การประชุม การเลือกตั้ง ก็ใช้วัดเป็นสถานที่ราชการชั่วคราว ส่งเสริมสังคมการปกครองระบอบประชาธิปไตย การเทศนาสั่งสอนมักจะสอดแทรกความรู้ทางการเมืองการปกครองแก่ประชาชน เพื่อให้เกิดความสามัคคีสงบสุขภายในชุมชนและสังคม

เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจชุมชนที่มีส่วนช่วยส่งเสริมให้ประชาชนหันมา ดำรงชีพด้วยการมีชีวิตอยู่โดยยึดหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง ตามแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และยึดอาชีพสุจริตไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ชุมชนโดยรอบพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นชุมชนเมืองที่ยึดอาชีพค้าขาย จึงเต็มไปด้วยห้างร้านบริการต่าง ๆ นับว่าเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี แต่ในปัจจุบันเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอีกทางเลือกที่ชุมชนหันมาให้ความสนใจมากขึ้น เพราะสามารถทำให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ได้ถึงแม้สังคมจะประสบกับปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ วัดหนองบัวเป็นสถานที่สำคัญทางสังคมด้านการท่องเที่ยวซึ่งมีส่วนผลักดันคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคม ในการกระตุ้นการค้าขายการลงทุนเนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีผู้คนเดินทางเข้ามาสักการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์อย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าเมื่อมีพระธาตุที่ใดชุมชนในบริเวณใกล้เคียงก็จะมี ความเจริญตามมาด้วย

สรุป ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านสังคม วัดจึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นศูนย์กลางของการอบรมสั่งสอนจริยธรรม เป็นสถาบันที่สำคัญทั้งในด้านการศึกษา การสังคม สงเคราะห์ และเป็นบ่อเกิดของศิลปสาขาต่าง ๆ ส่วนพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่สืบทอดพระพุทธศาสนา ก็ได้รับการยกย่องในสังคม ในฐานะเป็นผู้ทรงคุณธรรมควรแก่การเคารพและเชื่อฟัง เป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้รับผลประโยชน์ในเชิงวิถีชีวิตร่วมกัน ช่วยพัฒนาสังคมโดยใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นตัวช่วยเสริมสร้างสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ วัดเป็นสถานสงเคราะห์ประชาชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นจากวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนให้การสงเคราะห์แก่ชุมชนและสังคม เช่น เป็นที่ปรึกษาปัญหาชีวิตสำหรับคนมีปัญหาทางด้านจิตใจ มีพระเป็นจิตแพทย์ เป็นสถานพยาบาลแก่ผู้ป่วย วัดเป็นศาลไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของชาวบ้าน วัดเป็นสถานที่ส่งเสริมสังคมทางประเพณีต่าง ๆ และที่สำคัญวัดเป็นสถานสงเคราะห์ที่สำคัญทางด้านจิตใจแก่ประชาชนทุกระดับ วัดและพระสงฆ์เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน เป็นที่เชื่อถือของประชาชน ดังนั้น พระธาตุจึงเป็นศูนย์กลางระหว่างประชาชนกับรัฐ เมื่อมีกิจการต่าง ๆ ของรัฐ เช่น การประชุม การเลือกตั้ง ก็ใช้วัดเป็นสถานที่ราชการชั่วคราว และพระสงฆ์ยังเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจในเรื่องการปกครองแก่ประชาชนในสังคม เช่น การเผยแพร่ข่าวสารเรื่องประชาธิปไตยแก่ประชาชน เรื่องรัฐธรรมนูญ ในโอกาสต่าง ๆ เช่น ในการเทศนาสั่งสอนมักจะสอดแทรกความรู้ทางการเมืองการปกครองแก่ประชาชน ส่งผลให้เกิดความสันติสุขสังคมขึ้นในชุมชนและสังคม

๔.๓.๓ ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านการศึกษา

วัดเป็นสถานศึกษาเล่าเรียน โดยพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ แม้ในปัจจุบันพระสงฆ์ก็ยังคงทำหน้าที่สอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน เป็นเป้าหมายด้านการดำรงชีพ ดำรงชีพเป็นเรื่องสำคัญพื้นฐาน ที่พุทธศาสนาให้ความสำคัญ ในฐานะเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต อริยมรรค ๘ ประการ ได้กล่าวถึงหลักการดำเนินชีวิตต้องเป็นสัมมาชีพ จึงใช้หลักธรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตไว้และมีเป้าหมายให้การศึกษาพัฒนาบุคลิกภาพของคนในชุมชน การศึกษาเพื่อพัฒนา ด้านศีลธรรมคุณค่าทางศีลธรรมปรากฏชัดเจนในโลกปัจจุบัน ในการดำรงชีวิตในโลกยุคที่เทคโนโลยีมีอิทธิพลกับการศึกษาจะต้องคำนึงถึงผลเสียที่ตามมา วัดหนองบัวจึงเน้นให้การพัฒนาด้านจริยธรรมแก่ประชาชนในชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อบรรลุความเจริญก้าวหน้าของชีวิต เพราะวัดหนองบัวได้ร่วมมือกับสถานศึกษาภายในชุมชนร่วมจัดทำโครงการพัฒนาการศึกษาเชิงพุทธ ภายในวัดหนองบัวยังมีศิลปกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาความรู้ให้ประชาชนเกิดความซาบซึ้งในด้านศิลปะที่สอดแทรกพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่สำคัญเอาไว้

การศึกษาในอดีตจนถึงปัจจุบันเกิดจากวัดและพระสงฆ์ ที่มีส่วนช่วยอบรมทั้งทางกายและใจจนทำให้สังคมมีความสงบสุขมาเป็นเวลาช้านาน เพราะพระพุทธศาสนานั้นมีความหลากหลายทางเนื้อหาสาระ เราสามารถนำไปประยุกต์กับสาขาวิชาที่สถาบันการศึกษาในปัจจุบันจัดการศึกษาอยู่ เป็นการศึกษาที่ไม่มีผลสะท้อนกลับในทางที่เสียหายหาก แต่จะส่งผลต่อชุมชนประชาชนในปัจจุบันและอนาคต ปัจจุบันวัดหนองบัวยังสนับสนุนพระภิกษุสามเณรให้ได้รับการศึกษา ทั้งการศึกษาทางธรรมควบคู่ไปกับศึกษาทางโลก เพื่อสร้างบุคลากรทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคต และภายในวัดยังเป็นสถานศึกษาแบบองค์รวมที่มีศูนย์เรียนรู้สำหรับชุมชนสนับสนุนการเรียนรู้ภายในชุมชนให้เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต สถาบันทางการศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานีได้จัดโครงการเกี่ยวกับการศึกษาเชิงพุทธ เพื่อนำนิสิตนักศึกษาเข้าหาพระพุทธศาสนา และเรียนรู้หลักธรรมในชีวิต และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย

ปัจจุบันพระบรมธาตุเจดีย์ถือว่าเป็นสถานที่หลัก ที่หน่วยงานสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนให้การยอมรับ และจัดกิจกรรมเสริมสร้างการศึกษาเชิงพุทธ หรือการบริหารเชิงพุทธ เน้นไปในเรื่องของการปฏิบัติธรรม จัดโครงการการศึกษาเชิงพุทธ เพื่อให้พนักงาน นิสิต นักศึกษา ของตนได้เรียนรู้ทั้งร่างกายและจิตใจ จึงถือว่าเป็นสถานที่เรียนรู้ชุมชนภายในวัดยังมีพิพิธภัณฑ์สำหรับให้เยาวชนได้เข้ามาศึกษาและใช้เป็นพื้นที่วิจัย เป็นฐานข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีของสังคม เราจะเห็นได้ว่าวัดหนองบัวรวมถึงวัดอื่น ๆ จะเป็นสถานที่สำหรับรวบรวมองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เข้ามารวมไว้เพื่อเป็นสถานที่เชื่อมโยงชุมชนสังคม ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับวัดเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ได้ผลเป็นอย่างดี นับว่าเป็นกลวิธีที่โดดเด่นใช้การศึกษาซึ่งในอดีตเป็นสิ่งสำคัญสำหรับประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกชนชั้นให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง จึงทำให้พระธาตุเป็นที่พึ่งสำหรับชุมชนในทุก ๆ โอกาสมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นับว่าเป็นกลวิธีที่เรานำมาใช้ในปัจจุบันนั่นคือ การสร้างแรงจูงใจในการศึกษา จึงมีความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านการศึกษามาจนถึงปัจจุบัน

สรุป ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านการศึกษา วัดเป็นสถานศึกษาเล่าเรียน โดยพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ แม้ในปัจจุบันพระสงฆ์ก็ยังคงทำหน้าที่สอน

พระพุทธศาสนาในโรงเรียน เป็นเป้าหมายด้านการดำรงชีพ ดำรงชีพเป็นเรื่องสำคัญพื้นฐาน ที่พุทธศาสนาให้ความสำคัญ ในฐานะเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต ในอริยมรรค ๘ ประการ การศึกษาเพื่อพัฒนาด้านศีลธรรม คุณค่าทางศีลธรรมปรากฏชัดเจนในโลกปัจจุบัน ทั้งในการดำรงชีพ การติดต่อสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี การให้การศึกษาจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข วัดยังให้การพัฒนาด้านจริยธรรมแก่ชุมชนและประชาชน ใช้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อบรรลุความเจริญก้าวหน้าของชีวิต ภายในวัดยังมีศิลปกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาความรู้สึกราบรื่นในด้านศิลปะที่สอดแทรกพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วัดยังเป็นสถานที่พัฒนาการศึกษาด้านการเมืองการปกครอง ที่ไม่เน้นตัวบุคคลไม่เน้นที่ระบบแต่เน้นที่จริยธรรมทางการเมือง ด้วยเหตุที่การเมืองเป็นเรื่องของการได้มาและการใช้อำนาจ เพราะฉะนั้นจึงต้องใช้จริยธรรมการศึกษาในอดีตจนถึงปัจจุบันเกิดจากวัดและพระสงฆ์ ที่มีส่วนช่วยอบรมทั้งทางกายและใจจนทำให้สังคมมีความสงบสุขมาเป็นเวลาช้านาน เพราะพระพุทธศาสนานั้นมีความหลากหลายทางเนื้อหาสาระ เราสามารถนำไปประยุกต์กับทุกกิจกรรมของสังคม หน่วยงานสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนให้การยอมรับ และจัดกิจกรรมเสริมสร้างการศึกษาเชิงพุทธ หรือการบริหารเชิงพุทธ เน้นไปในเรื่องของการปฏิบัติธรรม จัดโครงการการศึกษาเชิงพุทธ เพื่อให้พนักงาน นิสิต นักศึกษา ของตนได้เรียนรู้ทั้งร่างกายและจิตใจ จึงถือว่าเป็นสถานที่เรียนรู้ชุมชนภายใน เป็นสถานที่สำหรับรวบรวมองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เข้ามารวมไว้เพื่อเป็นการสถานที่เชื่อมโยงชุมชนสังคม ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับวัดเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ได้ผลเป็นอย่างดี นับว่าเป็นกลวิธีที่โดดเด่นใช้การศึกษาซึ่งในอดีตเป็นสิ่งสำคัญสำหรับประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกชนชั้นได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง จึงมีความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านการศึกษามาจนถึงปัจจุบัน

๔.๓.๔ ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านพุทธศิลป์

วัดเป็นแหล่งรวบรวมศิลปกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น ประติมากรรมปูนปั้น ศิลปกรรมแกะสลักไม้ จิตรกรรมฝาผนัง ตลอดจนถาวรวัตถุต่าง ๆ ที่ได้ถ่ายทอดไว้ที่โบสถ์ วิหาร พระธาตุเจดีย์ พระพุทธรูป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา เชื่อว่าชาวพุทธส่วนใหญ่เคยเห็นภาพจิตรกรรมฝาผนังเมื่อเข้าไปในวิหารหรือพระอุโบสถ แต่น้อยคนนักที่ใช้เวลาพิจารณาภาพอย่างเข้าใจว่าศิลปะเหล่านี้ ไม่ใช่เพียงเครื่องประดับตกแต่ง แต่ยังสอดแทรกเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่อยู่ในรูปแบบภาพจิตรกรรม วิหารและพระอุโบสถในวัดหนองบัวหรือพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์นั้น เต็มไปด้วยภาพจิตรกรรมเล่าเรื่องในทางพุทธศาสนาที่แฝงไปด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีสมัยนิยมที่แตกต่างจากปัจจุบัน พุทธศาสนิกชนทั้งหลายมีความรู้สึกเคารพและศรัทธาในพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ฝังลึกอยู่ในสายเลือด ตั้งแต่เกิดจนตายพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่จำเป็นต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก เพราะศาสนาพุทธได้ผูกมัดจิตใจคนไทยทั้งชาติให้เป็นคนรักสันติ รักอิสระเสรี มีนิสัยโอบอ้อมอารี มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน พุทธศาสนาได้ฝังรากลงในจิตใจของคนในอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังที่ได้แสดงออกทางศิลปกรรมที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชาดกในพุทธประวัติด้านสถาปัตยกรรมก็มีการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์นั้น คณะช่างที่ตกแต่งรอบองค์พระธาตุลวดลายที่ประดับตกแต่งได้รับอิทธิพลของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดความสวยงามอ่อนช้อยและวิจิตรบรรจง วัดหนองบัวและองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นสถานที่จัด

แสดงพุทธศิลป์ เป็นแหล่งรวบรวมเอาศิลปะพื้นบ้านของคนอีสานมารวมไว้ในองค์พระธาตุ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนเป็นประโยชน์ผู้ที่พบเห็น

ภาพจิตรกรรมหรือศิลปะภายในวัดหนองบัวและองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นพุทธศิลป์ที่เกิดจากแรงศรัทธาของประชาชนสร้างขึ้นเพื่อพระพุทธรูป โดยแรงบันดาลใจเกิดจากความเชื่อและความศรัทธาต่อพระพุทธรูป เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งต่อตัวผู้อุปถัมภ์และผู้เขียนเองด้วย ส่วนช่างเขียนในอดีตมีฝีมือประณีตสามารถเล่าเรื่องราวได้อย่างมีชีวิตจิตใจ และสะท้อนเรื่องราวได้ชัดเจนเพื่อน้อมรำลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรมคำสอนเพื่อจุดสูงสุดคือพระนิพพาน โดยรอบองค์พระธาตุนั้นเต็มไปด้วยจิตรกรรมเกี่ยวกับการบอกเล่าถึง การบำเพ็ญบารมีของพระพุทธรูปให้เราถือเป็นแบบอย่าง แน่แน่นอนว่าเราคงไม่สามารถบรรลุได้ในชาตินี้แต่ถ้าหากเราเชื่อและศรัทธาในพุทธศาสนา หมั่นสะสมบารมีวันหนึ่งเราก็จะเข้าถึงหัวใจสำคัญ อันจะนำไปสู่เป้าหมายคือ พระนิพพานได้ สำหรับคนทั่วไปอาจรู้สึกว่ายากเกินไป แค่อ่านเพียงเห็นแล้วเกิดความเลื่อมใสศรัทธารับรู้ถึงความสวยงาม หรือเข้ามายังบริเวณพระธาตุแล้วรู้สึกสบายใจก็ถือว่ามีความสุขในชีวิตแล้ว เพราะความสงบหรือแม้เพียงชั่วขณะเดียวที่ทำให้รำลึกถึงพระพุทธรูปก็นับว่าน่ายินดีแล้ว หากลองใช้เวลาเดินชมภาพจิตรกรรมให้มากขึ้น เพื่อพิจารณาถึงหลักธรรมที่แฝงอยู่อาจทำให้เราได้เรียนรู้พุทธศาสนาผ่านพุทธศิลป์อย่างเข้าใจและลึกซึ้ง เพราะภาพนั้นมีความหมายที่มีคุณค่าสอดแทรกไว้ให้เราได้พิจารณา

สรุป ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านพุทธศิลป์ วัดเป็นแหล่งรวบรวมศิลปกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น ประติมากรรมปูนปั้น ศิลปกรรมแกะสลักไม้ จิตรกรรมฝาผนัง ตลอดจนถาวรวัตถุต่าง ๆ ที่ได้ถ่ายทอดไว้ที่โบสถ์ วิหาร พระธาตุเจดีย์ พระพุทธรูป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศรัทธาที่มีต่อพระพุทธรูป เชื่อว่าชาวพุทธส่วนใหญ่เคยเห็นภาพ จิตรกรรมฝาผนังเมื่อเข้าไปในวิหารหรือพระอุโบสถ แต่น้อยคนนักที่ใช้เวลาพิจารณาภาพอย่างเข้าใจว่าศิลปะเหล่านี้ ไม่ใช่เพียงเครื่องประดับตกแต่ง แต่ยังสอดแทรกเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธรูปที่อยู่ในรูปแบบภาพจิตรกรรม เต็มไปด้วยภาพจิตรกรรมเล่าเรื่องในทางพุทธศาสนาที่แฝงไปด้วยขนบธรรมเนียม ประเพณี พุทธศาสนาได้ฝังรากลงในจิตใจของ คนไทยทั้งใน อดีตและปัจจุบัน คนไทยจึงได้แสดงออกทางศิลปกรรมต่าง ๆ เช่น จิตรกรรมมักจะเป็นเรื่องราว เกี่ยวกับชาติต่าง ๆ ในพุทธประวัติด้านสถาปัตยกรรมก็มีการสร้างวัดวาอารามต่าง ๆ โบสถ์ วิหาร พระธาตุเจดีย์ ด้วยอิทธิพลของหลักธรรมในพระพุทธรูปทำให้จิตใจของคนไทย แสดงออกมาในลักษณะที่เยือกเย็นมีความเกื้อกูลปรองดองซึ่งกันและกันพึ่งพาอาศัยกัน วัดหนองบัวและองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นสถานที่จัดแสดงพุทธศิลป์ เป็นแหล่งรวบรวมศิลปะที่มีความหลากหลายมาไว้ในวัด ในอดีตภาพจิตรกรรมหรือศิลปะภายในวัดเป็นพุทธศิลป์ ที่เกิดจากแรงศรัทธาของประชาชนเป็นการกระทำเพื่อพระพุทธรูป โดยแรงบันดาลใจเกิดจากความเชื่อและความศรัทธาต่อพระพุทธรูป เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และสะท้อนเรื่องราวได้ชัดเจนเพื่อน้อมรำลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรมคำสอนเพื่อจุดสูงสุดคือพระนิพพาน โดยรอบองค์พระธาตุนั้นเต็มไปด้วยจิตรกรรมเกี่ยวกับการบอกเล่าถึงการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธรูป ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์นั้นจึงมีผลต่อวิถีชีวิตด้านพุทธศิลป์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สรุป ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อวิถีชีวิต ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านการดำรงชีพ คำสอนของพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปทุกภูมิภาค และสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนา กลายมาเป็นสมบัติของชาติให้พุทธศาสนิกชนได้เกิดความภาคภูมิใจ พระพุทธศาสนาจึงมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันอย่างใกล้ชิดเป็นวิถีชีวิตและเกี่ยวข้องกับวัดจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต ประชาชนภายในชุมชนสัมพันธ์กับวัดในหลาย ๆ ด้าน โดยมีชีวิตเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ตั้งแต่เกิดจนตาย วัดจึงกลายเป็นที่พึ่งของสังคมในทุก ๆ เรื่องไม่ว่าในทางที่เป็นมงคลและอัปมงคล และยังเป็นสถานที่จัดกิจกรรมงานประเพณีการทำบุญต่าง ๆ เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทั้ง ๑๒ เดือน รวมทั้งเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่ชุมชน นับแต่การบรรพชาเป็นสามเณรจนถึงอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เป็นสถานที่ให้ความสงบ่มเย็นเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดีของประชาชนภายในชุมชน เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพ การสวดพระอภิธรรม และการฌาปนกิจศพ ด้วยเหตุนี้เองวัดจึงมีความสำคัญกับชุมชนในการดำรงชีพของเราตลอดชีวิต

ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านสังคม วัดจึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นศูนย์กลางของการอบรมสั่งสอนจริยธรรม เป็นสถานที่ให้การศึกษาสังคมสงเคราะห์ ได้รับการยกย่องในสังคม เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ช่วยพัฒนาสังคมโดยใช้หลักการทางพระพุทธศาสนา ช่วยเสริมสร้างสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ วัดเป็นสถานสงเคราะห์ประชาชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนให้การสงเคราะห์แก่ชุมชนและสังคม เป็นที่ปรึกษาทางด้านจิตใจ เป็นสถานพยาบาลแก่ผู้ป่วย เป็นศาลไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของชาวบ้าน วัดเป็นสถานที่ส่งเสริมสังคมทางประเพณีผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนเป็นที่เชื่อถือของประชาชน เป็นศูนย์กลางระหว่างประชาชนกับรัฐ และยังเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจในเรื่องการปกครองแก่ประชาชนในสังคม ปลุกฝังประชาธิปไตยแก่ประชาชน ส่งผลให้เกิดความสันติสุขขึ้นในชุมชนและสังคม

ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านการศึกษา วัดเป็นสถานศึกษาเล่าเรียนอบรมสั่งสอนให้ความรู้ ในปัจจุบันพระสงฆ์ยังคงทำหน้าที่สอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน พุทธศาสนาให้ความสำคัญในฐานะเป็นกระบวนการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต ในอริยมรรค ๘ ประการ การศึกษาเพื่อพัฒนาด้านศีลธรรม การให้การศึกษาจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข วัดยังให้การพัฒนาด้านจริยธรรมแก่ชุมชนและประชาชน ใช้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อบรรลุความเจริญก้าวหน้าของชีวิต ภายในวัดยังมีศิลปกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาด้านศิลปะที่สอดแทรกธรรมะเป็นสถานที่พัฒนาการศึกษาด้านการเมืองการปกครอง ที่มีส่วนช่วยอบรมทั้งทางกายและใจทำให้สังคมมีความสงบสุขมาเป็นเวลาช้านาน จัดกิจกรรมเสริมสร้างการศึกษาเชิงพุทธ หรือการบริหารเชิงพุทธ เน้นไปในเรื่องของการปฏิบัติธรรม จัดโครงการการศึกษาเชิงพุทธ เพื่อให้พนักงาน นิสิต นักศึกษาของตนได้เรียนรู้ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นสถานที่สำหรับรวบรวมองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกชนชั้นได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง จึงมีความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านการศึกษามาจนถึงปัจจุบัน

ความสำคัญที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านพุทธศิลป์ วัดเป็นแหล่งรวบรวมศิลปกรรมประเภทต่างๆ เช่น ประติมากรรมปูนปั้น ศิลปกรรมแกะสลักไม้ จิตรกรรมฝาผนัง ตลอดจนถาวรวัตถุต่าง ๆ ที่ได้ถ่ายทอดไว้ที่โบสถ์ วิหาร พระธาตุเจดีย์ พระพุทธรูป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศรัทธาที่มีต่อ

พระพุทธศาสนา สอดแทรกเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่อยู่ในรูปแบบภาพจิตรกรรม อธิพลของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาทำให้จิตใจของคนเกิดการปรองดองซึ่งกันและกันพึ่งพาอาศัยกัน วัดหนองบัวและองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นสถานที่จัดแสดงพุทธศิลป์ เป็นแหล่งรวบรวมเอาศิลปะในทุก ๆ แขนงของไทยมารวมเอาไว้ภายในวัด ในอดีตภาพจิตรกรรมหรือศิลปะภายในวัดเป็นพุทธศิลป์ ที่เกิดจากแรงศรัทธาของประชาชนเป็นการกระทำเพื่อพระพุทธศาสนา โดยรอบองค์พระธาตุนั้นเต็มไปด้วยจิตรกรรมเกี่ยวกับการบอกเล่าถึงการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้า ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์นั้นจึงมีผลต่อวิถีชีวิตด้านพุทธศิลป์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๔.๔ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อพฤติกรรม

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อพฤติกรรม พบว่าสามารถแยกออกเป็น ๓ ประเด็น ดังนี้

๔.๔.๑ พฤติกรรมทางกาย

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมทางกาย สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

เมื่อประชาชนที่เดินทางเข้าไปยังบริเวณวัดหนองบัว หรือบริเวณพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์นั้นสิ่งหนึ่งที่ควรตระหนักรู้ก็คือ การสำรวมกาย สำรวมวาจา และสำรวมใจ เพราะเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ประชาชนที่เดินทางเข้ามาจะต้องมีกิริยาท่าทางที่เหมาะสม มีมารยาททั้งดงามสิ่งเหล่านี้เป็นผลพวงมาจากพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ที่เป็นสถานที่สำคัญทำให้ประชาชนเกิดความสงบทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ แก่ผู้ที่พบเห็นเป็นถาวรวัตถุที่ช่วยปรับปรุงพฤติกรรมทางกายให้แก่พุทธศาสนิกชนได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ภายในบริเวณวัดนั้นยังสมบูรณ์ด้วยพันธุ์ไม้ใหญ่ที่ให้ร่มเงาแก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย เมื่อเราเข้าไปจะเกิดความร่มเย็นทั้งทางกายและใจ และยังได้เดินทางเข้าไปยังมณฑลสถานองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์แล้ว ก็ยังส่งผลให้เกิดความสงบสุขจากภายในมีผลต่อความความประพฤติ เกิดความสำรวมอินทรีย์ทั้ง ๕ โดยที่บางครั้งเราอาจจะยังไม่ทันสังเกตเลยว่าเราได้ยกมือทั้งสองข้างขึ้นมาพนมไว้ยังบริเวณหน้าอก เพราะสายตาทั้งสองข้างนั้นจับจ้องไปยังโดยรอบขององค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ที่ทั่วทั้งบริเวณนั้นสามารถดึงดูดทุก ๆ สายตาให้จับจ้องยังองค์พระธาตุ ประชาชนบางคนถึงกับนั่งสมาธิภายในองค์พระธาตุเพื่อที่จะได้สัมผัสกับความสงบ หากเป็นนักท่องเที่ยวก็จะเพลิดเพลินกับการบันทึกภาพไว้เป็นที่ระลึกว่าครั้งหนึ่งนั้นตนได้เดินทางมายังสถานที่แห่งนี้

ประชาชนภายในชุมชนรวมถึงประชาชนทั่วไป ที่เดินทางเข้ามากราบไหว้สักการบูชาองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ จะแสดงออกถึงความเชื่อความศรัทธาจะมีความเคารพนอบน้อมต่อองค์พระธาตุ รวมถึงมีความเคารพต่อสถานที่ด้วยเพราะประชาชนมีความเชื่อว่า สถานที่แห่งนี้เป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ หากแสดงพฤติกรรมเช่นใดต่อหน้าองค์พระธาตุ ก็เปรียบได้ดั่งว่าแสดงออกต่อหน้าพระพักตร์พระพุทธเจ้านั่นเอง ฉะนั้น พฤติกรรมที่แสดงออกทางกายของประชาชนก็จะปรับเปลี่ยนไปมีความสงบกาย สงบวาจา และสงบใจ สำรวมมากยิ่งขึ้น พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

จึงมีความสำคัญต่อพฤติกรรมทางกายของประชาชนอย่างยิ่ง ในปัจจุบันการแสดงออกของพุทธศาสนิกชนนั้นในแต่ละพื้นที่ก็แตกต่างกันออกไป เช่น การไหว้ การบูชา เป็นต้น แต่จุดประสงค์นั้นล้วนแล้วแต่เป็นการแสดงออกถึงความเคารพศรัทธา ในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้มีพระคุณอันประเสริฐ หากวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของพุทธศาสนิกชนนั้น ก็สามารถทราบได้จากการที่ประชาชนได้เข้ามาสักการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ด้วยอาการสำรวม

วิธีปฏิบัติต่อองค์พระธาตุก็เป็นอีกข้อปฏิบัติหนึ่งที่เป็นข้อกำหนด ที่ทำให้ประชาชนในชุมชนหรือประชาชนทั่วไปได้ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะเป็นแนวทางปฏิบัติที่ทางวัดหนองบัวและชุมชนทั้ง ๕ ชุมชน ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบสำหรับประชาชนที่เดินทางมายังสถานที่แห่งนี้ได้ยึดถือปฏิบัติตามเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากการลงพื้นที่วิจัยพบว่าประชาชนในชุมชนนั้นได้กำชับเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางวัดหนองบัว ที่ได้ติดตั้งไว้ที่บริเวณพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์อย่างเคร่งครัด ฉะนั้นแล้วสิ่งเหล่านี้ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยกำหนดพฤติกรรมของประชาชนให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมทางกายให้ดีขึ้นด้วย เพราะเมื่อพฤติกรรมทางกายได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นแล้วนั้น ก็จะเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาทางด้านอื่น ๆ ตามมาได้ด้วย เพราะเหตุนี้องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์จึงมีผลต่อพฤติกรรมทางกาย ของประชาชนภายในชุมชนและประชาชนทั่วไปด้วย บางครั้งการอบรมพฤติกรรมของมนุษย์นั้นต้องอาศัยวัดเพราะเป็นสถานที่ที่มีความเหมาะสม เนื่องจากชาวพุทธนั้นได้รับการปลูกฝังในเรื่องของบาปบุญคุณและโทษพร้อมทั้งวิถีปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน ทุกคนรู้ว่าเมื่อเข้าไปสู่ภายในวัดแล้วควรที่จะประพฤติตนอย่างไรและใช้คำพูดอย่างไรจึงจะเหมาะสม

สรุป ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมทางกาย เมื่อประชาชนที่เดินทางเข้าไปยังบริเวณวัดหนองบัว หรือบริเวณพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์จะต้องมีกิริยาท่าทางที่เหมาะสม มีมารยาททั้งดงามสิ่งเหล่านี้เป็นผลพวงมาจากพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่เป็นสถานที่สำคัญทำให้ประชาชนเกิดความสงบทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ แก่ผู้ที่พบเห็นเป็นถาวรวัตถุที่ช่วยปรับปรุงพฤติกรรมทางกายให้แก่พุทธศาสนิกชนได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมและยังได้เดินทางเข้าไปยังมณฑลสถานองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์แล้ว ก็ยังส่งผลให้เกิดความสงบสุขจากภายในมีผลต่อความความประพฤติ เกิดความสำรวมอินทรีย์ทั้ง ๕ ประชาชนภายในชุมชนรวมถึงประชาชนทั่วไป ที่เดินทางเข้ามากราบไหว้สักการบูชาขององค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ จะแสดงออกถึงความเชื่อความศรัทธาจะมีความเคารพนอบน้อมต่อองค์พระธาตุ รวมถึงมีความเคารพต่อสถานที่ด้วยเพราะประชาชนมีความเชื่อว่า สถานที่แห่งนี้เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ หากแสดงพฤติกรรมเช่นใดต่อหน้าองค์พระธาตุ ก็เปรียบได้ดั่งว่าแสดงออกต่อหน้าพระพักตร์พระพุทธเจ้านั่นเอง ฉะนั้น พฤติกรรมที่แสดงออกทางกายของประชาชนก็จะปรับเปลี่ยนไปมีความสงบกาย สงบวาจา และสงบใจ สำรวมมากยิ่งขึ้น หากวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของพุทธศาสนิกชนนั้น ก็สามารถทราบได้จากการที่ประชาชนได้เข้ามาสักการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์นั่นเอง วิธีปฏิบัติต่อองค์พระธาตุก็เป็นอีกข้อปฏิบัติหนึ่งที่เป็นข้อกำหนด ที่ทำให้ประชาชนในชุมชนหรือประชาชนทั่วไปได้ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เป็นกฎระเบียบสำหรับประชาชนที่เดินทางมายังสถานที่แห่งนี้ได้ยึดถือปฏิบัติตามเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การอบรมพฤติกรรมของมนุษย์นั้นต้อง

อาศัยวัดเพราะเป็นสถานที่มีความเหมาะสม เนื่องจากชาวพุทธนั้นได้รับการปลูกฝังในเรื่องของบาปบุญคุณโทษพร้อมทั้งวิถีปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน ทุกคนรู้ว่าเมื่อเข้าไปสู่ภายในวัดแล้วควรที่จะประพฤติตนด้วยความสำรวมและใช้คำพูดที่เหมาะสม พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์จึงมีความสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมของประชาชน

๔.๔.๑ พฤติกรรมด้านศีล

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านศีลสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ศีล คือ การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา และทางใจ ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา ศีลยังเป็นตัวช่วยควบคุมให้มนุษย์มีความเป็นระเบียบ และช่วยให้ประชาชนปฏิบัติตามศีลธรรมที่ติงาม งดเว้นความชั่วทั้งปวงที่จะเกิดในด้านกาย ด้านวาจา และด้านใจ ให้เกิดความเป็นปกติหรืออาจกล่าวได้ว่าศีลเป็นเครื่องช่วยควบคุมพฤติกรรม เพราะเมื่อผู้ที่เข้ามาสักการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ จะต้องทำความเข้าใจใน ๓ ส่วน ดังนี้

(๑) พฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ เป็นการรู้จักใช้อินทรีย์ ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย โดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียหรือเกิดโทษแต่ให้เกิดผลดีส่งเสริมคุณภาพชีวิต อยู่ในหลักของอินทรีย์สังวรนั่นเอง การบริโภคน้ำปัจจัย ๔ การใช้ประโยชน์จากวัตถุรวมทั้งเทคโนโลยีนั้น จะต้องไม่หลงไปกับค่านิยมที่ผิด ๆ อันเป็นค่านิยมที่นับวันจะนำพาจิตใจของประชาชนในชุมชนให้ออกห่างจากพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น การปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคม คือ ศีล และข้อปฏิบัติในการเข้าสังการองค์พระธาตุซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง

(๒) พฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น การอยู่ร่วมกันของชุมชนในทางสังคม ก่อความวุ่นวายเดือดร้อนตามลักษณะของสังคมเมือง หากแต่ว่าศีลจะเป็นตัวชักนำประชาชนให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในชุมชน รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันดำรงตนอยู่ในกรอบของศีล ดำเนินชีวิตตามหลักของศีลให้ความร่วมมือกับการรักษากติกาของสังคม กฎเกณฑ์หรือกฎหมายระเบียบของชุมชนหรือสังคม สร้างวัฒนธรรมการเผื่อแผ่แบ่งปันช่วยเหลือตามหลักของการให้ทาน และส่งเสริมการสร้างสรรสิ่งที่ดีให้เกิดขึ้นภายในชุมชน เพราะการร่วมมือกันทางสังคมก็จะปรากฏต่อองค์พระธาตุ เช่น ถ้าใครสร้างความขัดแย้งในชุมชนถือว่าไม่เคารพต่อองค์พระธาตุ การร่วมมือกันทำความดีถวายองค์พระธาตุการปฏิบัติบูชาองค์พระธาตุ

(๓) พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การเลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีพ ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญ คือ ไม่เป็นไปเพื่อความเบียดเบียน ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น หรือก่อผลเสียหายแก่สังคม มีชีวิตที่เป็นไปเพื่อสร้างสรรค์ ทำให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนชุมชนและประเทศชาติต่อไป ถ้าหากคนในชุมชนประกอบอาชีพไม่สุจริตก็แสดงว่าไม่ให้ความเคารพยำเกรงต่อองค์พระธาตุถือว่าเป็นอีกข้อห้ามหนึ่งในชุมชน

ชาวพุทธนั้นจะต้องมีหลักการและมีคุณสมบัติประจำตัว การแสดงออกถึงความเป็นชาวพุทธนั้นสิ่งที่สำคัญคือจะต้องเป็นผู้มีศีล ผู้ที่ตั้งมั่นในศีลจะมีชีวิตที่เจริญก้าวหน้าและยังช่วยให้สังคมมีความเจริญมั่นคงดำรงอยู่ด้วยความสันติสุข ศีลเป็นแนวทางการเป็นอยู่แบบวิถีชาวพุทธ พร้อมทั้งยังช่วยรักษาความสงบสุขให้แก่โลก ทั้งนี้มนุษย์ถือว่าเป็นสัตว์ประเสริฐเมื่อเกิดมาแล้วก็ควรดำรงชีวิตของตนให้ติงาม มีคุณค่า มีความสุข เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่นรู้จักพัฒนาตนทั้ง

ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ในการอยู่ร่วมกันภายในชุมชนสังคมเป็นผู้มีจิตใจดีงามใช้สติในการแก้ปัญหา โดยทางวัดหนองบัวได้จัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานสถานศึกษาในจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างไตรสิกขาแก่พนักงานนักศึกษาและเยาวชน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การทำบุญตักบาตร แผ่เมตตา ฟังธรรม สมาทานศีล ๕ พร้อมทั้งนำพาพุทธศาสนิกชนภายในชุมชนและประชาชนทั่วไปปฏิบัติธรรมรักษาศีลอุโบสถอยู่เป็นประจำ ในทุกวันจะมีกิจกรรมสวดมนต์นั่งสมาธิ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใกล้ชิดกับธรรมะ สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนทำความดี รู้จักการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมอุทิศตนแด่พระพุทธศาสนา เสริมสร้างสุขภาพจิตใจของตนเอง ให้มีความเบิกบานมีกำลังใจและใจในการดำรงชีวิต พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์นั้นว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อชุมชน ทำให้พฤติกรรมด้านศีลของประชาชนภายในชุมชนนั้นดียิ่งขึ้น ส่งผลให้ชุมชนโดยรอบเกิดความสงบสุขตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

สรุป ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านศีล ในอดีตจนถึงปัจจุบันวัดเป็นสถานที่ที่มีบทบาทโดยตรงในการสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรม ของประชาชนในชุมชนและภายในสังคม ซึ่งในอดีตนั้นวัดมีบทบาทได้เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนมีความใกล้ชิดกับชุมชน โดยกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนล้วนจัดขึ้นภายในวัด ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางศาสนาหรืองานรื่นเริง รวมถึงประเพณีต่าง ๆ ก็อาศัยวัดเป็นศูนย์กลาง ยิ่งไปกว่านั้นวัดยังมีบทบาททางในชุมชนอีกมากมาย นอกเหนือจากบทบาททางพระพุทธศาสนาและพิธีกรรมแล้วทางวัดยังมีส่วนช่วยเหลือสังคมอย่างอื่นด้วย เช่น เป็นศูนย์การเรียนรู้แก่เด็ก ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์ส่งเสริมเด็กยากไร้ การอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นแบบอย่างทางศีลธรรมที่แก่ประชาชนในชุมชนเป็นสถานที่ปลูกฝังศีลธรรมให้แก่ชุมชน ดังนั้น พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ วัดหนองบัว จึงมีบทบาทอย่างมากในการให้การกล่อมเกลาคความประพฤติทางศีลธรรมแก่ประชาชนภายในชุมชนควบคู่ไปกับกิจกรรมด้านอื่น ๆ ตลอดมาทำให้พฤติกรรมด้านศีลของประชาชนภายในชุมชนนั้นดียิ่งขึ้น ส่งผลให้ชุมชนโดยรอบเกิดความสงบสุขตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

๔.๔.๑ พฤติกรรมด้านปัญญา

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านปัญญา สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ประชาชนในชุมชนรวมถึงประชาชนโดยทั่วไปได้รู้จักคุณค่าของพระธาตุ เจดีย์ รวมถึงการมีอยู่ของปูชนียวัตถุที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา มีความซาบซึ้งใจในความศรัทธาที่แน่วแน่ของบรรพบุรุษ ในการร่วมแรงร่วมใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการสร้างพระธาตุแห่งนี้ขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในฐานะที่ตนเองได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา และได้ดำรงชีวิตอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยวิถีชีวิตที่ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงยังได้ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน และน้อมนำเอาข้อคิดคติธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ได้สอดแทรกอยู่ในส่วนต่าง ๆ ขององค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์รวมถึงภายในบริเวณวัด สิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งคุณค่าก่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมด้านปัญญา ถือได้ว่าเป็นประโยชน์จากการเข้าไปสู่สถานที่ที่เต็มไปด้วยสื่อที่เป็นรูปธรรม และนามธรรมที่ส่งผลให้ประชาชนภายในชุมชนใกล้ชิดเคียงพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ รวมถึงประชาชนผู้ที่เดินทางไปสักการบูชาได้เกิดสติปัญญา จนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตใน ๔ ด้าน ดังนี้

(๑) ด้านคุณภาพจิต ได้แก่ คุณธรรมความดีงามต่าง ๆ เช่น เมตตา กรุณา กตัญญู กตเวทิตา คารวะ หิริ โอตตัปปะ ซึ่งหลักธรรมทั้งหลายเหล่านี้ช่วยหล่อเลี้ยงจิตใจของประชาชนในชุมชนให้เจริญงอกงาม และเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมที่ดีงามในการใช้ชีวิตและประกอบหน้าที่ต่อไป

(๒) ด้านสมรรถภาพจิต ได้แก่ ความสามารถของจิต จิตที่เข้มแข็ง มั่นคงหรือความมีประสิทธิภาพของจิต เช่น มีฉันทะ ความใฝ่รู้ใฝ่ดีงาม ใฝ่กระทำ จิตมีความเพียร ความขยัน ความอดทน มีความระลึกได้ รู้ตัวทั่วพร้อมเท่าทัน ตื่นตัวอยู่เสมอ สามารถควบคุมตัวเองได้ มีความตั้งมั่น แน่วแน่ สงบ และเป็นสมาธิ รวมไปถึงความไม่ประมาทที่จะทำให้จิตของตนนั้นเจริญก้าวหน้ามั่นคงในพฤติกรรมที่ดีงาม หรือตั้งมั่นในคุณความดีและรู้จักที่จะใช้ปัญญาในการใช้ชีวิต

(๓) ด้านสุขภาพจิต ได้แก่ สภาพจิตที่ปราศจากความขุ่นมัว เศร้าหมอง รำรอน หากแต่มีความสดชื่น เอิบอิ่ม ร่าเริง เบิกบาน ผ่องใส และเป็นสุข ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพกาย และทำให้เกิดพฤติกรรมที่ดีงาม มีความสอดคล้องกลมกลืนหรืออยู่ในภาวะที่สมบูรณ์แบบ

(๔) ด้านความรู้ ได้แก่ ธรรมะที่แฝงอยู่ในองค์พระธาตุหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าผ่านจิตรกรรมฝาผนัง รวมถึงประเพณี ๑๒ เดือน ที่สลักอยู่ในองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

วัดหนองบัวซึ่งเป็นพื้นที่วิจัยที่มีบริบทเป็นวัดป่า ทั้งทางบริบทพื้นที่และบริบททางสังคมที่ประชาชนให้ความศรัทธาในแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติปฏิบัติชอบ ด้านวัดเองก็มีแนวทางการส่งเสริมประชาชนในเรื่องการปฏิบัติธรรมเจริญกัมมัฏฐาน เพื่อเสริมสร้างปัญญาให้แก่พุทธบริษัทอยู่เสมอ ซึ่งภายในบริเวณวัดนั้นยังมีส่วนป่าไม้อุดมสมบูรณ์ไว้สำหรับใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐานเมื่อถึงฤดูกาลปฏิบัติธรรมประจำปีหรือเนื่องในโอกาสต่าง ๆ วัดจะใช้สถานที่นี้ในการจัดกิจกรรม และยังร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐเอกชนสถานศึกษา เพื่อเป็นสถานที่ในการอบรมธรรมะเสริมสร้างสติปัญญาแก่เจ้าพนักงาน นิสิต นักศึกษา นักเรียน รวมถึงประชาชนทั่วไปด้วย ทางวัดจึงถือได้ว่าเป็นสถานที่สำหรับพัฒนาพฤติกรรมทางปัญญาให้แก่ประชาชนชนโดยแท้จริง พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์นั้นว่าเป็นที่พัฒนามนุษย์อย่างเต็มรูปแบบ สร้างชุมชนที่สงบสุขร่มเย็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นสถานที่ที่เพิ่มพูนปัญญาและองค์ความรู้ภายในชุมชน เต็มไปด้วยแหล่งเรียนรู้และพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนภายในชุมชนและประชาชนทั่วไปที่มาท่องเที่ยวด้วย

สรุป ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านปัญญา ดำรงชีวิตอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยวิถีชีวิตที่ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงยังได้ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนและน้อมนำเอาข้อคิดคติธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ได้สอดแทรกอยู่ในส่วนต่าง ๆ ขององค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์รวมถึงภายในบริเวณวัด สิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งคุณค่าก่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมด้านปัญญา ส่งผลให้ประชาชนภายในชุมชนใกล้เคียงพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ รวมถึงประชาชนผู้ที่เดินทางไปสักการบูชาได้เกิดสติปัญญา จนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านคุณภาพจิต ได้แก่ คุณธรรมความดีงามต่าง ๆ เช่น เมตตา กรุณา กตัญญู กตเวทิตา คารวะ หิริ โอตตัปปะ ซึ่งหลักธรรมทั้งหลายเหล่านี้ช่วยหล่อเลี้ยงจิตใจของประชาชนในชุมชนให้เจริญงอกงาม และเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมที่ดีงาม ด้านสมรรถภาพจิต ได้แก่ ความสามารถของจิต จิตที่เข้มแข็ง มั่นคงหรือความมีประสิทธิภาพของจิต เช่น มีฉันทะ ความใฝ่รู้ใฝ่ดีงาม ใฝ่กระทำ จิตมีความเพียร ความขยัน ความอดทน มีความระลึกได้ รู้ตัวทั่วพร้อมเท่าทัน ตื่นตัวอยู่เสมอ สามารถควบคุมตัวเองได้ มีความตั้งมั่นแน่วแน่ สงบ และเป็นสมาธิ รวมไปถึงความไม่ประมาทที่จะทำให้จิต

ของตนนั้นเจริญก้าวหน้ามั่นคงในพฤติกรรมที่ดีงาม ด้านสุขภาพจิต ได้แก่ สภาพจิตที่ปราศจากความขุ่นมัว เศร้าหมอง รำร้อ้น หากแต่มีความสดชื่น เอิบอิ่ม ร่าเริง เบิกบาน ผ่องใส และเป็นสุข ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพกาย และทำให้เกิดพฤติกรรมที่ดีงามด้านวัดเองก็มีแนวทางการส่งเสริมประชาชน ในเรื่องการปฏิบัติธรรมเจริญกัมมัฏฐาน เพื่อเสริมสร้างปัญญาให้แก่พุทธบริษัทอยู่เสมอ ซึ่งภายในบริเวณวัดนั้นยังมีสวนป่าไม้ไว้สำหรับใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐาน ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชนสถานศึกษา เพื่อเป็นสถานที่ในการอบรมธรรมะเสริมสร้างสติปัญญาแก่เจ้าพนักงาน นิสิต นักศึกษา นักเรียน รวมถึงประชาชนทั่วไปด้วย วัดหนองบัวจึงถือได้ว่าเป็นสถานที่สำหรับพัฒนาพฤติกรรมทางปัญญาให้แก่ประชาชนชนโดยแท้จริง สร้างชุมชนที่สงบสุขร่มเย็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นสถานที่เพิ่มพูนปัญญาและองค์ความรู้ภายในชุมชน เป็นไปด้วยแหล่งเรียนรู้และพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีคุณภาพมากขึ้น ดังนั้น พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์จึงได้สำคัญในเชิงพฤติกรรมต่อชุมชน ๓ ด้าน คือ มีความสำคัญต่อการควบคุมพฤติกรรมทางกาย ควบคุมพฤติกรรมทางสังคม (ศีล) และส่งเสริมพฤติกรรมด้านปัญญา

๔.๕ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อชุมชน

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อชุมชน พบว่าสามารถแยกออกเป็น ๖ ด้าน ดังนี้

๔.๕.๑ ความสำคัญที่มีผลต่อชุมชนด้านความเชื่อ

ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระธาตุและตำนานที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุ สะท้อนถึงการแพร่กระจายของพุทธศาสนามาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ยังสัมพันธ์กับการเกิดชุมชนเมืองต่าง ๆ อันก่อให้เกิดคติความเชื่อและวัฒนธรรมร่วมกันของผู้คนมีความหลากหลายภาคอีสาน ชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ มีความเชื่อที่เชื่อมโยงเข้ากับวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับวัดหนองบัวและองค์พระธาตุ ความเชื่อพื้นฐานประการหนึ่งเกี่ยวกับพระธาตุ คือ เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พระธาตุ ประชาชนในชุมชนจึงปฏิบัติด้วยการสักการบูชา รวมถึงการทำพิธีทางศาสนาเชื่อว่าหากต้องการสมหวังในสิ่งที่ตนเองปรารถนา ก็จะต้องเดินทางมาสักการบูชาต่อองค์พระธาตุ เรียกได้ว่าประชาชนในชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับพระธาตุ ตั้งแต่เกิดจนตาย มีความเชื่อที่สัมพันธ์กับพระธาตุตลอดชีวิต เช่น การค้าขาย การศึกษา การงาน และการปกครอง เมื่อชาวพุทธในชุมชนจะทำการเหล่านี้ก็จะเดินทางมาบอกกล่าวขอพรและตั้งจิตอธิษฐานต่อองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ก่อนเสมอ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานว่าจะสำเร็จลุล่วงไปได้โดยปราศจากอุปสรรค แม้แต่ชีวิตหลังความตายชาวพุทธในชุมชนก็มักจะนำอัฐิของบรรพบุรุษมาบรรจุไว้ในบริเวณโดยรอบองค์พระธาตุ เพราะเชื่อว่าจะได้ใกล้ชิดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และยังถือว่าได้ใกล้ชิดกับพระพุทธรูปศาสนาที่เป็นที่พึ่งของชีวิตเป็นศูนย์กลางแห่งจิตใจของชุมชน

๔.๕.๒ ความสำคัญที่มีผลต่อชุมชนด้านศีลธรรม

วัดหนองบัวได้ส่งเสริมให้เกิดศีลธรรมขึ้นภายในชุมชน โดยการใช้พลังของบวร คือ บ้าน – วัด – โรงเรียน เพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจระหว่างทั้ง ๓ ส่วน ในการเป็นกำลังในการพัฒนา

ประชาชนรวมถึงเยาวชนภายในชุมชนให้เป็นคนดีมีศีลธรรมประจำใจ ซึ่งเป็นการวางรากฐานให้กับประชาชนรวมถึงเยาวชนในชุมชนได้อย่างดีเยี่ยม เนื่องจากชุมชนกับวัดเป็นของคู่กันประชาชนมีความใกล้ชิดผูกพันกับวัดมาเป็นเวลานานอย่างแยกไม่ออก วัดหนองบัว คือ ศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีส่วนสำคัญในการปลูกฝังศีลธรรมผ่านกิจกรรมที่วัด ได้จัดขึ้นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็จะมีการสมานทานศีล ๕ รวมถึงกิจกรรมอื่นในโอกาสต่าง ๆ โดยได้ร่วมมือเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานราชการสถานศึกษา ในการนำพนักงาน นิสิต นักศึกษา นักเรียน เข้ามาทำกิจกรรมร่วมโดยใช้วัดเป็นสถานที่อบรมและปลูกฝังด้านศีลธรรม ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อสามารถเข้าถึงประชาชนชนในชุมชนและประชาชนทั่วไปท่ามกลางสังคมที่กำลังพัฒนา ท่ามกลางโลกาภิวัตน์ที่เป็นสิ่งท้าทายกับหลักของศีลธรรมว่าสามารถเข้าถึงจิตใจของประชาชนได้

๔.๕.๓ ความสำคัญที่มีผลต่อชุมชนด้านความสามัคคี

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดหนองบัวถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน รวมทั้งคนในชุมชนอื่น ๆ ด้วย วัดหนองบัวยังเป็นสถานที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น การประชุมหมู่บ้าน การประชุมข้าราชการ ชมรมผู้สูงอายุ หรือจัดให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความสามัคคี วัดหนองบัวนั้นมีความสะอาดร่มรื่นมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีแก่ประชาชนภายในชุมชนอยู่เป็นประจำ มีความพร้อมที่จะให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่น ที่มีความต้องการจะเข้ามาทำกิจกรรมภายในวัดเพื่อบำเพ็ญกุศล ศึกษาพระธรรมวินัยและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประชาชนจะได้เห็นคุณค่าของพระธาตุและเข้าวัดมากขึ้น ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างวัดกับประชาชนในชุมชน จัดกิจกรรมเพื่อการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพภายในชุมชน เป็นศูนย์กลางชุมชน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งชุมชนตลอดมา ประชาชนในชุมชนเกิดความสามัคคี และเกิดความรู้สึกว่าวัดหนองบัวเป็นของทุกคนที่จะต้องช่วยกันดูแลรักษาให้คงอยู่ตลอดไป

๔.๕.๔ ความสำคัญที่มีผลต่อชุมชนด้านสาธารณสุข

วัดหนองบัวถือว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชน เพราะเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชน คติความเชื่อประเพณีท้องถิ่นนั้น เป็นสิ่งชักนำให้ชาวบ้านกับวัดที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น และเป็นสัญลักษณ์ทางกายภาพและจิตวิญญาณ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะแต่ละท้องถิ่น สำนักส่งเสริมสุขภาพจึงดำเนินโครงการวัดส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้วัดเป็นสถานที่พัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม เพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชน ครอบครัว และชุมชน ด้วยหลักการ ๕ ส คือ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย วัดหนองบัวและชุมชนร่วมกันพัฒนาวัด และส่งเสริมสุขภาพกายและใจที่ดี มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ และเกิดการมีส่วนร่วมของภายในชุมชน ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้วัดเป็นสถานที่พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชน เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพเป็นรูปแบบหนึ่งโดยใช้วัดเป็นเสาหลัก ภายในวัดหนองบัวยังมีศูนย์ส่งเสริมสุขภาพชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลางชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาด้านสาธารณสุขในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

๔.๕.๕ ความสำคัญที่มีผลต่อชุมชนด้านสันติสุข

การส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรชุมชน พัฒนาการเรียนรู้ และการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชน นอกจากนี้ ผู้นำวัดนับว่าเป็นต้นแบบทางวิชาการและเป็นการสำคัญ ในการบริหารวัดให้เป็นศูนย์รวมใจของคนในชุมชนที่ให้อาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข การสร้างสันติสุขในชุมชนนั้นทุกคนจะต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักธรรมมาปฏิบัติ ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรักความปรารถนาดีต่อกัน ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญและเอื้อเฟื้อส่วนรวม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล วางใจเป็นกลางปฏิบัติตนตามแนวทางคุณธรรมในศาสนาที่ตนนับถือ ซึ่งบทบาทของวัดหนองบัวในการเสริมสร้างให้เกิดสันติสุขในชุมชนนั้น โดยให้วัดเป็นศูนย์กลางนำหลักธรรมไปเผยแผ่ความรู้ให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ ในหลักธรรมจะทำให้คนตั้งมั่นอยู่ในความไม่ประมาท ไม่เห็นแก่ตัว แก้ปัญหาอย่างสันติ ไม่ใช้ความรุนแรง การสร้างสันติสุขในชุมชนวัดหนองบัวได้สนับสนุนการสร้างสันติสุขในชุมชน ๕ ประการ คือ ด้านศึกษา ด้านศาสนา ด้านเมือง ด้านกระบวนการยุติธรรม และด้านสังคม ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่สามารถนำชุมชนไปสู่เป้าหมาย คือ สันติสุขในชุมชน เพราะคนในชุมชนมีพระธาตุเป็นศูนย์รวมจิตใจ หากมีคนในชุมชนก่อความแตกแยก คนส่วนใหญ่ก็จะตกใจตื่น เพราะเป็นอุดมการณ์ร่วมกันว่าเราเป็นลูกของพระธาตุจะต้องมีความรักและความสามัคคีกัน

๔.๕.๖ ความสำคัญที่มีผลต่อชุมชนด้านการท่องเที่ยว

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ วัดหนองบัวนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานี ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะจุดเด่นของวัดหนองบัว คือ องค์พระธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ที่ตั้งตระหง่านอยู่ลานวัด ซึ่งมีความสวยงาม และเต็มไปด้วยศิลปกรรมที่แฝงไปด้วยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ประชาชนที่ได้เดินทางมาสักการบูชาจะมีความรู้สึกเหมือนกับว่า ได้ยืนอยู่ที่เจดีย์ที่พุทธคยาประเทศอินเดีย ในแต่ละวันจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาสักการะเที่ยวชมอย่างไม่ขาดสาย ชุมชนโดยรอบก็ได้ผลประโยชน์จากการค้าขาย และทำให้ชุมชนแห่งนี้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง นอกจากองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์แล้ว วัดหนองบัวยังจัดทำต้นเทียนพรรษา เพื่อเข้าร่วมขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีเป็นประจำทุกปี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งในชุมชนและการท่องเที่ยวส่วนจังหวัดด้วย โดยประชาชนในชุมชนนั้นเป็นผู้มีส่วนในกิจกรรมทุกขั้นตอนส่งเสริมสร้างความสามัคคีขึ้นภายในชุมชน ความเชื่อ เกิดความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรม ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน และได้นำมรดกทางวัฒนธรรมมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยมีวัดหนองบัว เป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมและสร้างการมีส่วนร่วมกับทุกชุมชนรวมทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างก็ให้การสนับสนุน ทำให้การท่องเที่ยวชุมชนประสบความสำเร็จ สะท้อนได้จากนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจเมื่อมาท่องเที่ยววัดหนองบัว

สรุป ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อชุมชน ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระธาตุและตำนานที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุ สะท้อนถึงการแพร่กระจายของพุทธศาสนามาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ยังสัมพันธ์กับการเกิดชุมชนเมืองต่าง ๆ อันก่อให้เกิดคติความเชื่อและวัฒนธรรมร่วมกันของผู้คนที่มีความหลากหลายในภาคอีสาน ชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ มีความเชื่อที่เชื่อมโยงเข้ากับวิถีชีวิตที่เกี่ยวเนื่องกับวัดหนองบัวและองค์พระธาตุ ความเชื่อพื้นฐานประการหนึ่งเกี่ยวกับพระธาตุ คือ เชื่อในความ

ศักดิ์สิทธิ์ขององค์พระธาตุ ประชาชนในชุมชนจึงมีปฏิบัติด้วยการสักการบูชา รวมถึงการทำพิธีทางศาสนาเชื่อว่าหากต้องการสมหวังในสิ่งที่ตนเองปรารถนา ก็จะเดินทางมาสักการบูชาต่อองค์พระธาตุ เรียกได้ว่าประชาชนในชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับพระธาตุตั้งแต่เกิดจนตาย มีความเชื่อที่สัมพันธ์กับพระธาตุตลอดชีวิต

วัดหนองบัวได้ส่งเสริมให้เกิดศีลธรรมขึ้นภายในชุมชน ในการพัฒนาประชาชนรวมถึงเยาวชนภายในชุมชนให้เป็นคนดีมีศีลธรรมประจำใจ เนื่องจากชุมชนกับวัดเป็นของคู่กันประชาชนมีความใกล้ชิดผูกพันกับวัดมาเป็นเวลานาน วัดหนองบัวเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีส่วนสำคัญในการปลูกฝังศีลธรรมผ่านกิจกรรมของวัด ที่จัดขึ้นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามีการสมทานศีล ๕ ทำกิจกรรมร่วมกันโดยใช้วัดเป็นสถานที่อบรมและปลูกฝังด้านศีลธรรม ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน วัดหนองบัวถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน รวมทั้งคนในชุมชนอื่น ๆ ด้วย เป็นสถานที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น การประชุมหมู่บ้าน การประชุมข้าราชการ หรือจัดให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนในพื้นที่เพื่อให้เกิดความสามัคคี มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีแก่ประชาชนภายในชุมชนอยู่เป็นประจำ ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในพื้นที่ ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ชุมชนและสังคมตลอดมา ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนเกิดความสามัคคีและปลูกฝังจิตสำนึกให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกว่า องค์พระธาตุบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นของทุกคนในชุมชนที่จะต้องช่วยกันดูแลรักษา

การส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรชุมชน พัฒนาการเรียนรู้ และการส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน ร่วมกันบริหารจัดการวัดหนองบัวให้เป็นศูนย์รวมใจของคนในชุมชนให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปฏิบัติ ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อส่วนรวม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล โดยให้วัดเป็นศูนย์กลางนำหลักธรรมไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ตั้งมั่นอยู่ในความไม่ประมาท สามารถนำชุมชนไปสู่เป้าหมาย คือ สันติสุขได้อย่างแท้จริง

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ วัดหนองบัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์พระธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความสวยงาม และเต็มไปด้วยศิลปกรรมที่แฝงไปด้วยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา วัดหนองบัวยังจัดทำต้นเทียนพรรษา เพื่อเข้าร่วมขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีเป็นประจำทุกปี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งในชุมชนและการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีด้วย โดยประชาชนในชุมชนนั้นเป็นผู้มีส่วนส่งเสริมความสามัคคีขึ้นภายในชุมชน ความเชื่อเกิดความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนอื่น รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างให้การสนับสนุน ทำให้การท่องเที่ยวชุมชนประสบความสำเร็จ

๔.๖ สรุป

การวิจัยในบทนี้ สามารถสรุปเนื้อหาออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๔.๖.๑ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อการให้ทาน

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อชุมชน พบว่า สามารถแยกออกเป็น ๕ ด้าน ดังนี้

๑) การเสียสละ

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นสัญลักษณ์ของการเสียสละของคนในชุมชน ที่ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างพระธาตุขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นปูชนียสถานที่สำคัญในเวลาต่อมาซึ่งเป็นการเสียสละทั้งร่างกาย แรงใจ และแรงทุนทรัพย์ การเสียสละเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ที่อยู่ร่วมกันในชุมชนโดยรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ทุกคนในชุมชนมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กันไม่เห็นแก่ตัว ความเสียสละจึงเป็นคุณธรรมเครื่องผูกมิตรไมตรีระหว่างชุมชนโดยรอบพระธาตุ สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนไว้ด้วยกัน ทุกคนเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวมเพราะต่างคนไม่เห็นแก่ตัว จึงไม่เกิดความเดือดร้อนขึ้นภายในชุมชน การเสียสละจึงเป็นคุณธรรมสำคัญอย่างหนึ่งในชุมชนรอบวัดหนองบัว เริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับชุมชน ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมที่แสดงออกถึงการเสียสละ คือ การบริจาคทรัพย์เพื่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดหนองบัว จัดงานบุญประเพณีทั้ง ๑๒ เดือน ซึ่งงานบุญที่จัดขึ้นนั้นล้วนแต่เป็นการส่งเสริมการให้ทาน การเสียสละกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ คนในชุมชนมีน้ำใจเสียสละ มีจิตใจโอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเท่าที่เห็นว่าสมควรจะช่วยเหลือได้ก็ช่วยเหลือตามกำลัง บางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังกาย บางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังทรัพย์ บางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังใจ และสติปัญญา เป็นการสร้างอุปนิสัยในการเสียสละแก่ตัวเองและคนในชุมชน ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในวัดหนองบัวเป็นการปลูกฝังเยาวชนในชุมชนให้รู้จักการเสียสละเพื่อประโยชน์ของชุมชน เพื่อเป็นการถวายแด่องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ให้เป็นพุทธบูชาไว้ในบรรพพระพุทธศาสนาตลอดไป

๒) การช่วยเหลือเกื้อกูล

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีส่วนสำคัญที่ทำให้คนในชุมชน มีการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างคนในชุมชน มีอิทธิพลต่อจิตใจความคิดของคนในชุมชนเรื่องการให้ทาน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตแล้วยังเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีความสุข การที่คนในชุมชนต่างให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในกิจกรรมของชุมชนและของวัดถือเป็นการสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม เช่น กิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา งานบุญประเพณี เป็นต้น จึงทำให้ชุมชนโดยรอบพระธาตุนั้นสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข คนในชุมชนต่างมีจิตใจเมตตา มีความรักใคร่ และมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน โดยได้รับการปลูกฝังจากพระพุทธศาสนาและความศรัทธาต่อองค์พระธาตุ ชุมชนโดยรอบพระธาตุนั้นเป็นชุมชนชาวพุทธที่ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต โดยการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นนั้นจึงเป็นการสร้างความสุข และสร้างความเมตตา ความรักใคร่ ความเอื้อเฟื้อ ให้แก่คนในชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คนในชุมชนมีความศรัทธาต่อพระธาตุเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกิจกรรมของวัด เพราะถือว่าวัดนั้นเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันใน

ทุก ๆ ด้าน การช่วยเหลือเกื้อกูลนั้นจึงเกิดขึ้นและได้รับการปลูกฝังผ่านกิจกรรมของวัดและชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๓) การแบ่งปัน

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีส่วนสำคัญในการสร้างอุปนิสัยแห่งการแบ่งปันของคนในชุมชน เพราะกิจกรรมที่ชุมชนทำร่วมกับพระธาตุมาตั้งแต่อดีตนั้น ได้แก่ การให้ทาน จึงเป็นบ่อเกิดแห่งการปลูกจิตสำนึกในการแบ่งปันระหว่างคนในชุมชน การแบ่งปันนั้นเริ่มจากการแบ่งปันสิ่งของจนถึงการแบ่งปันกำลังใจ หรือรอยยิ้มให้แก่กัน เพราะชุมชนนั้นอยู่ใกล้ชิดกับพระธาตุคนในชุมชนจึงเปรียบไปด้วยธรรม นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำรงชีวิต ชุมชนโดยรอบองค์พระธาตุจึงเกิดเป็นชุมชนแห่งการแบ่งปัน ทำให้ชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีกัน เพราะแนวทางของพระพุทธศาสนาในระดับประชาชนนั้น การให้ทานคือแนวทางแรกที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน เพราะเมื่อรู้จักการให้ทานแล้วและเมื่อทานนั้นมีกำลังมากพอ ก็จะทำให้เราสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ธรรมที่สูงขึ้น ฉะนั้นแล้ว ชุมชนทั้ง ๕ ชุมชน ที่อยู่รอบพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ พร้อมทั้งชาวพุทธทั่วไป จึงให้ความสำคัญกับการให้และแบ่งปันแก่ผู้อื่นอยู่เสมอเมื่อตนเองมีกำลัง เพราะเชื่อในผลแห่งบุญที่ได้ทำจึงให้ทานเป็นประจำทุกวัน รวมถึงในวันสำคัญทางพุทธศาสนาก็จะเข้ามาทำกิจกรรมภายในวัดหนองบัว และปลูกฝังให้ประชาชนรวมถึงเยาวชนได้รู้ถึงคุณค่าและความสุขของการได้เป็นผู้ให้

๔) การอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นสถานที่ปลูกฝังคนในชุมชน ให้รู้ถึงการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับพระธาตุนั้นล้วนแต่เข้ามาด้วยจิตสาธารณะ ไม่หวังค่าตอบแทนใด ๆ เจ้าหน้าที่ประจำยังจุดต่าง ๆ โดยรอบบริเวณวัดหนองบัว หรือองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์นั้น ล้วนทำหน้าที่ด้วยจิตศรัทธาในองค์พระธาตุ เช่น เจ้าหน้าที่ประจำจุดบูชาดอกไม้ เจ้าหน้าที่ทำความสะอาดภายในวัดและองค์พระธาตุ เป็นต้น ทั้งคนล้วนมีความต้องการจะอุทิศตนเองเพื่อประโยชน์ที่เป็นของส่วนรวม ได้แก่ องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ซึ่งศูนย์รวมจิตใจของชุมชน พร้อมทั้งชาวจังหวัดอุบลราชธานี กิจกรรมทางพระพุทธศาสนานั้นแม้ประชาชนจะเข้าใจว่าไม่มีค่าตอบแทน แต่จะเห็นได้ว่าทุกกิจกรรมที่ทางวัดจัดขึ้นเนื่องในงานบุญประเพณี หรือเกี่ยวกับการบูชาพระธาตุนั้นคนในชุมชนรวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จะพร้อมใจกันทำกิจกรรมและร่วมด้วยช่วยกันเป็นอย่างดี เพราะถือว่าการอุทิศตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวมนั้น เป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งที่ทำให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้เองที่องค์พระธาตุนั้นได้มีอิทธิพลต่อความเชื่อและวิถีปฏิบัติของประชาชนตลอดมา

๕) ความไม่ตระหนี่

ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชนต่อการให้ทาน ประชาชนในชุมชนได้รับการปลูกฝังในเรื่องการให้ทาน จึงส่งผลให้ไม่มีความตระหนี่ทำประชาชนมีความสุขและเกิดความสบายใจเมื่อได้ให้ทาน เพราะการให้ทานนั้นเป็นพื้นฐานของการเดินไปสู่พระนิพานตามความเชื่อของชาวพุทธ ที่ยกเอาพุทธประวัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร พระองค์ทรงบำเพ็ญทานบารมีเพื่อจะได้เป็นพระพุทธเจ้า ชาวพุทธจึงยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อคนในชุมชนรอบพระธาตุเอาใจใส่ในการให้ทานจึงทำให้ไม่มีความ

ตระหนี่ คนในชุมชนรู้จักการเสียสละ การช่วยเหลือเกื้อกูล การแบ่งปัน รวมถึงการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นชุมชนแห่งการให้และการแบ่งปันซึ่งกันและกัน ขจัดความตระหนี่ในตัวเองให้หมดไปเป็นเหตุให้ชุมชนเกิดความผาสุก รักใคร่ ประองดอง สมานฉันท์ เพราะกิจกรรมการสักการบูชาองค์พระธาตุนั้น เป็นกิจกรรมส่งเสริมการให้ทาน จึงมีความสำคัญที่ส่งผลให้คนในชุมชนไม่มีความตระหนี่ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

๔.๖.๒ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อการรักษาศิล

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อชุมชน พบว่าสามารถแยกออกเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

๑) การเคารพกฎเกณฑ์ทางสังคม

การเคารพกฎเกณฑ์เป็นหลักการพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน การอยู่ร่วมกันของคนเป็นจำนวนมากในชุมชนต้องอาศัยกฎเกณฑ์ทางสังคม ซึ่งคนในชุมชนต้องเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางสังคม พร้อมทั้งต้องมีความรับผิดชอบต่อชุมชนส่วนรวม คือ ต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม วัดหนองบัวได้ปลูกฝังพุทธศาสนิกชนในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางสังคม คือ การถ่ายทอดวิถีชีวิตวัฒนธรรม และการทำให้คนในชุมชนนั้นสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง ซึ่งวัดได้ปลูกฝังคนในชุมชนได้มีการจัดกระบวนการปลูกฝัง เริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้ใหญ่โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปของชุมชนและสถาบันการศึกษา เยาวชนในชุมชนก็ต้องเรียนรู้และยอมรับกฎเกณฑ์ทางสังคม ในขณะเดียวกันครอบครัวก็ต้องทำหน้าที่เป็นตัวหลักที่สำคัญในการปลูกฝังร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการเคารพกฎเกณฑ์ทางสังคม เพื่อให้การดำรงชีวิตอยู่ของคนในชุมชนได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข บ่อยครั้งที่ปัญหาสังคมเกิดจากการที่คนในสังคมไม่ประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ดังนั้นการมีกฎเกณฑ์ไม่ได้หมายความว่าจะทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ถ้าหากว่าผู้คนในชุมชนยังขาดจิตสำนึกในการที่จะปฏิบัติตามครรลองทางสังคม หากแต่ทางวัดพร้อมทั้งบ้านและโรงเรียนจะต้องร่วมมือกัน ในการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมกฎเกณฑ์ทางสังคมให้แก่ประชาชนร่วมกัน เป็นปัจจัยที่ทำให้การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวายก่อกวนซึ่งกันและกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ดังนั้น จึงต้องมีกฎเกณฑ์ทางสังคม วิธีการ ตลอดถึงเครื่องมือมาใช้ในการจัดระเบียบทางสังคมขึ้น เพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเจริญก้าวหน้าต่อไป การเคารพต่อกฎเกณฑ์ทางสังคมนั้น ไม่เพียงแต่เป็นการบ่งบอกความเจริญทางด้านคุณธรรมของผู้ประพฤติปฏิบัติเท่านั้น แต่คือการสร้างความเจริญรุ่งเรืองความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขให้กับบ้านเมืองและสังคม ซึ่งคนในชุมชนต้องเคารพและประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นตัวแทนของกติกากฎเกณฑ์ทางสังคม อันจะใช้เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน หากเข้าไปสักการบูชาองค์พระธาตไปแล้วไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางวัดวางไว้ ก็จะเป็นที่ตำหนิจากสายตาคนรอบข้างเปรียบได้ดังเราไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม ก็จะถูกกติกาสังคมลงโทษเรียกว่าผิดทั้งคดีโลกและคดียุทธธรรม จึงจะทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และนำมาซึ่งความสงบสุขเจริญรุ่งเรืองทางสังคมได้อย่างแท้จริง

๒) ปลุกฝังเบญจธรรม

วัดหนองบัวได้ปลุกฝังหลักเบญจธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมที่ควรนำมาปฏิบัติ เพื่อเกิดประโยชน์แก่ตนและชุมชน ได้แก่ ความเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น บุคคลใดที่มีความเมตตาเยือกเย็นไม่เบียดเบียนผู้อื่นเป็นการรักษาศีลข้อ ๑ ไม่ให้ต่างพร้อย และปลุกฝังสัมมาอาชีวะให้แก่คนในชุมชน คือ การประกอบอาชีพที่สุจริตรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด นำเอาทรัพย์ที่ได้จากการประกอบอาชีพนั้นไปใช้ในทางที่เกิดประโยชน์ และที่สำคัญรู้จักคำว่าพอดีและมีhiriโอดตูปะ คือ ความละอายที่จะกระทำความชั่วทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และรู้จักเกรงกลัวต่อผลของบาปที่ทำการรักษาศีลข้อ ๒ ไม่ให้ต่างพร้อย และยังมีช่วยให้คนรู้จักสำรวมอินทรีย์ คือ ระมัดระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ไม่ให้เป็นไปตามอำนาจของกามราคะอันหาประโยชน์ไม่ได้ เป็นการรักษาศีลข้อ ๓ ไม่ให้ต่างพร้อย และยังปลุกฝังส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์ คือ การพูดความจริงไม่พูดคำโกหกทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นการรักษาศีลข้อ ๔ ไม่ให้ต่างพร้อย ทั้งยังอบรมประชาชนในชุมชนให้ใช้ชีวิตอย่างมีสติ คือ การใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท รู้จักผิดชอบชั่วดี ทำให้ไม่เผลอกล้ากับสิ่งที่จะทำให้ชีวิตตกต่ำ เช่น ไม่ดื่มสุรา ซึ่งเป็นเหตุให้ขาดสติและทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม เป็นการรักษาศีลข้อ ๕ ไม่ให้ต่างพร้อย การปลุกฝังเบญจธรรมนั้นวัดหนองบัวได้ปลุกฝังแก่สังคมเนื่องจากหน่วยงานราชการ สถานศึกษา ได้จัดกิจกรรมขึ้นโดยใช้วัดหนองบัวเป็นสถานที่อบรมและปลุกฝังเบญจธรรม ให้แก่พนักงาน นักศึกษา และนักเรียน รวมถึงประชาชนทั่วไปโดยใช้กิจกรรมสร้างเสริมหลักเบญจธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงามของคนในชุมชนรอบพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

๓) การสำรวมเบญจศีล

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความสำคัญในการส่งเสริมเบญจศีล หรือศีล ๕ ข้อ ซึ่งเป็นหลักในการควบคุมกาย และวาจาให้เป็นปกติ คือ การไม่กระทำความชั่วทั้ง ๕ ประการ ๑) ปาณาติบาต คือ ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ และการเบียดเบียนสัตว์ ๒) อทินนาทาน คือ ละเว้นจากการลักขโมย ปล้น จี้ ฉกชิง วิ่งราว เป็นต้น ๓) กาเมสุมิฉฉาจาร คือ ละเว้นจากการประพฤติดิฉลว่ละเมิดลูกเมียผู้อื่น ๔) มุสาวาท คือ ละเว้นจากการพูดปด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ พูดส่อเสียด ๕) สุราเมรัย คือ ละเว้นจากการเสพสุรา เพราะเป็นสาเหตุให้ทำผิดศีลข้ออื่น และยังชี้ให้เห็นถึงอานิสงส์ของการรักษาเบญจศีลให้ประชาชนได้ทราบเมื่อปฏิบัติ ก็จะทำให้มีความสุขกายสุขใจ ทำให้ไม่เป็นคนหลงลืมสติ ทำให้เกิดทรัพย์สมบัติมากขึ้นได้ ทำให้สามารถใช้สอยทรัพย์นั้นได้เต็มที่ โดยไม่ต้องหวาดระแวงภัย ทำให้ไม่ต้องหวาดระแวงว่าจะมีใครมาทวงทรัพย์คืน ทำให้เกียรติคุณพึงขจรขยายไป ทำให้ผู้อื่นเกิดความเคารพเชื่อถือ หากตายแล้วย่อมไปเกิดในสุคติภูมิ ประชาชนเมื่อรู้ถึงอานิสงส์ของการสำรวมเบญจศีลก็จะปฏิบัติโดยพร้อมเพรียงกัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประชาชนได้รับการปลุกฝังหลักธรรมอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ชุมชนโดยรอบพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เกิดความสงบสุขตลอดมา

๔) การสำรวมอินทรีย์

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ถือได้ว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่เดินทางเข้าไปในบริเวณพระธาตุทำให้เกิดการสำรวมอินทรีย์ อินทรีย์ในที่นี้ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เพราะมีความเคารพศรัทธาในองค์พระธาตุจึงทำให้แสดงออกด้วยการสำรวมอินทรีย์ สำรวมในกายไม่แสดงกิริยาอาการอันเป็นการไม่เคารพต่อสถานที่ ควบคุมความประพฤติของตนเองไม่ให้แสดงออกมาในทางที่ไม่เหมาะสม ควรแต่งกายสุภาพเรียบร้อยเมื่อเข้าไปสู่บริเวณพระธาตุ พุดจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพไม่ว่า

คำที่ฟังแต่คำที่เป็นมงคล และไม่พูดจาเสียงดังรบกวนผู้อื่นสิ่งเหล่านี้ คือ การสำรวมกายอินทรีย์เป็นสิ่งที่พึงใส่ใจเมื่ออยู่ภายในบริเวณพระธาตุ สิ่งสำคัญคือ ไม่ควรใส่รองเท้าเข้าไปภายในบริเวณพระธาตุ รวมถึงไม่ควรนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปยังบริเวณพระธาตุ เพื่อเป็นการเคารพต่อองค์พระธาตุ สิ่งที่สำคัญอีกประการ คือ การสำรวมอินทรีย์ ทางใจ เมื่อเข้าไปสู่วัดหนองบัว หรือภายในบริเวณพระบรมธาตุหนองบัว จะต้องควบคุมจิตใจความรู้สึกนึกคิดไม่ให้เผลอในอกุศล จิตใจควรตั้งมั่นในพระรัตนตรัยคุณพระพุทฺธ พระธรรม และพระสงฆ์ ตั้งอยู่ในพรหมวิหาร ๔ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความสำคัญต่อการสำรวมอินทรีย์เป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสถานที่สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประชาชนจึงมีความเชื่อว่าหากไม่สำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ แล้วก็จะเปรียบเสมือนเราไม่เคารพต่อพระพุทฺธเจ้า

๔.๖.๓ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อการภาวนา

จากการศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีผลต่อชุมชน พบว่าสามารถแยกออกเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

๑) กายภาวนา

เป็นสถานที่สำหรับการพัฒนาและฝึกอบรมกายให้แก่ประชาชนในชุมชน การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คนในชุมชนรู้จักดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติ รู้จักการบริโภคปัจจัย ๔ อย่างมีสติ ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของเทคโนโลยีและไม่ให้อำนาจของอภุศลครอบงำชีวิต ประกอบสัมมาชีพใช้จ่ายอย่างมีธรรมาภิบาล ไม่ประมาทในการใช้ชีวิตรวมถึงการรู้จักประมาณในการอุปโภค บริโภค โดยไม่หลงมัวเมาไปกับสิ่งที่ก่อให้เกิดโทษต่อร่างกาย ได้แก่ สิ่งเสพติดให้โทษทุกชนิด รวมไปถึงการรักษาสุขภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ โดยใช้วัดหนองบัวและองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความสำคัญ เป็นสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาประชาชนรวมถึงเยาวชนในชุมชนและสังคม ซึ่งหน่วยงานราชการ สถานศึกษา ได้เข้ามามีส่วนรวมกับวัดหนองบัวจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการส่งเสริม ให้บุคลากรตลอดจนนักศึกษาได้เข้ามาใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา รู้จักนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต เพื่อเกิดการพัฒนาทางด้านกายภาวนาของตนเอง ให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะกายภาวนาเป็นปัจจัยที่สามารถพัฒนาด้านร่างกายให้มีสุขภาพที่ดีได้ เมื่อด้านร่างกายได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นแล้ว สิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไป คือ ด้านศีล

๒) ศีลภาวนา

เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังการเจริญศีลหรือพัฒนาศีล คือ พัฒนาความประพฤติ และพัฒนาความสัมพันธ์ทางชุมชนและสังคม ให้แก่ประชาชนในชุมชนโดยรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ให้ตั้งอยู่ในกฎระเบียบวินัยที่ชุมชนหรือสังคมได้วางไว้ รวมถึงการไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายให้กับชุมชน สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี มีความเกื้อกูลซึ่งกันและกันปรับตัวเข้ากับชุมชนตลอดถึงสังคมได้อย่างดี การประกอบสัมมาชีพที่ไม่ขัดต่อหลักศีลธรรม เมื่อได้เจริญศีลหรือมีศีลที่พัฒนาดีแล้ว คือ ได้พัฒนาความประพฤติของตนเองให้มีพฤติกรรมที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอ ก็จะส่งผลให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนรวมถึงสังคมด้วย บริเวณที่ตั้งของพระธาตุเป็นสถานที่ปลูกฝังให้คนในชุมชนตั้งอยู่ในระเบียบวินัย จัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชน ไม่เบียดเบียนผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือไม่ก่อความเดือดร้อนเสียหายให้แก่คนในชุมชน เพราะศีลเป็นเครื่อง

พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนสร้างสรรค์สังคมให้สงบสุขได้ เพราะศีลภาวนาเป็นปัจจัยที่สามารถพัฒนาด้านร่างกายให้มีสุขภาพที่ดีได้ เมื่อด้านร่างกายได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นแล้ว สิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไป คือ ด้านจิตใจ

๓) จิตตภาวนา

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความสำคัญต่อการเจริญจิตตภาวนาหรือพัฒนาจิต คือ การฝึกอบรมพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญด้วยคุณธรรม มีความเข้มแข็งอดทน สงบ มีสติ มีสมาธิ และมีวินัยในตัวเอง พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นสถานที่ฝึกฝนอบรม และพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนให้มีคุณธรรมและศีลธรรม เป็นสถานที่จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐานซึ่งมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ เพราะภายในบริเวณวัดหนองบัวนั้นมีความร่มรื่นไปด้วยป่าไม้ธรรมชาติ เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมนั่งสมาธิเดินจงกรม และมีกิจกรรมนำพาประชาชนในชุมชนทำวัตรสวดมนต์สมาทานศีลเป็นประจำ และในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาประชาชนจะเข้ามาสมาทานศีลอุโบสถรวมถึงปฏิบัติธรรมตลอดคืน ซึ่งวัดหนองบัวยังสามารถรองรับประชาชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐานได้อย่างทั่วถึง ส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของทางคณะสงฆ์ ซึ่งในทุก ๆ กิจกรรมของทางวัดหนองบัวประชาชนจะต้องสมาทานศีล ๕ ก่อนเสมอ องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนเมื่อประชาชนเข้ามาจะต้องสำรวมในศีล เป็นสถานที่ปลูกฝังจิตสำนึกให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการรักษาศีล ให้สามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนและสังคมได้อย่างมีความสุข เมื่อด้านจิตตภาวนาได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นแล้ว ก็จะเป็นปัจจัยที่สามารถพัฒนาไปสู่ด้านปัญญาให้ดีขึ้น

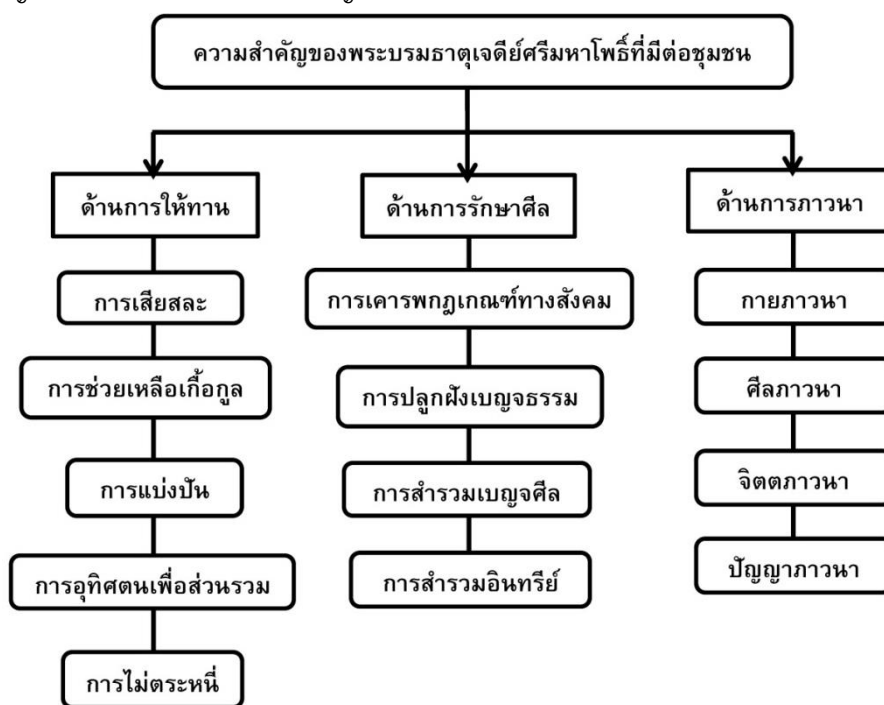
๔) ปัญญาภาวนา

มีความสำคัญต่อการเจริญปัญญาและนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ของสังคมในปัจจุบันด้วยการพัฒนาปัญญา โดยการฝึกอบรมพัฒนาปัญญาจากการปฏิบัติธรรมและการฟังธรรมะ การใช้ชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้กับคนในชุมชนจนเกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริง โดยรู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันกิเลสที่เกิดขึ้น เข้าใจความเป็นไปของชีวิตสามารถทำจิตใจให้บริสุทธิ์จากกิเลสและไม่เป็นทุกข์ มีส่วนแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคในชีวิตของคนในชุมชน ประชาชนมีสติและเกิดปัญญาปรับพฤติกรรมให้กลายเป็นคนมีเหตุผลมากขึ้น เมื่อเข้ามาสักการบูชาพระธาตุก็จะเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน มีความสุขุมเยือกเย็น ใช้ชีวิตด้วยการตั้งอยู่ในความไม่ประมาทยึดหลักโยนิโสมนสิการ มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตด้วยหลักสัมมาทิฐิของคนในชุมชน เมื่อคนในชุมชนได้รับการเจริญภาวนาทั้ง ๔ ดีแล้ว ก็จะส่งผลให้มีชีวิตอยู่ในชุมชนและสังคมอย่างมีความสุข

สรุป ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ที่มีผลต่อการภาวนาของประชาชนในชุมชนทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา การพัฒนาคนในชุมชนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติ บริโภคปัจจัย ๔ อย่างมีสติ ประกอบสัมมาชีพ ไม่ประมาทในการใช้ชีวิต รักษาสุขภาพให้แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังการพัฒนาศีล คือ ความประพฤติให้ตั้งอยู่ในกฎระเบียบของชุมชนหรือสังคม ไม่ก่อความเดือดร้อนให้กับชุมชน สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ประกอบสัมมาชีพ พัฒนาจิตใจ ของคนในชุมชนให้มีคุณธรรมและศีลธรรม จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม ทำวัตร สวดมนต์สมาทานศีลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พัฒนาปัญญาจากการปฏิบัติธรรม ใช้ชีวิตตามหลักธรรม

ทางพระพุทธศาสนา ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ยึดหลักโยนิโสมนสิการ หลักสัมมาทิฐิ เมื่อคนในชุมชนได้พัฒนาการภาวนาทั้ง ๔ ด้าน ให้ดีแล้ว สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนและสังคมได้อย่างมีความสุข

ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีเนื้อหาโดยสรุปประกอบด้วย ความสำคัญด้านการให้ทาน ความสำคัญด้านการรักษาศีล ความสำคัญด้านการภาวนา ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพแสดงความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน

จากผังดังกล่าวสรุปได้ดังนี้ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน จำแนกออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้ ๑) ด้านการให้ทาน คือ ประชาชนในชุมชนมีความเสียสละ ช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปัน อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และไม่ตระหนี่ ๒) ด้านการรักษาศีล คือ ประชาชนเคารพกฎเกณฑ์ทางสังคม มีการปลูกฝังเบญจธรรม สำรวมเบญจศีล สำรวมอินทรีย์ ๓) ด้านการภาวนา คือ (๑) กายภาวนา สามารถอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติ ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของเทคโนโลยี สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต (๒) ศีลภาวนา ยึดหลักศีล ๕ ในการดำรงชีวิต (๓) จิตตภาวนา จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม ทำวัตรสวดมนต์ นั่งสมาธิ (๔) ปัญญาภาวนา ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ยึดหลักโยนิโสมนสิการ และดำรงชีวิตด้วยหลักสัมมาทิฐิ

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยจึงได้กำหนดพื้นที่วิจัย และประชากรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่วิจัย โดยงานวิจัยนี้มีชื่อว่า “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีเนื้อหาหลัก ๓ ประเด็น ประกอบด้วย ๑) แนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา ๒) ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ๓) วิเคราะห์ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีเนื้อหาโดยสรุปเป็นรายประเด็นดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ แนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา

แนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา พอสรุปได้ ดังนี้

๑) แนวคิดการออกแบบเจดีย์ตามหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์ ให้สร้างเจดีย์ของพระองค์ไว้ที่ทางใหญ่สี่แพร่ง เพื่อทำการสักการบูชาหลังจากพระองค์ปรินิพพานแล้ว ดังนั้น ในทางพระพุทธศาสนาจึงไม่มีข้อกำหนดที่แน่นอนเกี่ยวกับรูปทรงของเจดีย์ แต่นักวิชาการเชื่อว่า เจดีย์มีวิวัฒนาการมาจากประเพณีการฝังศพหรือสถานที่ฝังศพ ที่มีลักษณะเป็นเนินดินของพวกอารยันที่แพร่หลายมาตั้งแต่ยุคโบราณของอินเดีย ซึ่งในยุคแรกเจดีย์มีลักษณะเป็นรูปครึ่งหนึ่งของรูปทรงกลม เรียบง่าย ไม่มีลวดลาย ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนamahayanกำเนิดขึ้นและพัฒนาเต็มรูปแบบในยุค พ.ศ. ๕๐ – ๑๐๐๐ เจดีย์ก็ได้รับอิทธิพลจากศิลปะแบบมหายานซึ่งเห็นได้ชัดจากเจดีย์อมราวดีที่สร้างขึ้นเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๘ เจดีย์บางแห่งในอินเดียเมื่อแรกสร้างเป็นศิลปะแบบหินยาน ต่อมาได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์และตกแต่งให้เป็นศิลปะแบบมหายาน เช่น เจดีย์ธรรมราชา ซึ่งแต่เดิมเป็นเจดีย์ที่มีลักษณะเป็นรูปครึ่งหนึ่งของรูปทรงกลม สร้างขึ้นบนฐานเตี้ยไม่มีการตกแต่งลวดลายที่องค์เจดีย์ แต่ได้มีการตกแต่งเจดีย์ขึ้นในภายหลัง โดยมีการตกแต่งสายคาดที่เป็นเครื่องประดับบนองค์เจดีย์ ซึ่งพบชิ้นส่วนการตกแต่งนี้จากซากปรักหักพังของเจดีย์ นอกจากนี้ยังมีการตีความเกี่ยวกับการ สร้างเจดีย์ ๘๔,๐๐๐ แห่ง ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชว่า เจดีย์ ๘๔,๐๐๐ แห่งเปรียบเหมือนตัวแทนของพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

๒) แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อพระเจดีย์ เมื่อสร้างพระเจดีย์เสร็จแล้ว ต้องทำการสักการบูชา โดยถือว่าการไหว้พระเจดีย์ การไหว้ต้นไม้โพธิ์ การนิมนต์พระสงฆ์ การเห็นภิกษุบิณฑบาต แล้วต้อนรับ การรับบาตร การปูลาดอาสนะ การตามส่ง ถือว่าเป็นเมตตากายกรรมของพวกคฤหัสถ์ เมื่อมีผู้บอกว่า พวกเราจะไปไหว้พระเจดีย์ จะไปไหว้ต้นไม้โพธิ์ จะฟังธรรม จะบูชาด้วยประทีป พวงมาลัยและดอกไม้ จะสมათานประพาสสุจริต ๓ จะถวายสลากภัตเป็นต้น ถือว่าเป็นเมตตาวจีกรรมของคฤหัสถ์ในบริเวณรอบพระเจดีย์จะต้องปิดกวาดให้สะอาดเรียบร้อย หาเครื่องสักการะ เช่น ดอกไม้ ธูป เทียน เป็นต้น มาบูชา กวาดลานพระเจดีย์ให้สะอาดเรียบร้อยเช่นกัน การดูแลรักษาพระเจดีย์เป็นอุปการะต่อการเรียนกรรมฐาน เพราะเป็นการชำระอกิสมัจจาริกศีลจะช่วยให้กรรมฐานก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เมื่อพระเจดีย์ชำรุดก็ปฏิสังขรณ์ เมื่อปฏิบัติต่อพระเจดีย์ด้วยดีดังที่กล่าวแล้ว ย่อมได้อานิสงส์มาก

๓) แนวคิดเกี่ยวกับอานิสงส์การสร้างพระเจดีย์ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาระบุไว้ว่า การสร้างพระเจดีย์อุทิศในพระพุทธศาสนาเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้สร้างได้รับความสุขความเจริญและประโยชน์ต่าง ๆ มากมาย ยิ่งเมื่อมีคนมาใช้ประโยชน์จากพระเจดีย์ด้วยการมากราบไหว้บูชา และศึกษาปฏิบัติธรรมก็จะเป็นปัจจัยเสริมส่งให้ได้มนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติและนิพพานสมบัติ พระอรหันตสาวกบางรูปได้รับพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าในอดีตเพราะได้สร้างพระเจดีย์อุทิศไว้ในพระพุทธศาสนา

๔) แนวคิดเกี่ยวกับอานิสงส์ของการบูชาพระเจดีย์ การบูชาในพระพุทธศาสนามี ๒ อย่าง คือ ๑) อามิสบูชา (การบูชาด้วยปัจจัย ๔) ๒) ธัมมบูชาหรือปฏิบัติบูชา (การบูชาด้วยการปฏิบัติธรรม) การบูชาพระเจดีย์ก็ควรทำทั้ง ๒ อย่าง ไม่ควรทำอย่างเดียวเพราะไม่อาจดำรงพระศาสนาไว้ได้ แม้จะสร้างมหาวิหารพันแห่งหรือมหาเจดีย์พันองค์ ก็ไม่อาจดำรงพระศาสนาไว้ได้ ผู้ใดทำอานิสงส์ก็มีแก่ผู้นั้น ส่วนปฏิบัติบูชาตราบดีที่ยังมีการปฏิบัติธรรม พระพุทธศาสนาก็ยังดำรงอยู่ได้ เมื่อทำการบูชาพระเจดีย์ทั้งอามิสบูชาและปฏิบัติบูชาแล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์และอานิสงส์ เป็นสถานที่ระลึกถึงพระรัตนตรัย จึงเปรียบพระเจดีย์ว่าเป็นดั่งขุมทรัพย์วิเศษ ดังพุทธดำรัส ตอนหนึ่งว่า “ขุมทรัพย์ที่ผู้ใดจะเป็นสตรีก็ตาม เป็นบุรุษก็ตาม ผีงไว้ดีแล้ว ด้วยทาน ศีล สัจจะและทมะ ในพระเจดีย์ (บริโกตเจดีย์ อุเทสิทเจดีย์ ธาตุเจดีย์) พระสงฆ์ บุคคล แขนงที่มาหาในมารดา บิดา หรือพี่ชาย ขุมทรัพย์นี้ชื่อว่าผีงไว้ดีแล้ว คนอื่นขนเอาไปไม่ได้ จะติดตามคนผีงตลอดไป บรรดาทรัพย์สมบัติที่เขาจำต้องละไป เขาพาไปได้เฉพาะขุมทรัพย์นี้เท่านั้น ขุมทรัพย์นี้ไม่ทั่วไปแก่คนอื่น ทั้งโจรก็ลักเอาไปไม่ได้ ผู้มีปัญญาควรทำแต่บุญ ที่จะเป็นขุมทรัพย์ติดตามตนตลอดไป ขุมทรัพย์นี้ให้ผลอันน่าปรารถนาทุกประการแก่เทวดา และมนุษย์ คือเทวดาและมนุษย์ปรารถนาผลใด ๆ ผลนั้น ๆ ทุกอย่าง จะได้ด้วยขุมทรัพย์นี้ ความมีผิวพรรณงดงาม ความมีเสียงไพเราะ ความมีทรวดทรงสมส่วน ความมีรูปสวย ความเป็นใหญ่ ความเป็นบริวาร ความเป็นพระราชาในประเทศ ความเป็นอิสระ ความสุขของความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิอันน่าพอใจ และแม้ความเป็นเทวราชของเทวดาในหมู่เทพทั้งหมด สมบัติของมนุษย์ ความยินดีในเทวโลกสมบัติ คือ นิพพานก็จะได้ด้วยขุมทรัพย์นี้” อานิสงส์ก่อให้เกิดการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

แนวคิดพื้นฐานในข้างต้นนั้น นำมาซึ่งความศรัทธาของชาวพุทธตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระธาตุเจดีย์กลายเป็นสิ่งสำคัญในทางพระพุทธศาสนา ที่แสดงถึงความรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนา

รวมถึงศาสนวัตถุหรือสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นในปัจจุบัน นำไปสู่สถานที่ทางโบราณสถานที่สำคัญในการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ เป็นการแสดงให้เห็นถึงภูมิหลังความเป็นมาของพระธาตุเจดีย์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้ดี เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลปฐมภูมิ เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาลและหลังพุทธกาล ตลอดจนความเป็นมาและความสำคัญของพระธาตุเจดีย์ในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงได้เข้าใจวิวัฒนาการรูปแบบและลักษณะของพระธาตุเจดีย์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๕.๑.๒ ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๑) ความเป็นมาของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ พอสรุปได้ ดังนี้

การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ คุณพ่อฟองและคุณแม่จันทรมี สิทธิธรรม เจ้าของโรงเรียนสิทธิธรรมศาสตร์ – ศิลป์ ซึ่งปัจจุบัน คือ โรงเรียนโปลีเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น เป็นผู้มอบถวายที่ดินจำนวน ๓๐ ไร่ ให้ทำการสร้างวัดเมื่อวันที่ ๒๔ เดือน ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๘ เพื่อเป็นที่ปฏิบัติธรรม และเป็นที่ระลึกเนื่องในวาระมงคลกึ่งพุทธกาลพุทธศตวรรษ ๒๕๐๐ โดยได้กำหนดงานพิธีวางศิลาฤกษ์และฝังลูกนิมิตพระธาตุในระหว่างวันที่ ๑๘ – ๒๐ เดือน เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๙ งานก่อสร้างพระธาตุแล้วเสร็จเกือบสมบูรณ์ในเดือนสิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๐๑ ปีจอ ต่อจากนั้นนายหนู วิริยภาพ ได้ดำเนินการแกะสลักพระพุทธรูปประจำวันเกิด และกลีบบัวประดับตามองค์พระธาตุในแต่ละด้าน ส่วนฐานชั้นล่างขององค์พระธาตุแกะเป็นรูปพระพุทธรูปปางประสูติ ตรัสรู้ ปฐมเทศนา และปรินิพพาน และได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมาประดิษฐานภายในพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เมื่อวันที่ ๘ เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๒ องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่เห็นในปัจจุบันนี้ เป็นพระธาตุองค์ใหญ่ซึ่งคณะ กรรมการมีมติให้สร้างครอบพระธาตุองค์เล็ก ดำเนินการก่อสร้างเริ่มวันที่ ๒๙ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ และเสร็จสมบูรณ์เมื่อปี พุทธศักราช ๒๕๑๒ และดำเนินการหล่อฉัตร ๕ ชั้น ในส่วนของยอดฉัตรนั้น ทำเป็นรูปดอกบัวตูมซึ่งทำมาจากทองคำหนัก ๓๑ บาท ประดิษฐานเมื่อวันที่ ๕ เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑ การบูรณะซ่อมแซมองค์พระธาตุใหม่ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑ เดือน พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ พระครูอมรธรรมสโรช ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดหนองบัว และได้นำพาญาติโยมก่อสร้าง และบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะภายในวัดหนองบัวให้มั่นคงถาวรซ่อมแซมพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ทาสี ปิดทอง พร้อมทั้งปฏิภูมิทัศน์โดยรอบองค์พระธาตุให้ร่มรื่นสวยงาม เพื่อเป็นการบูชาบุญคุณแด่บูรพาจารย์ และบรรพบุรุษ ที่ได้ร่วมกันสร้างพระธาตุขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

๒) วัตถุประสงค์ของการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ พอสรุปได้ ดังนี้

เพื่อให้ประชาชนได้สักการบูชา เป็นสิริมงคลต่อชีวิตแก่ประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีและประชาชนโดยทั่วไป เพื่อให้ประชาชนได้สักการบูชาเป็นที่พึ่งทางจิตใจแก่ประชาชน ที่เดินทางมาสักการบูชาองค์พระธาตุ เป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และเป็นปูชนียสถานที่ตั้งอยู่ใกล้ชุมชนสะดวกในการเดินทางมาสักการบูชา เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมของเหล่าพุทธศาสนิกชนจังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อให้เป็นอนุสรณ์สถานเนื่องในวาระมงคลกึ่งพุทธกาล ๒๕๐๐ ปี ไว้ในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้เป็นพระธาตุประจำจังหวัดอุบลราชธานีและประชาชนใน

จังหวัดใกล้เคียงหรือประชาชนทั่วไปที่เดินทางมาเพื่อสักการบูชาด้วย รวมไปถึงยังใช้เป็นสถานที่สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้พุทธศาสนิกชนสักการบูชา และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งสำคัญประจำจังหวัดอุบลราชธานี ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานีมากขึ้น

๒) ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ มี ๕ ด้าน ดังนี้

(๑) ด้านการให้ทาน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดจะมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้เหล่าประชาชนชนในชุมชนหรือประชาชนทั่วไปได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมการทำบุญตักบาตร เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้เห็นความสำคัญของการให้ทานและเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และเพื่อเป็นสิริมงคลต่อชีวิตและครอบครัวด้วย องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นที่พึ่งทางจิตใจทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความศรัทธาเลื่อมใส ทำให้คนในชุมชนหันมาทำบุญให้ทานมากขึ้น พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านการให้ทานของคนในชุมชนอย่างยิ่ง การปลูกฝังคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญของการให้ทานทั้งการให้ทานทรัพย์ อาหาร แรงกายแรงใจ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความใกล้ชิดกับชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากชุมชนโดยรอบพระธาตุ รวมทั้งหน่วยงานราชการ สถานศึกษา ได้จัดกิจกรรมร่วมกับวัดหนองบัวในการปลูกฝังให้ประชาชน พนักงาน และประชาชนในพื้นที่ได้รู้ถึงความสำคัญของการให้ทานมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่มีวัดหนองบัวและมีการสร้างองค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ขึ้น คนในชุมชนเข้าวัดและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเรื่อยมา

(๒) ด้านการรักษาศีล พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนขนาดใหญ่ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดจะมีกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมการรักษาศีลก่อนจะมีการถวาทาน เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้เห็นความสำคัญของการรักษาศีล วัดหนองบัวได้จัดงานบุญเพื่อให้ประชาชนเข้ามาสักการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ได้ทำบุญพร้อมทั้งรักษาศีลเพื่อเป็นสิริมงคลในชีวิตและมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต เพราะความศรัทธาของคนในชุมชนและความเชื่อมั่นในองค์พระธาตุ ซึ่งเป็นที่พึ่งทางจิตใจทำให้คนในชุมชนหันมา รักษาศีล ส่งผลให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความใกล้ชิดกับชุมชนโดยรอบ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์จึงมีส่วนปลูกฝังให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการรักษาศีล โดยได้ร่วมมือกับหน่วยงานราชการ สถานศึกษา จัดกิจกรรมร่วมกันในการปลูกฝังให้บุคลากรของตนได้รู้ถึงความสำคัญของการรักษาศีลอยู่เป็นประจำ

(๓) ด้านการภาวนา ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามีกิจกรรมส่งเสริมการภาวนา โดยเฉพาะกิจกรรมการสวดมนต์ เจริญจิตภาวนา คนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของการเจริญภาวนา และร่วมกันปฏิบัติโดยพร้อมเพรียงกัน เพื่อพัฒนาคุณภาพจิตของคนในชุมชน จัดกิจกรรมเสริมสร้างความศรัทธาต่อองค์พระธาตุทำให้คนในชุมชนหันมาเจริญภาวนา ทำให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชน พระธาตุเป็นที่พึ่งทางจิตใจของคนในชุมชน วัดหนองบัวจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเจริญภาวนาเสริมสร้างปัญญา ทำให้ชุมชนมีความสนใจในการเจริญภาวนามากยิ่งขึ้น พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นปูชนียสถานที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหน่วยงานราชการ สถานศึกษา ร่วมมือกับวัดหนองบัวในจัดกิจกรรมปลูกฝังให้เยาวชนหันมาสนใจการเจริญภาวนา โดยจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำ

(๔) ด้านประเพณี เป็นสถานที่สืบสานประเพณีแห่งเทียนของจังหวัดอุบลราชธานี โดยทำต้นเทียนพรรษาเข้าร่วมงานเป็นประจำทุกปี ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอันดีงามของพระพุทธศาสนา สร้างชุมชนต้นเทียนขึ้นภายในวัดและส่งเสริมประเพณีที่ดงามของชาวพุทธ ชุมชนโดยรอบพระธาตุร่วมกันจัดงานบุญประเพณีฮีต ๑๒ คอง ๑๔ ขึ้น ได้แก่ บุญเทศน์มหาชาติ บุญกฐิน เป็นต้น พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นศูนย์จิตใจของคนในชุมชน วัดหนองบัวยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชน ดังจะเห็นได้จากภายในวัดมีพิพิธภัณฑ์ที่ใช้จัดแสดงต้นเทียนพรรษา และเครื่องมือสำหรับการทำ ต้นเทียนประเภทแกะสลัก รวมถึงแม่พิมพ์สำหรับการทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ โดยลวดลายในต้นเทียนนั้นล้วนมาจากพุทธประวัติและเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัดอุบลราชธานี

(๕) ด้านการท่องเที่ยว พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อประชาชนเดินทางมาเที่ยวชมจะพบกับความสงบร่มเย็น เกิดความสุขกายและสบายใจ เป็นปูชนียสถานที่สำคัญมีความสวยงามและความศักดิ์สิทธิ์ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานีมากขึ้น ภายในบริเวณมีความร่มรื่นสมบูรณ์ไปด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากชาวไทยและชาวต่างชาติ ทำให้มีผู้คนหลั่งไหลมาเที่ยวชมสักการบูชาอย่างไม่ขาดสาย ทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นส่งผลดีต่อการท่องเที่ยวท้องถิ่น

๕.๑.๓ วิเคราะห์ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ที่มีต่อชุมชน มี ๓ ด้าน ดังนี้

๑) ความสำคัญที่มีผลต่อการให้ทาน มี ๕ ด้าน ดังนี้

(๑) ด้านการเสียสละ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นสัญลักษณ์ของการเสียสละของคนในชุมชน ที่ร่วมกันสร้างพระธาตุขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นปูชนียสถานที่สำคัญในเวลาต่อมาซึ่งเป็นการเสียสละทั้งร่างกาย แรงใจ และแรงทุนทรัพย์ ในการสร้างพระธาตุคนในชุมชนเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม การเสียสละจึงเป็นคุณธรรมสำคัญอย่างหนึ่งในชุมชนรอบพระธาตุ เห็นได้จากกิจกรรมที่แสดงออกถึงการเสียสละ คือ การบริจาคทรัพย์เพื่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดหนองบัว ร่วมแรงกันจัดงานบุญประเพณีทั้ง ๑๒ เดือน เป็นการส่งเสริมการเสียสละกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ คนในชุมชนมีน้ำใจเสียสละ มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังใจและสติปัญญา เป็นการสร้างอุปนิสัยในการเสียสละของคนในชุมชน วัดหนองบัวมีส่วนปลูกฝังเยาวชนในชุมชนให้รู้จักการเสียสละ เพื่อประโยชน์ของชุมชนผ่านกิจกรรมสาธารณประโยชน์ภายในบริเวณวัดหนองบัว

(๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูล มีส่วนสำคัญที่ทำให้คนในชุมชน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างคนในชุมชน มีผลต่อจิตใจของคนในชุมชนในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข กิจกรรมของชุมชนและวัดถือเป็นการสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม เช่น กิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา งานบุญประเพณี เป็นต้น จึงทำให้ชุมชนโดยรอบพระธาตุมีความรักใคร่ และเอื้อเฟื้อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยได้รับการปลูกฝังจากกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสักการบูชาองค์พระธาตุ ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เห็นความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการสร้างความสุขให้แก่ตัวเองและคนในชุมชน คนในชุมชนมีความศรัทธาต่อพระธาตุและมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกิจกรรม

ของวัด เพราะถือว่าวัดนั้นเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีความสัมพันธ์กัน การช่วยเหลือเกื้อกูลจึงได้รับการปลูกฝังผ่านกิจกรรมของวัดและชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

(๓) ด้านการแบ่งปัน มีส่วนสำคัญในการสร้างอุปนิสัยการแบ่งปันของคนในชุมชน เพราะกิจกรรมที่เพื่อถวายพระธาตุ คือ การให้ทาน จึงเป็นบ่อเกิดแห่งการปลูกจิตสำนึกในการแบ่งปันของคนในชุมชน เริ่มจากการแบ่งปันสิ่งของจนถึงการแบ่งปันกำลังใจให้แก่กัน พระธาตุเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นชุมชนแห่งการแบ่งปัน ทำให้ชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีกัน ให้ความสำคัญกับการให้และแบ่งปันแก่ผู้อื่น ในวันสำคัญทางพุทธศาสนาคนในชุมชนจะเข้ามาทำกิจกรรมภายในวัดหนองบัว และปลูกฝังให้เยาวชนได้รู้คุณค่าและความสุขของการได้แบ่งปัน

(๔) ด้านการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นสถานที่ปลูกฝังคนในชุมชนให้รู้ถึงการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับพระธาตุนั้นล้วนแต่มีจิตสาธารณะไม่หวังค่าตอบแทน เจ้าหน้าที่ประจำยังจุดต่าง ๆ โดยรอบองค์พระธาตุ ทำหน้าที่ด้วยจิตศรัทธาในองค์พระธาตุอุทิศตนเองเพื่อประโยชน์ที่เป็นของส่วนรวม หากวัดหนองบัวจัดงานบุญประเพณีขึ้น คนในชุมชนรวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จะร่วมด้วยช่วยกันเป็นอย่างดี เพราะถือว่าการอุทิศตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม องค์พระธาตุนั้นจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในชุมชนอย่างยิ่ง

(๕) ด้านความไม่ตระหนี่ คนในชุมชนได้รับการปลูกฝังในเรื่องการให้ทาน จึงส่งผลให้ไม่มีความตระหนี่เพราะการให้ทานนั้นเป็นธรรมพื้นฐานของชาวพุทธ คนในชุมชนมีความเชื่อเรื่องพระเวสสันดรที่บำเพ็ญทานบารมีเพื่อจะได้เป็นพระพุทธเจ้า ชาวพุทธจึงยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน คนในชุมชนรอบพระธาตุเอาใจใส่ในการให้ทานทำเป็นชุมชนแห่งการให้ รู้จักการเสียสละ การช่วยเหลือเกื้อกูล การแบ่งปัน และการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ขจัดความตระหนี่ในตัวเองให้หมดไปเป็นเหตุให้ชุมชนเกิดความสงบสุข เพราะกิจกรรมที่คนในชุมชนทำขึ้นเพื่อถวายแด่องค์พระธาตุนั้น เป็นกิจกรรมส่งเสริมการให้จึงเป็นการปลูกฝังคนในชุมชนไม่ให้มีความตระหนี่

๒) ความสำคัญที่มีผลต่อการรักษาศีล มี ๔ ด้าน ดังนี้

(๑) ด้านการเคารพกฎเกณฑ์ทางสังคม การอยู่ร่วมกันของคนในต้องอาศัยกฎเกณฑ์ทางสังคมต้องเรียนรู้และปฏิบัติตาม วัดหนองบัวได้ปลูกฝังให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่งเสริมการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการอยู่ร่วมกันกับชุมชน สร้างความร่วมมือระหว่างวัด บ้าน และโรงเรียน ในการส่งเสริมกฎเกณฑ์ทางสังคมให้แก่คนในชุมชนเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในชุมชน องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นตัวแทนของกฎเกณฑ์ทางสังคม เป็นหลักควบคุมความประพฤติของคนในชุมชน เมื่อเข้าไปสักการบูชาองค์พระธาตุจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางวัดวางไว้ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

(๒) ด้านการปลูกฝังเบญจธรรม ปลูกฝังสมาธิให้แก่คนในชุมชน คือ การประกอบอาชีพที่สุจริต รู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด นำเอาทรัพย์ที่ได้ไปใช้ในทางที่เกิดประโยชน์ มีความละอายที่จะกระทำความชั่วเกรงกลัวต่อผลของบาป รู้จักสำรวมอินทรีย์ไม่ให้เป็นไปตามอำนาจของกามราคะ ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์และไม่พูดคำโกหก ส่งเสริมคนในชุมชนให้ใช้ชีวิตอย่างมีสติ ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท รู้จักผิดชอบชั่วดี ไม่ดื่มสุราซึ่งเป็นเหตุให้ทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรมร่วมมือกับหน่วยงานราชการ สถานศึกษา จัดกิจกรรมขึ้นโดยใช้วัดหนองบัวเป็นสถานที่อบรมและ

ปลูกฝังเบญจธรรม ให้แก่พนักงาน นักศึกษา และนักเรียน รวมถึงประชาชนทั่วไป เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงามของคนในชุมชนรอบพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

(๓) ด้านการสำรวมเบญจศีล มีความสำคัญในการส่งเสริมเบญจศีลแก่คนในชุมชน ชี้ให้เห็นถึงอันสงสของการสำรวมเบญจศีลให้คนในชุมชนได้ทราบ และนำไปปฏิบัติอย่างพร้อมเพรียงกันเพื่อให้เกิดความสงบสุขในชุมชน คนในชุมชนได้รับการปลูกฝังเบญจศีลและเห็นประโยชน์ของการสำรวมในเบญจศีล และโทษของไม่ประพฤติตามหลักเบญจศีล คนในชุมชนโดยรอบองค์พระธาตุจึงดำเนินชีวิตอย่างมีสติ เมื่อเข้ามาทำบุญและสักการบูชาองค์พระธาตุก็ไม่ลืมที่จะสมาทานศีล ๕ เพื่อความบริสุทธิ์ในศีลของตัวเอง เพื่อเชื่อว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น สามารถนำชีวิตของตนไปสู่ความเจริญ โดยยึดเอาองค์พระธาตุเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงาม

(๔) ด้านการสำรวมอินทรี เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่เดินทางเข้ามาในบริเวณพระธาตุจะสำรวมอินทรี อินทรีในที่นี้ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เพราะเคารพศรัทธาต่อองค์พระธาตุ ทำให้แสดงออกด้วยการสำรวมกายและใจ และยังเชื่อว่าหากแสดงความไม่เคารพต่อสถานที่ก็จะเป็บบาป องค์พระธาตุจึงช่วยควบคุมประพฤติกรรมของคนไม่ให้แสดงออกมาในทางที่ไม่เหมาะสม เมื่อเข้าไปสู่บริเวณพระธาตุก็แต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย ไม่พูดคำหยาบคาย ไม่พูดคำเท็จ และไม่พูดจาเสียงดังรบกวนผู้อื่น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่พึงใส่ใจเมื่อเข้าไปในบริเวณพระธาตุ ประชาชนจะไม่เผลอทำเข้าไปภายในบริเวณพระธาตุ และไม่นำสัตว์เลี้ยงเข้าไปยังบริเวณพระธาตุ เป็นสถานที่สำหรับบรรจพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ประชาชนจึงมีความเชื่อว่าหากไม่สำรวมอินทรีแล้ว ก็เปรียบเสมือนการไม่เคารพต่อพระพุทธเจ้า

๓) ความสำคัญที่มีผลต่อการภาวนา มี ๔ ด้าน ดังนี้

(๑) ด้านกายภาวนา เป็นสถานที่สำหรับการพัฒนาและฝึกอบรมกายให้แก่ประชาชนในชุมชน คนในชุมชนรู้จักดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติ รู้จักการบริโภคปัจจัย ๔ อย่างมีสติ ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของเทคโนโลยี ประกอบสัมมาชีพ ไม่ประมาทในการใช้ชีวิต ไม่หลงมัวเมาไปกับสิ่งเสพติดให้โทษ รักษาสุขภาพให้แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมส่งเสริมบุคลากร นักศึกษา ให้ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา รู้จักนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต เพื่อเกิดการพัฒนาด้านกายภาวนาของตนเอง ให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะกายภาวนาเป็นปัจจัยที่สามารถพัฒนาด้านร่างกายให้มีสุขภาพที่ดีได้

(๒) ด้านศีลภาวนา เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังศีลภาวนา คือ พัฒนาความประพฤติให้แก่ประชาชนในชุมชน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น สามารถใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างดี การประกอบสัมมาชีพที่ไม่ขัดต่อหลักศีลธรรม เป็นสถานที่จัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของศีล เพราะศีลเป็นเครื่องพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนสร้างสรรค์สังคมให้สงบสุขได้ เพราะศีลภาวนาเป็นปัจจัยที่สามารถพัฒนาด้านร่างกายให้มีสุขภาพที่ดีได้

(๓) ด้านจิตตภาวนา มีความสำคัญต่อการพัฒนาจิต คือ การฝึกอบรมพัฒนาจิตใจให้คนในชุมชนมีเข้มแข็งมั่นคงเจริญด้วยคุณธรรม มีความเข้มแข็งอดทน สงบ มีสติ มีสมาธิ และมีวินัยในตัวเอง เป็นสถานที่จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐาน เพราะมีความร่มรื่นแวดล้อมไปด้วยป่าไม้นานาพันธุ์ เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ เดินจงกรม และมีกิจกรรมนำพาประชาชนในชุมชนทำวัตร

สวดมนต์สมาทานศีลเป็นประจำ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาคนในชุมชนจะเข้ามาสมาทานศีล อุโบสถรวมถึงปฏิบัติธรรมตลอดคืน องค์พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน สามารถพัฒนาร่างกายจิตใจให้บริสุทธิ์ได้ ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

(๔) ด้านปัญญาภาวนา มีความสำคัญต่อการเจริญปัญญาเพราะเป็นสถานที่สำหรับการ ปฏิบัติธรรม ส่งเสริมการใช้ชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา คนในชุมชนเกิดความรู้แจ้ง ตามเป็นจริง โดยรู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันกิเลสที่เกิดขึ้น เข้าใจความเป็นไป ของชีวิต สามารถทำจิตใจให้บริสุทธิ์จากกิเลสและไม่เป็นทุกข์ มีส่วนแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในชีวิต ของคนในชุมชน ประชาชนมีสติและเกิดปัญญาเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนดีได้ เมื่อเข้ามาสักการบูชา พระธาตุก็จะเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน มีความสุขุมเยือกเย็น ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทโดยยึดหลัก โยนิโสมนสิการ ดำรงชีวิตด้วยหลักสัมมาทิฐิส่งผลให้ชีวิตมีความสุข

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยนี้ได้จำแนกข้อเสนอแนะออกเป็น ๓ ส่วน ดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

- ๑) มหาเถรสมาคมมีแผนการส่งเสริมพุทธศาสนิกชนเกี่ยวกับการให้ทาน
- ๒) มหาเถรสมาคมมีแผนการส่งเสริมพุทธศาสนิกชนเกี่ยวกับการรักษาศีล
- ๓) มหาเถรสมาคมมีแผนการส่งเสริมพุทธศาสนิกชนเกี่ยวกับการเจริญภาวนา
- ๔) เทศบาลนครอุบลราชธานีมีแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ
- ๕) หน่วยงานราชการและสถานศึกษามีโครงการพัฒนาบุคลากรตามหลักไตรสิกขา

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

- ๑) วัดควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการให้ทาน
- ๒) วัดควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการรักษาศีล
- ๓) วัดควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเจริญภาวนา
- ๔) วัดควรเสริมสร้างความศรัทธาของประชาชนต่อพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์
- ๕) วัดควรส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธให้สอดคล้องกับสังคมยุค ๔.๐

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับพุทธวิถีการอนุรักษ์พระธาตุเจดีย์
- ๒) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธ
- ๓) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยววิถีพุทธ
- ๔) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธกับความหมายเชิงวัฒนธรรม
- ๕) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระธาตุเจดีย์

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี – ไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

ธนิต อยู่โพธิ์. ตำนานพระบรมสารีริกธาตุ. กรุงเทพมหานคร: มิตรสยาม, ๒๕๒๔.

น. ณ ปากน้ำ. สยามศิลปะ จิตรกรรมและสถาปัตยกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๓๘.

นริศรานันต์วงศ์. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาดำรงราชานุภาพ. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา, ๒๕๐๕.

ปลาย บุรพาทิศ. พระบรมธาตุและวัดมณฑล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์, ๒๕๕๑.

ปัญญา เทพสิงห์. ศิลปะเอเชีย. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอคทีฟพริ้นท์ จำกัด, ๒๕๔๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

_____. พุทธธรรมฉบับปรับขยาย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. มุลนิธิมหาจุฬาลงกรณ, ๒๕๕๘.

พระภิกษุวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว). ศรัทธารุ่งอรุณแห่งสันติภาพโลก. กองวิชาการอาศรมบ้นจิต. พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๕๕๑.

วสิน อินทสระ. ศาสนากับปัญญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๕๔.

ศ.ธรรมรัตน์. พระบรมธาตุศักดิ์สิทธิ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟิก, ๒๕๕๑.

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ. ตำนานพระพุทธรูป. พระนคร: กรมศิลปากร, ๒๕๐๘.

สมหมาย เปรมจิตต์. พระเจดีย์ในล้านนาไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๔.

สันติ เล็กสุขุม. เจดีย์ : ความเป็นมาและศัพท์เรียกองค์ประกอบเจดีย์ในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๒.

สุภัทรดิศ ดิศกุล. ม.จ.ศิลปในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๘.

เสนอ นิลเดช. ศิลปะสถาปัตยกรรมล้านนา. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ, ๒๕๒๖.

(๒) วิทยานิพนธ์:

เจ้าอธิการหนูชิต สิริคุตโต (คำปุน). “ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวพุทธที่มีต่อพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูสมุห์วรวิทย์ผาสุโก (ดุขฎี พุทธิพันธ์). “ความเชื่อและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิดของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดแพร่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระปลัดวิทยา สิริภทโท (เที่ยงธรรม). “ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธกรณีศึกษาพระธาตุหล้าหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาปรม โอภาโส (กองคำ). “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาภาณุ ภาณุโก (กลิ่นปราษฎ์). “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องศรัทธาในพุทธปรัชญาเถรวาทกับเซนต์ออกัสติน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาอุทธร ปณณาสิริ (สัจจรัตนพงษ์). “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ. “พระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุกับคนไทย”. **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาสมชาย ธีรปภาโส (บุญเกลี้ยง). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

_____. “ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พิบูลย์ ลี้พานิชย์. “อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการสร้างเจดีย์ในสมัยสุโขทัย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

สุวิทย์ เลิศวิมลศักดิ์. “แบบโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมของพุทธเจดีย์ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑.

อุดร จันทวัน. “ศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องอูรังคะตุนิทาน ภาษาทางศาสนาและอิทธิพลต่อสังคม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

(๓) เว็บไซต์:

ผศ.ประพันธ์ กุลวินิจฉัย. **วิเคราะห์เรื่องพระพุทธรูปในฐานะปูชนียวัตถุของชาวพุทธ**. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1595&articlegroup_id=225 [๒๐ พ.ค. ๒๕๖๐].

พระมหาสมจินต์ สมมาปัญญา. **เจดีย์ในพระพุทธศาสนา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=392&articlegroup_id=97

[๑๘ พ.ค. ๒๕๖๐].

พุทธะ. **พระเจดีย์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.phuttha.com> [๑๘ พ.ค. ๒๕๖๐].

ภัทรพร เหล่าอยู่คง. **วัดพระธาตุหนองบัว จังหวัดอุบลราชธานี**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://thai-history-art-tourism.blogspot.com/2015/12/blog-post_64.html [๒๓ มิ.ย. ๒๕๖๐]

วรพรรณ วิริยะภาพ. **ประวัติความเป็นมาของพระธาตุหนองบัว จังหวัดอุบลราชธานี**.

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.lukhamhan.ac.th/course/blog/7634> [๒๓ มิ.ย. ๒๕๖๐].

(๔) สัมภาษณ์:

พระครูอมรธรรมสโรช เจ้าอาวาสวัดหนองบัว, ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

พระไกรวิชญ์ ปณฺญาพโล, พระลูกวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

พระวัฏจักร สมจิตโต, พระลูกวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

พระประกาย ปณฺญารโ, พระลูกวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

พระวิสัย ชัยสาน, พระลูกวัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

นายสมบัติ ชันเพชร ผู้นำชุมชนโปลี ๑, ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑.

นายนิพนธ์ จารุแพทย์ ผู้นำชุมชนโปลี ๒, ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑.

นายประมวล ชมภูบุตร ผู้นำชุมชนวัดหนองบัว ๑, ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

นายสมศักดิ์ คุ่มพยุร ผู้นำชุมชนวัดหนองบัว ๒, ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

นายเสา พรหมนิกร ผู้นำชุมชนเทศบาล ๒ หนองบัว, ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๑.

นางสมบุญ บัญรอด ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน, ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

นางภาวิดา มุสิกสวัสดิ์ ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน, ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

นายคำจันท์ ดาวลัย ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน, ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

นายประสิทธิ์ พุทธิพันธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน, ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

นายพิศาล เดขผล ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน, ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

นางภาวิดา มุสิกสวัสดิ์, ประชาชนทั่วไป ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

นายเสวย วรรณากร, ประชาชนทั่วไป ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

นายคำภา พูลพันธ์, ประชาชนทั่วไป ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

นางหนูจันทร์ กิ่งแก้ว, ประชาชนทั่วไป ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

นางกาจณา นวลปาน, ประชาชนทั่วไป ตำบลในเมือง อำเภอเมือง, จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

นางบรรจง จักชูแก้ว, ประชาชนทั่วไป ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

นางสุบิน หนูพันธ์, ประชาชนทั่วไป ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัด อุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

นางเข็มทอง คมขำ, ประชาชนทั่วไป ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

นางประนอม โลหะสาร, ประชาชนทั่วไป ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑.

นางจันทร์ มุสิกสวัสดิ์, ประชาชนทั่วไป ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือ

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๒๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาในศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ผศ.ดร. และพระวิมาณคมภิรปญโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุมัติคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติคุณเณร)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

- วิชา
- 190๑๖๐-

190๑๖๐-

ที่ ศธ ๖๑๓๔/ว ๒๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ บุชัยชูญานนท์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไศยยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗/๒๐๕๐๒๐ นิสิต
ระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อ
ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ผศ.ดร. และพระวิมาน
คมภิรปญโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขอความ
อนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราหมเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอเรียนให้ท่านทราบด้วย
ว่าเรื่อง วิทยานิพนธ์ในวิชาพระพุทธศาสนา
ตามแบบแผนระเบียบของมหาวิทยาลัย

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติคุณภาส)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

(ผอ.ดร.สุชาติ บุชัยชูญานนท์)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี โทร./แฟกซ์ : ๐-๔๕๔๒-๒๑๕๓
 ที่ ศธ ๖๑๓๙/๑๘๕ วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๐
 เรื่อง ขออนุมัติเคราะห้ตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูวุฒิธรรมบัณฑิต,ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระมหาในศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๐
 นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัด
 บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจาก
 บัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์
 (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธร
 ศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. และพระวิมาน คมภิรปญโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุม
 วิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขอ
 ความอนุเคราะห์ผู้เกี่ยวข้องตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย ตามแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน
 ๑ ชุด ที่แนบมาพร้อมบันทึกนี้แล้ว หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
 อนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

(พระครูกิตติคุณเณาส)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

สามารถนำไปเก็บข้อมูลได้

(พระครูวุฒิธรรมบัณฑิต)

ภาคผนวก ข
หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล

ที่ ศธ ๖๑๓๙/๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูอมรธรรมสโรช เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหนองบัว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาในศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธะศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมภิรปญโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

ฉันท์ให้ข้อมูล
พระครูอมรธรรมสโรช
เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหนองบัว
๒๑ ม.ค. ๒๕๖๑
ติดต่อประสานงาน

(พระครูกิตติคุณเณร)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๙๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๙๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๔/ว ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน

พระไพโรจน์ ปรเมศวร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมภิรปญโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ฉันทนา ใจดี
๑๕/๑๒/๖๑

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูกิตติคุณภาส)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๕๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๙๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระประทีป ปภสสโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาในศยา ฉายา ชากโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฺฒโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมภิรปญฺโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ในนามให้จั่วปาก

พระประทีป ปภสสโร

๒๒ / ม.ค. ๒๕๖๑

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูกิตติคุณเณร)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๔๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๙๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน

พ.อ.วัชร วัฒนจิตต์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาในศยา ฉายา ชากโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐สังกัดบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวัฒนโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมกัธิ์บุญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบุญมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ยินดีแจ้งข้อมูล

ทอ: วัชร วัฒนจิตต์

๒๑ ม.ค. ๖๑

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูกิตติคุณเณร)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๕๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๕๕๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๕๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระโอรส ชัยฐาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิต
ระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อ
ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. และพระวิมาน
คมภิรปญโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาต
เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนา
ขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

อินดรา ฐิตะ
พระโอรส ชัยฐาน

เรียนมาด้วยความนับถือ

๒๑ ๑๖-๑๗๐๕๒๑

(พระครูกิตติคุณเณร)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๙๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๙๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร น.ส. ชลวิมล จันทร์เพชร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาในศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๔๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวัฒนโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมภิรตฺโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราหมเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ในสิ่งส่งมา

น.ส. ชลวิมล จันทร์เพชร
โปรดอนุมัติให้สัมภาษณ์
๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติคุณโสภณ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๔๗๑, ๐๘ ๑๔๒๔ ๔๔๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

น.ช. สัมผัส

ศุภพบุร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไศยา ฉายา ชากโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๔๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิต
ระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อ
ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ผศ.ดร. และพระวิมาน
คมภีรปญโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาต
เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนา
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

— พระมหาไศยา
— สัมผัส

ขอเจริญพร

น.ช. สัมผัส
(พระครูกิตติคุณ)

พระครูกิตติคุณ
(พระครูกิตติคุณ)

(พระครูกิตติคุณ)
(พระครูกิตติคุณ)

(พระครูกิตติคุณ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๕๗๑, ๐๘ ๑๔๒๔ ๙๔๑๖

E-Mail : scwee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

นาย ประสงค์ พมพ.ศ.

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไศยยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมภิรตฺโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออัญมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

อ.ศธ. ศธ.พ.ร.ม.๑๖

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติคุณเณร)

ขอรับทราบ
อ.ศธ. ศธ.พ.ร.ม.๑๖
อ.ศธ. ศธ.พ.ร.ม.๑๖

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๕๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๙๙๑๖

E-Mail : scwee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

นางจิณพพร สารบวร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไฉยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมภิรตฺโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

นางจิณพพร สารบวร

นางสาวจิณพพร สารบวร

นอ. อุบลฯ / ส.วิ.เขต ๒

๑๑/๑๐/๖๑

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติคุณเณร)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๔๗๑, ๐๘ ๑๕๒๕ ๕๔๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

นาง เสาร์ พรหมนิลา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไศยยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๔๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมจริยวัฒน์ สิริวฑฒโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมกสิรปัญญา, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออุทิศนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

นาย เสาร์ พรหมนิลา

(พระครูกิตติคุณภาส)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๔๗๑, ๐๘ ๑๔๒๙ ๔๔๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

นางชณน ใจสูง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาในศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. และพระวิमानคมภิรพลโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

วิมลไพณี ทร
นางชณน ใจสูง
๒๕๖๑

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติคุณเฒ่า)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๙๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๙๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นาย นรเศรษฐ์ ๐๘๐๗๖๑.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาในศยา ฉายา ชากโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมภิรปญฺญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

นรเศรษฐ์
๑๘๐๗๖๑
๒๒/๑-๑-๖๑

ขอเจริญพร

พระครูกิตติคุณโสภณ
(พระครูกิตติคุณโสภณ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๙๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๙๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

นางนงนุช จันทร์ สิงห์แก้ว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาในศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมกสิ์ปญโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

ชินติณวิ โชตกุล
นางนงนุช จันทร์ สิงห์แก้ว
๒๓/มกราคม ๒๕๖๑

(พระครูกิตติคุณเณร)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๙๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๔๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

พระพรหม ปุณณิโก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไศยา ฉายา ชากโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิต
ระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อ
ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ผศ.ดร. และพระวิมาน
คมภีร์ปัญญา, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาต
เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนา
ขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติคุณเณร)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ยื่นต่ออธิการบดี
พระพรหม ปุณณิโก
21/1/61

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๕๗๑, ๐๘ ๑๕๒๙ ๕๕๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบล จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

นางอริยา สุทธิรักษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาในศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๓๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมภิรตปญโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราหมเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติคุณเณาส)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

อริยา สุทธิรักษ์
๒๑ มกราคม ๒๕๖๑

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๙๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๙๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวจิตา พงษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๓๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมภิรตฺตโน, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออัญมณาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

Signature
๒๓/๑.๑/๒๓

ขอเจริญพร

Signature
(พระครูกิตติคุณเณร)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน
ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา
Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๙๗๑, ๐๘ ๑๘๒๕ ๙๙๑๖
E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

.....
.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาในศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิต
ระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อ
ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมจริยวัฒน์ สิริวิฑูโน, ผศ.ดร. และพระวิมาน
คมภิรตฺโณ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาต
เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนา
ขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราหมเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

.....
.....
.....

ขอเจริญพร

21/1/61

.....
(พระครูกิตติคุณโสภณ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๙๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๙๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๓๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

นางสมพร ฟูวรรณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาในศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมภิรตฺตโน, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราหมเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

สมพร ฟูวรรณ
๒๑/มกราคม ๒๕๖๑

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติคุณเณส)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๙๗๑, ๐๘ ๓๙๒๙ ๔๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๕๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

นายทวิช มลิสงสวัสดิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาในศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมภีรปัญญา, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออัญมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ในชื่อให้ชื่อชุด

ทวิช มลิสงสวัสดิ์

วิทยากรมหาจุฬ

กระทรวง มหาวชิราวุธ

๒๔ ก.พ. ๖๑

ขอเจริญพร

พระครูกิตติคุณโสภณ

(พระครูกิตติคุณโสภณ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๙๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๔๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร ๒๒ ๑๒/๑๙ ๑๖๖๐๐

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไศยา ฉายา ชากโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิต
ระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อ
ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. และพระวิมาน
คมภิรปญโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาต
เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนา
ขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

วิภา ๒๕๖๑
๒๒/๑๒/๑๖
๒๒/๑๒/๑๖

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติคุณโสภณ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๕๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๙๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๕๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาว นอชน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิต
ระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อ
ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. และพระวิมาน
คมภิรปญโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

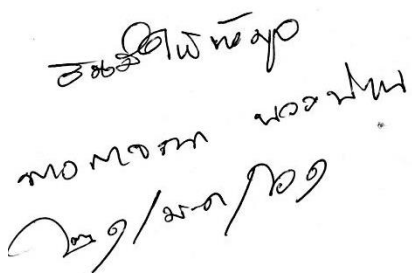
ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาต
เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนา
ขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราหมเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติคุณเณร)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

นางสาว นอชน
๒๙/๑๒/๖๑

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๙๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๙๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

นาง สุวิมล ทนุพันธ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิต
ระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อ
ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. และพระวิมาน
คมภีร์ปญโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาต
เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนา
ขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

บัณฑิตศึกษา

ขอเจริญพร

นาง สุวิมล ทนุพันธ์

(พระครูกิตติคุณเณส)

๒๑ มกราคม ๒๕๖๑

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๔๗๑, ๐๘ ๑๙๒๔ ๔๔๑๖

E-Mail : scwee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

นาย ศิรินทร ทรัพย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไศยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ผศ.ดร. และพระวิมานคมภิรตฺตมฺโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

ศิริกร ทรัพย์
นาย ศิรินทร ทรัพย์
๒๑ มกราคม ๒๕๖๑

พระครูกิตติคุณเณร
(พระครูกิตติคุณเณร)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๙๗๑, ๐๘ ๑๙๒๙ ๙๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๔/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

นาง ประเทสรี พรหมพิณศิริ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไฉยา ฉายา ชาคโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิต
ระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อ
ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวฑฒโน, ผศ.ดร. และพระวิมาน
คมภิรปญโญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาต
เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออัญมทนา
ขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราหมเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

อนึ่งในข้อมูล.

นางประเทสรี พรหมพิณศิริ

คณะกรรมการวิจัยพระธาตุหนองบัว

21/ม.ค./๖1

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติคุณเณร)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๙๙๓, ๐๘ ๑๙๒๙ ๙๙๑๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๓๙/ว ๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมืองอุบลฯ จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๑๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

นาง ประพนธ์ ไชยะสาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาไศยา ฉายา ชากโร นามสกุล พรหมทัต รหัส ๕๙๐๗๒๐๕๐๒๑ นิสิต
ระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๐ สังกัดบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อ
ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ผศ.ดร. และพระวิมาน
คมภิรพลญ, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขออนุญาต
เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย หวังว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนา
ขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ณ ๑๕ ม.ค. ๒๕๖๑

นาง ประพนธ์ ไชยะสาร

๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติคุณโณภาส)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงานบัณฑิตศึกษา

Mobile Phone : ๐๙ ๓๑๖๒ ๕๕๗๓, ๐๘ ๑๕๒๙ ๕๕๓๖

E-Mail : sewee_wat@hotmail.com

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง : ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว)
ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ ดังนี้

- ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา
- ๒) เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
- ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ขอให้ท่านให้ข้อมูลตามความเห็นของท่าน ซึ่งข้อมูลที่ท่านให้จะนำไปใช้ประโยชน์เฉพาะในงานวิจัยนี้เท่านั้น โดยจะไม่มีผลกระทบต่อท่านในทุกกรณี

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ ส่วน ดังต่อไปนี้

- ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์
- ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาและบริบทพื้นที่ของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์
- ส่วนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

- ผู้ให้สัมภาษณ์ (พระ/นาย/นาง/นางสาว)..... ฉายา.....
นามสกุล..... ตำแหน่ง/อาชีพ..... พรรษา..... อายุ.....ปี
- ที่อยู่ เลขที่...../..... บ้าน..... วัด.....
ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
- วุฒิกการศึกษา ทางธรรม..... ทางโลก.....
- ทำการสัมภาษณ์ เมื่อวันที่..... ที่..... เดือน..... พ.ศ.....
- สถานที่สัมภาษณ์
- ข้อมูลติดต่อ โทร :..... /.....

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาและบริบทพื้นที่ของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์

๑. ท่านคิดว่าพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความเป็นมาอย่างไร?

.....

.....

๒. ท่านคิดว่าพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์สร้างขึ้นเพื่ออะไร?

.....

.....

๓. ท่านคิดว่าสภาพพื้นที่ใกล้เคียงกับพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์เป็นอย่างไร?

.....

.....

๔. ท่านคิดว่าชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์อย่างไร?

.....

.....

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง
จังหวัดอุบลราชธานี

๑. ท่านคิดว่าพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความสำคัญต่อชุมชนด้านการให้ทาน
อย่างไร?

.....

.....

๒. ท่านคิดว่าพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความสำคัญต่อชุมชนด้านการรักษาศิล
อย่างไร?

.....

.....

๓. ท่านคิดว่าพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความสำคัญต่อชุมชนด้านการภาวนาอย่างไร?

.....

.....

๔. ท่านคิดว่าพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความสำคัญต่อชุมชนด้านประเพณีอย่างไร?

.....

.....

๕. ท่านคิดว่าพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์มีความสำคัญต่อชุมชนด้านการท่องเที่ยว
อย่างไร?

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ท่านให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ณ โอกาสนี้ด้วย
พระมหาไฉทยา ชาติโร (พรหมทัต)

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

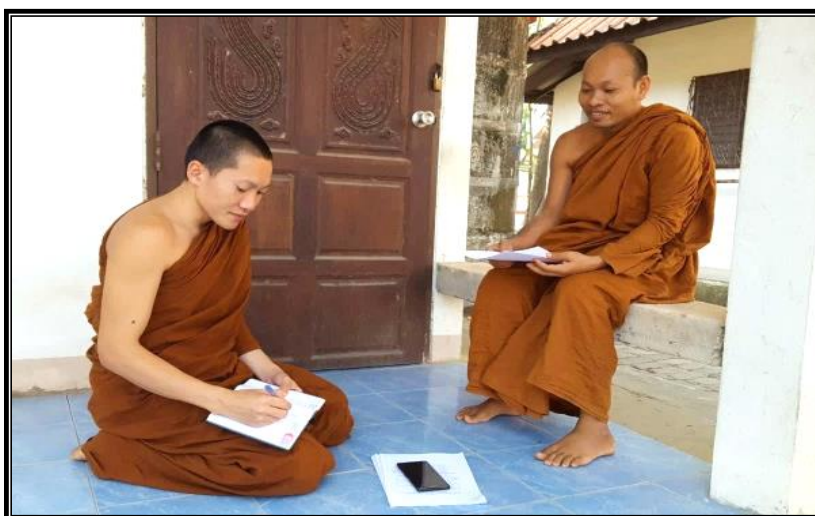
วิทยาเขตอุบลราชธานี

ภาคผนวก ง
ภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย

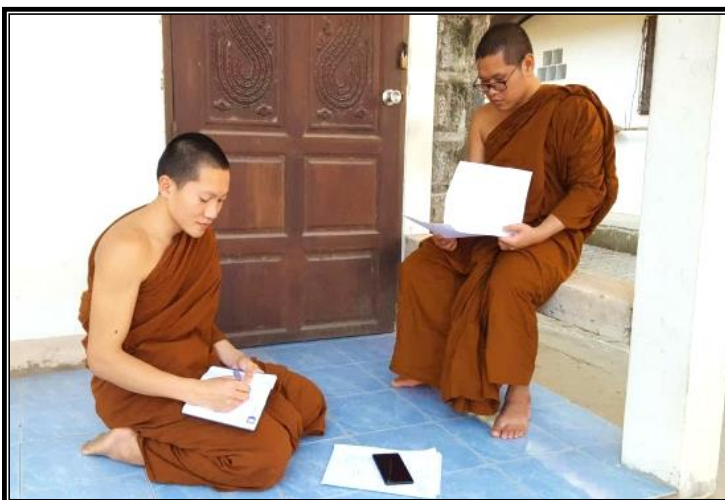
รูปที่ ๑ สัมภาษณ์ พระครูอมรธรรมสโรช เจ้าอาวาส
วัดหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

รูปที่ ๒ สัมภาษณ์ พระไกรวิชญ์ ปญญาพโล
พระลูกวัดหนองบัว

รูปที่ ๓ - ๕ สัมภาษณ์ พระประกาย ปณฺญาโร, พระวิสัย ชัยสาน,
พระวัฏจักร สมจิตโต (พระลูกวัดหนองบัว)

รูปที่ ๖ สัมภาษณ์ นายประมวล ชมพูบุตร ผู้นำชุมชนวัดหนองบัว ๑

รูปที่ ๗ สัมภาษณ์ นายเสา พรหมนิกร ผู้นำชุมชนเทศบาล ๒ หนองบัว

รูปที่ ๘ สัมภาษณ์ นายสมบัติ ชันเพชร ผู้นำชุมชนโปลี ๑

รูปที่ ๙ สัมภาษณ์ นายเสา พรมนิกร ผู้นำชุมชนเทศบาล ๒ หนองบัว

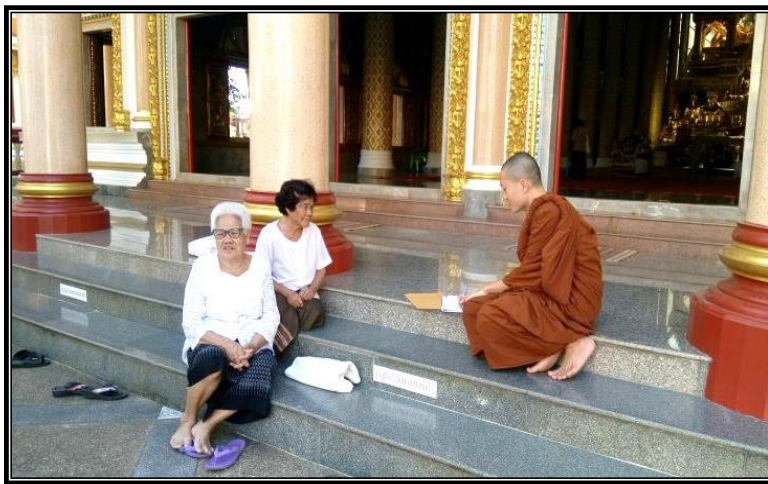
รูปที่ ๑๐ สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ จารุแพทย์ ผู้นำชุมชนโปลี ๒

รูปที่ ๑๑ สัมภาษณ์ ประชาชนทั่วไป ที่เดินทางมาทำวัตร สวดมนต์

รูปที่ ๑๒ สัมภาษณ์ ประชาชนทั่วไป ที่เดินทางมาทำวัตร สวดมนต์

รูปที่ ๑๓ สัมภาษณ์ ประชาชนทั่วไป ที่เดินทางมาทำวัตร สวดมนต์

รูปที่ ๑๔ สัมภาษณ์ ไวยาวัจกรวัดหนองบัว

รูปที่ ๑๕ สัมภาษณ์ ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดหนองบัว

รูปที่ ๑๖ สัมภาษณ์ ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดหนองบัว

รูปที่ ๑๗ สัมภาษณ์ ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดหนองบัว

รูปที่ ๑๘ - ๒๐ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว)

รูปที่ ๒๑ - ๒๓ ต้นเทียนพรรษา วัดหนองบัว

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: พระมหาไฉยา ชาติโร (พรมทัต)
วัน/เดือน/ปี เกิด	: ๑๗ ตุลาคม ๒๕๓๒
สถานที่เกิด	: ๓๔/๕ ตำบลหนองห้าง อำเภอกุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ
การศึกษา	: นักธรรมชั้นเอก พ.ศ. ๒๕๕๐ : ประโยค ๑ – ๒ พ.ศ. ๒๕๕๘ : เปรียญธรรม ๓ ประโยค พ.ศ. ๒๕๕๙ : มัธยมศึกษาปีที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๕๐ : พธ.บ ครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๕๖
อุปสมบท	: ๑๐ เมษายน ๒๕๕๓ ณ พัทธสีมาวัดหนองหว้า ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
สังกัด	: วัดเกาะแก้วคุณดี เทศบาลเมืองแจระแม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
ปีที่เข้าศึกษา	: ๒๕๕๙
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: ๒๕๖๐
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดเกาะแก้วคุณดี เทศบาลเมืองแจระแม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี